

REVISORERNES ERSTATNINGSANSVAR

En analyse af effekterne af revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar
på revisionsmarkedet

THE EFFECTS OF THE AUDITORS' UNLIMITED LIABILITY ON THE AUDIT MARKET

KANDIDATSPECIALE I REVISION

134894 - ANNA-MARIA GAAEI

UDDANNELSE: CAND.MERC.AUD.

KANDIDATUDDANNELSEN I REVISION

VEJLEDER: JØRGEN VALTHER HANSEN

ANSLAG: 181.876

ANTAL SIDER: 73 SIDER

AFLEVERINGS DATO: 16. MAJ 2022

Abstract

This thesis examines how the market participants perceive the effects of the unlimited liability on the audit market and what effects a potential limitation of liability will entail. Due to the recent collapse of Carillion in the UK, the debate of auditors' liability has flared up again as the authorities responded to the collapse, by initiating a major reform of the audit market. Auditors' risk of being held liable has increased significantly and it is feared that a large claim can cause a collapse of a Big 4 company. Such a collapse could have big consequences for the capital markets, which are already very concentrated with solely Big 4 companies, as non-Big 4 companies are not willing to enter this market due to high litigation risks with unlimited liability. The conclusion is that auditors and audit committees perceive a lack of providers of audit services for listed companies, which affects the quality of the audit. A limitation of the liability is perceived as a way of increasing the supply. However, a limited liability will also lead to some negative effects such as a larger expectations gap and a distrust of the accounting profession among investors. Moreover, it is not certain that a limited liability will be enough for non-Big 4 companies to enter the market, as other factors such as reputation, quality, increased supervision, and quality controls also come into play. This research does not indicate an expected pressure from the market participants in the regulatory space for a limited liability. However, we may possibly expect a pressure from the listed companies for a solution to the market challenges in relation to their demand for sustainable and qualified audit services in the future. The problem is examined through a hermeneutic research design, with which the market side of the regulation is examined based on mainly the qualitative method. The perceptions of the auditors and audit committees are elucidated through semi-structured interviews and the professional investors, have been examined through a survey. The collected empirical data are analysed and explained based on a literature review of the global research literature, theory of the regulatory space and through modified concepts of capital, habitus, and field by Bourdieu.

Keywords: Auditors; Unlimited liability; Auditor litigation risk; Audit Market

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	1
INDLEDNING OG PROBLEMFELT.....	4
PROBLEMFORMULERING	7
ARBEJDSSPØRGSMÅL	7
UNDERSØGELSESDSIGN	7
AFGRÆNSNING.....	8
BEGREBSAFKLARING	9
VIDENSKABSTEORI	10
PRIMÆRE OG SEKUNDÆRE DATA	11
METODE.....	12
METODISKE TILVALG.....	12
METODISK DESIGN	14
<i>Præsentation af interviewpersoner .....</i>	<i>14</i>
<i>Udvælgelse af interviewpersoner .....</i>	<i>15</i>
<i>Semistrukturerede interviews.....</i>	<i>16</i>
<i>Spørgeskemaundersøgelse .....</i>	<i>17</i>
VIDENSKABELIG KVALITET	19
METODISK REFLEKSION	22
<i>Fordomme og anvendelsen af disse i undersøgelsen .....</i>	<i>23</i>
ANALYSESTRATEGI	24
TEORI.....	25
DET REGULATORISKE RUM	25
KAPITALFORMER.....	26
LITTERATURGENNEMGANG	27
INDLEDNING	28
HVILKEN INDFLYDELSE HAR REVISORERNE I DET REGULATORISKE RUM?	30
HVORDAN PÅVIRKER REVISORANSVAR REVISIONSMARKEDET?	33
<i>Revisionskvalitet .....</i>	<i>33</i>
<i>Konkurrencen på markedet .....</i>	<i>35</i>
<i>Forventningskløften.....</i>	<i>36</i>
HVAD ER ARGUMENTERNE FOR OG IMOD ET BEGRÆNSET REVISORANSVAR?	37
ANALYSE OG RESULTATER	40
KONKURRENCESITUATIONEN PÅ MARKEDET OG KVALITET OG OMDØMME.....	40
<i>Konkurrence og erstatningsansvaret.....</i>	<i>40</i>
<i>Revisionskvalitet og erstatningsansvar .....</i>	<i>43</i>
<i>Omdømmerisici og erstatningssager.....</i>	<i>47</i>

DELKONKLUSION OM KONKURRENCE, KVALITET OG OMDØMME	48
TEKNOLOGISK UDVIKLING OG INNOVATION SOM EN RISIKOMINIMERINGSFAKTOR	49
<i>Innovation og erstatningsansvar</i>	49
<i>Forventninger til revisors rolle og ansvar samt værdien af revision</i>	51
DELKONKLUSION OM INNOVATION, VÆRDIEN AF REVISION OG REVISORS ROLLE	54
HOLDNINGER TIL DET UBEGRÆNSEDE ERSTATNINGSANSVAR	55
DELKONKLUSION OM HOLDNINGERNE TIL DET UBEGRÆNSEDE ERSTATNINGSANSVAR	59
DISKUSSION	60
<i>Udvidelse af revisors rolle og ansvar</i>	60
<i>Kvalitet, omdømme og regulering</i>	62
OPSUMMERING AF EFFEKTER	65
KONKLUSION	66
PERSPEKTIVERING	68
LITTERATURLISTE	69
BILAGSOVERSIGT.....	73

Indledning og problemfelt

I Danmark har revisorer og revisionsfirmaer et ubegrænset erstatningsansvar på trods af at EU-kommissionen i 2008 anbefalede, at man begrænsede dette. Erstatningssager er omkostningstunge og ifølge brancheorganisationen FSR – danske revisorer, har den manglende begrænsning negative konsekvenser for stabilitet, udbud og kvalitet samt konkurrencen på markedet (FSR, 2020; Jepsen, 2015). Revisionsprofessionen anses som værende risikabel og man frygter, at en stor erstatningssag kan betyde et kollaps af en Big 4 revisionsvirksomhed, hvilket vil betyde at de store og komplekse børsnoterede virksomheder, ikke kan få de revisionsydelser, som de efterspørger (London Economics & Ewert, 2006, p. xxii). Revisionsmarkedet for revisionsydelser til de børsnoterede selskaber er meget koncentreret. Big 4 dominerer dette marked over hele EU og sidder med 90 % af al revision for alle børsnoterede banker og forsikringselskaber og 2/3 af al revision for øvrige børsnoterede selskaber (London Economics & Ewert, 2006, p. xxvi). EU-Kommissionens anbefaling i 2008 omkring en begrænsning af erstatningsansvaret blev derfor begrundet med, at kapitalmarkederne skal have en bæredygtig revisionskapacitet og et konkurrencedygtigt marked for revisionsydelser, med et tilstrækkeligt udvalg af revisorer og revisionsvirksomheder. Derudover er risikoen for at kunne ifalde erstatningsansvar steget betydeligt og muligheden for at opnå forsikring er blevet mere begrænset (Jepsen, 2015; London Economics & Ewert, 2006, pp. xxi–xxiii). De mellemstore revisionsvirksomheder anser risiciene for at revidere de store børsnoterede virksomheder, for at være for store og vil derfor ikke træde ind på markedet med et ubegrænset erstatningsansvar. Revisorerne og FSR har flere gange tilkendegivet, at man ønsker at få indført en begrænsning af revisorernes erstatningsansvar. Her fremhæver FSR også at EU-Kommissionen har erkendt, at en begrænsning af erstatningsansvaret kan være en måde hvorpå man kan styrke konkurrencen på markedet og nedbryde barrieren for de mellemstore revisionsnetværk, således at de kan påtage sig revisionsopgaver for børsnoterede virksomheder på internationale markeder (FSR, 2020).

Problemstillingen omkring revisorernes erstatningsansvar og effekterne af dette har allerede været problematiseret igennem en længere årrække af både myndigheder, fagorganisationer og revisorerne. Debatten står dog lige nu stille i Danmark og der har ikke været nogen nylige spektakulære konkurser. Seneste sag man har set er O.W. Bunker fra 2014, som fortsat ikke er afgjort. Seneste nye er, at konkursboet efter O.W. Bunker har fået medhold til at hæve erstatningsansvaret fra 800 mio. kr. til 1,2 mia. kr. (Holmstad, 2022). Dog skal man ikke meget længere væk end til Storbritannien og Tyskland, hvor der netop er sket to store virksomhedskollapser. Som en reaktion herpå, ønskes der en reformering af markedet for revisionsydelser i Storbritannien, for at styrke revisionsprocessen og forhindre nye virksomhedskollapser, og i Tyskland har man revurderet den beløbsmæssige begrænsning, man havde sat

over erstatningsansvaret. I Tyskland har man nemlig som en konsekvens af Wirecard kollapset i år 2020 indført et højere loft på revisorernes ansvarsgrænse. Denne er hævet fra 4 mio. EUR til pr. 1. juli 2021, at være 16 mio. EUR eller ubegrænset i tilfælde af simpel eller grov uagtsomhed. Den nye lovgivning har dog mødt kritik, da man mener, at en højere beløbsgrænse for erstatningsansvaret kan medføre en yderligere koncentration i magten hos Big 4 virksomhederne, da mellemstore revisionsvirksomheder ikke har råd til den yderligere risiko og dermed kan blive presset ud af markedet (Lewis, 2021). Dette argument bliver også fremført af SMSG (Securities and Markets Stakeholder Group) i deres rapport med forslag til ESMA og andre europæiske institutioner som følge af Wirecard-sagen:

“Although the application of unlimited liability in cases of gross negligence looks logical at first sight, it is likely that this may lead to a further concentration on the market for private audit, which is against the intention of the EU regulation on auditing.” (Securities and Markets Stakeholder Group, 2021, p. 19)

I Storbritannien er der ved at ske en større reformering af markedet for revisionsydelser, som en konsekvens af det nylige kollaps af den store og betydningsfulde børsnoterede virksomhed Carillion i år 2018. Denne konkurs har skabt store samfundsmæssige konsekvenser ikke mindst for den offentlige sektor i Storbritannien. Derudover er KPMG, som var revisor for Carillion, netop blevet sagsøgt for 1,3 mia. GBP (Jolly, 2022). I forlængelse af Carillion kollapset blev der også uddelt bred kritik af alle involverede heriblandt revisorerne (særligt Big 4), ledelsen og tilsyn og man mener, at en konkurs som Carillion kan og vil ske igen meget snart (BEIS, 2018, p. 5).

“Waiting for a more competitive market that promotes quality and trust in audits has failed. It is time for a radically different approach. (...) Correcting the systemic flaws exposed by the Carillion case is a huge challenge. But it can serve as an opportunity for the Government. It can grasp the initiative with an ambitious and wide-ranging set of reforms that reset our systems of corporate accountability in the long-term public interest.” (BEIS, 2018, pp. 5–6)

Som det ses af ovenstående citat fra en rapport om Carillion kollapset, bliver dette anvendt som grundlag for at reformere markedet for revision og genoprette kvaliteten samt tilliden til revisionsprofessionen. Som reaktion på denne rapport, blev der udarbejdet yderligere tre omfattende rapporter, som havde til formål at danne grundlaget for de fremtidige tiltag i Storbritannien med udgangspunkt i revisionsmarkedet, reguleringen af corporate governance, regnskabsaflæggelse og revisortilsyn samt klarlægge formålet og kvaliteten i revision (BEIS, 2018, p. 3; Hansen, 2020, p. 31). Som en del af dette bliver der argumentet for, at man ved at fremme konkurrencen på markedet, kan øge udbuddet af revisionsydelser og dermed også øge kvaliteten i revisionen. Derudover mener man, at frygten for at kunne ende i en retssag vedrørende erstatningsansvar menes at føre til en standardisering af revisionstilgangen (Brydon, 2019, pp. 100–101; Competition Marketing Authority, 2019, p. 76).

Den omfattende debat fra Storbritannien viser netop at store og uventede virksomhedskollapser, stadig kan føre til revisionsreformer og ændringer i lovgivningen. Det er nemlig også tidligere set, at store virksomhedskollapser fører til øget regulering. Som eksempel herpå er Enron-Andersen kollapset i USA i år 2002, med indførelsen af Sarbanes-Oxley loven, der også medførte oprettelsen af tilsynenheder over hele verdenen (Malsch & Gendron, 2011, p. 456). Derudover så man efter finanskrisen i Danmark i år 2014, indført certificeringsordning for revisorer der skal revidere finansielle virksomheder. Og med revisorlovgivningen i år 2016 indførtes yderligere regler om rotation og et 70 % loft på levering af andre ydelser udover revision for PIE-virksomheder (Kiertzner, 2021, pp. 241, 243–244).

I Storbritannien diskuteres problemstillingerne i forhold til hvilke mulige konsekvenser en stor erstatningssag kan medføre, såsom et kollaps af en Big 4 virksomhed og de konsekvenser det kan have for kapitalmarkederne. Men også om hvordan den nuværende regulering af revisorerne erstatningsansvar skaber nogle uhensigtsmæssigheder for den nuværende konkurrencesituation på revisionsmarkedet. Det er derfor relevant at undersøge, hvorvidt samme effekter af revisorerne erstatningsansvar gør sig gældende i Danmark, for at være på forkant med fremtidige virksomhedskollapser, specielt set i lyset af en Corona-krise med mulighed for et stigende antal konkurser, som vi endnu ikke har set det endelige udfald af (FSR, 2020). Derudover opererer de store revisionsnetværk som Big 4 globalt, og dermed kan ændringer og regulering i andre lande også få betydning lokalt, som set efter Enron-Andersen konkursen.

Revisorers erstatningsansvar er et komplekst område, og der er mange aspekter at holde in mente, når man undersøger effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar, og de effekter en ændring i reguleringen af erstatningsansvaret kan have for både regnskabsbrugerne, samfund og revisor samt revisionsmarkedet. Ikke desto mindre er det relevant at undersøge, hvordan markedssiden af reguleringen opfatter effekterne af et ubegrænset erstatningsansvar i Danmark, set i lyset af den nylige debat omkring en reformering af revisionsmarkedet i Storbritannien. Vil revisorerne, investorerne og virksomhederne i Danmark have indført en begrænsning af revisorerne erstatningsansvar, til fordel for mere informative revisioner, innovation og øget konkurrence på markedet? Og hvilke effekter vil en begrænsning af erstatningsansvaret betyde for revisionsmarkedet?

På baggrund af debatten i Storbritannien er der en antagelse om, at et ubegrænset erstatningsansvar er en barriere for åbenhed i revisionen, kvaliteten, udbuddet af revisionsydelser og konkurrencen på markedet. Dette speciale vil derfor undersøge, hvilke effekter revisoreres ubegrænsede erstatningsansvar har for revisionsmarkedet i Danmark og hvilke effekter en begrænsning af erstatningsansvaret vil medføre.

Problemformulering

Hvordan opfatter markedsaktørerne effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar på revisionsmarkedet og hvilke effekter vil en potentiel begrænsning af erstatningsansvaret medføre?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan er reguleringen af revisoransvar blevet problematiseret i den globale forskningslitteratur og hvilke tendenser er der blevet belyst heri?
2. Hvordan påvirker det ubegrænsede erstatningsansvar revisionsmarkedet i forhold til konkurrence, kvalitet og udbuddet af revisionsydelser ifølge markedsaktørerne?
3. Kan man forvente et pres fra markedsaktørerne i det regulatoriske rum for en begrænsning af erstatningsansvaret?

Undersøgesdesign

Dette er en figur over fremgangsmåden for undersøgelsesdesignet og dette speciale. Se bilag 8 for en figur over specialedesignet.

Afgrænsning

Der er blevet foretaget en række afgørende afgrænsninger i dette speciale, for at opnå en konkret undersøgelse af hvilke effekter det ubegrænsede erstatningsansvar har på revisionsmarkedet i Danmark. Afgrænsningerne gør det muligt at undersøge problemstillingen i dybden og dermed opnå en konkret konklusion.

Revisoransvar omhandler både det disciplinære ansvar, strafansvar og erstatningsansvar.

Disciplinæransvaret er særligt for revisionsprofessionen, da det går ind under de almindelige straf- og erstatningsregler (Füchsel et al., 2017, p. 100). I dette speciale er der blevet afgrænset fra disciplinæransvaret i RL § 44 og strafansvar. Der undersøges udelukkende effekter af erstatningsansvaret.

Vedrørende revisionsmarkedet er dette afgrænset til kun at omhandle børsnoterede virksomheder og børsnoterede PIE-virksomheder efter definitionen i RL § 1 a, stk. 1 nr. 3. Der er dermed foretaget en afgrænsning fra det øvrige revisionsmarked, da problemstillingen tager udgangspunkt i de børsnoterede virksomheder, som er underlagt lovpligtig revision efter ÅRL § 135.

Problemstillingen belyses udelukkende ud fra, hvilke effekter revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar har på revisionsmarkedet. Der kan være andre mulige faktorer og årsager til koncentrationen på revisionsmarkedet, herunder andre regulatoriske faktorer. Dette er der dog afgrænset fra. Endvidere afgrænses fra det lovgivningsmæssige og politiske aspekt i reguleringen af revisorers erstatningsansvar. Myndighedernes perspektiv i det regulatoriske rum er dermed ikke inkluderet i undersøgelsen. Derudover afgrænses fra håndhævelsesteorier. Det er muligt, at teorier omkring hvordan håndhævelse og sanktioner kunne bidrage med nyttig viden i relation til erstatningsansvaret. Dog er disse teorier ikke inddraget.

I specialet bliver der også afgrænset fra konkrete erstatningssager herunder retskilder som domme og domspraksis. Der bliver derfor ikke inddraget specifikke grundlag eller overvejelser omkring tidligere erstatningssager eller domme. Dette speciale er dermed afgrænset fra en juridisk analyse af det civilretlige erstatningsansvar og fra betingelserne for at kunne ifalde et erstatningsansvar.

Der er også blevet afgrænset fra revisorernes erhvervsforsikringer og markedet for dette.

Forsikringsdebatten har muligvis også relevans for erstatningsansvaret, konkurrencen på revisionsmarkedet og prisen på revisionsydelser, men dette er ikke et aspekt, som vil blive inddraget eller belyst i undersøgelsen. Som forlængelse heraf, bliver den meget omtalte problemstilling omkring revisorernes 'dybe lommer' heller ikke problematiseret særskilt i dette speciale, da den hænger sammen med forsikringsperspektivet.

Begrebsafklaring

Børsnoterede virksomheder og PIE-virksomheder

Børsnoterede virksomheder er defineret som virksomheder, der har kapitalandele, gældsinstrumenter eller andre værdipapirer optaget til handel på et reguleret marked i et EU-land eller et EØS-land (PwC, 2016, p. 2). PIE-virksomheder er virksomheder af betydning for offentligheden, som børsnoterede, banker og forsikringsselskaber (PwC, 2016, p. 1).

Professionelle investorer

Professionelle investorer er defineret ved lov om forvaltere af alternative investeringsfonde m.v. §3, stk. 1, nr. 39 og er en investor der anses som en professionel kunde. Dette er finansielle virksomheder og andre store virksomheder, der opfylder visse krav til virksomhedens størrelse (Moalem, 2018).

Revisionsudvalg

Efter Revisorloven § 31 skal PIE-virksomheder og børsnoterede virksomheder etablere et revisionsudvalg, som består af medlemmer af bestyrelsen, som skal have kvalifikationer inden for regnskabsvæsen eller revision (Johansen, 2016, p. 256).

Kvalitet i revision

Kvalitetsbegrebet ifølge revisorreguleringen defineres ved overholdelse af god skik reglerne i RL § 16 og ved overholdelse af revisionsstandarderne. Dette betegnes som minimumskvalitetsniveauet (Davidsen & Johansen, 2016, p. 30).

Revisorernes 'dybe lommer'

Et begreb der anvendes i sammenhæng med, når skadelidte i en erstatningssag går efter fuld dækning fra revisorernes forsikringsordning, da de kan opnå større erstatningsbeløb herved (FSR, 2020).

Innovation

Innovation defineres som noget der er helt eller delvist nyt og som skaber værdi for nogen (Systime, 2022).

Big 4

PwC, KPMG, Deloitte og EY (European Commission, 2021, p. 5).

Ikke-Big 4

BDO, Beierholm og Grant Thornton (Vastila, 2021).

Videnskabsteori

Specialets undersøgelse og problemstilling tager udgangspunkt i den hermeneutiske videnskabsteori. Med denne tilgang er det muligt at opnå ny viden via meningsfortolkning og forståelse af de undersøgte fænomener, i den kontekst som de naturligt optræder i. Problemstillingen i specialet undersøges, ud fra en fortolkningsbaseret tilgang, for derigennem at opnå en ny viden. Problemstillingen undersøges ud fra nogle forudindtagede fordomme og forforståelser, der er teoretiske men også personligt funderet. Dette bruges aktivt i fortolkningsarbejdet i analysen og anses netop som en styrke til at udvide forståelseshorisonten, så længe der er transparens omkring dette (Gadamer, 1999, p. 131; Juul, 2012, p. 130).

Fordomme og forforståelser er i den filosofiske hermeneutik, det som udgør en forståelseshorisont, der både indeholder nogle normative og deskriptive anskuelser. Det er den forståelse, som man har med inden man påbegynder sin undersøgelse af den sociale verden (Gadamer, 1999, p. 139; Juul, 2012, p. 122). Ingen fortolkning kan siges at være endegyldig eller sand ifølge Gadamer og ikke alle fordomme skal bevares. Med dette menes, at nogle fordomme må revideres og forkastes, da de ikke kan bevares, når de bliver bragt i spil og testet ved mødet med den sociale virkelighed, mens andre kan blive bekræftet og bevaret. Det er ved anvendelsen af fordommene altså via applikation, at dette kan ske, hvis fortolkeren er åben over for det som erfares, og optager de nye erfaringer (Juul, 2012, pp. 124–125).

Ontologien i den filosofiske hermeneutik omhandler horisontsammensmeltning, hvor fortolkningen opstår i mødet mellem fortolkeren og genstanden, som har hver deres forståelseshorisont. I dette møde muliggøres en horisontsammensmeltning, når disse er i stand til at forstå hinandens kommunikation og via denne vej at få udvidet sin egen horisont, og få revurderet sine fordomme. Derfor illustrerer den hermeneutiske cirkel også erkendelsesprocessen, som er uendelig, da en forforståelse kan blive revurderet igen og igen (Gadamer, 1999, pp. 157, 170; Juul, 2012, p. 126).

Epistemologien omhandler del- og helhedsforståelsen, hvor der skabes en forståelse af det, der analyseres gennem analyse af relationen mellem delelementer af helheden. Der kan dermed opnås nye forståelser gennem en sådan analyse (Gadamer, 1999, pp. 154–155).

Med et hermeneutisk videnskabsteoretisk perspektiv, er der ingen faste metoder til at opnå den gode eller endegyldige fortolkning, og ingen metode kan sikre, at der opnås den egentlige mening (Juul, 2012, p. 132). Dog kan man argumentere for, at en anvendelse af kvalitative metoder, herunder semistrukturerede interviews vil være ideelle i forhold til at opnå en dybdegående meningsfortolkning af problemformuleringen. Forforståelserne til problemstillingen i dette speciale kan nemlig særlig aktivt anvendes i interviewguiden og ved udførelse af interviewene. Igennem samtalen med interviewpersonerne

præsenteres interviewerens forforståelser af, hvilke effekter det ubegrænsede erstatningsansvar har på revisionsmarkedet. Dermed kan der skabes en erkendelse, som en horisontsammensmeltning når interviewerens forforståelser møder interviewpersonens, og intervieweren kan få revurderet sin helhedsforståelse, der kan bruges til at skabe en ny delforståelse. Denne proces mellem dele og helhed er kontinuerlig, som følge af den hermeneutiske cirkel, hvormed det er muligt at opnå en dybere forståelse af meningen.

Da det er essentielt i forhold til den hermeneutiske grundtanke at være bevidst om sine forforståelser, og at kunne anvende disse aktivt, er disse blevet beskrevet i afsnittet 'metodisk refleksion'.

Primære og sekundære data

I dette afsnit er der redegjort for valg af data og kilder til besvarelse af problemformuleringen.

De primære data i specialet er bestående af fem semistrukturerede interviews og en spørgeskemaundersøgelse. Fordelen og relevansen ved at indsamle primære data til dette speciale er, at der ikke i forvejen er et eksisterende datagrundlag, som belyser netop denne problemstilling empirisk. Dermed danner det primære data et empirisk grundlag for analysen, som belyser den specifikke problemstilling i en nutidig kontekst. Styrken ved indsamling af egen data er også, at validiteten af undersøgelsen forøges.

Der er også anvendt sekundære data i form af avisartikler, videnskabelige artikler, rapporter samt fagbøger, fra pålidelige kilder inden for samme emne, for at bevare den videnskabelige kvalitet. De sekundære data er anvendt til at understøtte både de primære data, men er også med til at danne det teoretiske grundlag for undersøgelsen og analysen af denne. Ulempen ved sekundære kilder er, at de kan være upålidelige, da de er udarbejdet til andre formål end til brug for netop denne undersøgelse og dermed kan de være utilstrækkelige eller upræcise. Dette har været med i overvejelserne ved udvælgelse af kilder, således at de er udvalgt med et retvisende formål.

Ofte er rapporter og undersøgelser fra organisationer og regeringer ikke neutrale, da forskerne eller personerne bag disse ofte er blevet betalt, for at udarbejde de specifikke rapporter og undersøgelser med et bestemt formål (Hempel, 2020, p. 50). Dette gør sig specielt gældende for rapporterne fra Storbritannien. Derfor er der også udelukkende blevet anvendt videnskabelige peer-reviewed forskningsartikler til teori- og litteraturgennemgangen. Dette er for at sikre højest mulig videnskabelig kvalitet uden bias, selvom det aldrig helt kan garanteres. Ved udarbejdelsen af litteraturgennemgangen er forskningsartikler med en stærk partiskhed enten blevet ekskluderet, eller der er blevet taget højde for

denne bias ved brugen af resultaterne fra undersøgelserne.

I litteraturgennemgangen er der anvendt en blanding af primær og sekundær litteratur. Den primære litteratur består af individuelle studier og den sekundære er andre systematiske litteraturgennemgange omkring emnet revisoransvar. Derudover er der primært anvendt empiriske og teoretiske studier, da meningsstudier ikke er relevante for denne undersøgelse, som søger at belyse effekter af reguleringen af revisorerne's erstatningsansvar (Hempel, 2020, p. 52).

Metode

I det følgende afsnit vil de anvendte metoder blive beskrevet, og der vil blive redegjort for, hvordan de anvendes til analyse af problemstillingen. Derudover vil der blive reflekteret over de valgte metoder, og over hvordan andre metoder kunne have formet resultaterne anderledes.

Metodiske tilvalg

I det følgende afsnit bliver de metodiske tilvalg uddybet.

Problemstillingen er anskuet ud fra et hermeneutisk perspektiv, og forsøger at belyse essensen af markedssiden af reguleringen af det ubegrænsede erstatningsansvar for revisorer via meningsfortolkningsanalyse. Problemformuleringen lægger op til, at der skal drages en generaliserende konklusion, hvormed at formålet med undersøgelsen er at kunne sige noget generelt om problemstillingen i Danmark.

Problemformuleringen er styrende for, hvordan den metodiske ramme skal udformes. Reguleringen af erstatningsansvaret har indflydelse på aktørerne fra begge sider af markedet for revisionsydelse henholdsvis udbuds- og efterspørgselssiden. Revisorerne befinder sig på udbudssiden af markedet, og er det direkte mål for reguleringen af revisoransvar. Dette er da man fra et samfundsmæssigt perspektiv og ifølge RL § 16, stk. 1, definerer revisors rolle som værende offentlighedens tillidsrepræsentant. De skal dermed udføre opgaver efter reglerne om god revisorskik (Davidsen, 2016, p. 210). De børsnoterede virksomheder er underlagt lovpligtig revision, og de professionelle investorer repræsenterer regnskabsbrugerne. Begge disse parter repræsenterer efterspørgselssiden. Der er ikke et kontraktforhold mellem revisor, virksomheden og investorerne, men der ligger en pligt til at varetage disses interesser. En tilsidesættelse heraf, kan danne basis for erstatningsansvar (Lentz & Hassager, 2021, p. 314). Alle tre parter repræsenterer derfor hver deres side af markedet, og det er derfor også essentielt at belyse både udbuds- og efterspørgselssiden i denne undersøgelse.

For netop at kunne indfange essensen af problemstillingen ud fra et hermeneutisk perspektiv, er den kvalitative og kvantitative metodetilgang anvendt. Dette har ført til tilvalg af semistrukturerede interviews og en spørgeskemaundersøgelse. Specialet har dermed en eklektisk metodetilgang, hvor der både anvendes kvalitativ og kvantitativ metode. Den kvalitative metodetilgang er dominerende i undersøgelsesdesignet, da der bliver fortolket på resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen.

Spørgeskemaundersøgelsen er primært udformet med holdningsspørgsmål, hvormed fortolkning bliver mulig. Mixed Methods bliver derfor anvendt med mest vægt på den kvalitative metodetilgang, for at opnå en dybdegående forståelse af problemstillingen igennem aspekter af de interviewedes livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 153). Kombinationen af de to metoder kan resultere i vidt forskellige resultater i samme genstandsfelt, hvormed det kan være svært at konkludere nogle endegyldige resultater. Hvis der opstår en mulig divergens i resultaterne, kan dette opfattes som en svaghed, og kan dermed skade den overordnede kausalitet mellem undersøgelserne. Dette skal naturligvis imødekommes ved at dette holdes in mente ved udarbejdelse af henholdsvis spørgeskemaet og interviewguiden, men også når selve undersøgelsen udføres og når empirien behandles. Omvendt kan der argumenteres for, at det også kan være en styrke med forskellige udfald af uventede aspekter ved undersøgelserne. Det kan måske åbne op for at afdække fænomenet yderligere via en efterfølgende undersøgelse, da det netop kan fremhæve de mange mulige perspektiver som problemstillingen kan have (Jæger, 2016, p. 309).

Det metodiske tilvalg af den kvalitative tilgang åbner op for muligheden af at fortolke og forstå problemstillingen dybdegående, ud fra hvordan bestemte fænomener fremtræder, opleves eller siges (Kristensen & Hussain, 2016, p. 16). Ved inddragelse af den kvantitative metode i form af spørgeskemaundersøgelsen vil det muliggøre, at der kan opnås en indsigt i de professionelle investorers holdninger til det mere abstrakte begreb om erstatningsansvar. Emnet erstatningsansvar fremstår ud fra det indledende møde med litteraturen på området ikke som et emne som investorerne, revisionsudvalg eller revisorerne normalt overvejer i dagligdagen, eller som har direkte betydning for deres arbejde. Dermed har det været et metodisk og strategisk valg, at undersøge investorernes holdninger via et spørgeskema, for at kunne opnå et mere generaliserende billede af deres holdninger omkring problemstillingen og dermed opnå en fyldestgørende besvarelse af problemformuleringen. Dog er der en risiko for, at man ikke får samme dybdegående indsigt i deres holdninger. Dette er en svaghed for valget af anvendelse af et spørgeskema i denne undersøgelse.

Metodisk design

De semistrukturerede interviews er udarbejdet og bygget op ud fra de syv faser af en interviewundersøgelse af Steiner Kvale og Svend Brinkmann (2015). Formålet med at følge denne strukturering for de kvalitative interviews er, at man skaber et overblik og får mere målrettede resultater ud af hvert interview (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 149). Til spørgeskemaundersøgelsen er der taget udgangspunkt i syv steps til at designe undersøgelsen af Lior Gideon (2012), som også er med til at skabe struktur og overblik. Dette er beskrevet nærmere i afsnittet 'Spørgeskemaundersøgelse'.

Præsentation af interviewpersoner

Der er gennemført fem semistruktureret interviews med henholdsvis to forskellige Big 4 revisorer og en ikke-Big 4 revisor samt to revisionsudvalgsmedlemmer i to forskellige børsnoterede banker. Revisorerne er alle statsautoriserede og kan dermed underskrive på de børsnoterede selskabers årsregnskaber. De er derfor alle i målgruppen for undersøgelsen.

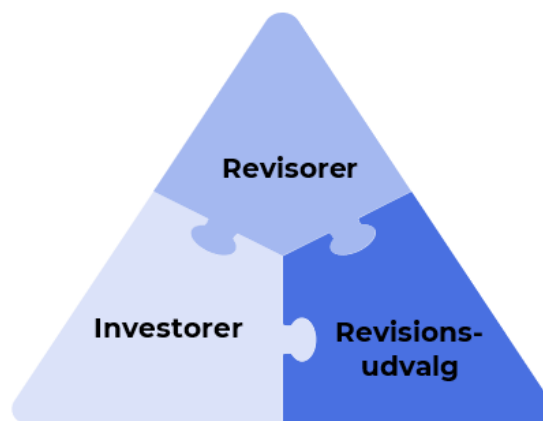
Antallet af interviewpersoner bør afhænge af, at man skal interviewe indtil, man har fundet ud af det, man har brug for at vide (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 166–167). I denne undersøgelse, kan man argumentere for, at antallet af interviewpersoner er for lille, i forhold til at generalisere, omvendt er mængden af interviewpersoner tilpas i forhold til tiden og omfanget af et kandidatspeciale. Derudover argumenterer Kvale & Brinkmann også for, at analyser baseret på få interviewpersoner, kan give mulighed for en mere grundig tilgang, hvilket vil være at foretrække i dette speciale, hvor emnet er meget komplekst og at der forsøges at forstå de mange forskellige effekter af revisorerens ubegrænsede erstatningsansvar (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 167).

Da interviewpersonernes identitet ikke har relevans for undersøgelsen, er alle interviewpersonerne gjort anonyme og fremstår derfor uden navn i analysen. Det er udelukkende relevant at notere, hvorvidt revisorerne repræsenterer Big 4 eller ikke-Big 4, og at det er revisionsudvalgsmedlemmer.

- Big 4 revisor A er director og har været i X Big 4 i 12 år. Han arbejder med finansielle virksomheder, som både er børsnoterede og ikke børsnoterede. Derudover er han Market Leader i forsikring og Transformation Office Leader (Bilag 2, pp. 4-5)
- Big 4 revisor B er partner og har været ansat i X Big 4 i 20 år samt arbejder med PIE-virksomheder (Bilag 3, pp. 1-2).

- Ikke-Big 4 revisor er ansat i en større global revisionsvirksomhed. Han har været revisor i 20 år, er partner og arbejder med børsnoterede virksomheder samt ikke-Big 4 virksomhedens interne kvalitetssikringsprogrammer og har derudover ansvaret for Risk & Compliance området (Bilag 4, p. 3).
- Revisionsudvalgsmedlem A er formand for revisionsudvalget i den pågældende børsnoterede bank og har siddet i bestyrelsen i 9 år. Han har 30 års erfaring som direktør og CFO i en række virksomheder, som primært har været i entreprenør- og developerverdenen (Bilag 5, p. 1).
- Revisionsudvalgsmedlem B er formand for revisionsudvalget i den pågældende børsnoterede bank og er derudover næstformand i bestyrelsen. Han har en baggrund som bankdirektør, og har haft bestyrelsesposter i mere end 30 forskellige koncerner i Danmark (Bilag 6, p. 2).

Der henvises til bilag 2-6 for de transskriberede interviews.

Figur: Udarbejdet af den studerende.

Udvælgelse af interviewpersoner

Da det primært er Big 4 revisionsvirksomheder, som står for størstedelen af revisionen af de børsnoterede virksomheder, er det oplagt at inddrage disse i undersøgelsen. Derudover reviderer de mellemstore revisionshuse også børsnoterede virksomheder, og det er derfor dem, som er nærmest Big 4 i forhold til konkurrencen på markedet for revisionsydelser af børsnoterede virksomheder. Derfor disse også blevet inddraget i undersøgelsen.

Revisionsudvalg har en afgørende rolle i udførelsen af lovpligtig revision af høj kvalitet. De har en stor rolle i forhold til sikringen af et retvisende billede af virksomhedens finansielle oplysninger, interne kontrol- og risikosystemer og at sikre, at den interne revision fungerer effektivt. På baggrund af dette er revisionsudvalgene i tæt kontakt med virksomheden og den lovpligtige revision af de eksterne revisorer,

hvormed revisionsudvalget forventes at udfordre og give modspil til revisorerne (Johansen, 2016, pp. 261–262). De kan dermed bidrage med forståelse af effekter af et ubegrænset erstatningsansvar for revisorerne set fra virksomhedernes perspektiv.

Semistrukturerede interviews

Formålet ved de semistrukturerede interviews er at opnå beskrivelser af interviewpersonens livsverden med henblik på at kunne meningsfortolke på fænomenerne, som der bliver beskrevet (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 22, 35, 411). Der forsøges dermed at forstå temaer fra interviewpersonens hverdagsverden med deres egne perspektiver via en interviewguide, som er udarbejdet med fokus på bestemte temaer, hvori der er nedskrevet udkast til spørgsmål. Disse er opdelt under temablokke (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 49). Ulempen ved at anvende semistrukturerede interviews er, at de kan blive meget ustrukturerede. Dette kan ske, hvis interviewpersonerne tager styringen og taler om emner, der ikke er relevant for undersøgelsen eller problemstillingen direkte (Poulsen, 2016, p. 77).

Det semistrukturerede interview er at foretrække i forhold til formålet med denne undersøgelse, som er at opnå viden omkring de enkelte interviewpersoners forståelse af effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar ud fra deres erfaringer, oplevelser og forståelse af den livsverden, som de indgår i (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 158). Anvendelse af de semistrukturerede interviews gør det muligt, at tilpasse spørgsmål undervejs i interviewet, ved at stille opfølgende spørgsmål, således at man kan opnå en mere dybdegående indsigt i interviewpersonernes holdninger, forståelse og erfaringer.

Ved gennemførelse af interviewene blev strukturen for interviewene præget af en struktureret tilgang, hvor der blev holdt for meget fast i de interviewspørgsmål, som var nedfældet i interviewguiden på forhånd. Derudover blev der ikke fulgt nok op med efterfølgende spørgsmål inden for temaerne i interviewguiden eller når interviewpersonen fremlagde nogle holdninger, meninger eller forståelser af bestemte fænomener. Dette forhindrede en mere dybdegående forståelse af deres holdninger og forståelser af temaerne i interviewet, samt en mere dybdegående forståelse for de effekter et ubegrænset erstatningsansvar har på revisionsmarkedet ifølge interviewpersonerne. Dette har påvirket resultaterne af undersøgelsen.

Alle interviews er blevet optaget for at muliggøre en efterfølgende transskription. Der er blevet transskriberet fra talesprog til skriftsprog, hvilket også har sine ulemper, da man i den hermeneutiske tradition ikke ville gå ind for denne form for oversættelse af den levede mundtlige samtale. Ikke desto mindre giver transskriberingen overblik over analysen og på trods af, at transskriptionen er en

dekontekstualiseret gengivelse af interviewet, er det mere fordelagtigt i forhold til kodning af interviewene efterfølgende, for at kunne se mønstre eller modsigelser (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 236, 238).

Interviewene er blevet kodet forud for analysen for at sammenligne svar på tværs af alle interviewpersonerne. Der er blevet anvendt en blanding af deduktiv og induktiv kodning, da der er kodet ud fra det teoretiske perspektiv i undersøgelsen, men der har også været en åbenhed over for nye fænomener og forståelser. Rent praktisk er kodningen foretaget via farvekodning af de transskriberede interviews, hvor der er blevet opereret med fem forskellige kodetemaer, som kan ses i nedenstående figur (Olsen, 2003, pp. 10–11).

Farvekode	Kategori
Grøn	Holdninger til revisoransvar
Blå	Konkurrencesituationen på markedet, herunder pris, udbud, kvalitet og omdømme.
Gul	Teknologisk udvikling, innovation og værdien af revision.
Lilla	Forventninger til revisors rolle og ansvar.
Grå	Andre ting fx Branchen som hovedfortaler for begrænsning af ansvar på vegne af alle revisionsvirksomheder, og det internationale samarbejde, strømlining af revisors værktøjer og indførelse af samme regler.

Kilde: Figuren er udarbejdet af den studerende.

Spørgeskemaundersøgelse

I dette afsnit vil der blive redegjort for spørgeskemaets design og opbygning. Der er blevet taget udgangspunkt Lior Gideon (2012)'s håndbog for spørgeskemaundersøgelser i samfundsvidenskaberne, suppleret med sekundær litteratur af Jørn K. Møller (2016), som skulle sikre den gode kvalitet i undersøgelsesarbejdet. Der vil blive redegjort for de essentielle faser for undersøgelsen og dens udformning samt særlige implikationer (Gideon, 2012, p. 94; Møller, 2016, pp. 191–192).

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at afdække de professionelle investorers holdninger til det ubegrænsede erstatningsansvar. Dette er for at undersøge, om tilliden til revisionspåtegningen vil blive påvirket af en ændring i erstatningsansvaret og på hvilken måde. Derudover bliver der også spurgt ind til kvaliteten af revision fra Big 4 og ikke-Big 4, samt om de læser og tillægger revisionspåtegningen værdi. Der er fokuseret på de professionelle investorer, da disse er de primære regnskabsbrugere af årsrapporter og dermed også anvender årsrapporterne aktivt. Deres holdninger til revisionspåtegningen er derfor essentielle for undersøgelsen (PwC og CBS, 2017, p. 9).

Målet for spørgeskemaet var at nå ud til mange respondenter, for at kunne gøre undersøgelsen repræsentativ og muliggøre generalisering. Målet var at opnå deltagelse fra danske professionelle

investorer, som indebærer investeringsselskaber, pensionselskaber, forsikringsselskaber, banker og investeringsfonde. Disse skal derudover også investere i danske børsnoterede virksomheder, for at kunne indgå i målgruppen. Spørgeskemaet blev sendt ud til 32 virksomheder i alt herunder 11 pensionselskaber, 15 investeringsselskaber, 2 forsikringsselskaber og 4 banker. Antallet af respondenter endte på 21 (Bilag 7 p. 1). Spørgeskemaet var planlagt til at forløbe over halvanden måned, da det var relevant for det videre arbejde med analysen, at den blev afholdt inden for en kortere tidsperiode.

Undersøgelsesmetoden var baseret på et online spørgeskema fra Qualtrics, hvormed respondenterne individuelt besvarer spørgsmålene og hvor deres anonymitet bliver sikret. Undersøgelsen er baseret på holdningsbaserede spørgsmål og der blev anvendt både lukkede og åbne spørgsmål, hvormed de åbne spørgsmål bidrog til skabelse af kvalitative data, som der direkte kunne fortolkes på (Gideon, 2012, p. 103; Møller, 2016, pp. 198–199). Dog ville det have været en fordel at have inddraget flere åbne spørgsmål for at få en mere kvalitativ undersøgelse. Ulempen ved de åbne svar kan dog være, at respondenterne mister motivationen til at besvare spørgeskemaet, da det vil kræve for meget tid og overvejelse hos respondenterne. Derfor er der lavet en blanding af åbne og lukkede spørgsmål (Gideon, 2012, pp. 98–99).

Der var udvalgt en stikprøve med udgangspunkt i en blanding af 'convenience sample' og 'purpose sampling' da respondenterne er udvalgt ud fra en tilfældig udsendelse af e-mails til de inkluderede virksomheder i undersøgelsen, men også bygger på bekvemmelighed i processen. Det er svært at komme i kontakt med de relevante medarbejdere inden for dette område, og derfor er der også gjort brug af eget netværk, hvorfor respondenter fra pensionsbranchen også er overrepræsenterede i undersøgelsen. Der var fastlagt et mål om lige mange af hver type virksomhed, men dette opnås ikke. Simpel tilfældig udvælgelse ville have været at foretrække, da det ville højne repræsentativitet og generaliserbarheden af undersøgelsen. Man kan netop ikke foretage statistisk generalisering ved brug af disse to ikke tilfældige stikprøve metoder (Gideon, 2012, pp. 66–67).

I spørgeskemaet er der sørget for en balancering af svarkategorierne ved, at der er indsat variable som 'neutral' eller 'ved ikke', for ikke at fremtvinge et svar hos respondenterne, som måske ikke er retvisende (Møller, 2016, p. 199).

Spørgeskemaet forløb med at respondenterne først skal svare på baggrundsvariabler som køn, alder og hvilken virksomhed de er ansat i, for at kunne kategorisere respondenterne. Herefter var der indsat et eksklusionsspørgsmål, hvormed de skal tilkendegive om de arbejder med investering i børsnoterede virksomheder. Dette var for at sikre, at respondenterne er i målgruppen og for at få sorteret dem fra, som ikke var i målgruppen. Derefter kom nogle faktabaserede spørgsmål om hvorvidt de læser revisionspåtegningen og Key Audit Matters. Herefter bærer spørgeskemaet præg af holdningsbaserede

spørgsmål, såsom om tilliden til revisionspåtegningen vil ændres ved et ubegrænset erstatningsansvar. Opstillingen af spørgsmål er overvejet ud fra, hvordan de enkelte spørgsmål kan påvirke det næste spørgsmål i rækken, og dermed svaret heraf. Der er derfor også udarbejdet temaer for spørgsmålene, så det virker sammenhængende og logisk for respondenterne. Alle disse overvejelser er gjort for at sikre en høj svarprocent, hvor respondenterne ikke springer fra eller mister interessen for at besvare spørgsmålene oprigtig (Gideon, 2012, p. 96; Møller, 2016, pp. 200–201).

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen er blevet samlet i en PDF-fil, hvor der forud er blevet udarbejdet figurer, der viser svarene i procent og i søjlediagrammer. Dette er gjort for at skabe et overblik over svarene til analysen. Der vil blive anvendt meningsfortolkning af resultaterne, og der foretages dermed ikke en statistisk analyse.

Se bilag 7 for resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen.

Videnskabelig kvalitet

Dette afsnit er en refleksion af undersøgelsens videnskabelige kvalitet herunder reliabilitet, validitet og gennemsigtheden samt muligheden for generalisering af undersøgelsens resultater i forhold til de anvendte metoder.

Reliabilitet omhandler pålideligheden og konsistensen af resultaterne i undersøgelsen og om resultaterne vil vise samme resultat, hvis undersøgelsen gentages på et senere tidspunkt. Validiteten omhandler gyldigheden af undersøgelsen. Altså om den måler det, der er formålet (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 318, 155). Derudover er validitet i hermeneutik ikke udelukkende empiriske observationer, men styrken i argumentationen som helhed (Juil, 2012, p. 128).

At interviewene er semistrukturerede, gør det sværere at genproducere og man kan derfor diskutere, hvorvidt svarene og resultaterne ville få de samme resultater ved et nyt interview. For at styrke validiteten er interviewguiden blevet udarbejdet ud fra problemformuleringen. Arbejdsspørgsmålene og problemformuleringen er også styrende for de metoder, som er anvendt.

Gennemsigthed er et videnskabeligt kriterium i forhold til reliabilitet i de semistrukturerede interviews, da disse er svære at genskabe. Gennemsigthed er essentiel i forhold til de fremgangsmåder, hvoraf der er draget konklusioner i relation til de rapporterede resultater i undersøgelsen. Specialets undersøgelse skal derfor tilstræbe at være gennemsigtigt udført og præsenteret, således at læseren altid kan se, hvordan undersøgelsen er udført (Kristensen & Hussain, 2016, p. 18; Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 120, 173). Der

arbejdes med gennemsigtighed gennemgående i hele specialet, særlig i metodeafsnittet og via analysestrategien, for at skabe en rød tråd og transparens i analysen og i specialet generelt.

Interviewguiden har været anvendt, for at styrke både reliabiliteten og validiteten, ved at sikre, at der undgås ledende spørgsmål i selve interviewsituationen.

I selve interviewsituationen blev der dog alligevel stillet nogle ledende tillægsspørgsmål. Disse havde en styrende karakter for interviewene, for at få styret samtalen hen imod det som interviewet havde til formål at undersøge. Dette har været med til at styrke reliabiliteten, således at interviewpersonernes svar blev kontrolleret i en højere grad (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 317–318). Dette viste sig at være vigtigt i interviewene med revisionsudvalgsmedlemmerne, hvor meninger og holdninger til emnet omkring revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar fyldte meget, og bar præg af en forudindtaget omring interviewets formål. De havde en tendens til at kunne styre samtalen og emnerne, i kraft af deres position og stilling samt stærke holdninger. Ledende spørgsmål kan dog påvirke interviewpersonen til at svare på noget, som de ikke konkret er enige i. Det er dog tvivlsomt, at dette direkte har påvirket validiteten i denne undersøgelse, da interviewpersonerne igen i kraft af deres position og stilling er sværere at påvirke.

Ved udførelsen af interviewene har spørgsmålene været præget af, at interviewerens ikke har forholdt sig helt objektivt, da interviewerens har haft en række forforståelser om emnet og udfaldet af interviewene. Dette har påvirket interviewene ved, at der ikke er kommet optimale svar fra interviewpersonerne i tilfælde, hvor der mellem interviewer og den interviewede har været implicite forståelser for emnet eller de problemstillinger, der blev talt om. Derfor er interviewet ikke blevet udført fuldkommen åbent, da der har været en form for tendens til at søge afkræftelse- eller bekræftelse af teoretiske fund fra litteraturen via interviewpersonerne, i stedet for kun at forholde sig åben og lyttende til interviewpersonerne omkring deres forståelser af effekterne af et ubegrænset erstatningsansvar. Dette har også påvirket validiteten og reliabiliteten af undersøgelsen negativt.

Revisionsudvalgsmedlem A ville gerne have spørgsmålene og interviewguiden på forhånd som forudsætning for deltagelse, og dermed var han også forberedt inden interviewet. De andre interviewpersoner fik ikke udleveret interviewguiden. Det at han havde modtaget interviewguiden på forhånd, styrkede interviewet, fordi han dermed havde en ide om selve emnet, modsat de andre, som ikke alle havde svar på stående fod på alle spørgsmålene. Dermed blev hans svar faktisk mere præcise i denne sammenhæng, hvor emnet ikke er nærliggende interviewpersonernes daglige arbejde. Man kunne dermed have styrket validiteten i denne undersøgelse ved at have udleveret interviewguiden eller dele heraf til interviewpersonerne på forhånd for at igangsætte en refleksion hos interviewpersonerne forud for interviewet.

Brugen af interviewguides, valgene i forhold til transskriberingen, kodningen og udvælgelsen af interviewpersonerne er med til at sikre reliabiliteten i denne undersøgelse. En måde hvorpå man kunne styrke reliabiliteten yderligere, ville være at interviewe flere interviewpersoner, eller at lade en anden kode interviewene, for at se, hvorvidt resultatet ville blive det samme. Selve transskriberingen er udført i overvejende skriftsprog, hvilket forringer reliabiliteten, da meninger kan gå tabt i denne oversættelse fra talesprog til skriftsprog (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 318).

Spørgeskemaet kan være med til at generalisere holdninger til emnet, men den giver ikke en videre dybdegående forståelse for, hvorfor de svarer som de gør. Dermed bliver det nemt at komme til at overfortolke på resultaterne og tillægge deres svar værdi ud fra egne fordomme og forforståelser for problemstillingen. I den hermeneutiske tilgang, er dette ikke et decideret problem, hvis blot man netop er bevidst om disse fordomme. Dog synes det at påvirke analysen og resultaterne i denne undersøgelse i en negativ retning i forhold til validiteten. Omvendt stemmer respondenternes holdninger overens med interviewpersonernes i mange af tilfældene, hvorfor man kan argumentere for, at resultaterne fortsat har en vis grad af validitet.

Alle spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen var ikke helt klart afgrænsede og tydeligt stillet i forhold til begreber og ordlyd. Dette påvirker validiteten, da det er muligt, at nogle af respondenterne kan have haft en anden opfattelse af spørgsmålet. Her er der tale om særligt spørgsmål 10: *"Hvordan vil du vurdere på en skala fra 1-5, at revisorerne varetager investorerne interesser, når de reviderer børsnoterede selskaber?"* (Bilag 7, p. 11). Her er det ikke tydeligt, hvad der menes med at 'varetage investorerne interesser', hvilket dermed kan resultere i at respondenterne svarer ud fra forskellige opfattelser af hvad dette betyder. Det samme gør sig gældende for spørgsmål 17, hvor ordet 'information' også kan være misvisende uden en nærmere forklaring heraf (Gideon, 2012, p. 98; Bilag 7 p. 24). Dette påvirker naturligvis også validiteten og reliabiliteten. De holdningsbaserede spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen forringer også validiteten, da disse ikke er målbare og direkte observerbare (Møller, 2016, p. 201).

Generalisering i forhold til interviewresultater handler om den viden der produceres i en specifik interviewsituation, kan overføres til andre relevante situationer (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 333). Analytisk generalisering er ifølge Kvale og Brinkmann muligt uanset hvilken udvælgelses- eller analysemetode der anvendes. Dette er da det baserer sig på forskerens argumentation om, hvorvidt interviewresultaterne kan overføres til andre interviewpersoner og situationer, samt baserer sig på omfattende beskrivelser. Derudover baserer det sig også på læserens egen generalisering ud fra læsning af undersøgelsen. Det er et kriterium, at interviewundersøgelsen og udførelsen skal have en høj kvalitet, hvorfor ovenstående refleksioner omkring både validiteten og reliabilitet i undersøgelsen er essentiel

(Kvale & Brinkmann, 2015, p. 337). Resultaterne af undersøgelsen i dette speciale bestræber sig på at kunne blive generaliseret, således at det er muligt at sige noget generelt omkring effekterne af revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar ud fra den viden, der er blevet produceret i de specifikke interviewsituationer i dette speciale. Spørgeskemaet kan ikke generaliseres statistisk, da stikprøvemetoderne forhindrer dette.

De etiske overvejelser i denne undersøgelse er omkring anonymitet, informeret samtykke og den frivillige deltagelse. Alle interviewpersoner og respondenter i spørgeskemaundersøgelsen er sikret fuld anonymitet, og der er indhentet en samtykkeerklæring omkring brugen af personlige oplysninger. Derudover har alle interviewpersoner og respondenter deltaget frivilligt i undersøgelsen (Kristensen & Hussain, 2016, p. 18).

Metodisk refleksion

I det følgende afsnit vil der blive reflekteret over de metoder, der er blevet anvendt og resultaterne ved anvendelse af disse, samt hvordan man kunne have anvendt andre metoder.

Spørgeskemaundersøgelsen undersøger en meget snæver målgruppe. Årsagen hertil var, at investorerne både er de primære brugere af årsrapporter for børsnoterede selskaber, men også fordi, at UK-rapporterne fremhæver investorerne og hvordan de forholder sig til en begrænsning af revisorernes erstatningsansvar (Brydon, 2019, p. 101; Competition Marketing Authority, 2019, p. 8; Kingman, 2018, p. 11; PwC og CBS, 2017, p. 9). Spørgeskemaundersøgelsen er derfor fokuseret på professionelle investorer, da jeg havde en forudindtagelse om, ud fra litteraturen, at det ofte var disse, som led de store tab og som kunne relatere sig mest til emnet. Man kunne derfor have udvidet målgruppen, med flere forskellige regnskabsbrugere og derved få et mere repræsentativt billede. Dette ville også gøre det muligt at generalisere til alle regnskabsbrugere i Danmark. Der findes nemlig også findes private investorer, som for eksempel i O.W. Bunker sagen. Her er der en forening, der har samlet omkring 3.000 private investorer, som erhvervede aktier ved børsintroduktionen i 2014, og som mistede deres investering herved. Dermed kunne private investorer også godt have været inddraget i målgruppen, for at opnå et repræsentativt billede af regnskabsbrugerne og hvilke holdninger og forståelser de har (Foreningen OW Bunker-Investor, 2022).

Problemformuleringen lægger op til en analyse af effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar på revisionsmarkedet. Dog bliver hovedvægten af specialet relateret til revisorerne, hvormed der ikke opnås det fulde billede af, hvordan investorerne og revisionsudvalgene opfatter erstatningsansvaret. En måde

hvorpå man kunne have balanceret dette bedre, ville have været ved en anden fremgangsmåde i interviewene. Spørgsmålene kunne have været udarbejdet anderledes, således at revisionsudvalgsmedlemmernes holdninger til revisoransvar ikke påvirkede deres svar. De er nemlig bias i forhold til emnet om, hvorvidt det er retfærdigt med et ubegrænset erstatningsansvar, og det påvirker resultaterne af undersøgelsen. En måde man kunne have undgået dette, ville have været ved ikke at anvende fænomenet omkring 'revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar', allerede ved den indledende samtale omkring afholdelse af interviewet, men fortsat holde fast i den sidste temablok i interviewguiden omkring deres holdninger til det ubegrænsede erstatningsansvar. På denne måde, kunne man måske undgå bias i interviewet, på trods af, at det er svært at undgå, når det er et emne, som rummer mange etiske og moralske aspekter også.

Ved en afgrænsning fra det politiske aspekt ved reguleringen af det ubegrænsede erstatningsansvar overfor revisorerne, opnås der ikke et fuldt billede af effekterne på markedet. Man kunne have opnået en mere fuld forståelse af magt og indflydelse i det regulatoriske rum, ved at inddrage den politiske del og tilsynsmyndighederne, enten via interviews eller via dokumentanalyse. Man kunne også have inddraget responsa sager, Revisornævnsager og domspraksis omkring emnet for at undersøge, hvad der er blevet skrevet og ment rent fagligt.

Fordomme og anvendelsen af disse i undersøgelsen

I dette afsnit reflekteres der over de fordomme, som jeg som undersøger har haft til problemstillingen. Dette er med til at skabe en transparens omkring forforståelserne, hvormed læseren kan forstå og forholde sig til det perspektiv, undersøgelsen er udarbejdet med, hvilket er kernen i den hermeneutiske fortolkningsanalyse.

En særlig overvejelse i forhold til dette speciale er, hvordan den abduktive tilgang, har påvirket og bidraget til specialets resultater. Den konstante vekslen mellem teori og empiri via fortolkning, hvormed nye erkendelser og forståelser er opnået. For at styrke den videnskabelige kvalitet i denne hermeneutiske fortolkningsanalyse, er det væsentligt at frembringe de forforståelse og fordomme, som man er gået til undersøgelsen med. Ved første møde med emnet om revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar, var der overvejelser og forforståelser omkring etik, rimelighed og retfærdighed overfor særligt revisorprofessionen, men også overfor de reviderede virksomheder, regnskabsbrugere og offentligheden. Dog udelukkende set fra revisorernes perspektiv. Ved en nærmere undersøgelse af problemfeltet blev mange af disse fordomme dog allerede revideret, og ny undren og nye forforståelser blev skabt. For hvorfor er debatten om revisoransvaret så stor globalt set på trods af så få enkeltstående sager? Og hvorfor er det, at man ofte ser

indførelse af ny regulering både lokalt, men også globalt umiddelbart efter en stor spektakulær sag eller kollaps af en børsnoteret virksomhed? Hvilke effekter har disse reguleringer på revisorerne, de børsnoterede virksomheder og regnskabsbrugerne samt offentligheden?

Ud fra en nærmere undersøgelse af det nylige kollaps i Storbritannien, hvormed man fra myndighedernes side ønskede en reformering af markedet for revisionsydelse, opstod dermed forforståelserne om at revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar må have nogle effekter på markedet for revisionsydelse, og dermed også de børsnoterede virksomheder og regnskabsbrugerne. Undersøgelsesdesignet, analysestrategien og resultaterne er dermed påvirket af disse forforståelser omkring revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar, og at det må have haft nogle effekter på revisionsmarkedet.

Analysestrategi

I det følgende afsnit vil strategien for analysen blive beskrevet og der vil blive redegjort for den logiske sammenhæng mellem problemformuleringen, analyse og konklusion.

Analysestrategien for denne undersøgelse tager udgangspunkt i hermeneutisk meningsfortolkning. Selve undersøgelsesdesignet er bygget op omkring tre arbejdsspørgsmål, som hænger sammen med problemfeltet og problemformuleringen. Arbejdsspørgsmålene er med til at strukturere analysen i undersøgelsen. Teorierne der er blevet anvendt i analysen, bidrager til at forstå hvilke effekter det ubegrænsede erstatningsansvar har på revisionsmarkedet set ud fra markedsaktørernes opfattelse, og de er dermed med til at skabe en forståelse af problemstillingen. Problemformuleringen er empirisk, og besvares ud fra en abduktiv undersøgelsestilgang, da der er sket en vekslen mellem teori og empiri undervejs i undersøgelsen. Problemformuleringen besvares dermed ud fra empiri forklaret ved hjælp af teori.

Det første arbejdsspørgsmål undersøger hvilke tendenser og problematikker, som der er blevet undersøgt og belyst i den globale forskningslitteratur omkring revisoransvar. Formålet er at opnå en viden om, hvordan revisoransvar er blevet problematiseret tidligere, og hvilke teorier forskningslitteraturen har omkring problemstillingen. Dette arbejdsspørgsmål skal også danne rammen for den efterfølgende analyse i det andet arbejdsspørgsmål.

I det andet arbejdsspørgsmål undersøges, hvordan det ubegrænsede erstatningsansvar påvirker revisionsmarkedet i forhold til konkurrence, kvalitet og udbuddet af revisionsydelse ifølge markedsaktørerne. Empirien bliver forklaret ud fra teori omkring det regulatoriske rum samt modificeret

teori omkring kapitalformer, habitus og felt af Pierre Bourdieu. Her bliver effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar kortlagt og der skabes en forståelse af problemstillingen via hermeneutisk meningsfortolkning, hvis formål er at beskrive den betydning, som aktørerne tilskriver de bestemte oplevelser af fænomenet der undersøges (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 275–276).

Det tredje arbejdsspørgsmål er en diskussion af delkonklusionerne fra analysen og resultaterne fra første arbejdsspørgsmål fra forskningslitteraturen. Formålet er at belyse, om man kan forvente et pres fra markedsaktørerne i det regulatoriske rum for en begrænsning af erstatningsansvaret.

Teori

I dette afsnit vil de udvalgte teorier, der er blevet anvendt i analysen blive beskrevet.

Det regulatoriske rum

Det grundlæggende teoretiske aspekt til at analysere problemstillingen tager udgangspunkt i Hancher og Moran's (1989) teori omkring det regulatoriske rum. Teorien om det regulatoriske rum tager udgangspunkt i økonomisk regulering i de vestlige kapitalistiske samfund. Formålet er at undersøge implikationerne for sammenhængen mellem kapitalisme, kultur og regulering (Hancher & Moran, 1989, p. 271). Økonomisk regulering er domineret af relationerne mellem store og komplekse organisationer og bliver udøvet i samfund, der kombinerer organisation på markedsprincipper, dominansen af mange sektorer af store virksomheder og politisk styre efter formelle demokratiske principper. Dette skaber en stor spænding i den regulatoriske proces (Hancher & Moran, 1989, p. 272).

Man kan forstå det regulatoriske rums dimensioner og aktørerne i rummet, ved at undersøge regulering i en bestemt national kontekst og ved at analysere denne kontekst i forhold til dens specifikke politiske, juridiske og kulturelle egenskaber. Aktørerne i rummet kæmper en kamp om fordele og derfor skal enhver undersøgelse af det regulatoriske rum undersøge resultaterne af disse konkurrencekampe og ressourcerne heri samt fordelingen af disse. Magtspillet er i centrum af denne proces, og relationerne imellem organisationerne kan belyse, hvem der har magten og hvem der optager en regulatorisk plads. Både de inkluderede og ekskluderede skal undersøges. Teorien om det regulatoriske rum omhandler derfor at analysere de magtstrukturer og indbyrdes afhængighedsforhold, som er mellem organisationer og netværk i den private sektor (Hancher & Moran, 1989, pp. 286–287, 289).

Teorien vil ikke blive benyttet til at analysere hvorfor og hvordan regulering bliver til, men den kan bidrage til at forstå hvilke barrierer, der er for ikke-Big 4 revisionsvirksomheder i forhold til at kunne konkurrere med Big 4, og hvordan de store virksomheder kan være med til påvirke reguleringen af det ubegrænsede erstatningsansvar med den magt de har i det regulatoriske rum. Teoriens udfoldelsesmuligheder har sine

begrænsninger i denne undersøgelse, netop fordi denne undersøgelse ikke har det politiske eller myndighedsaspektet med.

Ud over det traditionelle begreb om det regulatoriske rum, vil der også blive trukket paralleller og perspektiver til den nye udvikling af Hancher og Morans (1989) teori om det regulatoriske rum, som er 'new audit space' af Andon et al. (2015) Dette omhandler, at beskrive nye revisionsydelser uden for de traditionelle revisionspåtegningdomæner såsom miljørevision, værdi for pengene revision og teknologi revision. Ifølge Andon et al. (2015) har disse fået revisionsfeltet til at krydse hinanden og sætte spørgsmålstegn ved selve definitionen af revision. New audit spaces bidrager til at forstå, hvordan nye revisionservices er skabt og udviklet, og hvem og hvad der bliver anset for legitimt. Denne teori skal understøtte analysen omkring en udvidelse af revisors rolle og dermed ansvar, når revisorer kommer ind i nye regulatoriske rum, ved at man udvider revisionspåtegningen eller at revisor skal levere ny information til regnskabsbruger, som en del af deres revisionsarbejde (Andon et al., 2015, pp. 1400–1401).

Kapitalformer

Et supplerende teoretisk aspekt er Pierre Bourdieus teori omkring kapitalformer. Bourdieus teori omkring dynamikker og magt i sociale konstruktioner kan være med til at forklare konkurrencesituationen og magtforholdene i det regulatoriske rum, som udspiller sig mellem Big 4 og ikke-Big 4 samt de børsnoterede virksomheder. Bourdieus teori om social, kulturel og økonomisk kapital anvendes i analysen til at undersøge, hvilke kapitalformer der skal til, for at kunne konkurrere med Big 4, og hvorvidt Big 4 vil lade ikke-Big 4 komme ind på markedet. Bourdieus teori kan dermed bidrage til at forstå, hvilke magtstrukturer og kampe, som der foregår i det regulatoriske rum (Høiris, 1993, p. 46). Bourdieus begreb omkring felt og habitus er derudover supplerende i forhold til Hancher og Morans teori om det regulatoriske rum. Felt begrebet omhandler, hvordan aktørerne i det pågældende felt anvender deres positioner, hierarkier og regler ved deltagelse i magtdynamikkerne i feltet, som kan sammenlignes med teorien om det regulatoriske rum. Den er dermed en understøttende teori til at forstå fordelingen af magt og indflydelse i det regulatoriske rum, men også hvordan feltet påvirkes af en bred række af sociale, økonomiske og kulturelle faktorer. Fælles problemstillinger og fælles arenaer binder aktører sammen i indbyrdes afhængighedsforhold (Hancher & Moran, 1989, p. 291; Harrits, 2017, pp. 63, 71–72; Høiris, 1993, pp. 44–45).

Nedenfor er vist en figur over de anvendte modificerede kapitalformer.

Kapitalformer	Eksempler i denne undersøgelse
Økonomisk kapital	Penge: Omsætning og profit
Social kapital	Interne og eksterne netværk: Teams, kunder, kundeportofolio, forretningsnetværk
Institutionaliseret kulturel kapital	Kvalifikationer: Statsautoriseret, universitetsgrader
Objektiviseret kulturel kapital	Materielle ting, som revisorerne kan skabe, som dataanalyseværktøjer
Kropsliggjort kulturel kapital	Opførelse og handlemåde: Rådgivning og teknisk ekspertise, kundeførelse, sociale færdigheder
Symbolsk kapital	Omdømme, Innovation i form af dataanalyseværktøjer

Figuren er udarbejdet med inspiration fra Carter og Spence (2014)'s figur (Carter & Spence, 2014, p. 958).

Derudover bidrager litteraturgennemgangen til analysen og diskussionsafsnittet, da der kan sammenlignes resultater fra specialets undersøgelse med den globale forskningslitteraturs resultater.

Litteraturgennemgang

Litteraturgennemgangen har til formål at præsentere den viden, der allerede eksisterer på området, som vil blive anvendt til at understøtte analysen og de resultater, der bliver præsenteret heri.

Litteraturgennemgangen danner dermed også rammen for analysen og giver en forståelse for, hvad dette speciales vidensbidrag er til litteraturen på området.

Litteraturgennemgangen tager udgangspunkt i relevante videnskabelige artikler indenfor undersøgelsesområdet, som overordnet er revisoransvar og effekterne heraf på revisionsmarkedet.

Grundlaget for litteraturgennemgangen bygger på forskellige centrale vinkler omkring revisoransvar, som akademikere igennem de seneste 28 år (fra år 1993-2021), har undersøgt revisoransvar på. Volumen omfatter 20 forskningsartikler og der henvises til evidens Tabellen i bilag 1, for en oversigt over resultaterne af de gennemgåede kilder (Bilag 1).

Den brede tilgang til udgivelsesår er anvendt på grund af det lille forskningsområde indenfor emnet. Denne tilgang understøttes også af Petterson (2016), på trods af, at emnet har været debatteret og belyst igennem en række årtier (Petterson, 2016, p. 6). Inddragelse af ældre forskningslitteratur kan have sine begrænsninger, da publikationer kan være forældede eller deres resultater har mindre relevans i en nutidig kontekst. Derudover har kravene til forskningslitteratur også ændret sig, og det kan medføre at indholdet i ældre artikler kan være relevante, men ikke anvendes, da de ikke lever op til kravene. Alt dette har været med i overvejelserne ved udvælgelsen af de inkluderede artikler til denne litteraturgennemgang. De ældre artikler, som er inddraget, rummer fortsat pointer og resultater, som er essentielle i en nutidig kontekst, men det er klart, at de skal ses i lyset af, hvordan den nuværende omverden og litteratur har udfoldet sig.

Undersøgelserne i litteraturen er primært baseret på observationer og empiri fra den vestlige verden, herunder specielt fra USA, men også fra Europa. At det meste af litteraturen har belyst tilstande i USA, påvirker naturligvis resultaterne, da litteraturen på området ikke er så nuanceret. Dog kan resultater og konklusioner, som er draget fra amerikanske studier, overføres og sammenlignes med europæiske tilstande på mange områder, da man kan argumentere for, at regulering af revisoransvar i USA bliver afspejlet andre steder i verdenen. Det skete eksempelvis efter Enron-Andersen kollapset i USA i år 2002, med indførslen af SOX-lovgivningen og oprettelsen af tilsyn verden over (PCAOB i USA, CPAB i Canada og HC3 i Frankrig) (Malsch & Gendron, 2011, p. 456). I en europæisk kontekst reagerede den Europæiske Kommission på Enron skandalen i 2002 og kommunikerede i 2003 et budskab om en styrkelse af den lovpligtige revision i EU (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 59). Som Malsch og Gendron (2011) også pointerede, så opererer de store revisionsvirksomheder på et globalt marked og dermed, når der sker spektakulære og omfangsrige konkurser, som skaber usikkerhed, så spejler og sammenligner nationale lovgivere deres regulering med andres, og finder det betryggende, hvis de også følger 'normen' rent regulatorisk (Malsch & Gendron, 2011, p. 468). Dermed er der en sammenhæng mellem de regulatoriske tiltag, der sker udenfor og indenfor de europæiske grænser, værende både lokalt og globalt, og som skaber globaliserede tendenser indenfor regulering.

Litteraturgennemgangen er udarbejdet systematisk ud fra søgekriterier, men selve feltet er undersøgt ud fra en eksplorativ vinkel for at udforske, hvad der har været undersøgt og belyst globalt.

Derudover er litteraturgennemgangen delt op i afsnit, som behandler de essentielle områder af litteraturen på området, der er relevante for dette speciale. Litteraturgennemgangen besvarer følgende tre spørgsmål:

1. Hvilken indflydelse har revisorerne i det regulatoriske rum?
2. Hvordan påvirker revisoransvar revisionsmarkedet?
3. Hvad er argumenterne for og imod et begrænset revisoransvar?

Indledning

Reguleringen af revisoransvar og hvorvidt dette skal begrænses, har været bredt debatteret igennem en længere årrække, og debatten blusser primært op i perioder, hvor der har været større virksomhedskollapser eller revisionsskandaler. Malsch og Gendron (2011) har beskrevet denne tendens som at "Crisis and regulation intertwine" (Malsch & Gendron, 2011, p. 456) og Hancher og Moran (1998) pointerede også, at en følelse af krise næsten altid vil udløse regulering (Hancher & Moran, 1989, p. 284). Dette ses ved, at revisionsbranchen er gået fra at være en selvregulerende profession, til at blive reguleret af organisationer, som ikke er en del af revisionsprofessionen (Francis, 2004, p. 346). Årsagen hertil skal findes i de større virksomhedskollapser der har været, og heraf et politisk ønske om kontrol og overvågning,

for at genoprette tilliden til professionen og øge kvaliteten (Malsch & Gendron, 2011, p. 456). I gennem de seneste 30 år, er der sket meget på revisionsmarkedet både i forhold til revisors rolle, ansvar og kvalitet, men også i forhold til, at man er gået ind i en tid med mere statslig indgriben i reguleringen af finansiell rapportering og revision. Regnskabsaflæggelse og revision er meget teknisk, og der ses et stigende ønske om en større statslig rolle i fastsættelsen af standarder, fordi specifikke elementer af regnskabsaflæggelse og revision kan være af stærk offentlig interesse (Chung et al., 2010, p. 66; Maijor & Vanstraelen, 2012, p. 119).

De mest undersøgte spørgsmål i forskningslitteraturen har været, om et øget revisoransvar vil medføre en øget revisionskvalitet og hvilken juridisk ansvarsmodel, der er mest optimal (DeFond & Zhang, 2014, p. 314). Litteraturen viser, at der både er argumenter, som taler for, at et øget revisoransvar vil medføre en øget revisionskvalitet, mens andre argumenterer for, at øget revisoransvar vil medføre en lavere kvalitet (DeFond & Zhang, 2014, p. 314). Revisorerne kritiseres i litteraturen for at være meget optaget af at begrænse revisoransvaret i stedet for at fokusere på at forbedre revisionskvaliteten (Green, 1999, p. 339). En forbedring af revisionskvaliteten anses som en måde hvorpå man kan begrænse risikoen for erstatningsansvar (Philipsen, 2014, p. 595). Desuden fandt Chye Koh og Woo (1998), at på grund af revisorer har været genstand for retssager gennem årtier, er der sket en ændring i offentlighedens mening om revisors rolle, hvilket har medført en bred forventningskløft mellem offentligheden og revisionsbranchen (Chye Koh & Woo, 1998, pp. 149–150).

Ved gennemgangen af litteraturen på området om revisoransvar, står det klart, at revisorerne globalt set har været stærke fortalere for en begrænsning af revisoransvaret igennem flere årtier (Giudici, 2012, p. 503; Green, 1999, p. 339; Johnson et al., 1995, p. 136). I de tidligere publikationer fra 1990'erne dukker også et begreb om 'ansvarskrise' op, som bliver anvendt i debatten i relation til argumenterne der er for en begrænsning af revisoransvaret (Chye Koh & Woo, 1998; Giudici, 2012, p. 512; Green, 1999, p. 339). Specielt efter konkursen af Enron-Andersen i USA, bliver der i litteraturen argumenteret for, at Big 4 revisionsvirksomhederne startede en såkaldt lobbykampagne for en begrænsning af revisoransvar (Giudici, 2012, p. 503; Malsch & Gendron, 2011, p. 456).

Argumentationen fra de store revisionsvirksomheder gik på, at det ubegrænsede revisoransvar ville medføre en forøgelse af retssager mod revisorer, en øget koncentration af revisionsmarkedet og en potentiel risiko for konkurs af større revisionsvirksomheder. Omvendt fremhævede modstandere, at en begrænsning af revisoransvaret, ville have en negativ effekt på revisors uafhængighed og på kvaliteten af revision (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69).

Revisorernes lobbyisme for begrænsning af ansvar lykkedes til dels i EU, da EU-Kommissionen i 2008 anbefalede, at medlemslandene indførte en begrænsning af erstatningsansvaret (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 55). Anbefalingen kom efter et længere forhandlingsarbejde med de implicerede parter, herunder revisorerne. Samsonova-Taddei og Humphrey (2015) argumenterede for, at dette skyldtes revisorernes forhandlingsstyrke og lobbyisme i det regulatoriske rum. EU-kommissionens anbefaling var et udtryk for at revisorerne havde indflydelse nok til at få en anbefaling på plads, men ikke nok til rent faktisk at få gennemført en generel begrænsning (one size fits all model) for alle medlemslandene i EU.

Undersøgelsen af Samsonova-Taddei og Humphrey viste, at dette skyldtes revisorerne selv, da de internt ikke kunne finde frem til en løsning, som ville passe alle. I denne sag blev det tydeligt, at egne interne interesser i revisionsbranchen satte en barriere for at nå frem til en generel begrænsningsregel på et transnationalt niveau (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69).

I den kommende litteraturgennemgang undersøges de ovenstående beskrevne områder af litteraturen mere dybdegående, med fokus på emnerne om det regulatoriske rum for revisoransvar, effekterne af revisoransvar på kvalitet, omdømme og konkurrence samt argumenterne for en begrænsning af ansvaret.

Hvilken indflydelse har revisorerne i det regulatoriske rum?

Ifølge Hancher og Moran (1998) er økonomisk regulering stærkt domineret af relationer mellem store administrative komplekse organisationer (Hancher & Moran, 1989, p. 272). Man skal derfor forstå processerne af formidling og forhandling mellem store og magtfulde organisationer, for at kunne forstå økonomisk regulering (Hancher & Moran, 1989, p. 272).

Ifølge studiet af MacDonald & Richardson og Young (som citeret i Malsch og Gendron, 2011) involverer revisorernes regulatoriske rum et komplekst og internt forbundet netværk af både nationale og internationale organisationer herunder revisionsvirksomheder og tilsynsmyndigheder i både vurdering, design og kontrol af den overordnede kvalitet af det finansielle revisionsarbejde (Malsch & Gendron, 2011, p. 457).

I Samsonova-Taddei og Humphrey (2015)'s analyse af den europæiske tværnationale revisionspolitiske arena, blev det belyst, at der har været en stigende tilgang af undersøgelser om internationale revisionsfirmaer og deres materielle status og indflydelse på transnational governance (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69). Derudover er EU-Kommissionens anbefaling fra 2008 om en begrænsning af revisoransvar fortsat gældende, og er dermed et spørgsmål der kommer og går, og som aldrig helt forsvinder ifølge Giudici (2012). Med dette påpeger han, at man er nødt til at forstå, hvordan Big 4 kunne opnå så meget, især lige efter en af de største regnskabsmæssige kriser i historien (Giudici, 2012, p. 507).

Ifølge undersøgelsen af Malsch og Gendron (2011) er den selvregulerende logik i revisorprofessionen meget mere indflydelsesrig end først antaget, på trods af, at professionen ikke længere er selvregulerende. Derudover er målene for revisorregulering (specielt Big 4), langt fra magtesløse overfor revisionsstilsynsmyndigheder. Big 4 er organisationer, som ofte er større end deres egne Fortune 500 virksomhedskunder og besidder signifikante ressourcer, til at kunne organisere sig ved modgang. Derudover er de meget magtfulde og har ifølge Malsch og Gendron sandsynligvis lettere ved at påvirke debatter og reformer i forhold til deres egne interesser, og bliver stadig mere indflydelsesrige i nye transnationale regulatoriske institutioner (Malsch & Gendron, 2011, p. 473). Samsonova-Taddei og Humphrey (2015) fandt også frem til, at involveringen af private professionelle interesser, specielt de store revisionshuse, i EU governance-processer, kan være både substantielle og aktive på mange governance niveauer. Dog mener de, at man skal passe på med at behandle disse transnationale politiske engagementer, som noget der automatisk kan oversættes til, en evne til at dominere politiske processer og resultater (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69). Samsonova-Taddei og Humphrey (2015)'s undersøgelse satte nemlig spørgsmålstegn ved revisionsvirksomhedernes indflydelse på fastlæggelsen af EU-politik med hensyn til en begrænsning af revisoransvar. De undersøgte nemlig, hvordan den politiske konsensus blev påvirket og fandt frem til, at på trods af revisorerne store bestræbelser, må anbefalingen fra EU-Kommissionen i 2008, ses som en fiasko, i forhold til at opnå en fælles konsensus i EU om en begrænsning af revisoransvaret. Revisorerne opnåede nemlig kun en anbefaling og ikke en forpligtelse til indførelse af begrænsning af revisoransvaret i de enkelte medlemslande (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, pp. 55, 68–69). Giudici (2012) er dog af en anden opfattelse, da han mener, at kommissionens anbefaling repræsenterede en stor succes for revisorer, som havde lobbyet lovgivere i årtier for at få beskyttelse og denne anbefaling var derfor et vendepunkt i reguleringen af revisionsbranchen (Giudici, 2012, p. 505).

Ifølge Samsonova-Taddei og Humphrey (2015) er de store revisionshuse dog ikke en ubetydelig kraft i udviklingen på det transnationale governance område, og de er derfor enige med Malsch og Gendron (2011) og Giudici (2012) i, at de store revisionshuses kapacitet er betydelig i forhold til indflydelsen på de regulatoriske processer. Dette fremhæver også vigtigheden af at udvide perspektiverne på de strategiske politiske bestræbelser, i revisorerhvervet og dets store revisionshuse, for i højere grad at fange, hvordan sådanne bestræbelser er betinget af flere aktører, dagsordener og indflydelsesstrategier. Revisionsvirksomheder med en betydelig kapacitet kan faktisk ændre eller påvirke de regulatoriske processer (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69).

Ifølge Malsch og Gendron (2011) skaber globaliseringen udfordringer for regulering af virksomheder og professionelle. Transnationale revisionsvirksomheder opererer globalt, og er i stigende grad afhængig af internationale standarder, når de udfører deres aktiviteter. Men på de områder, hvor revisionsvirksomhederne er juridisk og etisk ansvarlige, som ved revisoransvar, findes reguleringen dog for det meste på det nationale plan (Malsch & Gendron, 2011, p. 468).

Herudover er det dog også vigtigt at nævne, at resultaterne af Chung et. al (2010)'s analyse viste, at der er en forskel på, hvorvidt landene har et common-law eller et civilretligt system. Dette er i forhold til om der blev vedtaget reformer, som direkte eller indirekte øgede revisoransvaret over for tredjeparter, som en effekt af den globale lovgivningsmæssige æra, som blev indledt efter Enron-kollapset. Det viser sig nemlig, at common-law lande har vedtaget reformer, som øger revisoransvaret, hvorimod civilretlige lande, ikke har vedtaget reguleringsmæssige reformer af revisoransvaret. Der skal derfor tages højde for det underliggende retssystem i de enkelte lande, når der skal forsøges at opnå en harmonisering af lovgivningen (Chung et al., 2010, p. 66). Dette stemmer også overens med Samsonova-Taddei og Humphreys konklusion om, den iboende betydning af nationalstatens autoritet i den europæiske revisionspolitiske kontekst, hvor de enkelte EU-medlemsstaters politiske præferencer fortsat har en betydelig indflydelse på resultaterne af den europæiske revisionspolitik. Med kun en anbefaling fra EU-Kommissionen omkring en begrænsning af revisoransvaret, opretholder nationalstaten nemlig forsat autoritet i forhold til EU-politik og dermed bliver begrænsningen af revisoransvar bestemt ud fra de erfaringer og standpunkter, som de individuelle EU-medlemsstater har. Dette understreger også den sammenhæng, der er mellem national og transnational politik og vigtigheden af de politiske sfærer, samt betydningen af at se dem som afhængige af hinanden (Pettersson, 2016, p. 9; Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 56). Hvad der bliver kaldt lokalt, er til en vis grad konstrueret på et transnationalt grundlag og hvad der bliver kaldt globalt, er ofte og måske altid konstrueret gennem lokale sider af erfaring (Malsch & Gendron, 2011, p. 468).

Ifølge Malsch og Gendron var EU-kommissionen oprigtigt bekymret for, hvad en skandale som Enron kunne betyde for opretholdelsen af effektive og konkurrencedygtige kapitalmarkeder. Oprettelsen af regulerende organisationer i EU anses derfor mere som et resultat af frygt, end som en ægte vilje til at ville en indføre en mekanisme, der har til formål, at beskytte offentlighedens interesser. Truslen om at amerikanske myndigheder ikke ville anerkende kvaliteten af revisioner udført i Europa, spillede en nøglerolle i beslutningen om at oprette uafhængige tilsynsmyndigheder i EU-lande (Malsch & Gendron, 2011, p. 471).

Når man skal udforske processerne, hvori regulering bliver til, og hvordan de enkelte individuelle interesser fra de store revisionshuse kan forme de regulatoriske agendaer og processer, er det dermed vigtigt at

overveje, at analysere regulering af revisionsprofessionen i en komparativ kontekst. Heri kan man sammenholde det transnationale med det lokale og holde in mente, hvordan den specifikke lokation kan påvirke lovgivningsmæssige og regulatoriske resultater på et transnationalt niveau (Philipsen, 2014, p. 595; Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 70).

Litteraturen har bevist, at de store revisionshuse har en betydelig indflydelse på den regulatoriske arena i kraft af deres ressourcer og kompetencer, samt betydelig indflydelse på debatten omkring ansvars krisen og dens konsekvenser for kapitalmarkederne.

Hvordan påvirker revisoransvar revisionsmarkedet?

Revisionskvalitet

Et af de mest undersøgte forskningsspørgsmål i litteraturen omkring revisoransvar er, om et skærpet revisoransvar leder til højere revisionskvalitet (DeFond & Zhang, 2014, p. 314). Specielt efter Enron-Andersen kollapset i 2001, er det blevet moderne at kritisere revisionskvalitet og sætte spørgsmålstegn ved revisionskvaliteten i revisionsvirksomheder, herunder specielt Big 4 (Francis, 2004, p. 346). Mens de fleste studier peger på, at et øget revisoransvar vil medføre højere revisionskvalitet, fandt Pettersson (2016), at London Economics (2006) var den eneste undersøgelse, som ikke understøttede en positiv sammenhæng mellem revisionskvalitet og et skærpet revisionsansvar (DeFond & Zhang, 2014, p. 314; Pettersson, 2016, p. 6). En helt central pointe til denne debat, fremhævet af Francis (2014), var, at man fra den nuværende forskning ikke ved, hvad det optimale niveau af revisionskvalitet er, og derfor ikke ved, om vi i øjeblikket har 'for lidt' eller 'for meget' revision (Francis, 2004, p. 361). Derudover kan man også tilføje diskussionen om hvad værdien af revision er, for hvis regnskabsbrugerne ikke finder revision værdifuldt, så bliver spørgsmålet om revisionskvalitet også irrelevant (DeFond & Zhang, 2014, p. 291).

Defond og Zhang (2014) finder, ligesom Pettersson (2016), at regulering af revisionsmarkedet ikke er en markedsbaseret mekanisme. Reguleringen har til hensigt at forbedre revisionskvaliteten ved at ændre revisorers og kunders markedsbaserede incitamenter og kompetencer. I følge Francis (2004) fandt han bevis for, at revisors incitamenter påvirkes af et potentielt juridisk ansvar og straf for uagtsomhed og forseelse (Francis, 2004, p. 358). Derudover finder Pettersson (2016) også bevis for, at regulering af revisionsmarkedet ændrer ved ligevægten mellem revisionskvalitet og opfattet revisionskvalitet (Pettersson, 2016). Til denne diskussion, kan man fremhæve Francis' undersøgelse af retssager som følge af direkte revisionsfejl i USA. Han fandt, at der årligt i gennemsnit kun var 28 retssager (undersøgt fra 1960-1995), hvilket gav en revisionsfejlråde på 0,28% og ud af disse var det kun 50%, som var succesfulde

retssager. Francis konkluderer derfor, at antallet af beviste revisionsfejl er så få og tæt på 0, at det er svært at forestille sig, hvad man kan gøre i det regulatoriske miljø, som vil medføre en signifikant lavere revisionsfejlsrate (Francis, 2004, p. 348). Disse tal kan man sammenligne med beviserne på, at tilsynsmyndigheder historisk set har grebet ind på revisionsmarkederne, når der har været højt profilerede revisionsfejl og når markedsbaserede incitamenter og kompetencer opfattes som mislykkedes (DeFond & Zhang, 2014, p. 304). Mens de politiske beslutningstagere synes at have en nultolerance over for revisionsfejl, fremhæver Defond og Zhang (2014), at det er meget dyrt at eliminere fejl fuldstændigt. Hertil kommer, at selv om lovgivningsmæssige indgreb kan gavne nogle, kan dennes 'one size fits all' karakter også skade andre (DeFond & Zhang, 2014, p. 304). Spørgsmålet er så, om ekstrem juridisk risiko virkelig er nødvendigt i forhold til at opnå et optimalt eller endda et tilfredsstillende niveau af revisionskvalitet (Francis, 2004, p. 361). På trods af Enron-konkursen og andre meget fremtrædende revisionsfejl, tydede beviserne på, at det generelle niveau af revisionskvalitet var tilfredsstillende med meget få direkte revisionsfejl (mindre end 1 % årligt) (Francis, 2004, pp. 345–346).

Et andet perspektiv i litteraturen på revisionskvalitet og revisoransvar er, at der findes bevis for, at Big 4 virksomheder leverer højere revisionskvalitet end ikke-Big 4 virksomheder. Dette er baseret på, at Big 4 er mere uafhængige, da de har en større kundebase, som kan udsætte dem for større omdømmerisici og grundet deres 'dybe lommer' udsætter dem for højere retssagsrisiko (DeFond & Zhang, 2014, p. 299; Francis, 2004, p. 362). Dog bliver dette både kritiseret og diskuteret i forhold til, hvorvidt de rent faktisk har en højere revisionskvalitet, eller om de blot har flere ressourcer til at bekæmpe retssager og regulatorer (DeFond & Zhang, 2014, p. 303). Weber et al. (2008) fandt dog i deres analyse, at revisoromdømme har betydning for investorerne på markedet og at markeder disciplinerer revisorer, der afviger fra at yde høj revisionskvalitet, hvilket understøtter, at der er mere på spil for revisorerne, når det gælder revisionskvalitet (Weber et al., 2008). Flere undersøgelser konkluderer også, at højere risiko for retssager faktisk sænker revisionskvaliteten og at et øget juridisk ansvar kan få revisorer til at rapportere mere konservativt, hvilket også potentielt kan reducere kvaliteten (DeFond & Zhang, 2014, p. 314).

Rothenberg (2020)'s analyse byggede videre på tidligere undersøgelser omkring effekten af revisoransvar på revisionskvalitet og fandt, at omdømmeproblemer kan være betydelige for revisorer (Rothenberg, 2020). Omdømme er hvad der 'dræbte' Arthur Andersen og som sælgere af en ydelse med u-observerbar kvalitet, er en revisors omdømme et vigtigt aktiv (Malsch & Gendron, 2011, p. 467). Tidligere studier har også vist, at et potentielt tab af kunder, kan motivere revisorer til at yde en høj revisionskvalitet (Rothenberg, 2020, p. 384). Som et eksempel herpå, kan Weber et al. (2008)'s analyse fremhæves, da de undersøgte om revisionsomdømme havde en betydning på baggrund af en revisions-skandale i Tyskland. De

påviser, at KPMG mistede kunder og de eksisterende kunder oplevede aktiekursfald (Weber et al., 2008, p. 970). Tilsvarende mistede PwC i Japan også kunder, efter en større revisionsfejl. Dette viser altså, at revisors omdømme giver incitament til revision af høj kvalitet (DeFond & Zhang, 2014, p. 297). Udover dette så er engagementsrisici, som er risikoen for at blive udsat for tab eller skade fra en retssag eller negativ omtale, der kan opstå i forbindelse med det reviderede regnskab, med til at øge incitamenterne for at levere højere revisionskvalitet. Retssagsrisici udsætter nemlig revisorer for økonomiske sanktioner, omdømmerisici forringer evnen til at tiltrække og fastholde kunder og reguleringsrisici er truslen om reguleringsindgreb, som igen udsætter revisorer for sanktioner, der omfatter bøder og strafferetlige sanktioner. Alle tre risici er afhængige og man kan argumentere for, at både retssager og lovgivningsmæssige sanktioner sandsynligvis vil skade revisors omdømme (DeFond & Zhang, 2014, p. 296). Dog finder Reinstein et al. (2020), at kompetente revisionsfirmaer sandsynligvis vil fortsætte med at levere revisionsydelser af høj kvalitet, uanset hvilken type af erstatningsregulering der er, primært på grund af deres stærke ønske om at bevare deres professionelle omdømme (Reinstein et al., 2020, p. 21).

Konkurrencen på markedet

I følge Reinstein et al. (2020) kan uhæmmet eksponering overfor revisoransvar medføre nogle negative konsekvenser, herunder konkurs af et Big 4 revisionsfirma, reduceret konkurrence på markedet for revisionsydelser, erhvervets manglende evne til at opretholde revisionskapacitet, revisionsfirmaers afvisning af at levere ydelser til visse virksomheder, forsinkelser i regnskabsaflægningen, øgede revisionshonorarer og en yderligere nedbrydning af tilgængeligheden af erhvervsansvarsforsikringer (Reinstein et al., 2020, p. 4). Philipsen (2014) fremlagde samme resultater om mangel på konkurrence på markedet for revision af store og børsnoterede virksomheder og at ikke-Big 4 revisionsvirksomheder ikke var villige til at indtræde på dette marked på grund af for høje risici for retssager og på grund af problemer i forsikringsmarkedet (Philipsen, 2014, p. 585).

Allerede efter Enron-Andersen konkursen, mente Giudici (2012), at der blev tilføjet et ekstra perspektiv på den traditionelle debat om revisoransvar, nemlig at revisionsmarkedet var blevet mere koncentreret med Big 4, som de eneste revisorer for størstedelen af de børsnoterede virksomheder verden over. Dermed opstod to nye problemer, nemlig at juridisk ansvar kan bringe en af de resterende Big 4 virksomheder i fare for konkurs og at moralsk risiko (moral hazard) kan opstå, hvis Big 4 indser, at de er 'for store til at fejle' (Giudici, 2012, p. 503). Koncentrationen af revisionsmarkedet var også et af de centrale spørgsmål, der blev rejst af EU-Kommissionen i 2010. Spørgsmålet var dog i følge Maijor og Vanstraelen (2012), om dette var en reel bekymring vedrørende revisorvalget, revisionsmarkedets konkurrenceevne og revisionskvaliteten. Selv om der allerede findes en betydelig mængde litteratur, der behandler disse spørgsmål, mener Maijor

og Vanstraelen, at det fortsat er relevant at undersøge, om der reelt er et behov for at udvide markedet, og hvordan det i så fald bedst muligt opnås (Maijoor & Vanstraelen, 2012, p. 121). Litteraturen på området omkring koncentrationen på markedet, er præget af muligheden af, at en af Big 4 virksomhederne vil forlade markedet. Dette har nemlig skabt en bekymring om, hvorvidt de store børsnoterede selskaber kan modtage de revisionsydelse, som de har brug for og som investorerne efterspørger. I følge Maijoor og Vanstraelen har nogle af de store børsnoterede selskaber givet udtryk for, at de allerede har begrænsede valgmuligheder på det nuværende marked. Revisorkoncentrationen bliver problematisk, når valget bliver meget begrænset, da konkurrencen derefter reduceres, og i sidste ende kan revisionskvaliteten blive forringet (Maijoor & Vanstraelen, 2012, p. 121).

Som et værn imod en yderligere koncentration af markedet, bliver det i litteraturen diskuteret hvorvidt et begrænset revisoransvar, vil kunne nedbryde barriererne, således at ikke-Big 4 virksomheder vil kunne indtræde på markedet for revision af de børsnoterede virksomheder. Til dette mener Pettersson (2016), at det fortsat er uklart, hvorvidt ikke-Big 4 virksomheder vil indtræde på samme marked som Big 4 virksomhederne, hvis der blev foretaget en begrænsning af ansvaret (Pettersson, 2016). Selvom ikke-Big 4 revisionsvirksomheder ville være mere villige til at træde ind på markedet for revisioner af de børsnoterede virksomheder, så skal de potentielle kunder på dette marked, også være i stand til at acceptere en ikke-Big 4 revisor. Hertil kan man fremhæve Philipsens argument om, at man også skal håndtere den opfattede mangel på omdømme hos ikke-Big 4 revisionsvirksomhederne (Philipsen, 2014, p. 595). Derudover stilles der også spørgsmålstegn ved hvorvidt ikke-Big 4 revisionsvirksomheder overhovedet er på det samme marked som Big 4, og dermed om disse to typer af revisionshuse kan sammenlignes 1:1 (Boettke, 2007, pp. 67–68).

I UK fik revisorerne mulighed for at begrænse ansvaret via kontrakter, og på europæisk niveau i 2008, anbefalede EU-kommissionen, at medlemsstater skulle indføre et loft på ansvaret for at beskytte revisorerne mod konkurs (Giudici, 2012, p. 503). På trods heraf, er det fortsat kun få EU-lande, som har en begrænsning af revisoransvaret, faktisk er det kun 9 ud af 27 EU-lande, som har indført en begrænsning (FSR, 2010, p. 13).

Revisionsbranchen står over for mange udfordringer i forhold til at betjene deres kunder rentabelt, mens de også står over for retssager og en stigning i antallet af tilkendte erstatninger (Reinstein et al., 2020, p. 4).

Forventningskløften

Et andet perspektiv på revisoransvar og hvorvidt politikere føler en trang til at regulere på baggrund af spektakulære virksomhedskollapser, kan understøttes af Chye Koh og Woo (1998)'s litteraturgennemgang omkring forventningskløften mellem revisorer og offentligheden. Undersøgelsen blev foretaget i en tid,

hvor der også havde været nogle spektakulære virksomhedskollapser, og de finder, at offentlige misforståelser er en væsentlig årsag til den juridiske ansvarskrise, som revisorbranchen stod overfor (Chye Koh & Woo, 1998, p. 147). Regnskabsbrugere anser revisorer for at være mere ansvarlige for at opdage og afsløre uregelmæssigheder og ulovlige handlinger, end revisorerne selv troede, at de selv var ansvarlige for. Resultaterne af deres undersøgelse bekræfter, at der er en kløft mellem hvad offentligheden forventer og hvad den rent faktisk får, samt at der er højere forventninger til både revisorer og revisioner, end hvad revisorerne selv regnede med, at de havde (Chye Koh & Woo, 1998, pp. 147, 152).

Der er en udbredt opfattelse af, at regnskabsbrugere og andre som har interesse i et selskab, bør kunne stole på dets reviderede regnskaber, som en garanti for dets solvens, integritet og forretningsmæssige soliditet. Hvis det så viser sig, at virksomheden er i alvorlige økonomiske vanskeligheder, uden at der har været nogen advarsel herom, er det også en udbredt opfattelse, at nogen skal gøres ansvarlig for denne finansielle katastrofe, og dette opfattes altid som revisoren. Det er netop disse misforståelser som Chye Koh og Woo mener, fodrer den juridiske ansvarskrise (Chye Koh & Woo, 1998, p. 147). Forventningskløften mellem offentligheden og revisor er ikke noget nyt fænomen, men man mener, at den har været bidragende til et øget omfang og hyppighed af retssager mod revisorer, og at den har skadet, og fortsat vil være et problem for revisorerhvervets stilling hos offentligheden (Chye Koh & Woo, 1998, p. 152).

Hvad er argumenterne for og imod et begrænset revisoransvar?

Et andet spørgsmål som ofte er stillet i litteraturen vedrørende revisoransvar er, hvilken juridisk ansvarsordning, der er social optimal. DeFond og Zhang (2014) fandt, at svaret på dette meget brede spørgsmål ikke er entydigt (DeFond & Zhang, 2014, p. 314). En af grundene hertil er, at det ved regulatoriske ændringer, er svært at vurdere gevinsten, da det også er svært at vurdere de relaterede omkostninger. Derudover skærper regulatoriske indgreb revisorerne eksponering over for retssager og risici for deres omdømme, ved at give yderligere muligheder for at ifalde ansvar og risikere sit omdømme (DeFond & Zhang, 2014, p. 279). Sellers et. Al (2020) påpegede også dette aspekt, da man mente at PCAOB's tilstedeværelse i USA, ville skabe flere retssager mod revisorer. Dog viste det sig, at der var en nedgang i de ekstremt store retsforlig, hvilket jo kunne tyde på, at klare regler kan være en bedre ordning for revisorer end en, der er domineret af professionens egen dømmekraft i det selvregulerende styre (Sellers et al., 2020, p. 9). Inddragelsen af en mellemstatslig organisation som PCAOB, kan give bedre beskyttelse for revisorer i en verden, som har skabt mistillid til revisorerne iverboende ekspertise efter bl.a. Enron-Andersen kollapset (Sellers et al., 2020, p. 9). Dette argument, er Philipsen (2014) også enig i, da han også finder bevis for, at regulering kan bruges som et skjold for revisorer mod øget ansvar, her specielt

regulering omkring kvalitet i revision (Philipsen, 2014, p. 595). Netop kvalitet som skjold, er Green (1999) også enig i, da han mener, at revisorerne har været mere opmærksomme på at indføre en begrænsning af ansvaret, i stedet for at se på alternativer hertil, som for eksempel at øge revisionskvaliteten eller ændre på revisorrapporteringen (Green, 1999, p. 350).

Chye Koh og Woo (1998)'s resultater viste også, at en udvidet revisionspåtegning har haft reduceret revisionsforventningskløften, men med forbehold for, at man skal håndtere 'ansvarskrisen' først, før man udvider revisoransvaret. En udvidelse af ansvaret vil nemlig ikke være optimalt, så længe at ansvarssystemet fungerer som en form for risikooverførselsmekanisme til revisorerne (Chye Koh & Woo, 1998, p. 150). Dog mente Schrank (2021) at hvis man flytter ansvaret væk fra revisoren og mod ledelsen i virksomheden, kan det medføre højere revisionskvalitet (Schrank, 2021, pp. 251, 281). I forhold til at håndtere 'ansvarskrisen', mente Green (1999) at dette begreb var en konstrueret opfattelse skabt af revisionsprofessionen, som også er blevet meget svær at anfægte. Han mente, at når de reelle output af retssager (og ikke de oprindelige krav), ikke bliver offentliggjort, og at selve roden til forretningsfejl samt årsagerne til revisionsfejl aldrig bliver diskuteret, så vil det også være svært at komme med alternative forslag til problemet (Green, 1999, p. 351).

Kritikere i litteraturen mener dermed, at revisionsbranchen reagerer på en forretningsudfordring ved at forsøge at flytte deres risici til samfundet generelt. En løsning af 'ansvarskrisen' er i virkeligheden for revisionsvirksomhedernes egen vindings skyld, men på trods heraf fremfører revisorerne det som et 'offentligt velfærdsproblem' med konsekvenser for kapitalmarkederne. Revisorer fortsætter med at ignorere interesserne hos de mange regnskabsbrugere, ved fortsat at være for tæt knyttet til ledelsen af virksomhederne, som de reviderer (Green, 1999, p. 351) Mere kvalitetsregulering (revisionsstandarder, obligatorisk rotation, uddannelsesmæssige krav, lovgivningsmæssigt tilsyn) er dog allerede blevet indført både i USA og i EU. Philipsen mener derfor, at når der vil blive krævet mere af revisorer (med hensyn til revisionskvalitet og revisionsindsats), kan det også hævdes, at deres ansvarsrisici vil blive udvidet tilsvarende (Philipsen, 2014, p. 595). I politiske drøftelser anser modstanderne (hovedsagelig investorer) dog revisoransvar uden loft, for at være en nødvendig betingelse for at motivere revisorer til at levere høj revisionskvalitet, da de mener, at revisorer er motiveret af truslen om retssager (Pettersson, 2016, p. 2).

I følge Philipsen (2014) er der alvorlige konkurrenceproblemer på markedet for revisioner af store og børsnoterede virksomheder, som ifølge politiske beslutningstagere og akademikere i EU og USA skal løses ved at skabe kapacitet til mellemstore revisionsnetværk (Philipsen, 2014, p. 595). Ved en begrænsning af revisorers ansvar vil der blive fjernet nogle af de ansvarsrisici, der er forbundet med at være aktiv på markedet for revisioner af store og børsnoterede virksomheder. Philipsen mener, at en begrænsning af

ansvar kan være en del af løsningen, sammen med bl.a. regulering af revisionskvalitet (Philipson, 2014, p. 595)

Et loft på ansvar og metoden hertil vil have konsekvenser for markedet for revisionsydelser. Når der indføres et ansvarsloft eller en kontraktlig begrænsning, som set i UK, er det stadig et problem, at ansvarsgrænsen ikke kun vil gælde for mellemstore virksomheder, men også for Big 4 (Johnson et al., 1995, p. 150; Philipson, 2014, p. 595). Ligesom det sås ved Samsonova-Taddei og Humphreys undersøgelse, så har Big 4 og ikke-Big 4 virksomheder forskellige præferencer og interesser internt i forhold til en model for begrænsning af ansvar (Johnson et al., 1995, p. 150; Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69). Der er ikke enstemmighed for præference eller homogenitet for valg af metode, og disse variationer ser ud til at være drevet af en forskel i revisionsvirksomhedernes forventede omkostninger ved en retssag (Johnson et al., 1995). Undersøgelsen af Deng et al. (2012) konkluderede også, at på den ene side kan indførelse af højere juridisk ansvar forhindre forekomsten af revisionsfejl, som var en ønsket konsekvens af SOX-loven. Og på den anden side kan en stigning i det juridiske ansvar begrænse nye investeringer på grund af informationsasymmetrien mellem virksomheden og nye investorer (Deng et al., 2012, p. 1203). Deng et al. fandt også, at en forøgelse af ansvaret for revisionsfejl kan mindske incitamentet til nye rentable investeringer. Da revisors påtegning er genstand for mulige revisionsfejl, medfører en forøgelse af ansvaret for sådanne revisionsfejl, at revisor bliver mere konservativ i sin fortolkning af finansielle oplysninger (Deng et al., 2012, p. 1182). "It is suggested that much of the current audit user dissatisfaction may be attributed to an apparent inconsistency between economic and legal interpretations of the auditor's role." (O'Sullivan, 1993, p. 419).

I følge Giudici (2012) er der ingen begrundede argumenter i den økonomiske eller juridiske litteratur for at indføre et obligatorisk loft eller begrænsning for revisoransvar. Ifølge Petterssons undersøgelse, spiller hverken håndhævelse af revision eller begrænsning på ansvaret nogen signifikant rolle i forhold til revisionskvalitet i Europa (Giudici, 2012, pp. 502–503; Pettersson, 2016, p. 33). I forlængelse heraf kan det også nævnes at Green (1999) påpegede, at kritiske revisionsakademikere har svært ved at vide, om truslen om revisoransvar i revisionsbranchen er reel eller konstrueret og argumenterer for, at man må forvente, at revisionsbranchens præsentation af retssagsrisikoen ved at udføre revisioner måske ikke tager hensyn til andre parter interesser, som f.eks. aktionærer, direktører, kreditorer, medarbejdere og offentligheden (Green, 1999, pp. 342–343). Hvis et katastrofalt revisoransvar skulle trække en Big 4 revisionsvirksomhed ned i afgrunden, ville den eneste løsning være, at fjerne obligatoriske revisioner og lade virksomheder, aktionærer og investorer lede efter alternative løsninger, eller at beholde obligatoriske revisioner og blot ignorere problemet og lade markedskræfterne lægge pres på virksomhederne, for at forenkle deres

internationale operationer. Dermed åbnes markedet for små og mellemstore revisionsvirksomheder (Giudici, 2012, p. 555).

Analyse og resultater

I det følgende afsnit vil dette arbejdsspørgsmål blive besvaret: *Hvordan forholder aktørerne på markedet sig til reguleringen af revisoransvar og hvilke effekter oplever de som følge af det ubegrænsede erstatningsansvar?* Analysen bliver understøttet af teori om det regulatoriske rum og begreberne om kapital, habitus og felt af Pierre Bourdieu. Analysen er delt op i tre dele:

- Konkurrence, kvalitet og omdømme,
- Teknologisk udvikling og innovation,
- Holdninger til det ubegrænsede erstatningsansvar.

Konkurrencesituationen på markedet og kvalitet og omdømme

Konkurrence og erstatningsansvaret

Et ubegrænset erstatningsansvar kan være med til at begrænse konkurrencen på markedet for revisionsydelser til børsnoterede virksomheder, da der er for store omkostninger forbundet med at kunne ifalde et erstatningsansvar (Philipsen, 2014, p. 585).

De interviewede revisionsudvalg og revisorer har samme opfattelse af konkurrencesituationen på markedet for revisionsydelser til børsnoterede selskaber. Der er en gennemgående konsensus om, at konkurrencen på revisionsmarkedet er meget koncentreret, med få udbydere og stor konkurrence indbyrdes, hvor prisen er en vigtig faktor, på trods af, at der kun er fire revisionsvirksomheder som udbydere på dette marked. Revisionsmarkedet kan dermed siges at være karakteriseret ved et oligopol, hvor der er få udbydere, der udbyder homogene produkter (Fejøl, 1985, p. 80). Dette har nogle negative konsekvenser for blandt andet prisen på ydelserne, som presses ned og gør, at revisorerne har en opfattelse af, at revisionshonorarerne er for små i forhold til den risiko og det ansvar de bliver pålagt, når de skal revidere de børsnoterede virksomheder (Bilag 2, p. 14; Bilag 3, p. 6; Bilag 4, p. 4). Omvendt mener revisionsudvalgene, at hvis der bliver indført en begrænsning af erstatningsansvaret, vil man også som kunde forvente et fald i prisen (Bilag 5, p. 11). Dette kan dermed indikere, at hvis man ændrer på begrænsningen af erstatningsansvaret, vil man også ændre opfattelsen af prisen på revisionsydelserne.

I udbudsrunder kan man særligt forstå, hvordan prisen fortsat er et af de vigtigste elementer for virksomhederne, når de skal vælge ny revisor som led i rotationsreglerne for PIE-virksomheder. Specielt fremhæves det, at når Big 4 er kombinerede revisions- og rådgivningshuse, kan de se forskellen ved at sælge revisionsydelser kontra rådgivningsydelser, hvormed de tjener mest på rådgivningsydelserne. Revisorerne mener faktisk, at de nye rotationsregler, kan være med til at få priserne op, da der vil være så få revisionsvirksomheder at vælge imellem for virksomhederne. De mener også at begrænsningen på hvor meget rådgivning de må tilbyde til deres revisionskunder ved siden af revisionsopgaven, kan være med til at øge revisionshonoraret på sigt (Bilag 2, p. 14). Omvendt er det en anden tendens man rent faktisk ser på markedet, da rotationsreglerne har bidraget positivt til to børsnoterede virksomheder i form af samme høje niveau af kompetencer, men til en lavere pris (Bilag 5, p. 11; Bilag 6, p. 6). Altså er prisen faldet og ikke steget som følge af rotationsreglerne, selvom en stigning i honoraret var at forvente ved et koncentreret marked (Reinstein et al., 2020, p. 4). Dermed ser man altså en tendens til at regulering, her rotationsreglerne, påvirker prisen, konkurrencen og udbuddet.

Big 4 revisorerne mener, at når konkurrencen er stor, og priserne er lave for revisionsydelser, så vil dette også være med til, at holde ikke-Big 4 revisionshusene ude af markedet for revision af børsnoterede virksomheder. Det bliver fremhævet, at omkostningsfordelene ikke kan opvejes i forhold til det ekstra arbejde, som skal laves (Bilag 3, pp. 6-7; Bilag 4, p. 4). Alle revisorerne deler samme opfattelse af de barrierer der er for ikke-Big 4 revisionsvirksomhederne, for at kunne træde ind på markedet for revision af børsnoterede virksomheder. Specielt fremhævet er konkurrence, medarbejderkompetencer og ressourcer, risiko for øgede myndighedskontroller og kvalitetssikring som alt sammen er forbundet med revisionsarbejdet med de børsnoterede virksomheder (Bilag 4, pp. 4-5). Økonomisk kapital bliver dermed fremhævet som en af de mest essentielle kapitalformer, man skal besidde, for at kunne indtræde på markedet. Dog er den sociale kapital også essentiel her, da enkelte Big 4 virksomheders sociale kapital bliver styrket ved at indgå i globale netværk. Dermed kan Big 4 virksomheder nemmere skaffe sig adgang til deres netværks ressourcer igennem denne relation (Carter & Spence, 2014, p. 958).

Disse barrierer for indtrædelse på markedet gør, at markedet er meget komprimeret i forhold til hvem der kan levere ydelser til PIE-virksomheder, hvilket opfattes som en svaghed for markedet. Det påpeges især i forhold til det særlige branchespecifikke kendskab og den datadrevne revision, som Big 4 revisionshusene leverer, som bidrager med særlig værdi for de komplekse finansielle virksomheder. Udbuddet af revisorer til banksektoren er for lille, og når der er udbud, er opfattelsen fra virksomhederne, at de ikke har et valg mellem Big 4 virksomhederne på grund af rotationsreglerne og grundet manglende kompetencer (Bilag 5 pp. 4, 9, 10; Bilag 6 p. 3). Dette er netop en problemstilling, som er blevet problematiseret før, hvormed

man mener, at der er en risiko for at kvaliteten kan blive forringet ved en sådan koncentration af markedet, da virksomhederne ikke kan modtage de revisionsydelsers, som de efterspørger (Maijor & Vanstraelen, 2012, p. 121). Der vil nemlig være for få revisionsvirksomheder at vælge i mellem. For finansielle virksomheder, som er endnu mere specialiseret, vil feltet være endnu mere snævert, hvilket skaber nogle monopollignende tilstande, selvom konkurrencen mellem de få er stor (Bilag 4, p. 9; Bilag 3, p. 6; Bilag 2, p. 15). Dog påpeger revisorerne også, at det ikke nødvendigvis er en svaghed, at der er så få revisionsvirksomheder at vælge imellem for PIE-virksomhederne så længe, at de kan få en kompetent revisor (Bilag 4, p. 9).

Fagligheden og kendskab til branchen samt lovgivningen på området bliver vægtet særligt højt af revisionsudvalgene. Der ses derfor en stigende udfordring i, at lovgivningen bliver mere kompleks, og at udbuddet af revisionsydelsers til børsnoterede finansielle virksomheder er så koncentreret og lille (Bilag 5, p. 2, 10). Revisionsudvalgsmedlem A mener, at der muligvis kan skabes et større udbud og en større konkurrence ved at indføre en begrænsning på erstatningsansvaret (Bilag 5, p. 10).

De risici der er forbundet med at revidere børsnoterede virksomheder, i form af øget myndighedskontrol, større fokus og større risiko for at kunne ifalde et erstatningsansvar, er det som gør, at ikke-Big 4 revisorer ikke vil være på markedet for disse virksomheder (Bilag 4, p. 8). Ikke-Big 4 revisoren pointerer, at de aldrig vil gå ind i C25 markedet og dermed udvide deres markedsandele den vej, da disse virksomheder er for store og komplekse. De har ikke ressourcemæssigt mulighed for det og eksponeringen over for risici i forhold til erstatningsansvar er også et parameter, men mest, at de ikke føler sig dygtige nok. Dette er også den opfattelse, som Big 4 revisionshusene har i forhold til de mellemstore revisionshuse, at de globalt set ikke vil revidere børsnoterede virksomheder (Bilag 3, p. 7; Bilag 2, pp. 19-20). Ikke-Big 4 revisoren vil dog ikke udelukke, at et loft over erstatningsansvar ikke ville ændre noget, da han sagtens kan se det som en mulighed for, at ikke-Big 4 vil kunne konkurrere i C25 markedet (Bilag 4, p. 9). Dette understøttes også af Big 4 revisor A, der også godt kan se, at et ubegrænset erstatningsansvar kan være en barriere for ikke-Big 4. Revisorerne påpeger dog også andre årsager til barrieren som kvalitet, ressourcer og omdømme (Bilag 2, pp. 19-20; Bilag 3, pp. 6-7). Denne opfattelse bekræfter også tidligere undersøgelser fra forskningslitteraturen, som netop sætter spørgsmålstegn ved, om en begrænsning af erstatningsansvaret vil være nok til at nedbryde barriererne, således at ikke-Big 4 revisionsvirksomheder vil kunne indtræde på markedet. I forhold til andre lande, hvor man har indført begrænsninger, har man ikke fundet et bevis for, at dette nødvendigvis vil være tilfældet, hvilket dermed understøtter revisorerens udtalelser, da der netop kan være tale om flere faktorer, der spiller ind i forhold til konkurrencen som omdømme, ressourcer og kvalitet (FSR, 2010, p. 13; Pettersson, 2016).

Omvendt bliver der også sat spørgsmålstegn ved, om revisionshusene kan blive for store, hvormed at man kan arbejde med erstatningssummer alt efter revisionsvirksomhedens størrelse (Bilag 5, p. 3). Hvis revisionshusene bliver for store, vil de også få større indflydelse på det regulatoriske rum, hvilket kan opfattes som en trussel for både de andre revisionshuse og de store børsnoterede virksomheder men særligt også for myndighederne. Det er tidligere set, i forhold til debatten omkring det ubegrænsede erstatningsansvar, at Big 4 har fået sporet den politiske debat ind på en begrænsning af erstatningsansvaret via EU-Kommissionens anbefaling i 2008 (Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 69).

Revisionskvalitet og erstatningsansvar

Det er et krav, når man reviderer PIE-virksomheder, at revisionsvirksomhederne skal have implementeret et kvalitetsstyringssystem, som bliver kontrolleret af Erhvervsstyrelsen (Erhvervsstyrelsen, 2018). Denne kvalitetssikring, som er blevet indført, kræver mange ressourcer for de store revisionshuse, og ved højrisiko kunder, forøges antallet af ressourcer. Dette interne kvalitetsstyringssystem opfattes som værende en motiverende faktor for revisorerne til at opretholde en høj kvalitet ved udførelse af revision (Bilag 2, pp. 6, 8).

Derudover er der en generel konsensus blandt revisorerne om, at man ikke ville gå på kompromis med kvalitet, hvis man havde et loft på erstatningsansvaret, men at den udløsende faktor for at levere høj kvalitet, er Erhvervsstyrelsens kvalitetskontroller. Dette er fordi de ikke ønsker at komme i en situation, hvor de bliver fremhævet med for mange fejl og mangler i kontrolrapporterne, som bliver offentliggjort (Bilag 2, p. 9). Revisorerne er derfor meget styret af den eksterne kvalitetskontrol, hvilket man fra forskningslitteraturen også finder bevis for. Man kan derfor antage på baggrund af dette, at incitamenterne for kvalitet bliver påvirket af den potentielle risiko for straf og sanktioner samt omdømmerisici ved tilsynsmyndighedernes kvalitetskontroller (Francis, 2004, p. 358).

Revisorerne opfatter også det, at Erhvervsstyrelsen indbringer flere revisorer til revisornævnet som et forsøg på at opretholde kvaliteten i revisionen og i revisionsvirksomhederne (Bilag 3, pp. 4-5). Man kan heraf udlede, at fordi der er stor konkurrence på markedet for revision af børsnoterede selskaber, så går revisorerne op i at opretholde et niveau af kvalitet, for at beholde deres markedsposition, og dermed vil de også være mere villige til samarbejde med myndighederne om at implementere nye regler og kontroller. Dette er essentielt for uden revisionsvirksomhedernes samarbejde om at implementere nye regler indenfor kvalitet, ville der slet ikke ske noget med de udstedte regler (Hancher & Moran, 1989, p. 287).

Big 4 revisor B mener, at ikke-Big 4 revisionshusenes manglende lyst til at indtræde på markedet for revision af PIE-virksomheder er på baggrund af, at de ikke vil have den øgede kvalitetskontrol, og det øgede

Derfor har revisionshusenes omdømme, kompetencer og branchekendskab betydning for valg af revisor for virksomhederne (Bilag 5, p. 3). Revisionshusene skal kunne tage ansvar for, og matche den virksomhed som de reviderer, og dermed vil ikke-Big 4 revisionshuse ikke blive lukket ind på markedet af de børsnoterede selskaber (Bilag 6, p. 5). Dette er investorernes og revisionsudvalgenes opfattelser omkring kvaliteten af ikke-Big 4, og man kan dermed argumentere for, at det vil kræve en stor investering fra ikke-Big 4, hvis de skal ændre denne opfattelse hos både revisionsudvalgsmedlemmerne og hos investorerne. Dette indikerer dermed, at der ligger mere i problemstillingen end blot at have økonomisk kapital, man skal også besidde både institutionaliseret og kropsliggjort kulturel kapital i form af faglige kompetencer, ekspertise og kvalitet inden for feltet (Andon et al., 2015, p. 1405).

Revisionsudvalgene, investorerne og revisorerne mener ikke, at en begrænsning af erstatningsansvaret for at øge konkurrencen på markedet vil fremme kvaliteten i revision (Bilag 2, p. 14; Bilag 4, p. 7; Bilag 7, p. 23). Den store konkurrence på revisionsmarkedet gør, at der sker en afvejning mellem kvalitet og lønsomhed, for Big 4, hvilket menes at være modsatrettet, da revisorerne gerne vil tjene penge, men også gerne opretholde en vis kvalitet. Der skal derfor være en balance. Faktisk mener revisionsudvalgene, at revisorerne vil få en tilbøjelighed til at ville tilfredsstille virksomhederne, hvis konkurrencen er for stor (Bilag 3, p. 4; Bilag 5, pp. 3, 5) Big 4 revisor B fremhæver også, at konkurrence kan forringe kvaliteten af revision og han mener derfor, at man skal være påpasselig med at have for meget konkurrence, i hvert fald den form for konkurrence som skaber et pres på prisen, der dermed har en negativ påvirkning på kvaliteten. Omvendt hvis der ingen konkurrence er, påpeges det, at honorarer i så fald kan prisfastsættes som revisorerne ønsker, og dette kan dermed medføre en faldende motivation til at ville udføre revisionen effektivt, eller at gå op i kvaliteten (Bilag 2, p. 7).

Spørgeskemaundersøgelsen viste også, at hvis man begrænser erstatningsansvaret, så mener 29 % af de adspurgte investorer i spørgeskemaundersøgelsen, at tilliden til revisorprofessionen ville blive påvirket mest. Herudover mente 25 % at det ville være kvaliteten og 25 % svarede åbenheden og transparens (Bilag 7, p. 23). Derudover menes der også, at der muligvis vil være en større risiko for sjusk og dermed lavere kvalitet. Samlet set giver disse resultater en god indikator for, at en potentiel begrænsning af erstatningsansvar, vil have en stor betydning for netop tilliden til revisionsprofessionen, kvaliteten og åbenheden set ud fra investorernes synsvinkel.

Mere konkurrence kan skabe incitament for revisorerne til at tænke mere innovativt, eller at de bliver nødt til at outsource mere af deres arbejde. Mere konkurrence på markedet vil ikke øge kvaliteten (Bilag 2, p. 14; Bilag 4, p. 7). Derudover påstås det, at kunderne ikke efterspørger decideret kvalitet. Kvalitet er mere en

forventning, og dermed er det ikke et konkurrenceparameter mener Big 4 revisor A. De lægger mere vægt på god kommunikation og en proaktiv rådgiver (Bilag 2, p. 14). Det ses dermed, at revisors rolle er mere krævende og vidtgående end blot at være en, der reviderer regnskaber. Dette tyder også på, at revisors rolle er mere end blot at være offentlighedens tillidsrepræsentant. En revisor skal også være en rådgiver for de børsnoterede virksomheder, hvilket også skaber nogle problemstillinger, herunder om hvorvidt ikke-Big 4 kan konkurrere på det samme marked som Big 4.

Det bliver også fremhævet af revisorerne, at man ved revision af de børsnoterede selskaber også er underlagt tilsyn fra PCAOB og SOX-lovgivningen fra USA. Dette er med til at gøre revisionen mere omfattende, end hvis det kun havde været efter ISA standarderne. Truslen om at amerikanske myndigheder ikke vil anerkende kvaliteten af revisioner udført i Europa påvirker revisorerne arbejde, da de er nødt til at forholde sig til den amerikanske lovgivning. Derudover viser dette også, hvordan regulering af revisorprofessionen på et transnationalt niveau spiller ind på revisorerne arbejde lokalt, og dermed kan man ikke kun se effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar isoleret set i Danmark, da Big 4 er globale virksomheder (Malsch & Gendron, 2011, p. 471; Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, p. 70).

Både ikke-Big 4 og Big 4 revisorerne mener generelt, at de altid arbejder efter standarderne og forsøger at gøre det så godt som muligt (Bilag 3, p. 3; Bilag 2, pp. 7-8; Bilag 4, p. 8).

”[J]eg synes hele det her med at der er dårlig revisionskvalitet, det kommer hurtigt ud af proportion, ikke. Altså hver gang der kommer en IT Factory eller en Wirecard sag i Tyskland, så kommer det hurtigt til at fylde alt for meget. Man glemmer de titusindvis af regnskaber, der også er skrevet på, hvor der ikke har været problemer. Så det bliver meget lovgivningsdrevet af enkeltsager. Og sådan har det altid været. Altså i Danmark, der har vi revisionsprotokollat, som kom på baggrund af Nordisk Fjer, som du selv sagde. Så det er meget på baggrund af enkelte sager, hvor jeg egentligt synes at kvaliteten af det er god, (...) og har været det stødt stigende den tid jeg har været revisor.” (Bilag 3, p. 10).

Som det fremhæves i citatet ovenfor, er der en opfattelse af, at der ofte sker regulering på baggrund af enkeltsager. Revisoreres kvalitet i revisionsarbejdet gennemgås, når der opstår disse enkeltstående spektakulære sager i offentligheden, hvori revisor ofte skal stå til ansvar for sagens udvikling. Dermed oplever revisorerne, at der bliver indført nye regulatoriske tiltag, som et forsøg på at imødekomme nye spektakulære sager (Bilag 3, p. 10; Bilag 2, p. 11). Denne opfattelse er essentiel, da Francis (2004) også påviste, at antallet af retssager baseret på direkte revisionsfejl var tæt på 0, og dermed kan det være svært at forestille sig, at en ændring i revisionspraksissen eller andre regulatoriske tiltag, vil kunne medføre en meget lavere revisionsfejlsrate. Derudover er det også bevist, at tilsynsmyndighederne historisk set har grebet ind, når der har været spektakulære sager (DeFond & Zhang, 2014, p. 304; Francis, 2004, p. 348). En anden essentiel pointe i forhold til regulering på baggrund af enkeltstående sager er, at det mister

momentum hos revisionshusene. Regulering er afhængig af aktørerne, der skal være 'tager' af denne, og revisionshusene er ikke traditionelle 'tager' i denne sammenhæng, da de er med til at designe og udforme regulering i kraft af deres position i det regulatoriske rum. Derfor er myndighederne afhængige af deres samarbejde om at implementere nye regler og lovgivning. Uden deres ekspertise og faglighed inden for området, risikerer man at vedtage love og regler, som ikke har noget effekt (Hancher & Moran, 1989, pp. 272–373).

Omdømmerisici og erstatningssager

Omdømmerisiko er en motivationsfaktor for de interviewede revisorer, i forhold til at højne kvaliteten og have styr på de interne kvalitetskontroller (Bilag 2, p. 10). Derudover opfattes omdømme også som en faktor i forhold til hvorvidt ikke-Big 4 revisionsvirksomheder kan indtræde på markedet for revision af børsnoterede virksomheder. Dermed anses omdømme også for at være symbolsk kapital og den mest essentielle kapitalform, som man skal besidde (Bilag 2, p. 15; Bilag 3, p. 6; Bilag 7, p. 18-20; Bilag 5, p. 7). Big 4 revisionshuses revisionspåtegninger opfattes nemlig af Big 4 revisorerne selv, som at have et vist kvalitetsstempel, som kunderne efterspørger, hvilket ikke-Big 4 revisionsvirksomhederne ikke kan konkurrere med på nuværende tidspunkt. Det påpeges nemlig, at selvom ikke-Big 4 kunne konkurrere på markedet i forhold til ressourcer og kompetencer, så ville det også kræve, at virksomhederne ville vælge dem som revisionsvirksomhed. Heri spiller omdømme og omdømmerisici en stor rolle for revisionsvirksomhederne, da der er større risici for eksponering forbundet med at revidere børsnoterede virksomheder (Bilag 2, p. 15; Bilag 3, p. 10; Bilag 4, p.8). Selv Big 4 revisionsvirksomhederne går meget op i deres omdømme, og risikovurderer også deres revisionskunder ud fra, om de er meget i medierne, og dermed ville kunne udstille pågældende Big 4, ved en dårlig sag som kan ramme dem hårdt omdømmemæssigt (Bilag 2, pp. 5, 7; Bilag 4, p. 5). Man kan derfor argumentere for, at markedet også har en disciplinerende og forebyggende effekt på revisorerne i forhold til at yde høj kvalitet (Philipsen, 2014, p. 595; Reinstein et al., 2020, p. 21; Weber et al., 2008, p. 970). Et andet aspekt er også, at kunderrelationerne som Big 4 opbygger på markedet for revision af de børsnoterede virksomheder, gør deres sociale kapital større end ikke-Big 4.

Selvom opretholdelse af et godt omdømme er et argument fra revisionsvirksomhederne til ikke at ville begrænse erstatningsansvaret, mener ikke-Big 4 revisoren, at man sagtens stadig kan bevise, at man har en høj kvalitet, selvom man har en begrænsning på erstatningsansvaret. Her sammenligner han med rådgivningsydelse, hvor man ofte arbejder med en kontraktbaseret begrænsning af ansvaret med f.eks. tre gange honoraret. Denne form for begrænsning kunne man også overføre til revision, hvilket han mener

fortsat vil være tillid og noget, som de fleste virksomheder godt ville kunne agere indenfor, så længe det er tilpasset størrelsen på virksomheden der revideres og revisionshonoraret. Han mener derfor ikke, at det vil ødelægge tilliden eller samarbejdet med deres kunder, hvis man indfører en begrænsning på erstatningsansvaret (Bilag 4, p. 5). Dette er investorerne ikke enig i, da flertallet af de adspurgte investorer mener, at tilliden til revisorprofessionen ville blive påvirket mest ved en begrænsning af ansvaret (Bilag 7, p. 23). Dette indikerer derfor, at en begrænsning af erstatningsansvaret kan føre til en mistillid til revisorprofessionen for investorerne.

En sag i Revisornævnet for en revisor kan have stor betydning for den enkelte, og dermed også være en medvirkende faktor til, at man ikke har lyst til at udsætte sig selv for risiko og dermed ikke vil påtage sig de svære revisionsopgaver. Ikke-Big 4 revisoren argumenterer nemlig for, at det er logisk ikke at ville påtage sig mere risikobetyngede kunder, som de børsnoterede, hvis man kan have en god forretning på at revidere almindelige SMV-kunder, hvor risikoen er begrænset. Dermed ser han en udfordring ved, at Erhvervsstyrelsen har indbragt revisorerne for Revisornævnet på baggrund af de senere spektakulære sager i offentligheden som O.W. Bunker og Danske Bank, da han mener, at hvis en forurettet part kan se, at der ligger en revisornævns sag på det, så vil det være en god løftestang til, at der kan komme et erstatningsansvar også. Dog mener Big 4 revisor A, at indbringelse af revisorer for Revisornævnet, er med til at opretholde kvaliteten i revision (Bilag 4, pp. 6-7; Bilag 3, pp. 4-5). Overordnet set har denne form for engagementsrisici betydning for revisorernes omdømme, og dermed også deres symbolske kapital. Denne risiko er dermed et incitament til at levere en højere revisionskvalitet, da bevarelse af den symbolske kapital har stor betydning for revisorerne (Carter & Spence, 2014, p. 957; DeFond & Zhang, 2014, p. 296).

Delkonklusion om konkurrence, kvalitet og omdømme

Konkurrencen på markedet defineres som et oligopol, hvor Big 4 er de eneste markedsaktører.

Konkurrencen opleves som meget hård med lave revisionshonorarer, og revisionsudvalgene mener ikke, at der er nok aktører på revisionsmarkedet, hvilket opleves som en svaghed, som påvirker kvaliteten og fagligheden.

Ikke-Big 4 vil ikke indtræde på markedet grundet hård konkurrence, lave honorarer, øget tilsyn og kvalitetskontroller samt de øgede risici dette medfører. En begrænsning af erstatningsansvaret vil dog muligvis kunne nedbryde denne barriere. Omvendt vil en begrænsning af erstatningsansvaret dog føre til en mistillid til revisorprofessionen for investorerne.

Myndighedstilsyn og kvalitetskontroller er de primære håndhævels tiltag, der opfattes som en motiverende faktor i forhold til at levere en høj kvalitet for revisorerne. Derudover er der en opfattelse af

lavere kvalitet hos ikke-Big 4 i forhold til Big 4. Revisionsudvalgene, investorerne og revisorerne mener ikke, at en begrænsning af erstatningsansvaret for at øge konkurrencen på markedet vil fremme kvaliteten i revision.

Derudover er der en opfattelse af, at der sker regulering på baggrund af enkeltstående spektakulære sager i offentligheden, som skal forsøge at minimere risikoen for flere sager og øge kvaliteten yderligere, hvilket anses som uhensigtsmæssigt, og en faktor som skaber et større skel mellem Big 4 og ikke-Big 4.

Erstatningssager og revisornævnssager påvirker omdømme negativt og omdømmerisici er derfor også en faktor, som er særlig vigtig. Man kan derfor ikke se konkurrence, kvalitet, omdømme som uafhængige faktorer og man skal besidde både økonomisk, social, kulturel og symbolsk kapital, for at kunne indtræde på markedet for revision af børsnoterede virksomheder og for at kunne opnå succes på dette marked.

Teknologisk udvikling og innovation som en risikominimeringsfaktor

Innovation og erstatningsansvar

Der argumenteres for i litteraturen, at en begrænsning af revisorerens ansvar kan fremme innovation i revisionen. Revisionen hæmmes af standardisering, da der er en frygt for at kunne ende i en retssag om erstatningsansvar, hvis man afviger fra normen eller standarden (Brydon, 2019, pp. 100–101).

Revisorerne i Danmark arbejder hen i mod at få ændret revisionen, således at den ikke er en standardiseret proces, men bliver mere data- og analyse drevet. Dette involverer bl.a. brugen af værktøjer som Big data og dataanalyse, som er nye innovative redskaber til at effektivisere og skabe en højere kvalitet i revisionen.

Det er dermed værktøjer, som hjælper revisorerne til at risikorette deres revision og dermed kunne kontrollere og minimere deres risikoeksponering over for et potentielt erstatningsansvar (Bilag 2, p. 5; Bilag 3, p. 5; Bilag 4, p. 2). Udviklingen i Danmark i forhold til innovation opleves af både revisorerne og revisionsudvalgene som værende langt fremme i forhold til andre lande (Bilag 3, p. 6; Bilag 2, p. 5; Bilag 4, p. 7) Innovative redskaber og programmer kan også anses som at besidde objektiviseret kulturel kapital, mens det også kan anses som symbolsk kapital, da det bliver anset for at være meget værdifuldt og legitimt for revisionsfeltet (Andon et al., 2015, p. 1405; Carter & Spence, 2014, p. 956).

Big 4 revisorerne påpeger dog, at det er svært at få en international konsensus op omkring innovation i revisionstilgangen, da de i andre lande kun anses for et tillæg til revisionen, og ikke som et anerkendt værktøj, som må erstatte de mere traditionelle tilgange til revision. "[P]roblemet med alle de her analyseværktøjer, det er, at hvis vi internationalt set ikke må bruge dem til at reducere vores risiko, så er det jo svært at lave innovation" (Bilag 2, p. 8). Innovation skal komme fra de globale virksomheder og

netværk, således at de enkelte partnere ikke selvstændigt skal tage stilling til innovation (Bilag 3, pp. 5, 6). Samme opfattelse har ikke-Big 4 revisoren, som også fremhæver at analyseværktøjer ikke kommer fra det internationale netværk, men at brugen af dataanalyse til revision af PIE-virksomheder er en forventning (Bilag 4, p. 2).

Det påpeges dog også, at det tidligere var langt nemmere at opfylde kravene til revisionsstandarderne i forhold i dag, hvor man har en mere risikobaseret tilgang med inddragelse af Big data. Den faste form opfattes som langt nemmere, men risikoen for at man overser fejl opfattes også som større. Innovationen i revisionen sætter højere krav til de enkelte revisorerers subjektive vurderinger over for de nye analyseværktøjer som de anvender. Derfor bliver revisionstilgangene også forskellige alt efter hvilken revisor, der har foretaget vurderingen af det producerede data. Et andet problem der bliver fremhævet er, at denne nye måde at revidere på, kan gøre revisionsarbejdet mindre effektivt, ved at analyseværktøjerne foreslår, at der skal tages flere stikprøver, end hvad man ville have gjort ved den traditionelle revisionstilgang. Big 4 revisor A fremhæver, at man dog bevæger sig i den retning, og at det kan minimere revisorerens subjektive vurderinger, hvilket også vil nedsætte deres risiko for fejlvurderinger (Bilag 2, p. 12; Bilag 4, p. 7). Man kan derfor udlede af dette, at innovation opfattes som et led i at minimere risikoen for revisionsfejl og dermed også erstatningsansvaret.

Den nuværende innovative og digitale tilgang til revision skaber stor værdi for revisionsudvalgsmedlemmerne. De oplever, at man via disse nye værktøjer kan få mere ud af revisionen og kan få mulighed for at få et nyt indblik i sin egen virksomhed (Bilag 5 pp. 2, 5; Bilag 6, p. 6). Derudover mener de også, at innovationen skal findes i IT for revisorerne, hvilket kan både effektivisere revision og skabe en større tryghed for virksomheden, da de har tillid til datasystemerne, måske også endda højere end revisorerens egen subjektive vurdering. Dog er de klar over, at en sådan ny digital tilgang kræver mange ressourcer og økonomisk kapital, og derfor har Big 4 en væsentlig konkurrencefordel allerede her, da de både besidder økonomisk og kulturel kapital og dermed har de rette kompetencer og ressourcer til at kunne yde dette til samme honorarer (Bilag 5, pp. 6-7; Bilag 6, pp. 6-7). Big 4 bliver fremhævet særligt fordi de lægger mere vægt på en innovativ tilgang i rådgivningssituationer. Præsentation af revisionen bliver nedskaleret til fordel for rådgivning om nye regler og tilgange for virksomhederne, hvilket særligt skaber en stor værdi (Bilag 6, p. 10; Bilag 5, p. 12). Begge revisionsudvalgsmedlemmer anvender Big 4 revisionshusene til både revision og rådgivning herunder specielt ved forståelse af nye regnskabsregler eller lovgivning (Bilag 5, pp. 11-12). Omvendt kan dette også ses som et skifte eller en glidning i revisorprofessionen over mod en mere kommerciel tilgang, og understreger også at man skal besidde objektiveret kulturel kapital i form af dataanalyseværktøjer, for at opnå succes på markedet for revision af børsnoterede virksomheder.

Innovation handler nemlig for Big 4 revisionsvirksomhederne også om at levere en mere værdifuld revision til deres kunder. De anvender dog innovation som et konkurrenceelement, for at kunne tjene flere penge, minimere risici for erstatningsansvar og udvikle værdiskabende revision for kunderne, som altså er at give kunden ny viden eller indsigt og dermed mere end hvad den lovpligtige revision indeholder (Bilag 2, p. 13; Bilag 4, p. 7). Konkurrence nævnes også som et parameter i forhold til at skabe innovation, men omvendt mener Big 4 revisor B også, at yderligere konkurrence ikke vil føre til meget mere innovation (Bilag 3, p. 7).

Forventninger til revisors rolle og ansvar samt værdien af revision

I UK-debatten bliver revisors rolle diskuteret, om hvorvidt denne skal udvides til også at indeholde, at de skal forholde sig til information uden for årsregnskabet. Dermed skal de ikke kun kommentere på det som ledelsen allerede har kommunikeret, men kunne medtage selvstændig information, som kan have betydning for regnskabsbrugerne (Hansen, 2020, p. 33). Denne debat møder forskellige holdninger fra de interviewede revisorer. De mener alle, at dette vil påvirke revisorernes arbejde rigtig meget, i form af en forøgelse af arbejdsmængderne. Dog påpeges det af Big 4 revisor A, at da Key Audit Matters (KAM) blev indført var der også store betænkeligheder herved, men det viste sig, at dette er blevet meget generisk, og i virkeligheden ikke har givet regnskabsbrugerne mere værdi (Bilag 2, p. 15).

KAM blev indført i år 2016 med formålet om større gennemsigtighed af den udførte revision og at øge kommunikationsværdien af revisionspåtegningen. Udvidelsen af revisionspåtegningen skulle være et forsøg på skabe mere værdi for regnskabsbrugerne (Füchsel et al., 2017, p. 241). Dog viser det sig, at kun 31 % af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen læser KAM (Bilag 7, p. 10). Dermed kan man argumentere for, at denne udvidelse ikke har skabt mere værdi for de adspurgte investorer og dermed kan man også sætte spørgsmålstegn ved, om en yderligere udvidelse vil blive værdsat og dermed være med til at minimere forventningskløften. Derudover har kun 35 % af de adspurgte respondenter en opfattelse af, at revisorerne varetager deres interesser, ved revision af de børsnoterede virksomheder, hvorimod 47 % forholder sig neutralt og 18 % mener, at de kun varetager deres interesser i en lille grad. Dette kan i nogen grad indikere, at der netop eksisterer en forventningskløft imellem de adspurgte investorer og revisorerne om, hvorvidt revisorerne holder regnskabsbrugerne for øje, når de reviderer. Dette kan også holdes op i mod, at de interviewede revisorer selv mener, at deres vigtigste opgave først og fremmest er at være offentlighedens tillidsrepræsentanter og om de i virkeligheden formår at være dette, eller om de går for meget op i at levere værdiskabende revision og rådgivning til kunderne (Bilag 7, p. 12).

Big 4 revisor A mener at med en udvidelse af revisionspåtegningen, hvormed revisor selv skal medtage selvstændig information, vil kunne ændre det hele for revisionsbranchen, da de vil kunne hæve honoraret

og samtidig give mere værdi til regnskabsbrugerne. Big 4 revisorerne støtter dermed en nytænkning af revisors informationsrolle og innovative tiltag, hvor revisor skal have en mere aktiv rolle i forhold til kommunikationen ud til regnskabsbruger. Med dette mener de, at man faktisk kan reducere forventningskløften mellem offentligheden og revisor (Bilag 2, p. 15; Bilag 3, p. 8). Omvendt mener ikke-big 4 revisoren, at det ikke vil skabe mere værdi for regnskabsbrugeren, hvis revisor skal erklære sig om forhold uden for årsregnskabet, da en kyndig regnskabsbruger allerede selv ville kunne læse sig frem til disse oplysninger (Bilag 4, p. 10). Dette indikerer empirien også, da revisionspåtegningen ikke bliver tillagt den store informationsværdi for de adspurgte investorer. Ved eksisterende investeringer svarer 18 % at de altid læser revisionspåtegningen og 47 % svarer 'nogle gange'. Ved indtrædelse i nye investeringer svarer 28 % at de altid læser revisionspåtegningen og 44 % svarer 'nogle gange' (Bilag 7, p. 8). Der er derfor en lille forskel på, om der er tale om en ny eller eksisterende investering for investorerne. Men grundlæggende, bliver den ikke tillagt megen informationsværdi.

Selvom debatten lige nu kun flourer i UK, mener Big 4 revisor A, at det er meget sandsynligt, at det også vil komme til Danmark, da det vil kunne give mere værdi. Men omvendt vil revisorerne også få meget magt i forhold til kommunikationen omkring børsnoterede virksomheder, som kunne påvirke børsværdien meget. Dermed ville en konsekvens af en mere åben rapportering kunne afspejles i kurserne. Som nogle andre effekter af sådanne tiltag ser Big 4 revisor A også andre fordele, som at det vil kunne tiltrække kompetente mennesker til branchen, da selve revisionsopgaven ville give revisorerne meget mere magt og indflydelse på samfundet. En direkte kommunikation til regnskabsbruger vil dog fjerne den ene part i trekanten mellem revisor, virksomheden og regnskabsbruger, hvilket vil ændre ved revisors grundlæggende rolle og den ansvarsfordeling der er (Bilag 2, p. 16). Denne holdning afspejles også hos de interviewede revisionsudvalgsmedlemmer, som udtrykker, at de vil tage stor afstand fra en udvidelse af revisors rolle og ansvar (Bilag 5, p. 7; Bilag 6, p. 7). De mener at en sådan udvidelse, vil fratage bestyrelsen og ledelsen deres ansvar for virksomheden og at det går ud over revisorens område. Derudover mener de også, at det ville være en overdrivelse, rent regulatorisk at indføre på baggrund af få enkeltstående erstatningssager (Bilag 6, pp. 8, 9; Bilag 5, p. 7).

Rollen for revisor skal fortsat være, at kontrollere og revidere det som ledelsen og bestyrelsen fremlægger og gøre opmærksom på misinformation. De skal ikke se nærmere ind i, hvordan der bliver drevet forretning. Det mener revisionsudvalgene ikke, at revisor har de rette kompetencer til at kunne give udtryk for (Bilag 5, p. 8) Derudover opfattes revisor allerede som havende en del magt over for virksomhederne i forhold til, at de kan tage forbehold i revisionspåtegningen:

”[N]ogle gange er revisorerne kommet og sagt, jamen vi synes, at I skal skrive sådan og sådan, i jeres ledelsesberetning, eller vi synes I skal tage den og den note med. Jeg tænker, at hvis vi ikke havde skrevet sådan i vores ledelsesberetning, som de havde ønsket, eller lavet den noteoplysning så havde vi jo ikke fået den blanke påtegning.” (Bilag 6, p. 8)

I citatet bliver netop fremhævet den opfattede magt, som revisorerne har overfor virksomhederne via deres revisionspåtegning. Den blanke påtegning opfattes nemlig som et kvalitetsstempel for virksomhederne over for regnskabsbrugerne herunder investorer og kreditorer. Dette understøttes til dels også ved, at investorerne i spørgeskemaundersøgelsen har svaret, at de i overvejende grad kun læser revisionspåtegningen, for at tjekke for advarselstegn, herunder forbehold og generelt blot om revisionspåtegningen er blank (Bilag 7, p. 8). Dette kan derfor også hænge sammen med deres modvilje til at ville udvide revisorernes rolle og ansvar yderligere, da det vil give revisorerne endnu mere magt.

Størstedelen af de adspurgte investorer i spørgeskemaundersøgelsen mener ikke, at man vil få mere information ud af revisionspåtegningen ved en begrænsning af erstatningsansvaret for revisorerne. Hele 67 % svarer nemlig nej til dette, og kun 7 % svarer ja. Dette understreger derfor de negative effekter en begrænsning af erstatningsansvaret vil medføre, da hverken de adspurgte investorer eller de interviewede revisionsudvalgsmedlemmer mener, at man vil få mere ud af en revision ved at indføre en begrænsning af erstatningsansvaret (Bilag 7, p. 25).

Empirien indikerer, at der er en forventningskløft mellem revisorerne og tilsynsmyndighederne i Danmark (Bilag 2, pp. 10-11). Revisorerne mener, at denne forventningskløft gør, at hvis de øger deres antal af revisionssager til stikprøvekontrol, så vil de også opdage flere ting, og dermed vil det også øge kravene til revisorerne. Dette er på baggrund af den professionelle vurdering, som er en del af revisorernes arbejde, og dermed også et punkt, hvor forventningskløften til arbejdet opleves som stor (Bilag 2, pp. 10-11). Dette er også med til at påvirke omdømmerisikoen for revisorerne.

Revisorerne bliver lært op til hvordan man bliver offentlighedens tillidsrepræsentant, som kan siges at være revisorernes habitus, som også er grundstenen i deres daglige arbejde og deres vigtigste rolle. Dermed giver det mening for revisorerne at støtte en mere åben og transparent påtegning, hvilket revisorerne også tror, at det er det, som regnskabsbrugerne efterspørger. Dog mener Big 4 revisor B ikke, at dette er noget som man behøver at indføre med præmis om et begrænset erstatningsansvar. Derudover er der en risiko for, at der kan opstå endnu flere misforståelser ved at gøre revision fuldstændig transparent for alle. Specielt et område som væsentlighed i forhold til besvigelser, er et område som skaber den største forventningskløft (Bilag 2, p. 10; Bilag 3, p. 8; Bilag 4, p. 6).

En helt anden opfattelse er også, at revisionsvirksomhederne som enkeltstående organisationer og aktører i det regulatoriske rum, ikke er magtfulde nok til at kunne ændre ved lovgivningen omkring revisorernes erstatningsansvar. Her er det en brancheorganisation som FSR, som vil skulle føre denne sag. De enkelte revisionshuse er nemlig særlig opmærksomme på, hvilke effekter det kan have på deres omdømme, hvis de selv går ud og erklærer et ønske om en begrænsning på erstatningsansvaret, uden at der har været en begivenhed, som kunne give anledning hertil (Bilag 2, pp. 16, 19; Bilag 3, p. 3). Derudover er der ikke enighed blandt revisorerne om, hvordan en brancheorganisation som FSR skal forholde sig til erstatningsansvaret, da den skal kunne rumme og repræsentere alt fra både Big 4 til de helt små revisionsvirksomheder, og her får de kritik af ikke at kunne balancere det. Big 4 revisor B mener nemlig, at argumentet om en begrænsning af erstatningsansvaret må repræsentere den anden ende af markedet, nemlig de små revisionshuses agenda i en langt højere grad (Bilag 3, p. 3).

Delkonklusion om innovation, værdien af revision og revisors rolle

Innovation i revisionen opfattes som en måde hvorpå at revisorerne kan minimere deres risici for at ifalde et erstatningsansvar. Investorerne, revisionsudvalgene og revisorerne oplever, at innovation og teknologi til dataanalyse skaber en stor værdi for de børsnoterede virksomheder, og at der er en forventning om brug af disse ved revision af de børsnoterede virksomheder. Innovation anvendes af Big 4 til at levere en mere værdifuld revision til deres kunder, og for at kunne tjene flere penge og minimere risici for erstatningsansvar. Værdiskabende revision for kunderne omhandler at give kunden ny viden eller indsigt og dermed mere end hvad den lovpligtige revision indeholder. Man kan dermed se, at innovation har skabt en glidning i revisorprofessionen over mod en mere kommerciel tilgang, hvilket også understreger, at man skal besidde objektiviseret kulturel kapital i form af dataanalyseværktøjer, for at opnå succes på markedet for revision af børsnoterede virksomheder. Dette kan dermed ses som endnu en barriere for ikke-Big 4. Revisionspåtegningen og KAM bliver ikke tillagt en stor værdi af investorerne, da de kun læser denne for at tjekke om der er en blank påtegning. At være offentlighedens tillidsrepræsentant er en del af revisorernes habitus, og Big 4 revisorerne støtter dermed en nytænkning af revisors informationsrolle til en mere åben kommunikation med regnskabsbruger, og derved skabe mere værdi. Dette kan være med til at reducere forventningskløften mellem offentligheden og revisor. Ikke-Big 4 revisoren og revisionsudvalgsmedlemmerne støtter ikke dette, da de mener, at det går ud over revisorens rolle og ansvarsdomæne, samt vil give revisorerne yderligere magt og indflydelse.

Derudover er der en opfattelse af at revisionsvirksomhederne, som enkeltstående aktører i det regulatoriske rum, ikke er magtfulde nok til at kunne ændre ved lovgivningen omkring erstatningsansvar. Der er for store omdømmerisici ved at erklære et ønske om en begrænsning på erstatningsansvaret, uden

at der har været en begivenhed, som kunne give legitim anledning hertil.

Holdninger til det ubegrænsede erstatningsansvar

Revisionsudvalgsmedlemmer har delte meninger om hvorvidt, at man vil få mindre værdi ud af revisionen, herunder en lavere kvalitet, hvis man begrænser erstatningsansvaret. Revisionsudvalgsmedlem B mener, at ved at have det ubegrænsede erstatningsansvar, så fastholder man motivationen for revisorerne til at levere en høj kvalitet. Et skifte til et ubegrænset erstatningsansvar, vil derudover påvirke tilliden til revisionsprofessionen for Revisionsudvalgsmedlem A, hvilket 29 % af respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen også mener (Bilag 7, p. 22).

Af de adspurgte investorer har 47 % en høj grad af tillid til revisionspåtegningen. Ved en begrænsning af erstatningsansvaret, mener flertallet af investorerne at en ændring i ansvarsregimet ikke vil ændre på deres tillid til revisionspåtegningen, mens ca. 20 % mener, at det faktisk vil medføre, at de får en meget mindre grad af tillid til påtegningen (Bilag 7, pp. 13-16).

Revisionsudvalgsmedlem A mener heller ikke at et begrænset erstatningsansvar, vil påvirke revisionen eller at man vil få mindre ud af denne. Han påpeger nemlig, at en begrænsning formentligt ikke vil påvirke den bank, som han er revisionsudvalgsmedlem for, og at de godt kunne 'leve med' en begrænsning, så længe at revisorerne opretholder en faglig høj kvalitet (Bilag 5, pp. 10-11).

Big 4 revisorerne generelle holdning til det ubegrænsede erstatningsansvar er, at det ikke bør begrænses, hvorimod ikke-Big 4 revisoren gerne ser en begrænsning af ansvaret. En begrænsning af revisorerne erstatningsansvar vil ændre på opfattelsen af værdien af revisionspåtegningen negativt for 50 % af de adspurgte institutionelle investorer (Bilag 7, p. 21). Dette stemmer overens med revisionsudvalgene, som ikke går ind for en begrænsning af revisorerne erstatningsansvar, da de mener, at revisorerne skal stå til ansvar for det arbejde de udfører over for virksomheden, aktionærerne og samfundet (Bilag 5, p. 10; Bilag 6, p. 5). En indførelse af en begrænsning af ansvaret vil dog gøre det nemmere i forhold til revisionsvirksomhedernes omkostningsstruktur og måden hvorpå revisorerne arbejder på. Dette spiller dermed en rolle i forhold til ikke-Big 4 revisionsvirksomhedernes økonomiske kapital (Bilag 4, p. 4).

Big 4 revisorerne argumenter for ikke at indføre en begrænsning af ansvaret er, at det ubegrænsede erstatningsansvar er med til at give værdi til revisionen, og at risikoen for at ifalde et erstatningsansvar, ikke bør have nogen betydning i forhold til revisionsomfanget (Bilag 2 p. 19; Bilag 3 p. 3). Derudover mener Big 4 revisor B også, at man er blevet opdraget fra samfundets side til, at man skal gøre, hvad der skal til for, at man kan stå på mål for det man laver (Bilag 3, p. 3). Revisorerne er offentlighedens tillidsrepræsentant og

skal bidrage til at levere de rigtige erklæringer på et regnskab, og derfor skal de også være forpligtede til at erstatte, hvis der begås fejl (Bilag 4, p. 5). Netop disse udtalelser understreger de sociale og kulturelle faktorer, som gør sig gældende for revisionsprofessionen i det regulatoriske rum. Der ligger en form for indbyrdes social og kulturel forståelse af, at et ubegrænset erstatningsansvar giver værdi til revisionen, og at man som revisor, skal stå til ansvar for sine handlinger overfor samfundet. Selvom man kan påpege, at revisorerne er overbeviste om, at dette er deres egen verdensopfattelse, og dermed deres habitus, kan man også omvendt se det som en vellykket integration af en ansvarsfølelse fra både tilsynsmyndigheder og særligt samfundet (Hancher & Moran, 1989, p. 291; Høiris, 1993, p. 45).

Big-4 revisor B mener, at en begrænsning af erstatningsansvaret, vil medføre, at man vil se anderledes på revisionsopgaven, og at der måske vil være nogle ting, som man vil bruge mindre tid på. Han påpeger også, at hvis man indfører en begrænsning, så vil hele værdien af revision kunne blive taget op til genovervejelse, da han ikke kan se, hvad man skal bruge revisionen til, hvis der er et begrænset erstatningsansvar. Netop dette argument er før blevet fremhævet i litteraturen på området for revisoransvar af Giudici (2012), som mener, at hvis man begrænser revisoransvaret, så vil man gå helt ind til kernen i revisionsfunktionen og der vil blive sat spørgsmål ved de obligatoriske revisioner (Giudici, 2012, p. 554). Derudover kan man argumentere for, at det er nemmere for Big 4, at fremføre disse argumenter, da de allerede besidder den nødvendige økonomiske, sociale og kulturelle kapital, som kræves, for at levere revisionsydelser til de store børsnoterede virksomheder. Dette fremhæves særligt ved, at Big 4 revisor B mener, at det vil forringe kvaliteten, værdien og efterspørgslen på revision, hvis man begrænser erstatningsansvaret. Derudover mener han, at en begrænsning af erstatningsansvaret vil kunne forringe dybden og seriøsiteten i revisionsarbejdet (Bilag 3, pp. 3, 9). Hvorimod ikke-Big 4 revisoren mener, at der er tale om store erstatningssummer, når der er en erstatningssag, og at disse ikke står på mål med den indsats og det arbejde, som revisorerne har udført (Bilag 4, p. 5).

På grund af Erhvervsstyrelsens undersøgelser af en række revisioner, med det deraf stigende antal sager der bliver indbragt til Revisornævnet, opfattes risikoen for at blive part i en erstatningssag som værende forhøjet. Big-4 revisor A udtaler: "[H]vis Erhvervsstyrelsen øgede antallet af stikprøver eller, (...) at Revisortilsynet gjorde mere for at fange de her ting, så ville det også øge vores risiko og så ville vi også lave mere." (Bilag 2, p. 10).

En forøgelse af myndighedskontroller synes dermed at have en effekt i forhold til at motivere de store revisionsvirksomheder til at levere mere, og dermed indikerer det også den håndhævelseeffekt, som de har overfor revisionsvirksomhederne. Big 4 revisor A mener, at det de laver i dag, er godt nok, men at der

måske i stedet er en form for forventningskløft mellem tilsynsmyndighederne og revisorerne i forhold til opfattelsen af, hvad der er godt nok. Netop denne diskussion er relevant, da man i forskningslitteraturen ikke har et konkret svar på, om vi har for meget eller for lidt revision. Dermed kender man ikke det optimale niveau af revisionskvalitet, hvilket kan skabe en forventningskløft mellem tilsynsmyndigheder og revisorerne (Francis, 2004, p. 361).

Derudover indikerer dette også en måske ubevidst eksklusion af ikke-Big 4, da myndighederne ved en forøgelse af kravene til kvalitet indirekte udelukker ikke-Big 4 fra revisionsmarkedet af børsnoterede virksomheder. Dette kan være med til at skabe et større skel mellem Big 4 og ikke-Big 4 virksomhederne i forhold til øget risiko for ansvar, da ikke-Big 4 revisionsvirksomhederne ikke besidder samme økonomiske kapital, som Big 4. Dermed kan de ikke opnå samme cost-benefit og kan heller ikke investere det, som kræves for at kunne leve op til kvalitetskravene.

På trods af at både Big 4 og ikke-Big 4 revisorerne mener, at det ubegrænsede erstatningsansvar er meningsfuldt for revision, så ser de også nogle problemstillinger i forhold til de sager vi har set indtil videre i Danmark. De tegner et billede af, at det ofte er revisoren, som bliver skubbet ind foran ledelsen og bestyrelsen. Sagerne mod revisor giver mening for alle tre adspurgte revisorer, når revisor ikke har gjort deres arbejde ordentligt, men når det er ledelsen som har haft det reelle ansvar for tabene, så bør det ifølge de interviewede være ledelsen, som først og fremmest står til ansvar. Det bør være ledelsen som står forrest, og da deres "handlen og ageren" har stor indflydelse på revisorerne arbejde, og dermed skal den rolle, som ledelsen har haft, have betydning i forhold til revisors arbejde, når man vurderer erstatningssager. Derudover bør revisor ikke dømmes for erstatningsansvar eller at dennes forsikring skal betale, hvis ledelsen ikke kan betale det erstatningsbeløb, som de er blevet pålagt. På baggrund heraf kan man udlede, at der er en konsensus blandt både ikke-Big 4 og Big 4 revisorerne (som binder aktørerne sammen), i deres oplevelse af at revisor ofte er den som skal tage ansvaret for større virksomhedskollapser, skal agere forsikring for ledelsen og tage imod kritik af ikke fundne fejl og mangler. Dette anses som en problemstilling i forhold til, at det kan påvirke revisorerne risiko for ansvar, lysten til at revidere børsnoterede kunder og risikoen for omdømmetab. Alle faktorer medregnes i deres samlede arbejde som revisor, og påvirker revisionsvirksomhedernes beslutninger. Dette er dermed en indikator på, at en fælles problemstilling i en fælles arena omkring erstatningsansvar binder revisorerne sammen, uanset om de er Big 4 eller ikke-Big 4, som kan være med til at give dem indflydelse i det regulatoriske rum (Hancher & Moran, 1989, p. 291).

I forhold til en udvidelse af revisors rolle ved at revisor skal rapportere mere aktivt og åbent til regnskabsbruger, kan man argumentere for, at der ville opstå et nyt regulatoriske rum (Andon et al., 2015,

p. 1400). Man kan sammenligne denne form for levering af ny information med deres andre rådgivningsydelse. En begrænsning af erstatningsansvaret i en sådan kontekst kan derfor blive aktuelt, da revisorerne har en direkte indflydelse på udfaldet, hvorimod i den nuværende revisionsopgave, skriver revisor under på at årsregnskabet er rigtigt, og dermed giver det ikke samme mening at operere med en begrænsning af ansvaret der (Bilag 2, p. 18). Det at en udvidelse af revisors rolle og funktion, kan være et argument for at ville indføre en begrænsning af erstatningsansvaret understøttes også af forskningslitteraturen, da det er fundet bevist, at skærpede regulatoriske indgreb øger revisorernes muligheder for at kunne ifalde ansvar. En udvidelse af revisionspåtegningen kan give regnskabsbruger mere værdi, men vil ikke være optimalt over for revisor, hvis ansvaret ikke begrænses i samme ombæring (Chye Koh & Woo, 1998, p. 150; DeFond & Zhang, 2014, p. 279).

”[J]eg kan ikke som revisionshus nu komme og sige, jeg synes det er en god ide, at vi får begrænset vores erstatningsansvar, for så ville Erhvervsstyrelsen og politikerne sige, hvorfor? Altså hvorfor vil du have begrænset dit erstatningsansvar? Forventer du, at du skal erstatte noget på det du laver? (...) Så den er jo svær at komme med nu, så det tænker jeg er noget, som skulle have været implementeret fra starten af, hvis det var man skulle have haft det, eller hvis der kommer noget ny regulering der gør, at vi skal påtage os mere risiko.” (Bilag 2, p. 19).

En vigtig pointe fra ovenstående citat er, at det er svært som revisionshus, selv et Big 4 revisionshus, at argumentere for et begrænset ansvar på nuværende tidspunkt. Det ville vække opsigt, da der ikke er ændret i revisors rolle eller ansvar, der har ej heller været større virksomhedskollaps eller andet, hvori det ville være legitimt at arbejde for en ændring i revisoransvaret. Regulering sker nemlig næsten altid, fordi der er en følelse af en krise, hvorfor hans argument er legitimt i forhold til at tiden ikke er til indførelse af en begrænsning af ansvaret (Hancher & Moran, 1989, pp. 284, 286).

Dette argument er også essentielt i forhold til hele udviklingen i debatten omkring revisoransvar globalt set og i EU, hvor man i forskningslitteraturen har talt om begrebet 'ansvarskrise' op gennem tiden. En udvidelse af revisors ansvar og rolle i et nyt regulatorisk revisionsrum vil kunne anses som en måde, hvorpå revisorer kan opnå succes i deres oprindelige regulatoriske rum, da en udvidelse af deres rolle og ansvar, kan bruges som et argument til at begrænse erstatningsansvaret i deres oprindelige rum, for netop at kunne opnå succes i det nye rum (Collins et al., 2019).

Ikke-Big 4 revisoren og revisionsudvalgene opfatter, at politikerne griber ind, når der er større erstatningssager i Danmark, hvormed det problematiseres, at der sker regelstramninger eller indføres flere restriktioner som følge af sagerne. Revisorerne oplever, at når der er en verserende større erstatningssag, så kommer der flere restriktioner til og forventningerne til revisor hæves. Dette omfatter bl.a. indførelsen af nye EU-regler for PIE-virksomheder, sanktioner og at revisornævnsager nu skal offentliggøres (Bilag 4, p. 2). Disse overvejelser kan også understøttes af pointen om, at der ikke har været særlig mange

erstatningssager i Danmark, hvorfor det kan virke overvældende, at der indføres nye stramninger og højere krav som følge af enkeltsager (Bilag 3, p. 3; Bilag 4, p. 9).

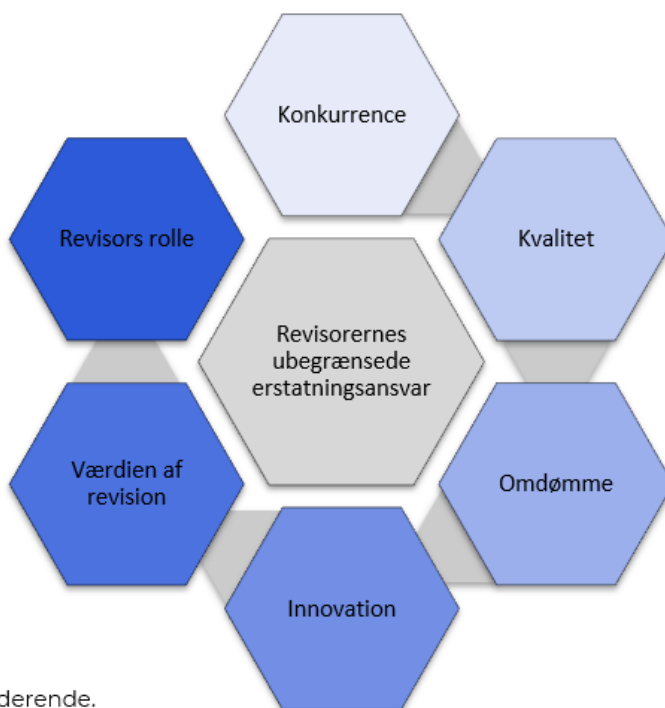
Delkonklusion om holdningerne til det ubegrænsede erstatningsansvar

Big 4 og revisionsudvalgene mener ikke, at man bør begrænse erstatningsansvaret, da revisorerne er offentlighedens tillidsrepræsentant og de skal dermed stå til ansvar for deres handlinger over for virksomhederne, samfundet og aktionærerne. Der er en form for indbyrdes social og kulturel forståelse af, at et ubegrænset erstatningsansvar giver værdi til revisionen. Ikke-Big 4 ser gerne en begrænsning, da der ses store erstatningssummer, ved erstatningssager, og at disse ikke stemmer overens med indsatsen og det arbejde, som revisorerne har udført.

Flertallet af investorerne mener, at deres tillid til revisionspåtegningen og revisionsprofessionen vil blive påvirket negativt ved en begrænsning. Myndighederne bidrager muligvis til en eksklusion af ikke-Big 4, da en forøgelse af kravene til kvalitet indirekte udelukker ikke-Big 4 fra revisionsmarkedet af børsnoterede virksomheder. Der er en opfattelse af en stigning i antallet af erstatningssager og der er en konsensus blandt både ikke-Big 4 og Big 4 revisorerne om, at revisor ofte er den som skal tage ansvaret for større virksomhedskollapser og agere forsikring for ledelsen.

Tiden er ikke til indførelse af en begrænsning af ansvaret, og dermed kan man argumentere for, at en udvidelse af revisors ansvar og rolle i et nyt regulatorisk rum vil kunne anses som et legitimt argument for at indføre en begrænsning af erstatningsansvaret generelt.

Opsummering af effekter:

Figur: Udarbejdet af den studerende.

Diskussion

I dette afsnit vil følgende arbejdsspørgsmål blive besvaret: *Kan man forvente et pres fra markedsaktørerne i det regulatoriske rum for en begrænsning af erstatningsansvaret?* Dette besvares ud fra en diskussion af analysens delkonklusioner med inddragelse af pointerne fra litteraturgennemgangen.

Man vil umiddelbart ikke forvente et pres fra markedsaktørerne i det regulatoriske rum for en begrænsning af erstatningsansvaret, da denne undersøgelse indikerer, at hverken revisorerne eller revisionsudvalgene som udgangspunkt går ind for en begrænsning heraf. Selvom revisorerne og særligt ikke-Big 4 gerne så en begrænsning af ansvaret, er der ikke sket nogen begivenhed, som vil være en legitim grund eller årsag til at kunne argumentere for et begrænset erstatningsansvar. Uden for rette tid og sted i det regulatoriske rum, vil en argumentation for et begrænset erstatningsansvar kunne påvirke revisionsvirksomhedernes omdømme negativt (Hancher & Moran, 1989, p. 283). Offentligheden og særligt tilsynsmyndighederne ville nemlig formentligt sætte spørgsmålstejn ved dette, og det kan betyde flere kontroller eller sanktioner, da myndighederne ville rette ekstra fokus mod de virksomheder som ville være fortalere herfor, da de måske ville mistænke kommende revisionsfejl. En sådan argumentation skal nemlig gerne ske via en enighed imellem revisionsvirksomhederne, og gerne fra en brancheorganisation som FSR, for at stå stærkere i den regulatoriske proces og debat. Dog virker det ikke sandsynligt, at det vil ske inden for den nærmeste fremtid. Omvendt kan man forestille sig, at hvis der opstår en ny spektakulær erstatningssag, vil debatten kunne blusse op igen, ligesom det er set i Storbritannien efter konkursen af Carillion og i Tyskland efter Wirecard, da kriser og regulering ofte hænger sammen (Hancher & Moran, 1989, p. 284; Hansen, 2020). Særligt hvis der bliver tale om ny regulering eller indførelse af yderligere restriktioner for revisorerne, kan man forestille sig, at debatten vil blive aktuel, som det tidligere er set (Giudici, 2012, p. 505; Samsonova-Taddei & Humphrey, 2015, pp. 68–69).

Udvidelse af revisors rolle og ansvar

En udvidelse af revisors rolle mod en mere åben rapportering til regnskabsbrugerne, kan minimere forventningskløften, og kan også ligge op til en debat omkring indførelse af en begrænsning af erstatningsansvaret, da dette vil øge revisors arbejde og ansvar betydeligt. I et sådan tilfælde, vil revisorerne kunne anvende debatten til at lobby for en begrænsning af erstatningsansvaret. Argumentet kan nemlig gå på, at hvis de skal påtage sig et større ansvar i en mere direkte rolle over for regnskabsbrugerne, vil deres risiko for at ifalde et erstatningsansvar også stige. Om de vil få succes hermed, kan diskuteres. Big 4 har før haft succes med at dominere politiske processer og besidder meget stor økonomisk, social og kulturel samt symbolsk kapital, som de aktivt kan anvende, både til at påvirke politiske

processer og resultater, men også i forhold til at kunne forhindre erstatningsager. Derudover er Big 4 en del af et globalt netværk, som opererer transnationalt, og man kan derfor argumentere for, at hvis Big 4 kan se en interesse i en begrænsning af erstatningsansvaret i Danmark, er det svært at forestille sig, at de ikke vil opnå succes hermed. EU-Kommissionens anbefaling fra 2008 er fortsat gældende, og den kan dermed også fortsat danne grundlag for debatten om en indførelse af en begrænsning af erstatningsansvaret i Danmark.

Hvis man udvider revisionspåtegningen ved, at revisor skal kunne medtage selvstændig information af betydning for regnskabsbrugerne, kan man argumentere for, at der vil være behov for at opstille nogle klare retningslinjer herfor, da dette i høj grad ville være baseret på revisorerens egen professionelle dømmekraft. Dette vil derfor øge muligheden for at kunne ifalde en erstatningsag, og man vil formentligt se et pres fra revisorerne på, at få indført regler og standarder for, hvordan denne nye rapportering skal foregå. Her vil man kunne tale om en et nyt regulatorisk rum, som muligvis blot ville være en forlængelse af det oprindelige regulatoriske rum. Ikke desto mindre vil det være en ny måde at kommunikere med regnskabsbrugerne på, som vil være mere direkte, ligesom i rådgivningssituationer. Ser man på den seneste udvidelse med KAM, kan dette ikke opfattes som en succes i forhold til at minimere forventningskløften mellem revisorerne og regnskabsbrugerne, da investorerne i denne undersøgelse ikke tillægger dette afsnit særlig værdi i revisionspåtegningen, da kun 31 % af respondenterne læser dette afsnit (Bilag 7, p. 10). Derfor er det heller ikke sikkert, at en yderligere udvidelse vil skabe mere værdi.

Grundlæggende har revisorerne en social og kulturel opfattelse af, at det ubegrænsede erstatningsansvar giver værdi til revisionen, da det ligger i revisorerens habitus at have et ansvar over for offentligheden og samfundet, hvormed de skal agere som offentlighedens tillidsrepræsentant. Dog oplever investorerne ikke, at revisorerne rent faktisk varetager deres interesser ved revision af de børsnoterede virksomheder. Derudover kan man også se hovedårsagen til at bevare et ubegrænset erstatningsansvar for Big 4, som en måde hvorpå, at de kan bevare højere honorarer for revisionen. Der vil nemlig være en forventning fra revisionsudvalgsmedlemmerne om, at hvis der blev indført en begrænsning, vil revisionsvirksomhederne kunne estimere deres omkostningsbase nemmere og dermed også kunne få bedre forsikringspræmier. Kunderne vil derfor også forvente at dette blev afspejlet i prisen. Som Big 4 også allerede har nævnt, forventes rotationsreglerne også at presse priserne op, da de er så få udbydere på markedet. Derudover kan det ubegrænsede erstatningsansvar også opretholde en forestilling om, at revisorerne tager ansvar for deres arbejde og leverer en høj revisionskvalitet. Fra Big 4's perspektiv kan man derfor ikke forestille sig, at man vil være interesseret i at ændre på dette, da det giver dem konkurrencemæssige fordele på et i forvejen yderst hårdt presset revisionsmarked.

Et muligt kollaps af en Big 4 kan betyde, at de børsnoterede virksomheder og investorerne ikke kan få de revisionsydelser de efterspørger både i forhold til selve udbuddet, men også i forhold til kompetencer og høj faglig ekspertise (Maijoor & Vanstraelen, 2012, p. 121). En løsning herpå ville være at øge udbuddet af revisionsvirksomheder, som kan levere disse ydelser. For at kunne åbne op for dette, vil en begrænsning af erstatningsansvaret være en af mulighederne herfor ifølge ikke-Big 4 revisoren. Det ubegrænsede erstatningsansvar har nemlig den effekt på markedet, at ikke-Big 4 ikke vil indtræde på markedet for revision af børsnoterede virksomheder. Dette skaber også det meget koncentrerede marked, med få udbydere til de mange børsnoterede og finansielle virksomheder. Man kan dermed godt forestille sig, at man vil se et pres fra de børsnoterede virksomheder i det regulatoriske rum i forhold til konkurrencesituationen på markedet, da koncentrationen af dette anses som en stor svaghed og trussel. Generelt mener hverken revisorerne eller revisionsudvalgene dog, at en øget konkurrence vil medføre en højere kvalitet.

Big 4 bliver motiveret til at til at tænke innovativt i forhold til deres revision, grundet de lave priser og den hårde konkurrence, hvormed at revisors rolle overfor virksomhederne er på en glidebane væk fra hovedfokus, som er at være offentlighedens tillidsrepræsentant. Man kan nemlig argumentere for, at Big 4 har fået en mere kommerciel rolle overfor deres kunder, i stedet for fastholdelse af at være offentlighedens tillidsrepræsentant. Denne kommercielle tilgang kan også kritiseres i forhold til uafhængigheden fra ledelsen, da revisorerne har fokus på at lave værdiskabende revision, og bruger innovative revisionsværktøjer, både til at minimere deres risiko for fejl og dermed erstatningssager, men også for at skabe værdi over for revisionskunderne. En revisor forventes ikke kun tjekke om informationerne i årsregnskabet er korrekt, de skal også agere rådgiver og sparringspartner for de komplekse børsnoterede og finansielle virksomheder. Her ses også en kontrovers, da revisionsudvalgene netop gerne vil have en alsidig revisor, der både kan levere den lovpligtige revision, men også være rådgiver, men de vil ikke gå med til en udvidelse af revisors rolle, for at styrke informationsværdien over for regnskabsbrugere. Grundlæggende mener de, at dette vil give revisorerne yderligere magt og indflydelse, hvilket de ikke er interesserede i. Revisorerne ser omvendt dette som en fordel, både for at kunne tiltrække kompetent arbejdskraft og for at kunne øge deres indflydelse på samfundet, og formentligt også i det regulatoriske rum.

Kvalitet, omdømme og regulering

Der synes at være en bekymring omkring, hvorvidt kvaliteten vil kunne blive opretholdt, hvis man øger konkurrencen på markedet via en begrænsning af erstatningsansvaret. Her skal man dog fortsat holde i mente, at der fortsat er høje krav til kvalitet og kontrol heraf, og dermed må man antage, at kvaliteten ikke

vil blive forringet. Spørgsmålet er snarere om et begrænset erstatningsansvar er nok til at aktivere ikke-Big 4 på markedet. De øgede kvalitetskontroller, stigning i antallet af sager der bliver indbragt for Revisornævnet og stigningen i erstatningssagerne har nemlig også en stor betydning. Det vil kræve en stor investering for ikke-Big 4 på trods af et begrænset erstatningsansvar, at skulle indtræde på markedet for revisionsydelse til børsnoterede virksomheder. Derudover skal de børsnoterede virksomheder også være villige til at vælge en ikke-Big 4 revisor. Lige nu opfattes kvaliteten hos ikke-Big 4 som lavere end hos Big 4, hvilket også er et problem i forhold til, hvorvidt de kan konkurrere på markedet. Det er dermed ikke sikkert, at ikke-Big 4's revisionspåtegninger vil blive tillagt samme værdi som Big 4. Derudover indikerer empirien i denne undersøgelse, at mistilliden til revisorprofessionen generelt vil stige, hvis man indfører et begrænset erstatningsansvar. Dette vil dermed påvirke både Big 4 og ikke-Big 4 negativt, og det vil øge forventningskløften mellem offentligheden og revisorerne. Så selvom man kan argumentere for, at en begrænsning af erstatningsansvaret vil nedbryde en af barriererne for ikke-Big 4, ville der stadigvæk være mange andre problemstillinger, som man skal holde for øje, som kvalitet og omdømmerisici.

Der er en opfattelse af, at der er sket en stigning i antallet af erstatningssager og der er en fælles konsensus blandt både ikke-Big 4 og Big 4 revisorerne om, at revisorerne ofte er dem, som skal tage ansvaret for større virksomhedskollapser og agere forsikring for ledelsen. Heri ses nemlig endnu en effekt af det ubegrænsede erstatningsansvar, som er den solidariske hæftelse mellem revisor og ledelsen i virksomheden grundet revisorerens 'dybe lommer'. Når revisorerne skal betale erstatningssagerne uagtet, om de har lavet en direkte revisionsfejl, vil deres omdømme tage skade heraf og forventningskløften mellem offentligheden og revisorerne vil også blive større. Der er nemlig en udbredt opfattelse fra offentligheden, at nogen skal gøres ansvarlig for finansielle katastrofer, og dette opfattes altid som revisoren, da de er offentlighedens tillidsrepræsentant. Dette synes også at være bidragende til et øget omfang af retssager mod revisor ifølge forskningslitteraturen (Chye Koh & Woo, 1998, p. 152). Dette minimerer dermed også incitamentet, særligt for ikke-Big 4, til at ville revidere børsnoterede virksomheder, da der er for store engagements-, omdømme- og retssagsrisici forbundet med dette (DeFond & Zhang, 2014, p. 296). Det vil kræve stor økonomisk, social og kulturel kapital for ikke-Big 4, for at de vil kunne konkurrere på markedet på lige fod med Big 4.

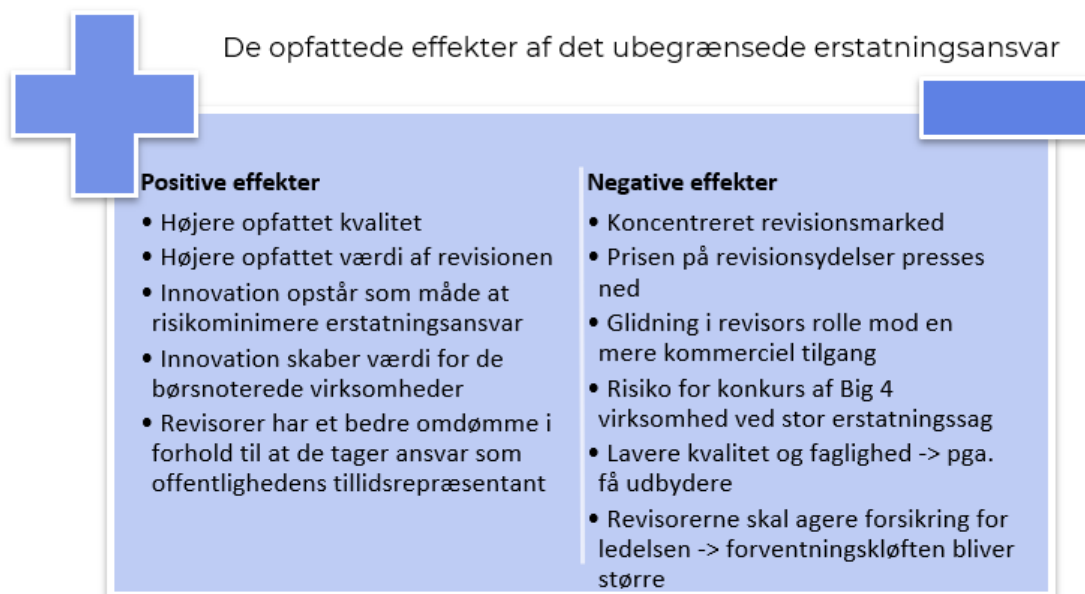
Derudover er der også en opfattelse af, at der sker regulering på baggrund af enkeltstående spektakulære sager i offentligheden, som skal forsøge at minimere risikoen for flere sager og øge kvaliteten yderligere. Dette anses som overdrevent og uhensigtsmæssigt for revisionsmarkedet, og en faktor som skaber et større skel mellem Big 4 og ikke-Big 4, da de øgede kvalitetskontroller kræver mange ressourcer. Et ubegrænset erstatningsansvar, Revisornævns sager og Erhvervsstyrelsens kvalitetskontroller påvirker alle

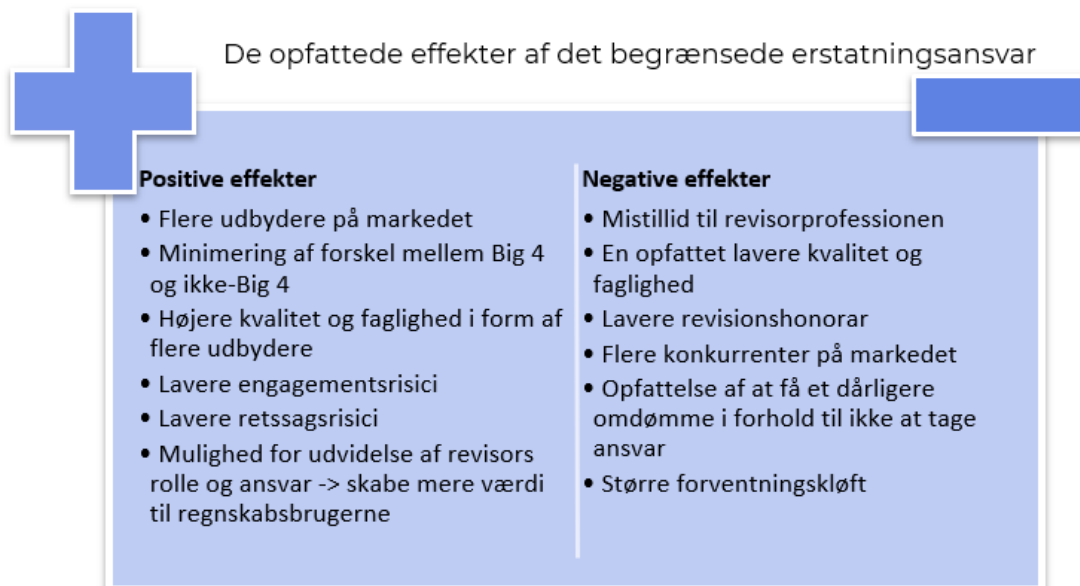
interviewede revisorerers motivation til at levere en højere revisionskvalitet og det er essentielt at diskutere hvorvidt en overdreven eksponering over for erstatningssager, sanktioner og straf vil øge revisionskvaliteten og minimere antallet af revisionsfejl betydeligt. Resultater fra forskningslitteraturen viser nemlig, at en højere risiko for retssager sænker revisionskvaliteten, da det kan få revisorer til at rapportere mere konservativt. Derudover giver omdømmerisici muligvis også revisorerne et større incitament til at levere en høj kvalitet i forhold til risikoen for retssager (DeFond & Zhang, 2014, pp. 314, 297). Dette taler derfor for at en begrænsning af erstatningsansvaret ikke vil påvirke revisionskvaliteten, da revisorerne stadig kan blive udsat for betydeligt omdømmetab. Omvendt kan man også sige at omdømmetabet kan blive maksimeret under et begrænset ansvarsregime, da der i forvejen vil være en mistillid til revisorerne fra investorerne og revisionsudvalgene ved det begrænsede erstatningsansvar. Dermed kan man argumentere for, at revisorerne forsat vil opretholde en høj kvalitet, da deres omdømme ellers vil lide stor skade.

Regulering af revisionsmarkedet er ikke en markedsbaseret mekanisme, og forskningslitteraturen viser, at antallet af revisionsfejl årligt er meget få, set i forhold til de mange regnskaber som hvert år revideres. Dog synes myndigheder at have en nultolerance overfor revisionsfejl, selvom det er svært at forestille sig, at øget regulering kan minimere fejlraten yderligere (DeFond & Zhang, 2014, p. 304; Francis, 2004, p. 346). Det er svært at vurdere gevinsten ved regulatoriske ændringer, da det også er svært at vurdere de relaterede omkostninger herved. Revisionsvirksomhederne og revisionsudvalgene er dog ikke i tvivl om, at øget regulering har haft negative konsekvenser for revisionsmarkedet. Omvendt er det også essentielt at diskutere hvorvidt regulering, herunder særligt regulering omkring kvalitet, kan fungere som et skjold for revisorer mod øget ansvar (Philipsen, 2014, p. 595). Kvalitet kan nemlig anses som et værn imod erstatningssager, da man kan argumentere for, at jo højere kvalitet jo mindre er sandsynligheden for at ende i en erstatningssag.

Opsummering af effekter

Figur: Udarbejdet af den studerende.

Figur: Udarbejdet af den studerende.

Konklusion

Effekterne af det ubegrænsede erstatningsansvar opfattes af revisorerne og revisionsudvalgene som værende en af årsagerne til det meget koncentrerede revisionsmarked for revision af de børsnoterede virksomheder. At der ikke er nok udbydere opfattes som en svaghed for markedet af revisionsudvalgene, som påvirker både kvaliteten og fagligheden. En begrænsning af erstatningsansvaret kan være med til at øge udbuddet, ved at ikke-Big 4 kan komme ind på denne del af revisionsmarkedet. En begrænsning af erstatningsansvaret vil dog medføre nogle negative effekter, som en større forventningskløft og en mistillid til revisorprofessionen fra investorerne.

Derudover er det ikke sikkert, at en begrænsning af erstatningsansvaret er nok til, at ikke-Big 4 vil indtræde på denne del af revisionsmarkedet, da andre faktorer som omdømme og kvalitet samt øget tilsyn og kvalitetskontroller også spiller ind. Det kræver dermed både økonomisk, social, kulturel og symbolsk kapital, at kunne konkurrere på markedet for revision af børsnoterede selskaber.

Erstatningssager og revisornævnssager påvirker revisorerne negativt, og er en særlig vigtig faktor, da omdømme er Big 4's symbolske kapital, og en af faktorerne til deres succes på markedet. Øget regulering, som forsøger på at øge kvaliteten og minimere revisionsfejl samt risikoen for flere virksomhedskollapser, opfattes som negativt for markedet og skaber et større skel mellem ikke-Big 4 og Big 4.

Fokus på innovation på revisionsområdet med indførelse af mere teknologi til understøttelse af revisionsprocessen er en måde hvorpå revisorerne kan minimere deres risici for at ifalde et erstatningsansvar. Men resultatet af indførelsen af innovative revisionsværktøjer har også medvirket til en glidning i revisors rolle og ansvar mod en mere kommerciel tilgang, da dataanalyse skaber stor værdi for revisionskunderne og skaber en forventning omkring brugen af dette i revisionen. Igen skaber dette negative effekter, da dataanalyse opfattes som et krav fra de børsnoterede virksomheder, hvilket skaber større krav til ikke-Big 4 på dette marked.

At være offentlighedens tillidsrepræsentant er en del af revisorerne's habitus, og Big 4 revisorerne støtter en nytænkning af revisors informationsrolle overfor investorerne og regnskabsbrugerne generelt, for at skabe mere værdi for dem. En indførelse af en begrænsning af erstatningsansvaret kan ske via denne udvidelse af revisors rolle og ansvar, da det vil blive anset som et legitimt tidspunkt og som en god begivenhed til at starte debatten op omkring en begrænsning af erstatningsansvaret, uden at lide omdømmetab. En lobbykampagne for en begrænsning af erstatningsansvaret kan nemlig have negative omdømmeeffekter, når der ikke er en legitim årsag til at lobby for dette. Udvidelse af revisors rolle og ansvar i denne forbindelse vil også give revisorerne mere magt og indflydelse, både i det regulatoriske rum,

men også i samfundet. Det støttes dermed ikke af revisionsudvalgene, da de ikke ønsker, at revisorerne får mere magt og indflydelse.

Man vil umiddelbart ikke forvente et pres fra markedsaktørerne i det regulatoriske rum for en begrænsning af erstatningsansvaret ud fra denne undersøgelse, da hverken Big 4 virksomhederne eller revisionsudvalgene mener, at man bør begrænse erstatningsansvaret. Dette er grundet at både Big 4 revisorerne og revisionsudvalgene mener, at revisorerne skal stå til ansvar for deres handlinger overfor virksomhederne og offentligheden, og da der er en fælles social og kulturel forståelse for, at et ubegrænset erstatningsansvar giver værdi til revisionen og revisionsprofessionen. En begrænsning af erstatningsansvaret opfattes nemlig som at have en negativ effekt på kvaliteten af revisionen. Ikke-Big 4 revisionsvirksomheder går ind for en begrænsning af erstatningsansvaret, da erstatningssagernes summer ikke stemmer overens med revisionsindsatsen, og at man godt kan levere høj kvalitet med et begrænset erstatningsansvar.

Det ubegrænsede erstatningsansvar skaber den opfattelse hos både Big 4 og ikke-Big 4 revisorerne, at revisor skal tage ansvaret i erstatningssager og agere forsikring for ledelsen, hvilket opfattes som negativt, da der er en del omdømmerisici forbundet hermed, og da forventningskløften forøges mellem offentligheden og revisor. Derudover er det også endnu et incitament for ikke-Big 4, til ikke at ville indtræde på markedet for revision af de børsnoterede virksomheder, hvilket er negativt for udbuddet for de børsnoterede virksomheder. Derfor kan man godt argumentere for, at man måske kan forvente et pres fra de børsnoterede virksomheder i det regulatoriske rum, for en løsning af markedsudfordringerne i forhold til at kunne modtage kompetent revision i fremtiden.

Perspektivering

I dette afsnit, vil der være en refleksion over resultaterne fra undersøgelsen.

Denne undersøgelse tager udgangspunkt i markedsaktørernes opfattelse af, hvordan det ubegrænsede erstatningsansvar påvirker revisionsmarkedet og hvilke effekter en begrænsning vil have på markedet. Resultaterne heraf bliver dermed meget overordnede i forhold til de opfattede effekter af reguleringen, hvorfor det ville være relevant at belyse de enkelte delelementer i analysen mere dybdegående. Dette kunne være om hvordan Erhvervsstyrelsens kvalitetskontroller påvirker revisorerne og deres incitamenter for at levere en høj kvalitet i revisionen. Resultatet af undersøgelsen kan nemlig ikke eksplicit sige noget om, hvorvidt det er det ubegrænsede erstatningsansvar alene, eller en blanding af erstatningsansvaret og andre håndhævelsestiltag, som er mest effektive i forhold til at sikre høj kvalitet. Dette kunne være interessant at undersøge nærmere og gerne delt op, således at man kan undersøge om et ubegrænset erstatningsansvar er nødvendigt, eller om en blanding af både kontrol og sanktioner og et begrænset erstatningsansvar er nok til at levere en høj revisionskvalitet.

Emnet revisionskvalitet er også et meget undersøgt emne i forskningslitteraturen. Ikke desto mindre vil det være interessant at belyse, hvilket niveau af revisionskvalitet der er acceptabelt, altså om der bliver overrevideret eller underrevideret. Dette vil sikkert ikke være nemt at belyse, men det vil bidrage til at afklare, om der er behov for mere eller mindre regulering i forhold til at sikre bedre revisionskvalitet for at minimere virksomhedskollapser.

Derudover så er der i denne undersøgelse afgrænset fra myndighedernes perspektiv i det regulatoriske rum. Det ville derfor være oplagt at undersøge hvorfor myndighederne og politikerne ofte regulerer som følge af kriser, virksomhedskollapser samt revisionsfejl. Dette perspektiv ville have bidraget til et fuldent perspektiv af problemstillingen ud fra teori om det regulatoriske rum.

Man kunne også have undersøgt problemstillingen ud fra en diskursanalyse, da dette ville give mulighed for en nærmere analyse af det regulatoriske rum i forhold til, hvordan sprog og diskursive praksisser konstruerer de sociale verdener som aktørerne agerer i. Dette kunne også være en interessant tilføjelse til denne undersøgelse, da den måde som revisorerne og revisionsudvalgene bruger specifikke ord og vendinger på går igen i undersøgelsen og det kunne være interessant at afdække om måden man taler om emnet på, har betydning for, hvordan myndigheder og offentligheden opfatter revisoransvar og det ubegrænsede erstatningsansvar.

Litteraturliste

- Andon, P., Free, C., & O'Dwyer, B. (2015). Annexing new audit spaces: challenges and adaptations. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 28(8), 1400–1430. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-01-2015-1932>
- BEIS. (2018). Carillion. In *Financial Failures and Scandals* (Vol. 10, Issue May). <http://www.parliament.uk/beis>.
- Boettke, P. J. (2007). Audit Market Failure. *Economic Affairs*, 27(1), 83.
- Brydon, D. (2019). *Assess, Assure and Inform: Improving Audit Quality and Effectiveness* (Issue December). <http://www.gov.uk>.
- Carter, C., & Spence, C. (2014). Being a Successful Professional: An Exploration of Who Makes Partner in the Big 4. *Contemporary Accounting Research*, 31(4), 949–981. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12059>
- Chung, J., Farrar, J., Puri, P., & Thorne, L. (2010). Auditor liability to third parties after Sarbanes-Oxley: An international comparison of regulatory and legal reforms. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 19(1), 66–78. <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2009.12.005>
- Chye Koh, H., & Woo, E. S. (1998). The expectation gap in auditing. *Managerial Auditing Journal*, 13(3), 147–154. <https://doi.org/10.1108/02686909810208038>
- Collins, D., Dewing, I., & Russell, P. (2019). Auditors and regulatory work (1987–2013): From reporting accountants' to skilled persons' reports in the UK. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 32(7), 2088–2113. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-12-2015-2354>
- Competition Marketing Authority. (2019). *Statutory audit services market study: Final report. April*, 1–219. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d03667d40f0b609ad3158>.
- Davidson, C. (2016). God revisorskik. In T. R. Johansen, M. Lunden, M. Helleberg-Harloff, & C. Davidson (Eds.), *Danske perspektiver på revisorer og revision* (2nd ed., pp. 209–237). Karnov Group Denmark A/S.
- Davidson, C., & Johansen, T. R. (2016). Tilsyn med revisorer og revisionskvalitet. In T. R. Johansen, M. Lunden, M. Helleberg-Harloff, & C. Davidson (Eds.), *Danske perspektiver på revisorer og revision* (2nd ed., pp. 29–81). Karnov Group Denmark A/S.
- DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2–3), 275–326. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.09.002>
- Deng, M., Melumad, N., & Shibano, T. (2012). Auditors' Liability, Investments, and Capital Markets: A Potential Unintended Consequence of the Sarbanes-Oxley Act. *Journal of Accounting Research*, 50(5), 1179–1215. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2012.00458.x>
- Erhvervsstyrelsen. (2018). *Retningslinjer for kvalitetskontrol af revisionsvirksomheder, der reviderer virksomheder af offentlig interesse – offentliggjort den 25. Marts 2019*.
- European Commission. (2021). *REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK AND THE EUROPEAN SYSTEMIC RISK BOARD* (Issue 29). Brussels, 28.01.2021.

- Fejøl, J. (1985). Markedsresultater og industriel markedsstruktur. In *Monopolret og marked* (pp. 75–129). JURIST- OG ØKONOMFORBUNDETS FORLAG.
- Foreningen OW Bunker-Investor. (2022). *Foreningen O.W. Bunker Investor*. 2022. <http://owbunkerinvestor.dk/>. [06-05-2022]
- Francis, J. R. (2004). What do we know about audit quality? *British Accounting Review*, 36(4), 345–368. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2004.09.003>
- FSR. (2010). *FSR Årsberetning 2009*.
- FSR. (2020). *Aggressivt miljø om erstatningskrav bør føre til begrænsning i revisors erstatningsansvar*. <https://www.fsr.dk/aggressivt-miljoe-om-erstatningskrav-boer-foere-til-begraensning-i-revisors-erstatningsansvar>. [10-02-2022]
- Füchsel, K., Gath, P., Langsted, L. B., Olsen, P. K., & Skovby, J. (2017). Revisor - regulering & rapportering. In *Revisor - regulering & rapportering* (4th ed., pp. 19–103). Karnov Group Denmark A/S.
- Gadamer, H.-G. (1999). Forståelsens historicitet som det hermeneutiske princip. In M. Møller & J. Gulddal (Eds.), *Hermeneutik: En antologi om forståelse* (1st ed., p. 293). Gyldendal.
- Gideon, L. (2012). Handbook of Survey Methodology for the Social Sciences. In L. Gideon (Ed.), *Handbook of Survey Methodology for the Social Sciences*. Springer New York. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3876-2>
- Giudici, P. (2012). Auditors' multi-layered liability regime. *European Business Organization Law Review*, 13(4), 501–555. <https://doi.org/10.1017/S1566752912000353>
- Green, D. L. (1999). Litigation risk for auditors and the risk society. *Critical Perspectives on Accounting*, 10(3), 339–353. <https://doi.org/10.1006/cpac.1999.0344>
- Hancher, L., & Moran, M. (1989). Organizing Regulatory Space. In *A Reader on Regulation* (pp. 271–299). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198765295.003.0005>
- Hansen, J. V. (2020). Revisionsydelsen i UK - reformering af regulering, tilsyn og indhold. *Revision & Regnskabsvæsen*, 4, 29–35.
- Harrits, G. S. (2017). Analysen af sociale felter. In G. S. Harrits (Ed.), *Pierre Bourdieu* (1st ed., pp. 61–73). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Hempel, S. (2020). *Conducting your literature review: Concise guides to conducting behavioral, health, and social science research*. American Psychological Association. Washington.
- Høiris, O. (1993). Pierre Bourdieu og antropologi. *Jordens Folk*. 28(2). <https://tidsskrift.dk/jf/article/view/17931>.
- Holmstad, D. (2022). *Deloitte er "overrasket" over forhøjet krav i OW Bunker-sag - vil anke til Højesteret*. 22.04.2022. <https://shippingwatch.dk/Virksomheder/article13944696.ece>. [13-04-2022]
- Jæger, B. (2016). Eklektiske tilgange. In *Metoder i samfundsvidenskaberne* (1st ed., pp. 301–314). Samfundslitteratur.

- Jepsen, C. (2015). Mere proportionalitet i revisors erstatningsansvar. *FSR*. [http://www.fsr.dk/Nyheder og presse/Vi mener/Ledere i Revision _ Regnskabsvaesen/2015/Nr-3-Mere-proportionalitet-i-revisors-erstatningsansvar](http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ledere%20i%20Revision%20_%20Regnskabsvaesen/2015/Nr-3-Mere-proportionalitet-i-revisors-erstatningsansvar). [10-02-2022].
- Johansen, T. R. (2016). Dansk corporate governance og revisionsudvalg - Betydningen for revisors funktion. In T. R. Johansen, M. Lunden, M. Helleberg-Harloff, & C. Davidsen (Eds.), *Danske perspektiver på revisorer og revision* (2nd ed., pp. 237–275). Karnov Group Denmark A/S.
- Johnson, R. B., Stokes, D. J., & Watts, G. D. (1995). Auditor Preferences for liability limitation. In *Accounting & Finance* (Vol. 35, pp. 135–153). <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.1995.tb00290.x>
- Jolly, J. (2022, February 3). KPMG being sued for £ 1.3bn over Carillion audit. *The Guardian*.
- Juul, S. (2012). Hermeneutik. In S. Juul & K. B. Pedersen (Eds.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring* (1st ed., pp. 107–146). Hans Reitzels Forlag.
- Kiertzner, L. (2021). Træk af revisorrettens historie. In J. Lentz, A. K. Hassager, & L. Kiertzner (Eds.), *Revisoransvar* (9th ed., pp. 207–252). Karnov Group Denmark A/S.
- Kingman, J. (2018). *Independent Review of the Financial Reporting Council* (Issue December).
- Kristensen, C. J., & Hussain, M. A. (2016). Samfundsvidenskabelige metoder, hvad er det? In *Metoder i samfundsvidenskaberne* (1st ed., pp. 13–24). Samfundslitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview* (3rd ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Lentz, J., & Hassager, A. K. (2021). Revisors erstatningsretlige ansvar. In J. Lentz, A. K. Hassager, & L. Kiertzner (Eds.), *Revisoransvar* (9th ed., pp. 305–403). Karnov Group Denmark A/S.
- Lewis, G. (2021). *Wirecard Accounting Scandal Prompts Germany to Act on Financial Market Integrity*. <https://www.glasslewis.com/wirecard-accounting-scandal-prompts-germanys-finanzmarktintegritatsstarkungsgesetz-act/>. [27-10-2021]
- London Economics, & Ewert, R. (2006). Study on the Economic Impact of Auditors' Liability Regimes. In *Final Report to EC-DG Internal Market and Services* (Vol. 15, Issue 1).
- Maijor, S., & Vanstraelen, A. (2012). "Research opportunities in auditing in the EU," revisited. *Auditing*, 31(1), 115–126. <https://doi.org/10.2308/ajpt-10209>
- Malsch, B., & Gendron, Y. (2011). Reining in auditors: On the dynamics of power surrounding an "innovation" in the regulatory space. *Accounting, Organizations and Society*, 36(7), 456–476. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2011.06.001>
- Moalem, D. (2018). *Nye regler for markedsføring af ejendomsfonde*. <https://www.bechbruun.com/da/videncenter/artikler/fast-ejendom/2018/nye-regler-for-markedsforing-af-ejendomsfonde>. [10-05-2022]
- Møller, J. K. (2016). Spørgeskemaet som metode til indsamling af egne data. In C. J. Kristensen & M. A. Hussain (Eds.), *Metoder i samfundsvidenskaberne* (1st ed., pp. 187–203). Samfundslitteratur 2016.
- Olsen, A. H. (2003). Kvalitative analyser og kvalitetssikring. *Sociologisk Forskning*, 40(1), 68–103.
- O'Sullivan, N. (1993). Auditors' Liability: Its Role in the Corporate Governance Debate. *Accounting and Business Research*, 23(sup1), 412–420. <https://doi.org/10.1080/00014788.1993.9729908>

- Pettersson, K. (2016). *Auditor liability caps , auditing enforcement and asymmetric economic consequences* *. https://www.fea.usp.br/sites/default/files/arquivos/anexos/wp_kim_pettersson.pdf.
- Philipsen, N. J. (2014). Limiting auditors' liability: The case for (and Against) EU intervention. *Geneva Papers on Risk and Insurance: Issues and Practice*, 39(3), 585–597. <https://doi.org/10.1057/gpp.2014.3>
- Poulsen, B. (2016). Semistrukturerede interviews. In C. J. Kristensen & M. A. Hussain (Eds.), *Metoder i samfundsvidenskaberne* (1st ed., pp. 75–93). Samfundslitteratur 2016.
- PwC. (2016). *Ny revisorlov - Hvad betyder det for revisionsudvalg? Af 10. Juni 2016*. <https://www.pwc.dk/da/nyt/2016/ny-revisorlov-jun-06.pdf>. [10-04-2022]
- PwC og CBS. (2017). *Værdien af årsrapporten II* (PwC, Ed.; Issue September).
- Reinstein, A., Pacini, C. J., & Green, B. P. (2020). Examining the Current Legal Environment Facing the Public Accounting Profession: Recommendations for a Consistent U.S. Policy. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 35(1), 3–25. <https://doi.org/10.1177/0148558X16680717>
- Rothenberg, N. R. (2020). Auditor reputation concerns, legal liability, and standards. *Accounting Review*, 95(3), 371–391. <https://doi.org/10.2308/ACCR-52523>
- Samsonova-Taddei, A., & Humphrey, C. (2015). Risk and the construction of a European audit policy agenda: The case of auditor liability. *Accounting, Organizations and Society*, 41, 55–72. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2014.08.002>
- Schrank, R. (2021). The Impact of Damage Apportionment on Internal Control System Quality and Financial Reporting Accuracy. *Abacus*, 57(2), 251–296. <https://doi.org/10.1111/abac.12204>
- Securities and Markets Stakeholder Group. (2021). *ADVICE TO ESMA: Own initiative overview report on the Wirecard case* (Vol. 33, Issue February). <https://doi.org/ESMA22-106-3194>
- Sellers, R. D., Fogarty, T. J., & Jadallah, J. (2020). Has the new world order taught the big four to manage client portfolio risk? Examining extreme loss occurrences before and after Sarbanes Oxley. *Advances in Accounting*, 51, 100498. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2020.100498>
- Systime. (2022). *Hvad er innovation? - Teori*. <https://i.systime.dk/?id=651>. [02-05-2022]
- Vastila, M. (2021). *Største revisionsfirmaer i Danmark*. <https://dinero.dk/tips/stoerste-revisionsfirmaer-i-danmark/>. [12-05-2022]
- Weber, J., Willenborg, M., & Zhang, J. (2008). Does auditor reputation matter? The case of KPMG Germany and ComROAD AG. *Journal of Accounting Research*, 46(4), 941–972. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00298.x>

Bilagsoversigt

Bilag 1 – Evidenstabel

Bilag 2 – Interview Big 4 revisor A

Bilag 3 – Interview Big 4 revisor B

Bilag 4 – Interview ikke-Big 4 revisor

Bilag 5 – Interview Revisionsudvalgsmedlem A

Bilag 6 – Interview Revisionsudvalgsmedlem B

Bilag 7 – Spørgeskemaundersøgelse

Bilag 8 – Specialedesign

Bilag 1 – Evidenstabel

Oversigt over resultater af de gennemgåede kilder i litteraturgennemgangen.

ID*	Land	Formål	Undersøgelses design	Teoretiske ramme	Resultater	Forfatters konklusion
(Malsch & Gendron, 2011)	Canada	Undersøger hvordan oprettelsen af CPAB har påvirket magtdynamikken blandt de vigtigste aktører, i Canadas regulering af offentlige regnskaber og viser, at mønstre af modstand mod logikken i armslængderegulering opererer på en række revisionsreguleringssteder.	Kvalitativt empirisk. Dokumentanalyse og semistrukturerede interviews.	Modificeret version af Lukes' multidimensionelle model om magt.	Regulatoriske arenaer er gennemsyret af konflikter modsat logikken bag selvregulering	En form for alliance blev skabt mellem CPAB og de største revisionsfirmaer. Der er en kløft i det regulatoriske rum hvor både internationale virksomheder og de globale standardiserede enheder ikke er underlagt et globalt og regulatorisk tilsyn. Big 4 og store internationale revisionsfirmaer er meget magtfulde og i stand til at påvirke debatten og reformer ift. deres egne interesser. Der er begrænsninger ift. at forsøge at kontrollere og overvåge en globaliseret branche fra et nationalt perspektiv.
(Samsonov a-Taddei & Humphrey, 2015)	Europa	At analysere den europæiske tværnationale revisionspolitiske-planlægningsproces og hvordan en beslutning om en anbefaling af begrænsning af ansvar blev truffet, samt hvad der forhindrede virksomhederne i at sikre en mere definitiv EU-dækkende politisk løsning.	Dokumentanalyse og interviews.	Hilgartners (1992) begreb om 'risikoobjekt'	Det var ikke muligt at opnå en politisk konsensus om revisoransvar, da der er forskellige konceptualiseringer af og eksponering for risiko, forbundet med de foreslåede ansvarsordninger.	Store revisionsvirksomheder bestræbelser på at skabe ændringer i medlemslandenes ansvarsordninger gav ikke de ønskede ændringer, da deres lobbyarbejde kun rakte til en anbefaling og ikke en forpligtelse til at begrænse ansvaret. Revisoransvar fremstår som en konstant skiftende reguleringskonstruktion end et dilemma der skal løses og det konkluderes, at nationalstaternes autoritet i den europæiske revisionspolitiske kontekst har stor betydning, da de enkelte medlemsstats politiske præferencer, har væsentlig indflydelse på resultaterne af europæisk revisionspolitik.
(Giudici, 2012)	Italien og Europa	Analysere det multi-dimensionelle revisoransvarsregime.	Funktionel kvalitativ analyse.	N/A	Grundlaget for EU-Kommissionen's anbefaling var fejlbehæftet.	Revisoransvarssagen er langt mere kompleks, end hvad den økonomiske og juridiske litteratur antyder, og at en generaliseret, ensartet og

					Ingen begrundede argumenter i juridisk eller økonomisk litteratur for at indføre obligatorisk begrænsning ift. ansvar. Fjernelse af obligatoriske revisioner vil være en løsning på et kollaps af en Big 4 virksomhed eller ignorere problemet og lade markeds kræfterne lægge pres på virksomhederne.	verdensomspændende tilgang til ansvarsbegrænsning har ikke noget videnskabeligt grundlag på nuværende vidensniveau. Og anbefalingen fra 2008 er dårlig politik og bør glemmes.
(Reinstein et al., 2020)	USA	Undersøgelse af seneste historie og tendenser i USA's revisoransvar over for tredjeparter og understøtte tilsyn og lovgivere med udvikling af politik til beskyttelse og opretholdelse af revisionskvaliteten mens revisoransvar begrænses.	Multivariabel analyse.	N/A	Negative konsekvenser ved uhæmmet eksponering for revisoransvar er: konkurs i Big 4, reduceret konkurrence på markedet for revisionsydelser, manglende evne til at opretholde revisionskapacitet, revisionsfirmaers afvisning af at levere ydelser til visse virksomheder, forsinkelser i regnskabsaflæggelsen, øgede revisionshonorarer, reducere i tilgængeligheden af ansvarsforsikring og frafald af talentfulde medarbejdere.	Kompetente revisionsfirmaer vil sandsynligvis fortsætte med at levere ydelser af høj kvalitet uanset ansvarsreform, primært på grund af deres stærke ønske om at bevare deres professionelle omdømme. USA bør vedtage effektive ændringer før big 4 bliver til big 3.
(Schrank, 2021)	USA	Undersøge hvordan skadesfordeling mellem ekstern revisor og virksomheden påvirker kvaliteten af det interne kontrolsystem (ICS), den leverede revisionskvalitet og sociale velfærd.	Model baseret på revisor-klient modellen af Pae og Yoo (2001).	Spil-teoretisk model.	Revisors og virksomheds fælles fremlæggelse af oplysninger kræver også en fælles analyse af ansvaret. Optimal skadesfordeling afhænger af revisionsteknologiens	Tildeling af alle skader til revisor fører til en effektiv ligevægt af ICS-kvalitet og revisionskvalitet og begrundet den almindelige antagelse om "deep pockets" i revisionslitteraturen, hvor kunden er gået konkurs og erstatning kun kan hentes hos revisoren.

			Funktionsanalyse.		omkostningseffektivitet, hvilket er særligt relevant for tilsynsmyndighederne i lyset af innovationer som big data, blockchain og kunstig intelligens.	Flytning af ansvar væk fra revisor over til den reviderede kan føre til højere revisionskvalitet, men lavere ICS-kvalitet.
(Chung et al., 2010)	USA, Canada, UK, AUS, New Zealand, Frankrig og Tyskland	Komparativ analyse af revisorers juridiske ansvar over for tredjeparter i syv lande. Analysere nyere lovgivning, regulering og retspraksis samt udtalelser fra nationale regnskabs- og revisionsorganer.	Komparativ analyse af revisoransvar i syv lande.	N/A	Common law-lande reagerede på en måde, der ligner USA med en ændring i regulering og lovgivning, mens civilretlige lande ikke gjorde det.	Lovgivningsmæssig harmonisering kan opnås med det formål at fremme høje standarder for revision for at beskytte offentlighedens interesse. Det enkelte retssystem i et land bør være en vigtig overvejelse, ved harmonisering af lovgivning, fordi common law-lande reagerede hurtigt og beslutsomt, mens civilretlige lande var mindre tilbøjelige til at reagere.
(Maijoor & Vanstraelen, 2012)	Europa	Deskriptiv gennemgang af reguleringen på revisionsområdet i EU gennem de seneste år.	Litteratur review	N/A	Pres for en stærkere statslig rolle i fastsættelsen af standarder, da specifikke elementer af regnskabsaflæggelse og revision kan være en stærk offentlig interesse.	Fastlæggelse af vigtige forskningsområder i revision i EU, som kan fremme den politiske debat. Børsnoterede virksomheder har begrænsede valgmuligheder ift. revisor. Der er en revisorkoncentration og konkurrencen reduceres hvilket kan medføre lavere revisionskvalitet. Rejser spørgsmål om hvorvidt en fælles ansvarsordning i EU er muligt.
(Francis, 2004)	USA	Fastlægge vidensniveauet omkring revisionskvalitet ift. børsnoterede virksomheder. Identificere og opnå bedt bevis for revisionskvalitet fra akademisk forskning.	Selektiv survey. Review af empiriske undersøgelser udført over de seneste 25 år i USA.	N/A	Revision er relativt billigt, direkte revisionsfejl er sjældne, revisionsrapporter er informative, revisionskvalitet påvirkes af juridiske regimer, der er differentieret revisionskvalitet fra big 4 og akademisk forskning har haft lille indflydelse på regulering i USA	Der er muligvis et niveau af revisionskvalitet som er socialt acceptabelt. Derudover er der stadig nogle fundamentale og vigtige ting som vi ikke ved omkring revisionskvalitet. Fundene er fra USA. Ikke sikkert de kan generaliseres til andre lande uden for USA. Revisionshuses kollapse er meget usandsynlige udenfor USA, på trods af, at big 4 firmaer aktivt laver lobby arbejde i UK ift. en ansvarsreform, baseret på det grundlag, at det nuværende juridiske miljø i UK kan medføre et revisionsfirma kollaps.

(Green, 1999)	Canada	Analyse af den såkaldte 'ansvarskrise' og konsekvenserne af revisionsrisici samt forså hvorfor revisionsbranchen fokuserer på at begrænse eksponeringen af ansvar i stedet for at forbedre kvaliteten.	Dokumentanalyse	Ulrich Becks' model om risikosamfund og refleksiv modernisering.	Over hele verdenen har revisorer forsøgt at begrænse ansvaret. Ansvarsbegrænsning vil udsætte regnskabsbrugere for større informationsrisici.	Svært for observatører uden for de store revisionsfirmaer at bedømme de reelle risici ved revisioner pga. manglende transparens. Revisionsprofessionen har konstrueret en opfattelse af revisoransvars problemet, som er vanskeligt at anfægte. Det reelle output af retssager, (og ikke de oprindelige krav) bliver offentliggjort og baggrunden fejl bliver ikke diskuteret, hvilket gør at det er svært at komme med forslag til alternative tilgange til problemet.
(Chye Koh & Woo, 1998)	N/A	Litteraturgennemgang af forventningskløften i revision.	Litteratur review	N/A	Regnskabsbrugere anser revisorer for mere ansvarlige for at opdage og afsløre fejl og ulovlige handlinger, end revisorerne selv troede.	Brugere har generelt en højere forventning til revisioner og revisorer. Revisor opfattes af ikke-revisorer som en 'politimand' end en der rapporterer om tilstanden i et selskab. Det er sandsynligt, at forventningskløften fortsat vil være et stort problem i mange år fremover.
(DeFond & Zhang, 2014)	N/A	Undersøge styrker og svagheder ved proxies for revisionskvalitet.	Gennemgang af revisionsforskning inden for økonomisk-baserede metoder fra 1996-2013.	Økonomisk baseret framework, der fokuserer på udbud og efterspørgsel i revisionsmarkedet.	Big N-revisorer leverer højere revisionskvalitet, selv om det er uklart, om dette skyldes stærkere incitament eller større kompetencer.	Selv om lovgivningsmæssige indgreb kan gavne nogle, kan dens 'one size fits all' skade andre. Det er således et empirisk spørgsmål, om lovgivningsmæssige indgreb forbedrer revisionskvaliteten. De nye lovgivningsmæssige rammer tyder på, at lovgivningsmæssige indgreb sandsynligvis vil spille en fremtrædende rolle i udformningen af revisionskvaliteten.
(Rothenberg, 2020)	USA / N/A	Undersøger effekterne af omdømme, revisoransvar og standarder på revisionskvalitet.	Ligevægtsmodel, baseret på tre risikoneutrale parter: klientfirma, investorer og en	Bygger videre på tidligere undersøgelser om effekten af revisoransvar på	Revisor foretrækker mindre strenge standarder end investor. Ved omdømmerisici vil revisor og investor foretrække strengere standarder.	Som sælgere af en ydelse med ikke observerbar kvalitet, er en revisors omdømme et vigtigt aktiv. Tidligere studier har også vist, at potentielle tab af kunder, kan motivere revisorer til at yde en høj revisionskvalitet.

			monopolrevisor	revisionskvalitet		
(Sellers et al., 2020)	USA	Undersøger de store revisionshuses evne til at styre deres ansvar. Der fokuseres på de ekstreme tab fra Big 4 revisioner af US børsnoterede kunder.	Komparativ dataanalyse. Dokumentanalyse af retssager og forlig.	N/A	Revisionsfirmaer opfattes fortsat som 'forsikringsselskaber' af årsregnskaber for investorer og sager ender ofte i forlig. Ekstreme tab blev meget mindre hyppige og meget billigere efter indførelse af Sarbanes-Oxley Act fra 2002.	Revisionsfirmaers strategi ift. at reducere deres tab ved retssager er ved at undgå engagementer med klienter, der er i risiko for at fejle. Indsatsen kræver hård screening af nye kunder, og review af eksisterende kunder. Nedgangen i de ekstremt store retsforlig kan dog tyde på, at klare regler kan være en bedre ordning for revisorer end en, der er domineret af prof. dømmekraft. Inddragelsen af semi-statslige enheder kan give bedre ly for revisorer i en verden, der har miskrediteret revisorernes iboende ekspertise ift. fjernelse af selvregulering og indførelse af tilsyn og kontrol med branchen.
(Weber et al., 2008)	Tyskland	Om revisoromdømme har betydning.	Casestudie af konkursen af ComROAD	Per Klein og Leffler's model om endogen kvalitet.	Investorer og tilsyn reagerer negativt på afsløringer af revision af lav kvalitet udført af firma med et omdømme om høj kvalitet.	Der findes bevis for, at markeder disciplinerer revisorer, der afviger fra at yde høj revisionskvalitet.
(Philipsen, 2014)	Europa	Undersøge begrænsning af revisoransvar i EU og argumenterne for og i mod i et marked med konkurrenceproblemer.	Step-by-step tilgang og økonomiske analyse	Økonomisk teori	Der er mangel på konkurrence på markedet for revisorer af børsnoterede selskaber og middle-tier virksomheder vil ikke ind på markedet pga. høje risici for retssager og forsikringsissues	En model for både big 4 og ikke big 4 er ikke hensigtsmæssig ift. begrænsning af ansvar. Derudover er der omdømme problematikker for ikke big 4 firmaer, da virksomheder også skal være villige til at vælge et ikke big 4 firma. Pga. manglende konkurrence på markedet er en EU løsning efterspurgt, og begrænsning af ansvaret kan være en løsning herpå sammen med kvalitetsregulering. Regulering kan anvendes som et skjold for revisorer over for højere kvalitetskrav. Da mere kræves fra revisorer ift. kvalitet og indsats er deres ansvarsrisici også udvidet.
(Johnson et al., 1995)	Australien	Klarlægge revisorernes præferencer ift. en begrænsning af revisoransvaret og årsagerne hertil.			Større revisionsfirmaer har større kapacitet til at lobby og flere forventede	Der er forskellige præferencerne for hvilke typer af begrænsninger som der ønskes blandt revisionshusene som afhænger af revisionshusets

					sagsomkostninger fra ubegrænset ansvar end mindre virksomheder.	størrelse og forretningsrisiko ift. kundeporteføljen. Metoden med et max beløb eller en proportionel honorarmultiple med et minimum niveau, vil komme de store revisionshuse til gavn, på bekostning af de mindre revisionshuse.
(O'Sullivan, 1993)	UK	Undersøger rollen som revisoransvar spiller ifm. Debatten om virksomhedsledelse i UK.				Modstander af en udvidelse af ansvaret over for tredjepart, da det vil skabe problemer i forholdet mellem revisor og kunden samt forstærke moralske risikoproblemer ift. tredjepartsretssager og dermed føre til en begrænsning af ansvarsforsikringer. En udvidelse af ansvar vil medføre reduktion af revisionsydelse for højrisikokunder.
(Deng et al., 2012)	USA	At undersøge effekterne af et øget revisoransvar på revisionsfejlsfrekvensen, kapitalomkostningerne og niveauet af nye investeringer.	Modelbaseret		Forøgelse af revisoransvaret mindsker fejlprocenten for revisionen og kapitalomkostningerne til nye projekter, men mindsker også niveauet for nye rentable investeringer.	På den ene side kan indførelse af højere juridisk ansvar forhindre forekomsten af revisionsfejl, en ønsket konsekvens af Sarbanes-Oxley Act. På den anden side kan en stigning i det juridiske ansvar begrænse nye investeringer på grund af informationsasymmetrien mellem firmaet og nye investorer.
(Boettke, 2007)	USA	Undersøger revisionsmarkedet og hvordan en forvridding i markedsincitament kan spores tilbage til statslig indgriben og om målet er at erstatte statslig indgriben med konkurrence.			Der er stor kløft mellem big 4 firmaer og ikke big 4 firmaer og der sættes spørgsmålstegn ved om de konkurrerer på samme marked.	En mere effektiv måde at øge konkurrencen på revisionsmarkederne ville være at frigøre virksomheder og revisorer fra kravet om at overholde de retningslinjer, som regeringen har indført. Dette skridt vil sætte en stopper for forvriddingen af incitament og frigøre muligheden for at forhandle revisionskontrakter, der opfylder kravene fra virksomheder, revisorer og tredjeparter.

(Pettersson , 2016)	EU- medlem slande	Undersøgelse af hvad de økonomiske konsekvenser er af forskellige revisoransvarsbegrænsninger og håndhævelse af revisionen i EU's medlemsstater.	Deskriptiv statisk og regression.	N/A	Revisionskvaliteten opfattes som lavere i de medlemsstater, der har et loft over revisoransvaret, end i medlemsstaterne uden loft. Der er ikke bevis for at dette også rent faktisk er sandt.	Revisionshåndhævelse er kun effektiv i EU-lande, hvor der ikke er en begrænsning på ansvaret. Regulering af revisoransvar i finansielle markeder virker og økonomiske sanktioner, som begrænsning af ansvar driver en succesfuld revisionshåndhævelse (enforcement) Resultater fra analyser af regression med brug af kun ét land kan ikke nødvendigvis bruges i studier hvor der bruges flere lande.

*Se litteraturliste i specialet.

Bilag 2 - Interview med 'Big 4 revisor A'

Revisor anonymiseret og er omtalt som Revisor – Big 4.

Big 4 virksomheden er anonymiseret og kaldes blot 'X big 4' steder hvor der er fortrolige oplysninger eller anden information som kan være med til at identificere interviewpersonen.

Interviewer: Så vi starter faktisk i Storbritannien i år 2018, der kolliderer den store børsnoterede virksomhed Carillion, som havde ca. 43.000 medarbejdere og aktiviteter som var omfattende inden for den offentlige sektor, så konkursen skaber nogle store samfundsmæssige konsekvenser for UK fx ift. igangværende byggerier og for forsvaret. Kollapset kommer hurtigt og uventet.

Revisor – big 4: For forsvaret?

Interviewer: Ja, de havde meget der, altså investeret i en masse og havde en masse store ordrer-agtigt, men faktisk også noget med skoler, som vist nok var noget levering af mad og sådan noget også vist til sundhedsvæsenet.

Revisor – big 4: Som også bliver ramt?

Interviewer: Ja, for det går bare lige pludseligt ned fra den ene dag til den anden jo, og så står folk jo bare der uden noget ik, og kan ikke få pengene igen. Nu skal jeg lige se, men i hvert fald i år 2016, der var regnskabet i overensstemmelse med forventningerne og de havde også en blank revisionspåtegning og de havde en omsætningsfremgang på 14 % og de havde et stort overskud og en uændret ordrebeholdning. Så i år 2017 begynder de første advarselstegn at komme, da de oplyser at der skal ske en større nedskrivning for det som svarer til de foregående 7 års overskud. Der er nogle kritikere der mener, at der er blevet anvendt reverse factoring, som kamouflerer gæld til finansielle långivere og dermed også gør Carillion mere sårbar over for sine långivere, end hvad der fremgik i årsregnskaberne. Derudover havde ledelsen ikke holdt sig tilbage i forhold til deres egen vederlæggelse på samme tid med at de her 27.000 medarbejdere, som var afhængig af Carillions medarbejderpension, de blev påvirket negativt og påførte også UK's system for compensation af pensioner ved virksomhedskollapser det største tab nogensinde. Så derfor har denne konkurs af Carillion haft en stor politisk deltagelse også, og mange har været engageret i det her. Konkursen medførte at det engelske parlament igangsætter en større undersøgelse, afhøring af ledelse, revisorer og rådgivere, som fører til en rapport med en vurdering af konkursen og generelt er denne rapport en kritik af alle der har været involveret i processen. Ja, de har alle svigtet deres ansvar.

Revisor – big 4: haha, den er hørt før.

Interviewer: ja, det er. Så revisorerne får kritik af ikke at have forholdt sig kritisk men ligesom har varetaget deres egne snævre økonomiske interesser og her kommer Big 4 særligt i fokus, fordi de var revisor for Carillion gennem 19 år og de har bl.a. været deres eksterne revisor, interne revisor og rådgiver. Altså forskellige big 4 virksomheder gennem 19 år.

Revisor – big 4: Nå ja, okay, ja.

Interviewer: Så det er bare big 4 som helhed der får kritik. Konklusionen er så, at parlamentet ønsker et tilsyn med ledelsen af PIE-virksomheder, men de ønsker faktisk også at reformere hele markedet for revision af børsnoterede selskaber og så i forlængelse af det, bliver der udarbejdet yderligere 3 rapporter

der danner det her grundlag for nogle ønskede forandringer i UK og det sætter simpelthen alt sammen scenen for noget væsentlig forandring i reguleringen af børsnoterede virksomheder, både myndighedstilsyn og så også revisors pligter, markedet for revision af børsnoterede virksomheder, som jo også domineres af big 4 i Storbritannien, som det også er i Danmark. Foråret 2021, så kommer vi lidt tættere på, her bliver der fremlagt et udkast til lovgivningsinitiativer fra regeringen som bygger på de her tre rapporter, som hvis formål er at genskabe tilliden til revision og corporate governance.

Revisor – big 4: I UK ikk?

Interviewer: ja, det her er i Storbritannien, hvor de ligesom vil reformere det hele pga. den her konkurs ikk.

Revisor – big 4: ja.

Interviewer: Så i den her sammenhæng med de her lovgivningsinitiativer så diskuterer de så hvor vidt revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar det skaber en barriere for innovation og konkurrencen på revisionsmarkedet og det er også det, som er hele omdrejningspunktet for mit speciale.

Revisor – big 4: Okay, så det er i forhold til, at revisors erstatningsansvar, altså fordi vi er meget sværere at køre sag an mod ift. at vi giver en blank påtegning, altså er det det?

Interviewer: hmm... nej, jeg tror mere det er i forhold til det her ubegrænsede erstatningsansvar skaber en barriere, så det du tænker på, er det mere hvor det ligesom kommer ind?

Revisor – big 4: Ja.

Interviewer: Jamen, det kommer ind i forhold til at når der er et ubegrænset erstatningsansvar så er der også den højere risiko for store erstatningssager, som gør at de mellemstore revisionsvirksomheder ikke har lyst til at komme ind på markedet og revidere de her store børsnoterede virksomheder, da der er en stor risiko for, at de kan ende i en erstatningssag, som gør, at de knækker nakken og de har måske heller ikke ressourcerne til at revidere de her virksomheder.

Revisor – big 4: Ja, det er rigtigt, det er meget tungt at revidere de her virksomheder.

Interviewer: Ja, både kompetencemæssigt men også, hvad hedder sådan noget, du skal have lidt penge, til forsikringer og sådan noget...

Revisor – big 4: jo.

Interviewer: Og så innovation handler mere om at ovre i Storbritannien i de her rapporter der er blevet udarbejdet, der har de fundet ud af, at der muligvis er en tendens til, at man følger en standardiseret revisionsproces, og man har ikke rigtigt lyst til at innovere, man følger lige som bare 'check the list' i forhold til at revidere, ikk. Så lidt i forhold til om det går hurtigt nok, med innovationen.

Revisor – big 4: Ja, okay, er din opgave fokuseret på UK eller er det, det nordiske eller Danmark?

Interviewer: I Danmark. Jeg kigger i Danmark, men jeg har ligesom problematiseret Danmark ud fra UK, fordi der er jo ligesom ikke lige er sket noget lige nu i Danmark.

Revisor – big 4: Okay, og nej.

Interviewer: Det er stille og roligt, og man har ikke rigtigt haft diskussionen, men det er spændende at se, fordi dette var så nyt og jeg tror også at det var her forleden eller måske en måneds tid siden, der kommer de ud nu og sagsøgte KPMG i UK for 1,3 mia., tror det var i pund.

Revisor – big 4: og det var Carillion?

Interviewer: Ja, præcis, så det begynder at rykke nu og så er det lidt det her med, at hver gang der er en krise, så går man ind og regulerer og regulerer og regulerer, så det er lidt spændende og jeg kunne godt tænke mig at se hvilke effekter det ligesom medfører at man bare regulerer derudaf og hvad det gør ved et revisionsmarked, at der er de her forskellige reguleringer.

Revisor – big 4: Ja, men det er også spændende, og det er faktisk også noget, som vi er fokuserede på i vores undervisning allerede sidste år, da vi nemlig også vidste at der kom den der rapport, det var så i forhold til besvigelser, altså hvor vores fokus var på besvigelser, fordi der netop lå den her rapport, som sagde, at normalt når revisorer vi har revideret, så har vi aldrig revideret mod besvigelser, vi har bare sagt, at hvis vi falder over det, så skal vi nok indberette det, men den ændrer det faktisk, så vi faktisk skal til at revidere mod besvigelser og faktisk skal til at gøre alt hvad vi kan for at identificere eventuelle besvigelser hos virksomhederne, så det er et væsentligt skift, og så tror jeg også at den der rapport kom med, eller den lagde op til, at vi skal vurdere virksomhedens interne kontrolmiljø og påtage det, og det er også en væsentlig udvidelse af vores revision, hvis det ellers bliver introduceret i Danmark, så det er spændende at se hvad der sker i Danmark i forhold til det der, men det er ikke afgjort endnu vel, eller det er ikke besluttet endnu vel?

Interviewer: nej, det mener jeg ikke, at der er kommet noget endeligt ud endnu, altså ikke af hvad jeg har fulgt med i.

Revisor – big 4: næ, heller ikke hvad har fulgt med i.

Interviewer: Der er bare blevet kastet en masse op i luften ikk, så må vi lige se, hvor det lander henne.

Revisor – big 4: ja, nå det er også det jeg har hørt, altså at det er noget som er i udkast, som er ved at blive forhandlet ikk.

Interviewer: ja, jeg tror der har været nogle høringer.

Revisor – big 4: ja, og så er det jo i England ikke, og efter Brexit, så vi behøver jo ikke nødvendigvis at gøre det samme, men det bliver formentligt det samme.

Interviewer: Ja, ikke for der er vel stadigvæk noget internationalt samarbejde.

Revisor – big 4: Ja, for hvis de indfører det, det kan man allerede se i år, at mange af de ting fx besvigelser, det er blevet væsentligt skærpet i år, allerede for 2021 regnskaberne vi var igennem og det kom jo også allerede for 2 år siden, hvor man skulle have det man kalder en foruddefineret betydelig risiko af ledelsens tilsidesættelse af kontroller, dvs. at virksomhederne indsætter en masse kontroller i virksomheden, og så skal vi ind og vurdere hvad er ledelsens mulighed for at gå ned og sige, at der er den her kontrol, men den tilsidesætter vi lige, for at køre et eller andet igennem, og det er selvfølgelig også en værdiansættelse ikk, så man har en kontrol med, at det skal igennem nogle processer og så skal det til en værdiansættelseskomite og så kommer det ud til slut og så skal man så, ja så er det så det som kommer i bogføringen og der kan ledelsen jo gå ind og sige, ja det er en fin kontrol, men nu lægger vi lige 100 mio. oveni og så sætter vi ligesom bogføringen ikk. Og det er det vi skal gå ind og vurdere nu, i langt højere grad end vi gjorde tidligere og det tror jeg også er et afløb på det der.

Interviewer: Ja, det kunne det måske godt tyde lidt på.

Revisor – big 4: Ja.

Interviewer: Ja, også det med Wire Card-sagen i Tyskland, men er jo også ved at blive afgjort, jeg tror ikke den er blevet afgjort endnu, men vi har heller ikke set det fulde, men jeg ved i hvert fald at i Tyskland, der ændrede de på reguleringen der, og de løftede, for de har jo et cap på erstatningsansvaret og det har de hævet nu, efter Wirecard gik konkurs.

Revisor – big 4: Okay.

Interviewer: Ja, så der er faktisk sket noget der også.

Revisor – big 4: Ja, okay, så man kan få en større erstatning.

Interviewer: Ja, den var ligesom for lav, følte de efter det her. Og det er igen et tegn på, at der sker et eller andet krise og så går de ind og regulerer eller ændrer i det ikke.

Revisor – big 4: Ja. Jeg tror også altså, at man kan perspektivere til din opgave, altså nu sidder jeg jo meget med forsikrings og her har der været cudos?, alpha? og Gefion. Som jo alle er gået konkurs nu, og hvor Kammeradvokaten kører erstatningssager ikke, og der er de jo også inde og kigge på om revisor har et ansvar, men altså jeg tror altså at det er meget svært at ... for at revisor får et ansvar for at de har gjort noget galt.

Interviewer: Okay, lige de der.

Revisor – big 4: ja, også IT factory er også et godt eksempel. Jeg tror nu KPMG blev vist kendt skyldig i en eller anden sammenhæng.

Interviewer: Ja, eller indgik de et forlig på 300 mio. eller sådan noget?

Revisor – big 4: Ja...

Interviewer: Ej jeg kan ikke lige huske det. Men det har de i hvert fald gjort tit.

Revisor – big 4: Nej, og det er jo fordi at revisor, hvis der er en der har forfalsket en underskrift, det er ikke mit ansvar at fange at de har forfalsket en underskrift, altså hvor skal jeg vide det fra? Jeg sidder jo ikke med underskrifter, så hvordan skal jeg kunne vurdere om de er forskellige. Det bruger vi jo ikke tid på som revisorer, men der er mange andre ting, som man kunne have fanget det på, hvis man, som du siger har ændret sin revisionsstrategi.

Interviewer: Ja måske i hvert fald, og det er spændende at kigge på, om det gør noget.

Revisor – big 4: Ja, nå det er også en spændende opgave.

Interviewer: Ja, men aller først, hvis du lige vil nævne din stilling, baggrund og hvor mange år du har været revisor i?

Revisor – big 4: Jamen jeg har været i X big 4 virksomhed i 12 år nu. Jeg er Director her, så det er lige før man bliver partner og så er der forskellige niveauer af managers, senior assistent og trainees. Jeg er som udgangspunkt fokuseret på finansielle virksomheder, både børsnoterede og ikke børsnoterede og har mit speciale indenfor forsikring, så både pension og skadesforsikringselskaber, hvor det jo primært er skadesforsikringselskaber der er børsnoterede, hvor livsforsikringselskaber og pensionselskaber ikke er børsnoterede. Men reglerne er langt hen ad vejen det samme, men selvfølgelig er der øgede krav, hvis de er børsnoterede, det er klart, så er der altid nogle øgede krav. Så er jeg markedsleder i forsikring, og jeg har ansvaret for at vi kommer til markedet både for revisionsopgaver og tilbyde andre opgaver fx assurance som ESG hvis vi skal give erklæring på dette. Derudover er jeg også transformation office leader, som også

er meget fokus på det som din opgave handler om, altså at få ændret sin revision, så det ikke bare bliver en tjekliste, men så vi i højere grad får data analytics så vi kan lave noget big data analyse på deres transaktioner, for derved at finde de der outliers, som vi så kan sidde og revidere i stedet for at man som i gamle dage, bare lukkede øjnene og stak hånden ned og tog 15 stikprøver og så tjekkede man dem og hvis de var rigtige, jamen så var hele populationen rigtig, så vi skal gerne hen til, at vi faktisk laver meget mere analyse i starten til, at i stedet for at lave stikprøverevision, det er meget det, jeg arbejder med i den rolle. Så er jeg underskrivende revisor på de selskaber jeg har, som jeg reviderer, da jeg er statsautoriseret revisor her for 2 års tid siden, 3 års tid siden og så er jeg certificeret inden for forsikring, så jeg må skrive på forsikringsselskaber.

Interviewer: Det er så fint, jamen jeg kan høre, at du jo lige er den rette til min opgave her.

Revisor – big 4: ja.

Interviewer: Vi starter med at snakke om revisorernes erstatningsansvar, sådan helt overordnet. Så når du eller I reviderer børsnoterede virksomheder, hvordan fastlægger I så de risici der er forbundet med revisionen og her ift. at overse noget, som kunne have nogle konsekvenser for regnskabsbrugerne og i sidste ende, så I kunne i falde en eller anden form for erstatningsansvar.

Revisor – big 4: Ja, vi læner os meget op ad hvad revisionsstandarderne siger lige på det der, og der skal man ind og vurdere kunde og opgaverisiko for hver kunde som man nu indgår en revision med, og det er så enten normal, højere end normal eller meget højere end normalt, så der er ikke noget der er under normal. Hvis den er normal, så er den meget standard og så er der ikke nogen risiko forbundet med det, men du kan komme ud i situationer hvor det er højere end normalt, eller meget højere end normalt, og det er det oftest hvis det er en børsnoteret eller det er det altid hvis det er en børsnoteret virksomhed så er det højere end normal risiko, og det skærper kravene, altså omfanget af revisionsdokumentationen og hvor dybt du skal gå og så videre og så videre, som man skal have fokus på. Og så er der meget højere end normalt, og det er hvis der er et eller andet, altså going concern eller vi har en altså en dårlig opfattelse af ledelsen, altså at vi ikke mener at de er, har nok integritet eller hvad det nu kunne være. Som nu argumenterer for det. Det kunne også være, at de er meget i medierne, så en evt. dårlig sag ville altså udstille X big 4 rigtig meget, hvis det er at det går galt.

Interviewer: Okay, så lidt omdømme.

Revisor – big 4: Ja, lige præcis. Der ville man også skulle gå op i højere end normalt. Ja, og så kan det også være historisk, hvis der har været et eller andet vi, hvis der har været mange fejl, eller et eller andet, så kan man også flytte den op i højere end normalt eller meget højere end normalt. Så det er de tre vi kører med, som vi vurderer vores kunder på, og primært dem jeg sidder med, er såkaldte PIE-virksomheder, som er af offentlig interesse, og der vil de som oftest være oppe i højere end normalt, lige så snart det er PIE-virksomheder.

Interviewer: Okay, så de kommer automatisk op i den kategori?

Revisor – big 4: Ja, så skal den køres der op, og det er igen når man kommer derop, skal der være det man kalder en KSG eller QCR, hvis det er på engelsk, altså en kvalitetspartssikring indover, så er det ikke nok at man bare har to der skriver på det, så kan man også have en kvalitetspartner som skal ind og kvalitetssikre regnskab, vores rapportering og revision på de væsentlige områder.

Interviewer: Okay, er det noget som er i standarden også eller er det simpelthen et krav også?

Revisor – big 4: Jae, altså det er et X Big 4 krav.

Interviewer: Ja, det var det jeg tænkte, om det er X Big 4 der indsatte det for, for det gør det jo lidt spændende at se jo, hvor meget man ligger ind selv af ekstra kvalitetskontroller.

Revisor – big 4: ja, altså jeg tror generelt at X Big 4, uden at vide 100 % hvordan det er i dag i de andre huse, så er X Big 4's krav højere end de andre huse, af hvad jeg har hørt. Om det 100% passer, ved jeg selvfølgelig ikke, jeg har ikke været i de andre tre steder. Men generelt har vi relativt høje krav til kvalitetssikring og det viser nogle af de der, hvad er det nu de hedder, undersøgelser der er lavet, godt nok i US site, men er færre fejlindeks i X Big 4. Men det kan du selv finde. Men jeg tror også det er fordi vi har højere krav til det, men nu vi heldigvis ikke nu her, eller vi havde jo X sagen ikke, men ellers har vi jo ikke rigtigt haft sådan nogle store sager, hvor vi har været ramt af det heldigvis, men igen, det kan ske for alle.

Interviewer: ja, det tænker jeg også. Okay, men hvad med de her risici der er, hvordan vil du sige, at de påvirker jeres fokus på revisionen?

Revisor – big 4: Altså risiciene? Altså den der...

Interviewer: Ja, der kommer jo et ekstra lag og man kan jo ikke vide hvilke virksomheder det er hvilke år, det er jo måske ikke sådan lige...

Revisor – big 4: Nej, altså i vores risikovurdering, altså igen, der er vi tilbage til igen, at hvis det er en højere risiko end normalt risiko kun, jamen så er vores krav til hvad vi skal lave af risikovurderingshandling bare højere. Altså så omfattende risikovurderingshandling det er i forhold til hvad for nogle, altså hvor mange stikprøver vi skal tage og hvor mange, altså hvis det er en månedlig kontrol, så skal vi tage flere test af den kontrol, for at tjekke at den nu også har virket hele året.

Interviewer: Jamen påvirker det så jeres fokus, på en eller anden måde i forhold til revisionen?

Revisor – big 4: Nej, altså fordi, højere end normal risiko altså hvis kunden er højere end normal risiko, det eneste det påvirker er at vi formentligt vil sætte væsentlighedsniveau ned og så vil der komme flere regnskabsposter i scope. Men det påvirker ikke som sådan omfanget af vores revision som sådan, bare fordi vi kører den op i højere end normal risiko. Det påvirker mere kvalitetssikringen af vores revision.

Interviewer: Ja, så I skal måske bruge flere ressourcer på det.

Revisor – big 4: Ja, men primært ift. kvalitetssikring, fordi omfanget, eller jo, det kan jo godt være, hvis vi, når vi fx tager at vi skal teste et område, så gør vi det med et væsentlighedsniveau ud fra risikovurderingen af kunden og hvis den er højere end normalt, så skal vi tage flere stikprøver, så derfor bliver det mere risikofyldt, men selve vores altså indledende vurdering, den er ens, uanset om det er normalt, eller højere end normalt. Så man kan sige, at det er indledende, det måske er det samme, men det er mere ved udførelse og kvalitetssikring at der skal bruges flere ressourcer.

Interviewer: Ja, okay. Hvad så med lovgivningen, hvad er din holdning til det her ubegrænsede erstatningsansvar for revisorer i Danmark?

Revisor – big 4: Ja, jeg ved ikke engang hvad der er nu, det må jeg sgu være svar skyldigt, altså jeg ved bare, vi har et begrænset ansvar for vores revision når vi laver revision og når vi laver rådgivning. Så det er min holdning til hvad nu hvis der ikke var?

Interviewer: Altså der er et ubegrænset erstatningsansvar ift. de børsnoterede virksomheder, altså revisorlovens § 1, stk. 2 og 3 opgaveerklæringer, tror jeg de hedder, hvor at du selvfølgelig godt kan

begrænse dit ansvar, hvis det er de her andre erklæringsopgaver, men ved de børsnoterede, her kan man ikke begrænse ansvaret, så det er bare mere om du havde sådan en holdning til dette, jeg ved godt at det måske kan være lidt oppe igen, det er lidt abstrakt.

Revisor – big 4: Ja, men det er mere, altså lige nu er der vel et begrænset ansvar, altså en begrænsning på vores erstatningsansvar, er der ikke?

Interviewer: Nej, der er ubegrænset, ja. Så der er ikke noget loft. Det man kan sige, det er at i Danmark, der har det været proportionalitet i erstatningssagerne, så det er ikke sådan at man set nogle fuldstændige vanvittige erstatningssager, men der er i princippet ikke noget loft for hvor meget du kan blive sagsøgt i erstatning.

Revisor – big 4: Nå, det troede jeg faktisk at vi havde.

Interviewer: Nå, men det er super.

Revisor – big 4: Altså igen, jeg tror ikke, at det er ikke noget vi spekulerer i, i vores revision, om hvor stort erstatningsansvaret er.

Interviewer: Det er ikke lige noget du ligger søvnløs over, når du skriver under.

Revisor – big 4: Nej, det er det faktisk ikke, igen, altså vi har relativ god forsikring, lad os sige det sådan og lige så snart jeg bliver statsautoriseret revisor, så tegner de en forsikring på mig. Så hvis det er der, sker noget, så vil de gå ind og forsikre mig for alt over måske 50.000 kr. eller sådan noget. Så det vil sige, X big 4 bliver ikke ramt sådan økonomisk, det er nok mere, hvad kan man sige, omdømmemæssigt økonomisk.

Interviewer: Ja, det er nok helt klart noget, ja. Nu vil I jo ikke gå ud og sige hvor meget I er forsikrede for, og det er jo fair nok, for så kan man jo også bare, for man siger jo meget, at man bare går efter alle dem der gerne vil have erstatning, at de jo max 'er den helt ud, så hvis de ved at I er forsikrede for 1 mia. kr. så vil de jo også forsøge at få en 1 mia. kr. så det virker jo klart, at man holder mere lukkede døre omkring det, men ja, det kommer stadig lidt bag på mig, at det faktisk ikke noget, som i sådan tager stilling til. Men det er selvfølgelig også lidt abstrakt, altså okay vi skal helt der ud hvor der sker en konkurs.

Revisor – big 4: Ja, for det er først når der sker noget ikke.

Interviewer: Jo.

Revisor – big 4: altså det er klart, at når vi har den ene sag vi havde ikke, altså når vi har sådan en sag så er det at vi begynder (teorisagen?), altså de begynder at hjælpe os med at vurdere hvad er konsekvensen, hvis vi bliver dømt i en eller anden sag, men det er ikke noget som vi spekulerer i, i forhold til revisionsomfanget og ressourcerne og sådan nogle ting. Det er det ikke.

Interviewer: Jamen, hvad tænker du så om, bare at man har et ubegrænset erstatningsansvar, det er jo lidt det eneste sted, hvor man har det. Det er i revision.

Revisor – big 4: Jamen det synes jeg jo egentligt, jeg har jo altså synes at vi får for lidt i revisionshonorar i forhold til den risiko vi påtager os, som revisor og det synes jeg stadig vi gør. Og det er jo på grund af lovgivningen og konkurrencen på markedet. Altså der er jo altså, i hvert fald på det område jeg sidder med, altså der er stadig relativ stor konkurrence. Man har set det for første gang i Sverige nu, at de fire store huse, da de bød på en revisionsopgave, alle sammen gik op i pris i forhold til at byde på den, og det er jo det vi håber på sker i Danmark også, at priserne stiger, for der er ingen tvivl om at med alt det der kommer nu her, og alle de nye krav der kommer til revisorer og det bliver bare større og større hvor vi skal skrive

under på, så skal vi bruge mere tid på det og specielt de selskaber jeg sidder med som er finansielle kunder, som er underlagt finanstillstyret. Der er yderligere krav, der er der hvad kan man sige en hel lovgivning ud over selskabsloven og årsregnskabsloven, så er der hele loven om finansielle virksomheder, som de er underlagt ikke, og som er jo nok mere omfattende end hvis man bare er børsnoteret selskab, så på den måde, er det nok mere derigennem at det kommer, men der er ingen tvivl om, at det vi arbejder rigtigt meget på, det er, som man måske ikke gør så meget i UK, og man gør det heller ikke så meget, for jeg ved ikke om du kender de der PCAOB regler, som er det er, hvis man har en børsnoteret, så er det underlagt nogle andre regelsæt end de ISA'er. Så man har ligesom delt det op, så man har ISA standarderne, som er revisionsstandarder, som man normalt bruger, og så har man PCAOB lige så snart det er børsnoterede virksomheder og så er der noget amerikansk som hedder SOX som de kører efter. Og lige så snart man er ovre i PCAOB, så er det væsentligt mere omfattende, altså revisionen når det er børsnoteret. Og der er det jo der hvor man skal tage flere stikprøver og køre igennem, end når det er ISA'erne, der er det mere en risikobaseret tilgang man kan ligge på den, det er det også på PCAOB, men i endnu højere grad end hos ISA'erne for der er kravene bare lidt mindre, så jeg tror det jeg håber i hvert fald det er, at man på en eller anden måde igennem de regelændringer der kommer, hvis de ændringer der kommer til standarderne runder det der, jamen så kan vi bruge det som løftestang til at hæve revisionshonoraret og dermed kan lave mere arbejde. For lige nu der gør vi jo alt for at reducere alt det vi skal lave. Det kunne være at sende arbejdet ned til Bukarest, eller det kan være bruge højere grad af analyseværktøjer sådan så vi kan analysere os ud af hvis vi kigger på præmierne på et forsikringselskab jamen så kan vi se, at vi kan analysere os ud af, at jamen det giver jo egentligt meget god mening der kommer så mange kunder til, og de betaler så meget i præmier hvert år, jamen så vil den lægge nogen lunde der, så behøver vi ikke være mere på den. Og det tror jeg er det største problem for sådan nogle UK-selskaber, for det bruger de slet ikke. Altså vi har ekstremt svært ved i X Big 4 at få trumfet det igennem internationalt, fordi vi siger hver gang de kommer med de her nye værktøjer, som går ind og kigger på big data, så siger vi jamen okay, hvordan påvirker det vores revisionsstrategi, hvad kan vi reducere ved at bruge det her. Amen det kan vi ikke bruge endnu, det er bare et tillæg. Amen så gider vi jo ikke bruge det, altså det er jo det som er problemet med alle de her analyseværktøjer, det er at hvis vi internationalt set ikke må bruge dem til at reducere vores risiko, så er det jo svært at lave innovation, hvis du ikke kan bruge det til at reducere sin risiko. Og der er ingen tvivl om at i Danmark, altså de forstår slet ikke i UK, at vi kan revidere selskaber med de honorarer som vi får. Altså en lille bank i England de får jo ti gange så meget honorar og omvendt så får partnerne også ti gange så meget i løn, men altså anyways, de har væsentligt større honorar i UK og for den sags skyld også i USA end hvad de er i Danmark og i norden generelt.

Interviewer: De får de også lidt kritik af, det har jeg godt læst.

Revisor – big 4: Ja, og det er et problem, og så længe der er så stor konkurrence på markedet, jamen så vil der altid være en afvejning mellem kvalitet og lønsomhed imellem de kontrakter som vi indgår ikke. Og det er jo to modsatrettede, altså vi skal jo gerne tjene penge på det vi laver, men vi skal også opretholde en kvalitet så vi kan ikke, så der ikke er noget der slipper mellem vores fingre, og vi kan underskrive de her regnskaber og det er den vi hele tiden sidder og afvejer, og det er jo hele tiden lidt modsatrettede ikke. At hvis vi er grådige og gerne vil tjene penge, jamen så kunne de jo bare sende et regnskab og så kunne vi jo bare skrive under på det og så havde jeg brugt en time. Men det tror jeg bare ikke jeg får særlig mange pluspoint for i vores interne kvalitetssikringssystem, men i princippet er det jo det som der er, det er jo det, det hele handler om. Altså hvor meget arbejde skal vi ligge for at få en høj grad af sikkerhed og en overbevisning af regnskabet som vi kan underskrive. Det er en svær en, men hele tiden tilbage til, om erstatningsansvaret har noget med det at gøre, nej, det vil jeg ikke sige. Det tænker jeg ikke. Det er ikke noget vi spekulerer i.

Interviewer: Nej, okay, det er ikke 1:1.

Revisor – big 4: Nej jeg tror heller ikke, at hvis man sagde at I kun kunne det halve af det I har i dag, at det ville være jeres erstatningsansvar, ville du så lave mindre på dit regnskab? Nej det ville jeg ikke.

Interviewer: Nej okay.

Revisor – big 4: Nej, det ville jeg faktisk ikke fordi det er ikke det, det er ikke erstatningens størrelse der gør at jeg laver mere eller mindre.

Interviewer: Nej, du ville opretholde samme kvalitet i dit arbejde.

Revisor – big 4: Ja, det ville jeg.

Interviewer: Okay, men har det noget at gøre med de her ISA'er eller nu snakker du om de her PCAOB, har det noget med det at gøre at man ligesom har et eller andet med at man ligesom inden for sit fag lever op til det her i en høj grad? Men hvad er det så man gør det? Er det, det her med at man kan komme ud i nogle disciplinærsager fx?

Revisor – big 4: Ja, altså som gør at vi regulerer det eller hvordan?

Interviewer: Ja, altså gør at man har lyst til, ja for du snakker meget pris, og kvalitet for eksempel, men hvad er det så der gør at man faktisk vægter det? Altså der må være noget som trigger det ikke?

Revisor – big 4: Jamen det som trigger vores kvalitetssikring det er erhvervsstyrelsens kvalitetskontroller.

Interviewer: ja.

Revisor – big 4: Så når de kommer ud for at tjekke vores sager, så vil vi ikke have at der er nogen fejl i de sager de vælger ud. Og det er derfor vi har etableret både internt altså lokalt altså i X Big 4 Danmark og så har vi en international intern kvalitetskontrol og så har vi en ekstern kvalitetskontrol, som er erhvervsstyrelsen der kommer. Og i og med det er børsnoteret eller PIE, så kommer vi oftere end i de interne kvalitetssikringskontroller mens på de eksterne jo, der tror jeg faktisk også at de risikoretter det, så der kommer vi også i højere grad efter børsnoterede som også er PIE og det er jo også mere omkostningstungt, for hver gang du skal igennem sådan nogle kvalitetskontroller, så koster det rigtig mange penge at gøre det. Så det er nok mere det som driver vores kvalitet, det er at vi ikke skal komme ud i en situation, hvor der kommer en rapport fra erhvervsstyrelsen hvor der står at X big 4 har så og så mange findings men igen, hvis du går ind på erhvervsstyrelsens hjemmeside og tager for Big 4 så er det jo ikke mange findings som der er. X Big 4 havde ikke nogen sidste år, vi havde en forrige år, og det var på baggrund af en person som havde været på personen i for lang tid, man må kun være der i 7 år, og så skal man rotere af som partner og han havde været der i 8 eller 9 år og det var ikke nogen finansielle det var en anden og det var den eneste finding som kom i den rapport og jeg ved ikke hvor mange de andre har, men jeg kunne forestille mig at de ikke havde nogen. Så altså der skal meget til, for at man får en finding lige i den der. Det skal der. Men det er det som trigger det. Vi vil ikke i en situation hvor erhvervsstyrelsen siger at vi ikke er compliant.

Interviewer: Ja, det er også det som er mere nærliggende. Hvis jeg så spørger dig om hvad du mener om de erstatningssager som vi har set indtil videre i Danmark, mener du at erstatningsansvar er en stigende udfordring i Danmark på baggrund af de sager vi har set?

Revisor – big 4: Nej, altså nu har jeg jo siddet og hjulpet Kammeradvokaten faktisk også med nogle sager omkring revisors ansvar også, og det er ekstremt svært. Fordi det kræver jo, altså hvis man skal ind og

vurdere revisors ansvar så kræver det jo en dommerkendelse til at få udleveret materialer i første omgang og det har man kun i 7 år liggende. Så hvis det er over 7 år, så er der ikke noget materiale. Så der skal altså meget tid, for at man går ind og sagsøger revisor, netop fordi at man ved at det er megasvært at pålægge revisor ansvaret særlig i Danmark, netop fordi vi har så stor grad af risikovurderingshandlinger, hvor vi ligesom kan sige, jamen hvis jeg efter bedste evne har vurderet at der ikke er nogen høj risiko her, jamen så behøver jeg ikke at bruge så meget tid på det. Og det er jo forskelligt, altså alt efter hvilken kunde det er. Men altså de sager som der har været i dag, altså dem som jeg kender til, altså jeg har ikke hørt noget endnu om at revisor har fået et erstatningsansvar selvom når jeg sidder og kigger på det, at det burde være oplagt at revisor havde et ansvar og burde have fundet det her, men det er meget svært at dømme en revisor.

Interviewer: Ja, det er i hvert fald svært at rejse en sag. Det er jo de her fem, hvad kan man sige krav eller steps som man skal igennem, men i forhold til de her spektakulære sager i offentligheden som fx OW Bunker, Danske Bank, mv. så har erhvervsstyrelsen jo kørt de her undersøgelser og indbragt revisorerne for revisornævnet blandt andet med henblik på de her disciplinære sanktioner, så ser du evt. nogle konsekvenser ved eller for revisors erstatningsansvar på denne baggrund, at de ligesom gør det her?

Revisor – big 4: Nej, altså igen fordi, når de kommer ind i revisornævnet, det er jo her man kan få adgang til revisors arbejdsrapporter ikke, det er jo der man begynder at kunne kigge deres arbejde igennem ikke.

Interviewer: Jo, altså hvis de rejser en sag og hvis de bliver dømt jo i en disciplinærsag, så kan man sige, at første step i en erstatningssag er opfyldt, så hvis der ligger en sag derinde for dem, så kan de faktisk gå videre med den, så for bliver det faktisk nemmere for dem at komme igennem med en erstatningssag, giver det mening?

Revisor – big 4: Ja det er rigtigt.

Interviewer: Det her med, at de jo ligesom, ja begynder at køre flere undersøgelser, om det så ligesom, om du så tænker at der så sker noget mere, eller ser vi så mere risiko for erstatningssager?

Revisor – big 4: ja, det gør vi. Altså igen, hvis der er større risiko for at komme i revisornævnet, altså men ofte kommer du i revisornævnet på baggrund af at der er sket en konkurs eller at der er et eller andet der er gået galt eller nogen har lidt skade, så kommer du derind og kommer i det søgelys ikke. Eller hvis erhvervsstyrelsen har været igennem nogle af dine sager, og de har fundet noget, som de så indmelder til revisortilsynet og det er klart at hvis erhvervsstyrelsen øgede antallet af stikprøver eller, hvad kan man sige, at revisortilsynet gjorde mere for at fange de her ting, så ville det også øge vores risiko og så ville vi også lave mere.

Interviewer: altså man ville se flere sager?

Revisor – big 4: Ja, altså så tror jeg man ville fokusere mere på det. Men altså igen, altså fordi det er jo også farligt at sige det, i og med at når jeg siger det at de øger antallet af stikprøver, så vil jeg lave mere, for jeg mener jo at det vi laver i dag, er godt nok, jeg tror mere at det handler om, at det vi laver i dag, er det godt nok set for erhvervsstyrelsens side eller finanstilsynets side eller revisortilsynets side. For her kan der jo godt være et forventnings Gap. Altså der er jo kæmpe forventningsgab mellem den brede befolkning og hvad revisor laver og hvad vi skriver under på. Fordi der er jo ofte den holdning at når revisor har været det igennem, jamen så er der ikke nogen besvigelser og regnskabet er 100 % rigtigt. Indtil at de hører, at revisor kan jo godt sidde med regnskab og have et væsentlighedsniveau på 1 mia., det vil sige at der i princippet jo godt kan være en fejl på 1 mia. i et regnskab uden at vi ville gøre noget ved det, andet at vi ville skrive det til bestyrelsen ikke i selskabet ikke. Men den brede offentlighed får det jo ikke at vide, og dette er der

mange eksempler på i forhold til den brede offentlighed. Så i forhold til hvad erhvervsstyrelsen, finanstilsynet eller revisortilsynet skulle lave flere stikprøver om vi så ville lave mere, så er det jo ikke fordi at vi mener at det vi laver i dag, ikke er nok, altså ikke er tilstrækkeligt. Jeg tror mere at det handler om, om der er en forventningskløft mellem det vi så laver i dag og så det som der er hos tilsynet. Så igen, hvis erhvervsstyrelsen kom og der var flere sager de udvalgte, så var sandsynligheden for at det fandt noget mere, værre større og så kunne det øge vores krav til det vi skulle lave ikke. Men hver gang vi laver en påtegning eller en erklæring, så mener vi jo, at vi har opfyldt lovgivningskravene, så vi mener jo, at det er i orden, så derfor vil vi jo sige at der ikke er noget at finde, men det er der jo altid. Der er jo altid noget at finde i en revisionsrapport. Du skulle bare lede længe nok, haha. Desværre sådan er det jo. Og det er netop jo fordi vi ikke har en 100 % check the box. Altså det er jo ikke bare et Excel-ark og så kører man dem igennem og skriver tjek, tjek, tjek. Der er jo noget professionel vurdering når man sidder og kigger på et regnskab om hvad du vil vurdere der er væsentligt i forhold til historikken i forholdt til udviklingen og så videre og så videre og hvis man laver en fejlbedømmelse her, så kan man jo godt misse noget i princippet.

Interviewer: Ja, og det er jo ofte også når der sker en konkurs at man bliver kigget efter i sømmene ikke.

Revisor – big 4: Jo præcis. Og de steder jeg har set det har det ofte været fordi at det var hvor man sagde at det burde revisor have haft set. Fordi de har introduceret et nyt produkt eller en ny regnskabsmæssig sikring eller i forhold til det jeg sidder med, en ny genforsikringskontrakt, som er meget speciel, hvor man vil sige at revisor de har indgået en ny kontrakt, og det burde revisor jo kigge på, hvis det har væsentlig indflydelse på om selskabet går konkurs eller ikke går konkurs. Og der kan man jo godt sige, at ja, men hvis jeg troede at det var en normal genforsikringskontrakt, så derfor har jeg bare taget den sammen med de andre genforsikringskontrakter og taget nogle stikprøver på det, og der blev den ikke udvalgt og derfor har jeg ikke kigget på den og derfor har jeg ikke forventet den fejl. Det er svært for nogle at dømmes.

Interviewer: Ja, i hvert fald og det er groft uagtsomt.

Revisor – big 4: Nej præcist.

Interviewer: Så er det måske simpelt uagtsomt, eller hvad de nu kan vende den til, og så er det lidt op til.

Revisor – big 4: Ja til dommeren at vurdere den sag.

Interviewer: Ja, hvor vi ligesom er henne.

Revisor – big 4: Ja, og det er derfor det er ekstremt svært at dømmes en revisor på sådan noget der. Du skal virkelig have den rygende pistol i hånden, hvor du har en advokat, eller det er i hvert fald det vi ser som skyts, hvis der er skrevet at der er stor risiko for at dette selskab går konkurs eller at denne debitor ikke vil betale de her penge inden for de næste par måneder eller en eller anden rygende pistol, som revisor ikke har forholdt sig til, men man kan sige, at de har modtaget den, men ikke har forholdt sig til det. Det er her hvor man så har et erstatningsvar.

Interviewer: Ja, for så er der en direkte connection imellem det. Man er blevet gjort opmærksom på det. Ja okay. Nå men vi hopper lidt videre til innovation, som vi har snakket lidt om, men jeg nævnte jo i indledningen at man taler om at det her erstatningsansvar er en barriere for innovation og vi har snakket meget om at der er en masse grundlæggende faktorer der har ændret sig over de seneste år i Danmark, i hvert fald med det her med gennemførelse af en effektiv revision, hvor der er kommet væsentlig ny teknologi og der er også tilgængelighed til en stor mængde af data som I kan bearbejde med forskellige formål og faser i revisionsprocessen og også som led i de her risikovurderingshandlinger til at teste af kontroller, substansrevision og så videre. Og det giver jo også i højere grad mulighed for at målrette de her

revisionshandlinger mod revisor subjektive risikoforståelse, og måske også på bekostning af de her standardiserede revisionsprogrammer, mener du så at risikoen for revisoransvar påvirker jeres udnyttelse af det her eller for at nytænke og effektivisere revisionen?

Revisor – big 4: Ja, altså man kan da godt sige, at hvis vi kører mere risiko rettet revision og det bliver op til revisors vurdering, så er der jo større risiko for at man kan vurdere forkert. I gamle dage var det nemmere, for der tog du jo bare alt, i revision laver man enten kontrol baseret revision eller substansbaseret revision. Kontrol baseret så baserer vi os på kontroller og substans der går vi ned og tager stikprøver på en masse ting. Der er jo også krav nu at hvis det er at man har betydelig risiko på dine regnskabsposter, så skal du identificere nogle kontroller, for overhovedet at teste dem. Du kan ikke have en betydelig risiko på en regnskabspost fx værdiansættelse af en ejendom eller ja omsætning, som også er forud defineret risiko, jamen så skal du identificere nogle kontroller, fordi man netop har sagt, at du kan ikke bare kan tage 100 stikprøver og så tro at du har fanget fejl i regnskabet. I gamle dage, var det jo overvejende substansbaseret revision som vi lavede, mens vi nu i langt højere grad har kontrol baseret revision. Altså når jeg underviser internt i X big 4, så plejer jeg altid at sige, at hvis vi har identificeret en risiko i regnskabet, så har vi ment at den har været så væsentlig at vi skal identificere den og vi skal afdække den og hvis vi synes det, så bør de også have en kontrol. Altså alt andet lige, fordi hvis vi synes der er en risiko for at der er en fejl i regnskabet, jamen så skal det næste være, at de skal have en kontrol i virksomheden som afdækker denne risiko. For ellers så ja så er det noget galt. Så det er der altid fokus på. Men i forhold til substanshandlingerne og i forhold til den måde vi reviderede før så er det klart at den måde vi reviderede før, der var det nemt at leve op til standarderne, for der brugte man bare en metodik, hvor man sagde at man skulle tage 20 stikprøver og så tog man random igennem den der stikprøve model man har, og så kom de 20 ud og så tjekkede man for de forhold der var og hvis man så fandt en fejl, så kunne man bare eskalere det op, og se på om det er væsentligt og hvis det ikke var det, så videre og hvis det var så kunne man enten finde ud af hvad der var galt og kommunikere fejlen i revisionsprotokollatet eller tage et forbehold hvis det var helt derude ikke.

Men det var ekstremt nemt at opfylde kravene ift. revisionsstandarderne hvorimod hvis man kører risikobaseret tilgang, altså big data, alt det med innovation, så gør det, det rigtigt svært og ligesom sige at der er en fast form du skal gøre det her på, for det kommer helt an på hvordan den her analyse virker og de to udfordringer der er med big data når vi laver de her analyser det er, at man har data hvor at det er, at man skal lave nogle subjektive vurderinger på baggrund af data som kan være meget subjektive fra revisor til revisor, så det kan være, hvis man tager 10 forskellige personer som er revisorer så får man også 10 forskellige revisionstilgange alt efter hvad den her analyse viser. Det næste er når man bruger big data det er når der kommer outliers. Det er så når det er noget der er uden for hvad man ville forvente der var normalen, så skal man teste alt. Det vil sige at hvis vi lige pludselig kommer i en situation hvor vi faktisk skal teste flere stikprøver end hvis vi bare havde lukket øjnene og taget 20 stikprøver nede i populationen, så er det her hvor det ikke længere er effektivt for os at gøre det på denne her måde længere og det er derfor at vi er som revisionshus måske lidt påpasselige med at lave de her big data analyser, da det også er spørgsmålet om hvad åbner det her op for, som jeg skal tage stilling til, og der er ingen tvivl om, at det er meget få virksomheder hvor det bare er en motorvej med transaktioner, hvor det bare kører igennem one system approach hele vejen igennem. Det er altid, For så har man lige de her kunder, eller så har man lige de her ordninger som kører denne her vej eller så har man lige den her, som ikke bliver kørt igennem den her normale godkendelsesproces og det er jo meget interessant at kigge på, men det kræver rigtigt meget arbejde hvis man skal fange dem alle sammen og hvis man skal ind og vurdere om de er væsentlige for regnskabet, men det er der vi bevæger os hen. Og der er ingen tvivl om at når block chain kommer, så er det jo også en der bliver en game changer. Og der er ingen tvivl om, at jeg tror på, at måske om 15 år endnu

går der nok, så er revisionen mere en knap du trykker på og så er 80 % af det revideret og så de sidste 20 % er så revisors vurderinger på baggrund af den data som man har fået ikke. Men igen det er jo også vurderinger der skal tages. Men jeg tror ikke der er noget erstatningsansvar der påvirker den her, som jeg ser det.

Interviewer: så det påvirker ikke noget i forhold til udnyttelse af de her?

Revisor – big 4: Nej.

Interviewer: Nej, så det er andre ting man kunne gå ind og overveje og begynde at overveje, sådan noget som effektivitet og så videre.

Revisor – big 4: Ja, og jeg er ked af at sige det, men det er primært penge. Hvordan vi kan tjene flere penge og den indsigt for kunderne som de vil vælge os for, fordi de synes at wow – vi har sådan noget lønanalyse, hvor vi siger vi kan egentligt ikke bruge det til revisionen men vi tager det med ud til kunderne fordi de synes det er fedt. Så de kan bruge det til noget rapportering internt.

Interviewer: Så de føler at de får mere ud af det?

Revisor – big 4: Ja, præcis, så føler de, at de får lidt mere altså det vi vil kalde for værdiskabende revision så det ikke bare er en lovpligtig revision, men noget som også skaber værdi for kunden så de føler at de får en ny indsigt eller sådan nogle ting. Og det er jo også det vi gerne vil gøre med big data, men det skal bare ikke åbne op for at vi skal lave 1000 gange mere arbejde, så det skal være begrænset til at vi kan bruge det, så vi kan skære nogle risici fra og dermed lave mindre og tjene flere penge på vores opgave og så give mere indsigt til kunderne. Men det er noget som stadig. Alle de fire revisionshuse taler om det men der er ikke nogen som helt er lykkedes med det. Det er der ikke.

Interviewer: Nå okay, det er da alligevel lidt spændende.

Revisor – big 4: Ja, det er noget af det som skal være med til at skabe værdi for kunderne så vi kan få endnu mere i honorar.

Interviewer: Ja, det er lidt mere der i gerne vil bevæge jer hen i mod.

Revisor – big 4: Ja, det er jo for at få pengenes skyld. Vi vil jo gerne tjene penge på det vi laver ikke.

Interviewer: Ja, det vil vi alle nok gerne. Vi bevæger os lidt videre til konkurrencen på revisionsmarkedet. I Storbritannien mener man at revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar det begrænser konkurrencen på markedet, som jeg også sagde i starten og dermed også forringer revisionskvaliteten. De mener faktisk at en øget konkurrence vil medføre øget revisionskvalitet. Big 4 er dominerende på markedet i Storbritannien ligesom i Danmark og ikke-big 4 revisionsvirksomheder kan ikke komme ind på markedet da der er for store risici og omkostninger forbundet med at kunne ifalde erstatningsansvar. Man mener derfor at ved at begrænse erstatningsansvaret så øger man også konkurrencen på markedet og fremmer kvaliteten i revisionen. Så jeg vil starte med at spørge dig om hvad du mener om den nuværende konkurrencesituation på revisionsmarkedet i Danmark?

Revisor – big 4: Altså jeg synes jo der er relativ høj konkurrence på revisionsmarkedet, som jo presser priserne ned det gør det. Men der er ingen tvivl om med det marked vi har i dag, med den højkonjunktur vi har i dag og med den inflation vi har, det gør også at vi sætter priserne op. Det håber jeg også at de andre gør. Det er noget vi gør for de nuværende kunder men problemet er på dem hvor de kommer i udbud, der sætter vi ikke priserne op på nuværende tidspunkt. så der er stadig meget konkurrence og der er stadig et

stykke vej før vi tør at tage de højere priser og det er fordi at afvejningen i specielt med de kunder vi sidder med, der er de rotationsregler de gør jo netop at man kun kan have dem i 10 år, og der er ingen tvivl om, at når alle de 4 store huse er jo kombinerede revisions og rådgivningshuse, vi kan jo godt lave nogle gode revisionshonorarer eller sådan nogle rimelige revisionshonorarer hvert år, som man kan se i regnskabet for fx PFA Pension på 6 mio. kr. om året, men der er ingen tvivl om, at man kan se at på Tryg's regnskab for forrige år, eller sidste år tror jeg at det er, der har vi tjent 6 mio. kr. på revisionen det år vi træder ud af revisionen og vi kan introducere vores konsulenter, der tjener vi 100 mio. kr. Det er altså rigtig mange penge vi kan tjene på konsulentvirksomhederne også udover revisionen. Så det, er det vi håber på at de nye rotationsregler har været der i 4-5 år og det har ikke sat sig endnu, men vi har en forventning om at der på et tidspunkt kun er så få udbydere, jeg har nogle eksempler på nogle kunder, som snart skal i udbud, de kan vælge mellem to store huse nu, for de bruger den ene til et eller andet og de har allerede den anden ikke. Så de er ude af spillet, så er der kun 2 tilbage og så kommer prisen op. Og det håber vi også på at den gør fremadrettet, det er bare ikke set endnu.

Interviewer: Så I har faktisk også en interesse i art få kunderne i revisionens delen for at de kan vælge jer senere, så det er faktisk også lidt målet at de får kendskab til jer eller får skabt en relation til jer.

Revisor – big 4: Ja, det er meget af vores arbejde består af, altså vi er jo meget generalister men det er i det som vi ser pains. Da de kom med de her rotationsregler og cap regler, det betød at vi på vores børsnoterede og finansielle kunder kunne vi kun tilbyde 70% af revisionshonoraret i rådgivning og det gjorde jo så at det blev ikke så interessant at have revisorerne mere, men forhåbentligt er det, det som kommer til at øge revisions fee'et i modsætning til tidligere, hvor man godt kunne gå ind på en revision og sige, jeg er da ligeglad altså i kan få revision til 100.000 kr. for jeg ved at vi kan lave 10 mio. kr. ved siden af i ekstra opgaver. Men det kan vi jo ikke mere, så det presser revisionshonoraret op igen, men det er ikke blevet set slået 100% igennem endnu, men jeg forventer at revisionshonoraret over de næste 10 år vil stige. Det er min klare forventning.

Interviewer: Okay, hvordan vil mere konkurrence på revisionsmarkedet påvirke kvaliteten af revision? Så hvis der faktisk kom mere konkurrence, fx hvis ikke-big 4 virksomheder kunne komme op, dem der ligger lige under som fx Beierholm, BDO mv.

Revisor – big 4: Det er igen hvordan du måler kvalitet, fordi hvis der kommer mere konkurrence så er vi nødt til at tænke endnu mere innovativt. Vi er nødt til at flytte endnu mere arbejde til Bukarest eller hvem man nu bruger Indien. X Big 4 bruger vist Indien og vi bruger vist Bukarest, som er billigere arbejdskraft. Vi skal bruge endnu mere tid på Big data, analytics, som er noget vi kan lave hen over året og ikke i status dvs. januar og februar. hvor alle vil have revideret deres regnskaber, sådan så vi rent faktisk kan nå at lave de ting vi skal nå at have lavet ikke. Det tror jeg nok er det der er det væsentlige. Jeg tror ikke at det, at der kommer flere ind sådan ville øge kvaliteten overhovedet.

Interviewer: Nej okay, så I ville ikke lige oppe jer lidt mere?

Revisor – big 4: nej, og det er igen tilbage til, fordi kvaliteten for kunderne er ikke et konkurrenceparameter, det er det faktisk ikke. Altså kunderne vil have no surprises, god kommunikation og en proaktiv rådgiver som hele tiden kan hjælpe dem med at være up to date og lovgivningsmæssigt oppe på beatet. Men kvalitet det er bare en forventning. Det er der bare. Det betaler de ikke noget for.

Interviewer: og det tænker du er mest big 4 virksomheder? For det er jo stadigvæk, de vælger jo som regel ikke en ikke-big 4 virksomhed, de vælger jo som regel en big 4 virksomhed.

Revisor – big 4: Men de gør de jo. Og det er jo på grund af vores credentials. Så altså, der er jo ikke nogen der kan, altså igen hvis du skal stå skoleret for din bestyrelse så direktionen, selvom det er bestyrelsen der vælger revisoren, så er det jo ofte direktionen i praksis som gør det, så skal de jo vælge nogle som har et kvalitetsstempel og der er det jo bare de 4 store som har dette. Så det er bare ekstremt svært for en ikke big-4. det er rigtigt at det gør konkurrence mindre og det gør jo at der kommer mere monopollignende tilstande, men det er der jo overhovedet ikke, da der er så hård konkurrence mellem de 4 store. Også i Danmark. Det tror jeg også der er i England.

Interviewer: Ja, det er der, de dominerer også meget. Jeg tænker at gå lidt videre til nogle andre overvejelser fra den her diskussion fra UK-debat. Fordi de snakker meget om i UK, at revisor skal til at forholde sig til information uden for årsregnskabet, som fx børsmeldelser og skal ikke kun kommentere på det som ledelsen allerede har kommunikeret, men også kunne i sin rapportering i revisionspåtegningen kunne medtage noget selvstændig information som vil have en betydning for regnskabsbrugerne. Hvad tænker du om sådan en udvidelse af påtegningen vil påvirke jeres arbejde?

Revisor – big 4: Det tror jeg netop er en af dem som kan påvirke vores arbejde rigtigt meget. Altså det der med, som næsten er skrækscenariet for revisor, det var da de kom med de her KAM på børsnoterede virksomheder, hvor man også skulle skrive hvad man havde gjort, det er meget generisk når man kigger på de forskellige. Det er meget ens hvordan husene gør det og der står nogenlunde at vi har testet kontrolmiljøet omkring den her betydelige risiko bla bla bla. Så det giver ikke skide meget. Så det der med at vi måske skal ud og skrive noget med hvordan er dataene i virksomheden og give en vurdering af om de er gode eller dårlige. Altså direkte i påtegningen, det ville øge vores arbejde gevaldigt. Og altså det vi skulle arbejde med og det ville blive dobbelt op på honoraret. Det tror jeg virkelig er en som bliver en game changer. Og jeg håber det kommer, for lige nu har revisors påtegning ikke så skidemeget værdi. Altså ikke for regnskabsbruger. Den har den værdi at regnskabet selvfølgelig med høj grad af sikkerhed er korrekt og det er jo værdi nok i sig selv, men den fortæller ikke noget om virksomhedens interne kontrolmiljø, altså hvor står de henne der og hvis vi skal til at kommunikere omkring det, og blive enige med bestyrelsen omkring det inden vi påtegner den, hold nu kæft mand, det tror jeg er et kæmpe arbejde.

Interviewer: især hvis det kan skabe værdi for regnskabsbrugeren. Jeg tror du har ret i, jeg er faktisk ved at have et spørgeskema ude på dette, hvor meget værdi revisionspåtegningen egentlig giver, men jeg ved ikke lige hvad de svarer endnu, men det er lidt spændende at se. Fordi de mener jo at revisor skal have en mere aktiv rolle ift. revision udad til i forhold til investorer og regnskabsbrugere. Så hvad tænker du om det? Det her med at man skal have en mere åben og aktiv rolle.

Revisor – big 4: Jamen det synes jeg er fedt. Jeg er jo meget indenfor innovation og jeg synes det kunne være megafedt, hvis vi faktisk kunne få en rolle hvor vi faktisk kan kommunikere omkring hvad kan man sige Health tilstanden i virksomheden, altså hvordan ser virksomheden ud indefra i forhold til deres kontrolmiljø. For der er ingen tvivl om, at det tror jeg vil være en øjenåbner for mange. Men det jeg tror udfordringen er, det er at derfor og så faktisk til at skrive det i en påtegning og skrive det offentligt, fordi der er jo ingen tvivl om at det vi kommunikerer til bestyrelsen det er igen, hvis du forestiller dig, når vi starter med et område, så kommunikerer vi direkte til dem der har lavet et eller andet, hvad det nu kan være, noget hensættelser på forsikring. Så kommunikerer vi alt det vi mener de kunne gøre bedre der. Og så kommunikerer vi det også til direktionen, der har vi 10 forhold med, når vi så kommer op til revisionsudvalget, så har vi kun 5 forhold med, og når vi så kommer op til bestyrelsen, så har vi kun 1 forhold med, som vi mener er væsentlig for bestyrelsen og hvis vi så også skulle have noget eksternt med, som vi skulle fortælle omverdenen, så skal der eddermame meget til for at vi skriver at et selskab ikke har nogle gode kontroller på et eller andet område. Altså så skal der satme meget til, det tror jeg.

Interviewer: og så ville det måske alligevel komme ud ift. forbehold i påtegningen hvis der var noget i revisionen som du havde opdaget eller så det er måske balancen?

Revisor – big 4: Ja, det tror jeg. Men der er ingen tvivl om at der er sket et skifte på finansielle ift. vores kommunikation overfor finanstillstyret. Det kunne man godt spejle lidt til, for de har netop bedt os om at erklære os på nogle administrative områder, som ikke direkte relaterer sig til regnskabet, bl.a. andet skal vi konkludere på selskabets administrative processer, så i princippet det samme som man arbejder med der i påtegningen, det skal vi gøre over for finanstillstyret og det gjorde vi allerede for 10 år siden arg, 6 år siden og så var der gået 4 år, så sagde finanstillstyret ud siden at det der revisor, det vil være alle sammen blanke påtegninger på revisionspåtegningerne, men når vi kommer ud på tilsynsbesøg så finder vi rigtig mange ting, så der er en eller anden kæmpe forventningskløft ift. hvad i mener i skal rapportere og hvad vi mener i skal rapportere. Så derfor er vi ude i at sige, at jeres forbehold skal ligge meget løsere. Dvs. omfanget af forbehold omkring administrative processer og så videre fx GDPR, ESG, hvidvask og alle de her ting, lige så snart der er det mindste, så tager vi et forbehold. Men det gjorde vi altså ikke for bare 2 år siden, og det er jo nok det som kommer til at ske her, at man introducerer de her regler om at i skal kommunikere noget eksternt, så begynder vi at gøre det, og alle leverer blanke påtegninger på det, og så går der et stykke tid, og hvor man tager stikprøver på det og finder ud af at der er masser I kunne have rapporteret, men der ville vi som revisor jo sige, at det er ikke væsentligt synes vi, arg, men væsentlighedsniveauet skal være her, og så siger vi at det skal være her, okay jamen så er det det som vi leverer fremadrettet. Så i starten kommer man ud med en masse hvor man bare skriver en blank påtegning på kontrolmiljøet, men fremadrettet, så tror jeg der kommer et lejde, hvor man finder ud af hvor meget man skal rapportere.

Interviewer: Så du ser at der kommer en udvikling på det her? Altså det her er jo bare i UK at de snakker om det.

Revisor – big 4: Ja, det kommer også til Danmark. Det er jeg sikker på. Det kunne give meget mere værdi. Men så skal man også vide at så har revisorerne rigtig meget magt også ift. kommunikationen i fx børsnoterede, for det påvirker relativt meget i børsværdien. Så har vi lige pludseligt meget at skulle have sagt ift. børsnoterede. Jeg kunne godt forestille mig at hvis alm. Brand, at vi ville aflevere en blank påtegning i dag, men hvis vi der også skulle stå hvordan deres kontrolmiljø var, og vi ikke synes det var særligt godt fx og vi så skrev det i påtegningen, så ville det ændre kursen. Så det er jo direkte konsekvens af at vi skulle rapportere på det mere åbent.

Interviewer: og ligesom lidt uden om ledelsen, fordi i egentligt bare gør det for at informere regnskabsbrugerne.

Revisor – big 4: Ja.

Interviewer: Men det er jo lidt spændende, for der er jo det her dobbeltrolle for revisor, hvor man jo er en slags kundeforhold overfor virksomheden, men den direkte kunde, kunden er jo regnskabsbruger.

Revisor – big 4: Ja, det er den største udfordring, vi er jo offentlighedens tillidsrepræsentant, som det jo hedder så fint, og det er vores vigtigste rolle og det er det som vi bliver lært op i. I hvert fald i X big 4. Det er din vigtigste rolle. Så det næste det er jo at du også skal tjene penge på de kunder du er i. og det er derfor Henrik Wellejus har været ude og sige at nu siger vi farvel til 100.000 timer, for vi gider ikke arbejde sammen med dem som ikke gider arbejde sammen med os, og vi gider heller ikke arbejde sammen med dem som ikke gider betale for at arbejde sammen med dem. Og det er jo også fordi vi ikke gider gå på kompromis med kvaliteten. Altså og det koster nu engang til som det koster at være hos X Big 4, eller X Big 4, eller X Big 4. Så ja, jeg tror det også kunne være det. Men det kunne også være et perspektiv at det

kunne være sjovere for revisor. For det er jo eddermane røvsygt altså rapportering vi har til omverdenen lige nu.

Interviewer: Okay, så du tænker det kunne tiltrække noget mere, nogle flere folk, nogle dygtige mennesker altså.

Revisor – big 4: ja, så har de lige pludselig kæmpe magt og indflydelse på society. I langt højere grad. Det tror jeg kunne give rigtigt meget. For i dag der er vores revisionspåtegning de er intetsigende. Det er et kæmpe kvalitetsstempel for regnskaberne, men de er intetsigende, du får intet som regnskabsbruger andet end at der gerne bare skulle stå uden forbehold nede i bunden.

Interviewer: Ja, lige præcis, det er også lidt det jeg tror de vil sige, at de blot tjekker om der er forbehold eller ej og det er det.

Revisor – big 4: ja, for der skal eddermane meget til for at man tager et forbehold i en børsnoteret virksomhed.

Interviewer: Jamen jeg synes heller ikke jeg er stødt på så mange hvor der har været noget. Måske har jeg læst om 1 selskab, og der var vist ikke engang børsnoteret. Så ja. Det er mere de ikke børsnoterede der er der mere. Det er ikke de børsnoterede.

Revisor – big 4: vi havde på en hvor vi gav en afkræftende konklusion, og det er ofte der at vi lander, hvis vi kan se, at okay, de har brug for et kapitaltilskud eller tilførsel i det nye år for at kunne overleve, og hvis de ikke får det på plads, så kan de ikke overleve. Men det er relativt nemt at se. Det er mere ved besvigelser, det er mere sjældent at vi tager forbehold for det. Det ville i hvert fald være lidt voldsomt. Også fordi det jo igen er fordi en besvigelser. Du kan sagtens have mange besvigelser i en virksomhed uden at der bliver taget et forbehold, da vi ikke reviderer mod besvigelser, vi reviderer imod om regnskabet et rigtigt og hvis der er en i PFA der er en medarbejder der har stjålet for, ja nok op til 10 mio. kr. uden at det ville påvirke regnskabet egentligt og de skal nok op og stjæle en mia. kr. før vi ville skrive om det i regnskabet ikke. Så der skal relativt meget til, før man gør noget.

Interviewer: Ja, men igen det er tilbage til forventningskløften for at få folk til at forstå, eller en investor, for en investor, altså de her professionelle institutionelle investorer, det kan godt være de ikke heller ikke ville gå så meget op i det, eller det er svært at sige. Det er lige som mest at når det kommer ud i medierne om at hr. og fru. Danmark tager stilling til det, men om investorer går op i det, det ved jeg faktisk ikke så meget om. For det kan selvfølgelig også godt være at de har en eller anden grænse for, hvornår de ville have reageret anderledes eller ville stadig have investeret i virksomheden selvom der var en fejl på 1 mio. kr. eller sådan noget.

Revisor – big 4: Ja, det tror jeg jo også og det er jo vores vurdering når det er vi sætter væsentlighedsniveauet, så sætter vi det ud fra hvornår regnskabsbruger ville ændre deres beslutning på baggrund af regnskabet. Og det er nok omkring 1 mia. kr. og så er spørgsmålet hvem er regnskabsbrugerne. I børsnoterede virksomheder er det nok aktionærene på børsen, men i ikke børsnoterede der er det jo bare ejeren. Og det er jo ligegyldigt. Ejeren og måske nogle bankrelationer ikke.

Interviewer: ja, hvis der er nogen.

Revisor – big 4: ja, og det er jo klart at der er stor forskel på dem jeg sidder med, altså børsnoterede og finansielle virksomheder og så mid market, som sidder med de små og mellemstore som ikke er børsnoteret. Der er jo ikke nogen. Der arbejder man meget mere med standardisering og check the box,

hvis vi bare kan lave et revisionsprogram som vi kan anvende på de andre ti, jamen så skal vi lave det samme hver gang, det arbejder man jo meget med der, men det er jo det fede ved at sidde med det hvor vi sidder med i FSI, hvor vi sidder med de helt store hvor det er skræddersyet og så sidder vi med de helt små asset management, som er sådan en to personer der har lavet et investeringsselskab som de så skal administrere som er meget lille hvor vi opstiller regnskaber og hele lortet og der er det jo også en standard vi putter ned over det. Hvor vi siger, du skal gøre de her 10 ting og når du har gjort det, så er du færdig med revisionen ikke. Og det er jo det vi gerne vil have. Det er bare dummy arbejde vi kan sende til Bukarest. Men lige så snart vi er ovre i Danske Bank, TopDanmark, PFA eller nogen andre børsnoterede, Novo Nordisk mv. så er det meget mere risikorettet og flere vurderinger og så videre.

Interviewer: også igen fordi du vil have en større indflydelse hvis der skete noget der. Og meget større omdømmerisiko i det hele.

Revisor – big 4: ja lige præcis.

Interviewer: Lige til sidst, så tænkte jeg på, hvis der skulle være en begrænsning på et erstatningsansvar, hvad kunne du så se som ideelt eller som en ideel løsning?

Revisor – big 4: Ja, hvis der skulle være en begrænsning på. Det ved jeg ikke. Altså det der med erstatningsansvar, det er aldrig noget jeg har tænkt over. Altså jeg vidste ikke engang at vi havde et ubegrænset erstatningsansvar og det er jo også fordi jeg har tænkt, at jeg har en forsikring, så går det helt galt, så dækker min forsikring. Så I dont care. Udover at det er mit omdømme der er på spil, hvis der er noget som går galt. Så igen, det har jeg ikke nogen holdning til. Det kommer ikke til at påvirke, så igen, hvis vi satte erstatningsansvaret til det halve og det ville ændre min revisionstilgang, nej det ville det ikke.

Interviewer: Nej, det er ikke noget du tænker over?

Revisor – big 4: Nej, jeg tænker, at hvis der kommer et tidspunkt hvor vi faktisk skal rapportere på noget a det der, der har direkte, som har ny information, så tænker jeg at man godt kunne være interesseret i at få noget begrænsning i erstatningsansvar. Det tænker jeg faktisk godt.

Interviewer: Ja, fordi der er lidt mere...?

Revisor – big 4: Ja, fordi så tænker jeg vi leverer en ny information til regnskabsbruger og det gør vi jo overhovedet ikke lige nu. Lige nu tænker vi bare om det er rigtigt eller forkert. Basicly. Så hvis det kommer, så kunne jeg godt forestille mig at der kunne være et begrænset ansvar. Det er det samme med alle vores rådgivningsopgaver, dem leverer vi jo med tre gange honoraret i begrænsning. Så der sætter vi automatisk ind tre gange honoraret. Mere vil vi ikke dække hvis det går galt. Og det er jo fordi der har man direkte indflydelse på hvad kan man sige... hvorimod på revision selvfølgelig er det i orden, hvorfor skulle vi begrænse vores ansvar, for selvfølgelig er det rigtigt, ellers ville vi jo ikke skrive under på det. Altså kan man sig ikke, så jeg synes det her med at sætte en begrænsning på ansvar det synes jeg er mærkeligt. Om det skulle have været der fra starten af, det kunne man måske have en holdning til, det burde det måske have været. Det er jo bare fordi vi ikke har haft det.

Interviewer: og måske fordi vi ikke har set en uproportional erstatningssag? Fordi hvis nu du var blevet dømt for 10 mia. kr., lad os sige det og det er langt over jeres forsikring så I skal selv ud og punge ud. Så kan det godt være, man ville gå ind for begrænsning? Måske er det fordi man ikke indtil videre har set de her store sager. Men man så jo i USA, dengang det hed big 8, hvor nogle af de her store huse gik ned på grund af en erstatningssag, og det er jo også her Sarbanes-Oxley – hvor revisionsvirksomheden selv gik konkurs (Enron-Anderson kollapset) hvor det havde meget store konsekvenser for samfundet. Fx i Danmark hvis en

af big 4 gik ned, så ville der kun være 3 tilbage til at revidere de børsnoterede. Så kommer det her med rotationsreglerne ind over igen, og på den måde kan det have konsekvenser både for samfundet og den enkelte person der sidder.

Revisor – big 4: Det er rigtigt, men jeg tænker stadig, at erstatningsansvar bør ikke have nogen betydning for dit revisionsomfang ud ad til. For jeg kan ikke som revisionshus nu komme og sige, jeg synes det er en god ide at vi får begrænset vores erstatningsansvar, for så ville erhvervsstyrelsen og politikerne sige, hvorfor? Altså hvorfor vil du have begrænset dit erstatningsansvar? Forventer du at du skal erstatte noget på det du laver ikke? Så den er jo svær at komme med nu, så det tænker jeg er noget som skulle have været implementeret fra starten af hvis det var man skulle have haft det, eller hvis der kommer noget nyt regulering der gør, at vi skal påtage os mere risiko.

Interviewer: Ja, så kunne man få den ind der.

Revisor – big 4: ja det tænker jeg også.

Interviewer: men big 4, set fra dit perspektiv har ikke nogen interesse i det umiddelbart?

Revisor – big 4: Nej, det tror jeg ikke. Hvis det endelig kommer fra big 4, så kommer det via FSR, så er det dem som går ud og siger okay, nu synes jeg vi skal have noget begrænsning af erstatningsansvar.

Interviewer: Men det har de sagt tidligere, de har sagt det siden 2008, hvor EU-kommissionen anbefalede at man begrænsede erstatningsansvaret, så har de været ude og lige som argumentere for at vi bør begrænse det, og det er næsten hvert år, at de kommer med en artikel, hvad er det nu de kalder den, lederen inde på FSR. Så ja det er spændende at se.

Revisor – big 4: Ja, det er spændende at se om de kan få den gennemtruffet. Men jeg tror mere det handler om at vi skal se, at man skal have en forventningsafstemning ift. kløften fordi jeg tror godt FSR ved at der er en forventning om i omverdenen at vi laver mere end vi gør, og det ved FSR godt. Og det er jo bare sådan det er. Vi reviderer jo kun med høj grad af sikkerhed. og det vil sige, det er med 95 % sikkerhed og de 5 % kan godt være at dette gør at det ikke er rigtigt. Og det er jo det, som vi har kæmpestore ansvarsfraskrivelse både ved indgåelse af aftaler og aftalebrev mv. der begrænser vi alt hvad vi kan og det er her vi forsøger at begrænse vores ansvar. For er vi helt derude hvor vi snakker om begrænsning af erstatningsansvar, så er vi langt ude.

Interviewer: Jo, og så er der en sag og det tager lang tid af afgøre.

Revisor – big 4: ja, og det er svært at argumentere for andet end at lade FSR argumentere for det.

Interviewer: Ja, det kan jeg også godt se.

Revisor – big 4: Det er jo os der har formandskabet lige nu og det skal komme derfra fra hele branchen. Jeg har jo ikke tænkt over det. Men jeg kan godt se, at de små vil aldrig nogen sinde have en chance for at komme ind eller turde komme ind på sådan et marked, hvor der er, ikke er et begrænset ansvar, men jeg tror bare igen, at hvis der skal komme en begrænsning skal den komme fra FSR og så når det kommer, så kommer de små spillere og de kan byde på de her kunder men de kommer aldrig nogensinde ind, hvis de ikke har nogle credentials eller en størrelse der gør dem berettiget til at kunne have sådan en revision. Det er jo altid de samme der bliver indbudt på det område jeg sidder med og nu KPMG fordi de næsten ikke har nogen kunder på forsikring, så bliver de ikke indbudt. Så lige så snart de kan se, at du har ikke hvad kan man sige, omfanget, medarbejderne der kan skrive på regnskabet, så bliver du ikke indbudt, heller ikke de

små. Så skulle det være et nyopstartet selskab der satser på de store eller BDO eller lignende, men de bliver ikke inviteret.

Interviewer: Mit indtryk er heller ikke at de har lyst, da de ikke har ressourcer og kompetente medarbejder, hvis de skal kunne sætte 10-20 mand af til det.

Revisor – big 4: Ja, det vil koste alt for mange penge.

Interviewer: Men det var egentligt alt hvad jeg havde.

Bilag 3 - Interview med 'Big 4 revisor B'

Revisor anonymiseret og er omtalt som Revisor – Big 4.

Big 4 virksomheden er anonymiseret og kaldes blot 'X big 4' steder hvor der er fortrolige oplysninger eller anden information som kan være med til at identificere interviewpersonen.

Interviewer: Jeg starter lige med at læse en lille smule op og fortælle lidt om emnet, og det er sådan at i Storbritannien i år 2018 kollapsede den store børsnoterede virksomhed Carillion, som havde ca. 43.000 medarbejdere og aktiviteter som var omfattende indenfor bl.a. den offentlige sektor. Konkursen skabte derfor store samfundsmæssige konsekvenser for UK fx ift. igangværende byggerier og for forsvaret. Det her kollaps kom hurtigt og uventet, da årsregnskabet for 2016 var i overensstemmelse med forventningerne og med en blank revisionspåtegning. Derudover var der en omsætningsfremgang på 14%, stort overskud og en uændret ordrebeholdning. Kritikere mente der var anvendt 'reverse factoring' som camouflerede gæld til finansielle långivere og dermed gjorde Carillion mere sårbar overfor sine långivere end hvad der fremgik af årsregnskaberne. Derudover så havde ledelsen ikke holdt sig tilbage ift. deres egen vederlæggelse på samme tid med, at de 27.000 medarbejdere, som var afhængig af Carillions medarbejderpension blev påvirket negativt og dermed påførte UK's system for compensation af pensioner ved virksomhedskollaps det største tab nogensinde. Derfor har konkursen af Carillion skabt stor politisk deltagelse.

Konkursen medførte så, at det engelske parlament igangsatte en større undersøgelse med bl.a. afhøringer af ledelsen, revisorer og rådgivere, som førte til en rapport med en vurdering af konkursen som var en kritik af at alle involverede havde svigtet deres ansvar. Revisorerne fik kritik af ikke at have forholdt sig kritisk, men varetaget egne snævre økonomiske interesser. Big 4 kom særligt i fokus, da de var revisor for den her virksomhed gennem 19 år, som bl.a. andet revisor, eksternt og intern revisor og rådgiver. Konklusionen er, at Parlamentet ønsker et tilsyn med ledelser i PIE-virksomheder og at reformere markedet for revision af børsnoterede selskaber. I forbindelse med dette, blev der udarbejdet 3 rapporter som danner grundlag for de ønskede forandringer i UK. Dette har alt sammen sat scenen for væsentlig forandring i reguleringen af børsnoterede selskaber, myndighedstilsyn, revisors pligter og markedet for revision af børsnoterede virksomheder, som domineres af big4. I foråret 2021 blev der fremlagt et udkast til lovgivningsinitiativer fra regeringen, som bygger på de tre rapporter, og som har til formål, at skal genskabe tillid i revision og corporate governance. I denne sammenhæng diskuteres også hvorvidt revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar skaber en barriere for innovation og konkurrencen på revisionsmarkedet og det er det som er omdrejningspunktet for mit speciale.

Har du nogen spørgsmål til dette?

Revisor – big 4: Nej, det er fint. Yes.

Interviewer: Lige først og fremmest er jeg interesseret i at høre om dig, og tænkte om du kunne tænke dig at sige hvad din stilling er og din baggrund og hvor mange år du har været revisor.

Revisor – big 4: Ja, det kan jeg godt. Jamen jeg har været revisor i 20 år til sommer og jeg har været i X big 4 virksomhed i alle år, og starter i X big 4 virksomhed 1. april. Jeg er partner i X big 4 virksomhed og det har jeg været siden 2016 tror jeg, tror jeg blev færdig som SR i 2012. Og ja, jeg har egentligt altid arbejdet meget med PIE-virksomheder og kva X big 4 virksomheds position og størrelse så er det lidt mindre nu end hvad jeg har gjort historisk, men det er også en af grundene til at jeg valgte at flytte. Så det er tid til at lave

et skifte, så jeg skal også over til X big 4 virksomhed og fortsætte arbejdet med PIE-virksomheder der. Så jeg har arbejdet det sidste år meget blandet både revision af PIE-virksomheder, mellemstore virksomheder og så en række øvrige relaterede opgaver, børsnoteringsopgaver og kapitalmarkedsforhold og den slags.

Interviewer: ja, så kom vi jo også lidt ind på hvilke typer af virksomheder som det var du har arbejdet med. Så jeg springer lidt videre og starter med at spørge lidt ind til revisorernes erstatningsansvar sådan helt overordnet. Når du reviderer børsnoterede virksomheder, hvordan fastlægges så de risici der er forbundet med revisionen og her ift. at overse noget, som kunne have nogle konsekvenser for regnskabsbrugerne og i sidste ende, så I kunne i falde en eller anden form for erstatningsansvar.

Revisor – big 4: årh, det var et bredt spørgsmål, nu skal vi lige se om jeg svarer på det, når jeg svarer, men vi bruger jo rigtig meget tid i vores planlægningsfase og i vores risikovurderingsfase på at opdatere vores kendskab til virksomheden og de forhold der er i virksomheden ift. jamen hvad er det for nogle transaktioner der er og er der noget som falder uden for hvad vi ville forvente sker. Det bruger vi en del tid på. Så indledningsvist så kan man sige, på børsnoterede virksomheder der vil jeg sige at de overvejelser de ligger historisk tidligere i forløbet hvilket nok også er med til at gøre at de bliver bedre og mit indtryk er også at de er også mere robuste. Man kan sige, at det er samme revisionsstandarder om virksomheden er noteret eller ikke noteret, men jeg tror at revisionsvirksomhedernes interne processer og procedurer er egentligt med til at underbygge at man har et ekstra fokus i de børsnoterede virksomheder og også ekstra øjne på det i form af en kvalitetssikringspartner og så videre. Der er langt større krav til hvornår man ville skulle konsultere ift. en faglig afdeling eller nogle særlige forhold og ens afrapportering både i revisionsprotokollat eller også i påtegningen ift. med Key audit matters bliver også gennemgået. Ja.

Interviewer: Ja, det er fordi jeg tænker om det, eller vi kan tale om disciplinæransvar og der er en risiko for også at man kan lande der i revisornævnet, hvis man ikke gør sit arbejde ordentligt. Så det kan jo godt være at det er lidt abstrakt at tænke over i erstatningsansvar direkte.

Revisor – big 4: Ja, de to ting, kan jo godt nogle gange følges ad, for jeg tror nogle gange at når du ender i en retssag, hvor der er nogle der gerne vil have dig idømt erstatningsansvar, så tror jeg de vil køre den ind forbi revisornævnet først, for at bruge det som løftestang.

Interviewer: Ja, for så har du ligesom indgangsvinklen, for hvis du ikke kan få den igennem der, så kan du heller ikke rigtigt løfte en erstatningssag. Så det er klart.

Revisor – big 4: Ja, altså hvis du spørger om det fylder noget.

Interviewer: Ja, altså om det påvirker jeres fokus i revisionen for børsnoterede virksomheder?

Revisor – big 4: Nej, altså vi søger jo altid at gøre det efter standarderne og så godt som muligt og når man har haft sager udtaget til kvalitetskontrol eller også hvis der har været noget kritik, så ved man godt, at det at få tingene gjort rigtig første gang og få veldokumenteret det er bare det som giver det bedste arbejdsklima, det er bedst for kundeforholdet, det er bedst for teamet, det er bedst for ens nattesøvn og også bedst for den økonomi man kan realisere sagerne på og jeg tror bare vi forsøger at gøre det så godt og rigtigt som muligt og det er ikke sådan at det er erstatningsansvaret der tynger en, det ligger mere bare sådan i ens DNA i revisionsopgaven synes jeg.

Interviewer: Jamen det er jo helt fair. Men hvad med lovgivningen, hvad er din holdning generelt til revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar?

Revisor – big 4: Jeg har faktisk også lige svaret på et spørgeskema, det var så nogle i Ålborg der skriver om noget af det samme, og de var også ved at argumentere for at man skulle reducere det, altså at man skulle begrænse det til X antal revisionshonoraret eller i forhold til et andet parameter, men jeg synes egentligt at det er det som er med til at give revisionen værdi og give det styrke. Altså jeg har ikke noget problem med det, jeg synes at det ligger til det samfundsmæssig opdrag man har fået, og så må man bare gøre det der skal til, for at man kan stå på mål for det. Så jeg tror det vil devaluere værdien af revision for meget hvis at der kom, begrænsninger på det.

Interviewer: Okay, jamen så du er faktisk mere for. Det er fordi, at mit næste ville være dine argumenter for og imod begrænsning, ja og hvad tænker du her?

Revisor – big 4: Imod, her tænker jeg værdien af det, her vil nogen sige, jamen hvorfor er det så overhovedet at vi altså, hvad det er overhovedet vi skal bruge revisionen til, jeg tror at det vil forringe kvaliteten af revisionen og efterspørgslen af revisionen og generelt værdien af det, så jeg tror ikke rigtigt at jeg kan se nogen fordele sådan som der vil være ved det. Det vil vel være at de virksomheder hvor der måske er få regnskabsbrugere, men så igen, så er det nok ikke PIE-virksomheder, altså de vil måske kunne få en billigere, de vil måske kunne spare noget tror jeg?

Interviewer: Altså hvorfor vil de kunne spare noget i denne her sammenhæng?

Revisor – big 4: fordi jeg tror at hvis man, det kan faktisk også godt være at det er lidt svært at argumentere for det. Jeg vil tro, at hvis du ikke havde det ubegrænsede ansvar, jamen så ville du se lidt anderledes på revisionsopgaven og der ville måske være nogle ting du ville bruge mindre tid på, og det kunne godt være at revisionen ville blive der eller justeret lidt til. Men det tror jeg måske er det eneste og det kan også godt være, at det er lidt søgt, altså så jeg er fortalere for at det skal fortsat være ubegrænset, men de risici for erhvervet som det medfører.

Interviewer: jamen det er jo helt fair, at du tænker det. Det er jo også spændende at høre. Specielt på grund af at man jo læser meget FSR, at FSR går ind for at begrænse det, og det har de jo kørt meget på de seneste år. Så det er jo meget spændende at høre, ja hvad siger markedet egentligt derude og hvad siger revisorerne egentligt ikke.

Revisor – big 4: Ja, jeg synes egentligt ikke at FSR de rammer hvad kan man sige, FSR de er jo en organisation som skal dække et lille revisionsfirma i nørre smede med 10 ansatte og så skal de også repræsentere X big 4 virksomhed med flere 1000 ansatte som reviderer de meget store og jeg synes ikke altid at de formår helt at få balanceret det, deres argument repræsenterer mere de mindre revisionsfirmaer, der også synes at udvidet gennemgang og sådan noget fine ting, hvor jeg tror at dem der primært kommer fra den anden ende af revisionsmarkedet og arbejder med PIE-virksomheder. Jeg tror ikke, at de nødvendigvis synes, at det er en fin ide.

Interviewer: Ja, okay spændende. Hvad mener du om de erstatningsager vi har set indtil videre i Danmark? Altså der har været Roskilde Bank, du ved, Nordisk fjer, for mange år siden.

Revisor – big 4: Ja, der har jo ikke været så mange.

Interviewer: Ja, det er jo ikke nødvendigvis fordi de er nået frem til en afgørelse, men det har jo stadigvæk været nogle store summer på bordet jo.

Revisor – big 4: Ja, men jeg synes sådan set at det er fint at gå ind og tage den der sag, det eneste jeg har det sådan lidt skidt med ift., revisorsansvar det er det her med, at man har nogle gange en tendens til at

skubbe revisoren forrest i det, altså og det bliver sådan foran ledelse og bestyrelsen ikke. De to eksempler som du nævner der, er jo to klassiske eksempler på, hvor ledelsen ikke har passet deres opgaver. Den ene er jo decideret svig og den anden er jo bare optimisme. Og der er det jo fint, at når man har håndteret ledelsen og deres ansvar, at man så bagefter så siger, jamen så i lyset af det har revisor så også et ansvar, jeg siger bare, at det burde være en formidrende omstændighed, fx i de to sager, at der har været en meget egenrådig ledelse der har gjort som de nu engang har gjort. Men jeg synes det er fint at se på revisor bagefter og så sige om de har passet deres arbejde under de standarder som de skulle. Og hvis de så ikke har det, så er det fint at man dømmes for det. Men jeg synes hele tiden at det skal ses i lyset af, at der er en ledelse der altså står forrest og det er deres handlen og ageren som har væsentlig indflydelse på revisors arbejde. Jeg har ikke noget problem med, når man ser på de to sager, som bliver nævnt som eksempel der, at en revisor vil blive pålagt en eller anden bod eller erstatningsansvar der, og det firma jeg var i før, som var det gamle X big 4 virksomhed, som nu er X big 4 virksomhed har jo også haft med IT Factory, og igen det er jo også et eksempel på noget svig, men jeg tror stadigvæk at der blev indgået et forlig, men havde man ikke gjort det, så tror jeg stadigvæk at man var blevet pålagt at betale noget, og det synes jeg egentligt også der er, jeg synes bare, at hvis aktionærene har tabt en milliard kroner og der ligesom også er noget kritik af ledelsen og de så ikke kan tilbagebetale en milliard kroner, men det kan revisors forsikring, jamen så synes jeg bare at så skal man ikke gå efter revisoren for den milliard eller de skal i hvert fald ikke dømmes for den milliard. Det bliver nødt til at ses i lyset af ledelsens handlen og ageren og hvad det er for en rolle de har haft i den proces, for hvis ledelsen ikke har passet deres arbejde eller har forsøgt at skjule noget, eller har handlet groft uagtsomt, så vil det spille over på revisors arbejde og det mener jeg vil være et parameter som skal med når man skulle vurdere revisors erstatningsansvar.

Interviewer: Jamen så leder det mig faktisk hen i mod at spørge dig om det her solidariske hæftelse der jo er mellem ledelsen og revisor, hvad tænker du så, altså?

Revisor – big 4: jamen, det synes jeg sådan set kan være en svær, altså. det synes jeg sådan set kan være ok, men det bliver jo sat på prøve der hvor det er entydigt at den ene part ikke har passet sit arbejde men den anden har. Om det så er revisor eller ledelsen. Så bliver det jo sat på sin prøve og jeg mener ikke, at hvis man har to parter der skal være solidariske, og så hvis den ene handler uagtsomt eller groft uagtsomt, er man så stadig forpligtet til at være solidariske. Det er det samme som hvis du starter et revisionsfirma, og har en partner der bare ikke passer sit arbejde, så kan det godt være at man hæfter solidarisk, men så synes man jo ikke sådan at man synes det er retfærdigt at man skal ud og sælge sit hus, og realisere det, for at kompensere for det, at nogen har lavet noget forkert. Det synes det er lidt det samme, det er jo fint at man er solidarisk så længe man kan være i samme boks og passe sine ting eller ikke har. Men på tidspunkt den ene har og den anden ikke har, så er det svært at være solidarisk, så er det svært at være solidarisk.

Interviewer: Ja, men det tænker jeg der er mange der deler samme mening.

Revisor – big 4: Det håber jeg.

Interviewer: Jamen i forbindelse med de her senere spektakulære sager i offentligheden, nu nævner jeg også lige OW Bunker og Danske Bank, så har erhvervsstyrelsen jo kørt undersøgelser og indbragt revisorerne for Revisornævnet med henblik på disciplinære sanktioner. Ser du eventuelle konsekvenser for revisors risiko for erstatningsansvar på denne baggrund?

Revisor – big 4: Nej, altså det er jo klart at hvis revisor bliver dømt i revisornævnet og der er nogen som sidder og på samme tid har lidt et tab så kunne det godt være, at de ville bruge det som løftestang til at også gå efter revisor så det kan godt have en påvirkning, jeg tror nu, det ville være kommet alligevel, altså jeg tror ikke at det at erhvervsstyrelsen laver det og indbringer dem, det er sådan mere for at opretholde

kvaliteten i det, jeg tror ikke, altså hvis det er relevant at kigge på revisor og revisors erstatning så tror jeg at det ville være kommet uagtet af erhvervsstyrelsen, så tror jeg det ville komme via dem der har lidt et tab at de vil kigge på revisoren og gå efter det, og evt. selv indbringe det for revisornævnet.

Interviewer: Ja, okay. Jamen vi bevæger os lidt videre i sådan innovation i revisionen. For som jeg nævnte i indledningen, så taler man i UK om at man revisorernes erstatningsansvar er en barriere for innovation. En række grundlæggende faktorer har ændret sig i de senere år i forhold til gennemførelse af en effektiv revision, der er kommet væsentligst ny teknologi og tilgængelighed til store mængder data, som kan bearbejdes med forskellige formål og faser i revisionsprocessen. f.eks. som led i risikovurderingshandlinger, test af kontroller, og substansrevision eller analytiske handlinger. Det giver mulighed for i højere grad at målrette revisionshandlinger mod revisors subjektive risikoforståelse – måske på bekostning af mere standardiserede revisionsprogrammer. Mener du at risikoen for revisoransvar påvirker jeres udnyttelse af disse nye muligheder for at nytænke og effektivisere revisionen?

Revisor – big 4: Nej, det tror jeg ikke. Jeg tror mere det er med til at skubbe til udviklingen, og så sige, at vi bliver jo nødt til som minimum at følge med hvorledes vores kunder og registrere og arbejder med data og stigende data mængder og vi skulle jo egentligt i bund og grund gerne være et skridt foran, så jeg synes egentligt at den teknologiske udvikling og det udvikling der sker i værktøjer det er bl.a. med til at, det er noget der bliver skubbet af, at man har det erstatningsansvar og den forpligtelse man har for at prøve at søge og prøve at være foran og gøre det sådan så godt som man jo overhovedet kan. Så jeg ser det ikke sådan som en begrænsning, men mere at det er med til at skubbe at vi skal følge med udviklingen, for ellers ville der komme, hvad kan man sige, rigtigt mange erstatningssager tror jeg. Da jeg startede som revisor så var det jo sådan at hvis man skulle sende en saldomeddelelse, eller et eller andet, der tog man bare 25 og så skulle man ikke rigtigt forklare yderligere, der er heldigvis sket en del med stikprøve værktøjer og der er nu mange værktøjer der kan hjælpe med debitor risiko og dokumentation fra enden til anden så jeg tror hele tiden man har brug for at rykke den der barre for hvad der skal ske, og så jeg synes egentligt bare at det pres der er, er med til at sikre.

Interviewer: Okay, jamen det er jo lidt anderledes end hvad de har fundet frem tilovre i UK.

Revisor – big 4: Jamen, er der nogle der har en opfattelse af at det skaber en barriere for det?

Interviewer: Ja, for det skaber en form for barriere i form af, at man godt kan være bange for at ende i en erstatningssag, hvis man ikke følger proceduren, så det her med at have en lidt mere hvad kan man sige, personlig.

Revisor – big 4: innovation skal jo ske, som globalt firma, globalt netværk, det er jo der innovation skal ske. Altså jeg kan godt forstå den enkelte revisionspartner der sidder på en sag, kan have svært ved at være meget innovativ der. Men det synes jeg sådan set heller ikke at man skal. Altså nu har jeg også været revisor for McDonalds, og nu har jeg brugt den sammenligning, at det der bliver revideret i X big 4 virksomhed i KBH skal være den samme i Venezuela som at spise en big mac de to forskellige steder. Det skal være nogenlunde det samme. Og det skal være drevet af de her store globale netværk og det skal så skubbes ud til ledelsen og den enkelte partner, så den enkelte partner ikke skal have de enkelte overvejelser ift. innovation. Men det skal være noget der kommer og så skal det selvfølgelig være gennemtestet og gennemprøvet, så det er med til at højne kvaliteten og det skal man ikke sidde og være i tvivl om, eller bange for at bruge.

Interviewer: Jamen det er jo netop det, som jeg tror det handler lidt om, det er det at man godt kan være bange for. Det kommer i hvert fald til at ske langsommere, fordi at man netop skal ind og sikre sig at det

hele er, i orden sådan så hvis der nu kommer en sag eller hvis bare når vi snakker det her med disciplinæransvar, at der så heller ikke kommer nogen sag der, så man laver sit forarbejde ordentligt, da man måske bruger noget teknologi eller gør noget andet som man ikke har gjort før, så bliver det i hvert fald, at man skal dokumentere det på en anden måde.

Revisor – big 4: jo jo, men det synes jeg faktisk man er i gang med at se et stort skifte, at man arbejder med data og at det bliver gjort i lang større udstrækning end før, men der er der måske nogen som er mere tilbageholdende på enkeltsager med at gøre dette, men der kommer et push for, at det skal man gøre. Og i bund og grund de værktøjer jeg synes der kommer, altså det er med fokus på at højne kvaliteten altså, så det kan godt være at der sidder nogen enkeltvist og er utryk ved det, men samlet er det jo ofr at hjælpe og højne kvaliteten på revisionsopgaverne.

Interviewer: Ja, men vi går lidt videre til konkurrencen på revisionsmarkedet, for igen i Storbritannien mener man, at revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar begrænser konkurrencen på revisionsmarkedet og dermed også forringer revisionskvaliteten. De mener, at mere konkurrence vil medføre øget revisionskvalitet. I Storbritannien, ligesom i Danmark, er Big 4 dominerende på markedet og "ikke Big 4 revisionsvirksomheder" kan ikke komme ind på dette marked, da der er for store risici og omkostninger forbundet med at kunne ifalde et erstatningsansvar.

Man mener derfor, at ved at begrænse revisorernes erstatningsansvar øges konkurrencen på markedet og fremmer kvaliteten i revisionen. Så set i lyset af det, hvad tænker du om den nuværende konkurrencesituation på revisionsmarkedet i DK?

Revisor – big 4: Ja, du sagde et eller andet aller først, de to første sætninger, prøv lige at sige dem igen.

Interviewer: i Storbritannien mener man, at revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar begrænser konkurrencen på revisionsmarkedet og forringer revisionskvaliteten. Man mener dermed omvendt at hvis man ikke begrænser, så fremmer man det.

Revisor – big 4: Okay, ja, så der er nogle som er bange for at revidere PIE-virksomheder, da risikoen er for stor.

Interviewer: Ja, det med at de ikke kan komme op og konkurrere med big 4, men mener i UK at de ligesom dominerer og at det gør dem dovne og dermed ligesom forringer revisionskvaliteten. Det er jo fra myndighedernes side, og dermed har de en interesse og har fremlagt, at de gerne vil begrænsningen på det, fordi de mener, at ved at man skubber de her ikke big 4 revisionsvirksomheder, altså det næste led, de mellemstore op at så vil der være mere konkurrence og så vil man også oppe sig mere. Så det er jo sådan lidt hvordan du ser konkurrencesituationen i Danmark.

Revisor – big 4: Ja, men jeg synes jo konkurrencesituationen i Danmark er benhård. Altså jeg tror aldrig den har været hårdere. Og så synes jeg også i Danmark at vi har en lidt særlig konkurrencesituation fordi at vi har på PIE-virksomhederne har vi tre der er meget dominerende, og så har vi X big 4 virksomheder som er der, men hvor der er langt op til de andre tre. Det giver en lidt særlig konkurrencesituation i forhold til UK. Min opfattelse af hvorfor BDO, Beierholm og des lige rundt omkring i verdenen ikke går efter PIE-virksomheder, det er ikke på grund af høj risiko på de her PIE-virksomheder. Det er fordi, ja nu bliver det lidt, nu kommer det til at lyde lidt af big 4 arrogance her, men det er fordi at de ikke vil have den øgede kvalitetskontrol det medfører og det pres det vil ligge på deres forretning. Det er min klare opfattelse, at de har en lavere kvalitet og at de også har, de er underlagt mindre kvalitetskontrol fra myndighederne blandt andet fordi de ikke har eller kun har få PIE-virksomheder og derfor tror jeg, at cost benefit for dem ved og gå op og tage flere PIE-virksomheder, hvor konkurrencen er hård og hvor priserne ikke er høje, det er at det

kan de ikke se ift. det ekstra arbejde der bliver nødt til at blive lavet centralt og på de enkelte sager, som de har med risiko for at de bliver udtaget til kvalitetskontroller og få hængt det ud. Så jeg ser det lidt anderledes og jeg tror også, at når de helt store C25 virksomheder laver udbud i Danmark, så er de med på, at de kun spørger big 4, det er ikke sådan at, hvis man har en kunde lige under 4-5 år, så er det ikke nogen god forretning, hvilke også er med til at underbygge det her med konkurrencen, altså den er altså hård. Og jeg tror altså heller ikke at det er erstatningen der tyngder BDO eller dets lige. Jeg tror det er nogle helt andre ting for dem.

Interviewer: Hvordan vil mere konkurrence på revisionsmarkedet i DK påvirke kvaliteten af revision tænker du i Danmark?

Revisor – big 4: ja, det handler om at finde på konkurrencen, og finde den rigtige balance. Fordi der er også nogle der kan argumentere for at for meget konkurrence kan være med til at forringe kvaliteten fordi ikke også at det er sådan at hvis man har en sag, at hvis man får 100.000 for, så vil man i de forskellige firmaer have nogle forskellige KPI'er eller nøgler for, hvor meget tid man må bruge på sådan en sag. Og så kommer man og bruger lidt mere, fordi det synes man, at man skal, men på et tidspunkt så når man til en grænse og så bliver de sidste 10 % ikke lavet, eller også bliver det lavet med 2% indsats, for at økonomi og den rette anvendelse af ressourcer også fylder noget. Derfor tror jeg også at man skal være påpasselig med at det her med for meget konkurrence i hvert fald det der medfører et prispres kan have en negativ påvirkning på kvaliteten og den diskussion synes jeg, nemt nok at sige når man er partner i et firma, men den synes jeg også skal fylde noget. Men jeg er også med på, at på den anden side, at hvis der ingen konkurrence er, og man i bund og grund bare kan tage de honorarer som man gerne vil have, jamen så bliver man nok ikke motiveret af at udføre revisionen effektivt, eller gå så meget op i kvalitet. Så jeg synes det er en balance der skal findes.

Interviewer: Ja, men hvordan ville mere konkurrence på revisionsmarkedet påvirke innovation i udførelsen af revision?

Revisor – big 4: jamen, for det første jeg synes hele den her notion om, at der ikke er stor konkurrence på revisionsmarkedet, den køber jeg ikke, som en præmis. Altså du har 4 store og de kæmper, det er jo altså en blodig kamp land til land, hus til hus ift. hvem der er størst og bedst. Så præmissen om at der ikke er konkurrence, den køber jeg ikke, og jeg synes egentligt at der er konkurrence og jeg er med på, at der skal være konkurrence for at sikre innovation, men jeg synes så også at der er meget innovation, fx har jeg siddet med i en arbejdsgruppe i FSR, hvor vi har prøvet at skyde lidt over mod advokatbranchen, hvor man kan sige at der er mange advokatfirmaer i Danmark, men det er ikke fordi, at der er helt vildt meget konkurrence, eller at de har flyttet sig helt vildt meget på innovation eller digitalisering, som man fx ser sammenholdt med revisionsfirmaer. Der er fx ikke et big 4 firma i Danmark, som ikke vil kunne tage ud til Novo eller Mærsk og suge alle deres data ud fra deres finanssystemer og komme tilbage og vise dem et eller andet, de ikke vidste i forvejen. Altså det kommer jo virkelig af det globale netværk, og den innovation der er sket der, så jeg synes konkurrence er med til at skabe innovation helt klart. Om man har fået det optimale ud af konkurrencesituationen på revisionsmarkedet det ved tror jeg at man er tæt på. Jeg tror ikke at meget mere konkurrence vil føre til meget mere innovation. Jeg synes at man skulle prøve at sammenligne det med andre brancher. Det kunne fx være advokatbranchen og så se på hvordan har revisionsbranchen flyttet sig ift. digitalisering og innovation sammenholdt med advokatbranchen. Igen bias, der vil jeg sige, at der har man flyttet sig markant.

Interviewer: Ja, super. Jeg går lidt videre, pga. den fremskredne tid. I UK efter den her konkurs, som jeg sagde, hvor de gerne vil gøre op og reformere revisionsmarkedet, så er man kommet med forslag til, at

revisor også skal forholde sig til information uden for årsregnskabet, som fx børsmeddelelser eller investorpræstationer. Derudover skal revisor ikke kun være begrænset til at kommentere på det, som ledelsen allerede har kommunikeret, men også i sin rapportering i revisionspåtegningen kunne medtage selvstændig information som har betydning for regnskabsbrugerne. Hvordan tænker du, at sådan en udvidelse af påtegningen vil påvirke dit arbejde eller jeres arbejde?

Revisor – big 4: altså jeg synes det her med, at man skal bruge revisor mere aktivt og man skal gære det, det synes jeg at jeg er meget for. For et årsregnskab har jo en eller anden form for værdi men der er jo mange andre oplysninger som interessenter og investorer osv. tillægger værdi nu, man kan jo bare se hvordan hele ESG-agendaen den flytter sig, men jeg synes også at på betalings meddelelser det kunne være resultatforventninger eller andre ting, at det giver mening at man kigger på det, og gør revisors rolle mere fleksibel. Der skal være et eller fast afsæt som er ens og standardiseret mere eller mindre på tværs af verdenen og det kan så være et afsæt i regnskabsstandarderne og revisionsstandarderne kan sagtens supplere det med enkelte delkomponenter. Det sidste du sagde, det der med, at man skal selv medtage oplysninger.

Interviewer: ja, sådan noget selvstændig information som kunne have betydning for regnskabsbrugerne.

Revisor – big 4: Ja, det er jeg ikke så vild med. Jeg synes revision sådan helt grundlæggende fundamentalt bygger på at der er nogen parter hvor den ene sidder med noget information som de gerne vil videregive til nogen andre og de skal fæstne lid til det, og det er der revisor kan være den uafhængige tredjemand i det og viderebringer tilliden til informationen og hvis man skærer den ene part af i den trekant der, så synes jeg at man, det kan jeg ikke fundamentalt lide. Det piller for meget ved revisors grundlæggende rolle og igen også den rolle og ansvarsfordeling som revisionen bygger på. Så det vil jeg ikke, lige den del vil jeg ikke være så vild med.

Interviewer: okay. Der er også en diskussion omkring hvorvidt investorerne/regnskabsbrugerne ikke vil få mere ud af revisionen, hvis man indfører begrænsning af erstatningsansvaret. Tror du, at hvis man som investor og regnskabsbruger oplever, at man får mere åbenhed og innovation i revisionen, at de så også ville være villige til at indføre en begrænsning af erstatningsansvaret for revisorerne? For nu hvis de får den åbenhed som vi snakker om.

Revisor – big 4: Ja, og nej. Det spørgsmål der er også baseret på en præmis om, at det ikke er godt nok som det er nu, og man kunne gøre mange flere ting åbent. Altså jeg tror, at det der med, at man ser, at mange af de ting som man ser nu, og at man begynder at tage nogle flere ting og ligge over i påtegningen og den vej prøver at øge transparensen det synes jeg er en fin udveksling. Jeg tror... prøv lige at stille spørgsmålet igen.

Interviewer: Jamen, det var at hvis nu regnskabsbrugerne og investorer i børsnoterede virksomheder oplever, at man får mere åbenhed og innovation i revisionen, om de så ville være villige til at indføre en begrænsning af erstatningsansvaret for revisorerne? Det er jo ikke sådan at de direkte tager stilling til dette, men de er jo ikke på papiret umiddelbart interesseret i at ændre noget ved det fordi det er jo ikke dårligt for dem.

Revisor – big 4: ja, altså hvis jeg skulle svare i forlængelse af dette, så tror jeg ikke at de vil det. Tingene flytter sig gradvist mod, mere åbenhed og jeg synes ikke nødvendigvis at det behøver at komme på kompromis af det andet. Så det at de skal give afkald på den mulighed de har for erstatningsansvar, for at få noget andet, det ved jeg ikke, om de ville og det ved jeg heller ikke om de ville få noget ud af det.

Præmissen om at hvis man gjorde det for innovation, den køber jeg heller ikke nødvendigvis. Det tror jeg ikke at de ville.

Interviewer: det ville ikke ændre for noget agtigt – altså hvis de fik mere åbenhed. Det ville ikke være et forhandlingspunkt for dem tror du?

Revisor – big 4: Nej, det tror jeg ikke.

Interviewer: Det er blot fordi at jeg tænker, hvis du skal være mere åben i din revisionspåtegning, så skal du jo også lægge mere arbejde i det, det er jo klart selv som revisor skal tage stilling til noget selvstændig information ikke?

Revisor – big 4: jo, revisoren har jo det job at prøve, fordi regnskabsreglerne og revisionsreglerne, altså det er jo svært, det er jo et svært fag, så hvis man prøvede at gøre det fuldstændigt transparent for alle, så tror jeg ikke, altså så tror jeg der ville være mange misforståelser, og folk ville ikke forstå det. Så jeg tror, at det her med at finde balancen i at få præsenteret det som regnskabsbrugerne har brug for, men også på en måde hvormed man sikrer sig, at det kan bruges og anvendes og skaber værdi. Det synes jeg er vigtigt. Og hvis man vil øge transparensen, det kan også være fint, men man skal være sikker på, at det ikke kommer på bekostning af noget forvirring eller noget. Jeg synes godt at der kunne være nogle områder, hvor man kunne have brug for at øge transparensen, fx en af de ting der giver et meget stort Gap det, er sådan noget som væsentlighed og ift. besvigelser og sådan noget altså. Hvor man jo tit kan høre, jamen har I ikke kigget på det. Nej, altså det her er Carlsberg og det er en post til 50.000 kr. så selvfølgelig har vi ikke kigget på det. Men at der kan sidde nogle et eller andet sted og have en forventning om det, der kunne man godt have brug for at skabe mere klarhed og transparens for at lukke det her forventnings gap mellem revisor og regnskabsbruger. Det ville jeg synes er en fin nok rejse, men jeg synes ikke, at det behøves at komme på bekostning af det her med erstatningsansvaret. Håber det giver mening.

Interviewer: Ja, altså jeg sad lige og tænkte. Nu er tiden jo gået.

Revisor – big 4: Det er okay.

Interviewer: Jeg er også lige ved at være færdig. Hvis man indførte et loft over erstatningsansvaret, ville et loft på erstatningsansvaret så ændre noget ift. jeres arbejde?

Revisor – big 4: Altså det politiske korrekte svar her ville være, nej det burde det ikke gøre. Men jeg tror at det kunne være med til at forringe dybden og seriøsiteten ned i det revisionsarbejde der bliver lavet.

Interviewer: Ja okay. Men jeg tror egentligt at det var det. Vi er kommet rigtigt godt rundt om det hele. Har du andre tanker eller andet lige her om emnet?

Revisor – big 4: Næ, men jeg beklager at jeg går lidt imod det tror jeg.

Interviewer: jeg ved ikke om jeg forventede du sagde det ene eller det andet, men det er meget interessant at høre, for der er mange der har det ligesom dig derude, det er bare sjældent at man hører om det fra revisorernes side, jeg havde mere forventet at høre det fra nogle personer, de her argumenter, netop fordi at FSR jo ligger ud med som brancheorganisation at de er for at de gerne vil begrænse det. Så jeg synes det var spændende at høre din holdning til det her med kvaliteten, for det er noget som virkelig bliver talt meget om, og hvordan man fremmer kvaliteten. Det ønsker man jo altid. Så er det jo spændende at se om det her kunne være et parameter inden for det ikke.

Revisor – big 4: men jeg synes hele det her med at der er dårlig revisionskvalitet, det kommer hurtigt ud af proportion ikke, altså hver gang der kommer en IT Factory eller en Wirecard sag i Tyskland, så kommer det hurtigt til at fylde alt for meget. Man glemmer de titusindvis af regnskaber der også er skrevet på, hvor der ikke har været problemer. Så det bliver meget lovgivningsdrevet af enkeltsager. Og sådan har det altid været. Altså i Danmark der har vi revisionsprotokollat, som kom på baggrund af Nordisk Fjer, som du selv sagde. Så det er meget på baggrund af enkelte sager, hvor jeg egentligt synes at kvaliteten af det er god og mange af de sager der har det været ledelsen eller det har været revisor der har haft for travlt eller skulle være gået på pension før tid, altså. Så jeg synes jo egentligt at kvaliteten den er god og har været det stødt stigende den tid jeg har været revisor.

Interviewer: okay, så lige et spørgsmål mere, dette her med at big 4 dominans på markedet, hvad tænker du generelt om at big 4 dominerer markedet for revisionsydelser for børsnoterede ydelser.

Revisor – big 4: det synes jeg jo egentligt er, det ved jeg ikke. For mig er det naturligt. Det er jo sådan at der er et frit valg, og vi ser jo nogle gange at de store virksomheder der kommer op, som har haft en lille revisor med på vejen og på et tidspunkt beslutter sig for at skilles. Og jeg synes jo egentligt at big 4 er bygget op for at kunne håndtere det. Det er ikke de mindre, det er de ikke til, så for mig er det helt naturligt. Og hvis man har et marked, hvor 4 konkurrerer, det her med, at der ikke er konkurrence, det synes jeg er altså er svært. Der er kun 4, der på mange parametre, nu ved jeg godt, at X big 4 virksomhed er lidt bagud på nogle punkter, men på rigtig mange markeder har lige forudsætninger. Det er svært at finde mange andre brancher hvor man har det. Og det er jo ikke sådan at virksomheden ikke kan tage det andet. Der er bare en brugerpræference mod det, det synes jeg også man må tage i betragtning. BDO er jo også i alle de lande, hvor Novo Nordisk er i. Så Novo Nordisk kunne godt vælge BDO hvis de ville det. Men det har de jo valgt ikke at gøre, de har jo valgt ikke at spørge dem. Men de kunne jo godt have gjort det.

Interviewer: hvorfor tror du, at de ikke gør det?

Revisor – big 4: Det er vel igen, fordi opdagelse og at de godt ved at de andre revisionsvirksomheder har prøvet det før, de har infrastruktur ikke bare i Danmark, men i hele verdenen.

Interviewer: De har nogle stordriftsfordele måske?

Revisor – big 4: Ja, de er ligesom gearet op til det. Så det er også en brugerpræference, så det synes jeg også man skal tage med. Men jeg synes at konkurrencen er benhård.

Interviewer: Ja, ok. Men så vil jeg blot sige tusind tak for din tid.

Bilag 4 - Interview med 'ikke-Big 4 revisor'

Revisor anonymiseret og er omtalt som Revisor – ikke-Big 4.

Ikke-big 4 virksomheden er anonymiseret og kaldes blot for 'X virksomhed' steder hvor der er fortrolige oplysninger eller anden information som kan være med til at identificere interviewpersonen.

Interviewer: I Storbritannien i år 2018 kollapsede den store børsnoterede virksomhed Carillion, som havde ca. 43.000 medarbejdere og aktiviteter som var omfattende indenfor bl.a. den offentlige sektor. Konkursen skabte derfor store samfundsmæssige konsekvenser for UK fx ift. igangværende byggerier og for forsvaret. Kollapset kom hurtigt og uventet, da årsregnskabet for 2016 var i overensstemmelse med forventningerne og med en blank revisionspåtegning. Derudover var der en omsætningsfremgang på 14%, stort overskud og en uændret ordrebeholdning. I 2017 kommer første advarselstegn, hvor det oplyses, at der skal ske en nedskrivning for det, som svarer til de foregående 7 års overskud. Så rimeligt meget. Og her mener kritikere at der var anvendt 'reverse factoring' som camouflerede gæld til finansielle långivere og dermed gjorde Carillion mere sårbar overfor sine långivere end hvad der ligesom fremgik af de her årsregnskaber. Derudover så havde ledelsen ikke holdt sig tilbage ift. deres egen vederlæggelse på samme tid med, at de 27.000 medarbejdere, som var afhængig af den medarbejderpension de havde blev påvirket negativt og dermed påførte UK's system for kompensation af pensioner ved de her virksomhedskollapser det største tab nogensinde. Derfor har konkursen af Carillion også skabt en stor politisk deltagelse i UK.

Konkursen medfører så, at det engelske parlament igangsatte en større undersøgelse med bl.a. afhøringer af ledelsen, revisorer og rådgivere, som førte til en rapport med parlamentets vurdering af konkursen som var en kritik af at alle involverede og at de havde svigtet deres ansvar. Revisorerne fik kritik af ikke at have forholdt sig kritisk nok, men havde varetaget egne snævre økonomiske interesser. Og her kommer Big4 særligt i fokus, da de var revisor for Carillion gennem 19 år, som bl.a. andet ekstern revisor, intern revisor og rådgiver. Konklusionen er, at Parlamentet ønsker et tilsyn med ledelser i PIE-virksomheder og at reformere markedet for revision af børsnoterede selskaber. I forbindelse med dette, blev der udarbejdet 3 rapporter som danner grundlag for de ønskede forandringer i UK. Dette har alt sammen sat scenen for væsentlig forandring i reguleringen af børsnoterede selskaber, myndighedstilsyn, revisors pligter og markedet for revision af børsnoterede virksomheder, som domineres af big4.

I foråret 2021 blev der fremlagt et udkast til lovgivningsinitiativer fra regeringen, så det hele også bliver lidt mere aktuelt, som bygger på de tre rapporter, og som har til formål, at skal genskabe tillid i revision og corporate governance.

I denne sammenhæng diskuteres også hvorvidt revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar skaber en barriere for innovation og konkurrencen på revisionsmarkedet og det er det som er omdrejningspunktet for mit speciale.

Så det er lige at koge det helt ned. Har du nogen spørgsmål til det her lige umiddelbart?

Revisor – ikke-big 4: Nej, eller hvad sagde du, det ubegrænsede revisionsansvar?

Interviewer: Ja, revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar og at det skaber en barriere for innovation og konkurrence på revisionsmarkedet. Innovation her ift. revision i revisionen.

Revisor – ikke-big 4: Nå, altså fordi andre skal kunne komme ind og byde på det eller hvad ift.?

Interviewer: ift. teknologisk udvikling faktisk. Altså hvordan man har alle de her, altså at de holder sig lidt tilbage kan man sige, ift. at anvende nye metoder til at udføre revision på, fordi det altså er en ny måde at gøre det på, og dermed er der en risiko for, at hvis man kommer ud for en eller anden sag, at man så måske ikke kan bevise dit arbejde på samme måde. Fx revisionsbevis. Det er i hvert fald det de er fundet frem til i UK. Så nu undersøger jeg så, ift. Danmark, om det samme gør sig gældende.

Revisor – ikke-big 4: Okay, jamen det er bare fordi at jeg ikke nødvendigvis er helt enig i, at vi er tilbageholdende med at inddrage analyseværktøjer. Der er jo eksempelvis Adeva, har jo eksisteret i rigtig mange år som revisorværktøjer og sidste tre-fem år er der jo sket rigtig meget på analyseværktøjssiden som går ind og analyserer på big data hele vejen rundt, specielt ift. PIE-virksomheder. Så det er mere præmissen jeg ikke er helt enig i. Men det kan du jo ikke gøre noget ved.

Interviewer: Nej, men det er jo det der er det spændende at se på ift. UK kontra Danmark, da det jo ikke er helt det samme, men derfor kan der jo måske stadig godt være nogle tendenser som man kan se på.

Revisor – ikke-big 4: Nej, men jeg vil stadig sige at når du er en del af et netværk, så skabes der også nogle forventninger til, at man har og bruger de analyseværktøjer. Selvfølgelig er det ikke noget vi alle sammen får, altså vi har noget revisionsværktøj, men analyseværktøjet er i hvert fald ikke fra X virksomheds side ikke en del af den pakke vi får fra internationalt, men der er nogle klare forventninger til, at når vi leverer revision af PIE-virksomheder, eller bare store virksomheder med masser af data, så er der noget analyse på, så og det har de andre big 4 også, eller ikke de andre, men de rigtige big 4, så ja, det er bare for at sige, at jeg er ikke enig i præmissen på det område.

Interviewer: Jamen det kan jeg godt høre. Det er jo spændende at høre hvad der egentligt bliver sagt ikk, ift. hvad de undersøger.

Revisor – ikke-big 4: Ja, udfordringen i det er også generelt er også altså at når, at når politikerne går ind på sådan nogle ting, det er jo også det er der kommet ind i disse EU regler om PIE-virksomheder og alle de her ting, at så strammer de op for at lave sådan nogle sanktioner for, om det så er revisorerne eller andre erhvervsgrupper så er det jo et problem fordi de ikke når dybt nok ned i hvad det er sagens kerne er eller hvad der er muligt og sådan nogle ting, og det synes jeg jo er hæmmende for det rigtige arbejde der skal ske, i stedet for at man prøver at finde ud af hvad er sagens kerne og hvorfor er det sket i stedet for at nu skal der være restriktioner og nu skal vi starte bedre og hvad sidst fik vi, gik vi fra at hvis der kommer revisornævnsager, så skal de nu offentliggøres og nu kommer der også en lang række andre småting, i den der strammingspulje som der kom ikke.

Interviewer: Ja, præcis.

Revisor – ikke-big 4: Ja, der er sgu mig bekendt, ikke nogen der gør eller laver en fejl med vilje, når vi reviderer. Så er det, nu skal jeg ikke kun sige at det er sådan her i denne sag eller i andre sager, men mig bekendt har jeg altså ikke, er det udgangspunktet at man gør alt det bedste man kan, og så kan det godt være at man overser nogle elementer, men det er faktisk ikke med vilje. Og vi forsøger at udvise den her professionelle skepsis som vi nu engang skal i henhold til standarderne men den er godt nok svær også at definere og dokumentere at du på et eller andet vurderingsmæssigt set har været skepsis nok ift. hvad ledelsen siger og hvad de kommer frem med af beregninger. Nå, ja.

Interviewer: Helt sikkert. Men spændende. Jeg kan høre, at det er en masse gode punkter til mine spørgsmål her. Men aller først ville jeg gerne høre om du kunne fortælle din stilling, din baggrund og hvor mange år du har været revisor. Bare sådan kort overordnet.

Revisor – ikke-big 4: Ja, jeg hedder X og er statsautoriseret revisor og har været det i, ja det er sgu 20 år nu, og jeg sidder her i X virksomhed som, ja, jeg er faktisk også ansvarlig for hele Risk & compliance området, og har også en stor del af at skrive under på børsnoterede virksomheder og har også en del af vores interne kvalitetssikringsprogrammer, som laver kvalitetssikring på First North sager og andre børsnoterede sager.

Interviewer: Okay, spændende. Yes.

Revisor – ikke-big 4: Ja, altså det ved jeg sgu ikke.

Interviewer: Det lyder da spændende. Men første sådant emne vi snakker om, det er revisors erstatningsansvar sådan helt overordnet, hvor jeg bare vil starte med at høre, at når du reviderer børsnoterede virksomheder, hvilke forholdsregler tager i så ift. de risici der er forbundet med revisionen, som kan have konsekvenser for regnskabsbrugere og medføre risiko for ansvar? Bare sådan lidt overordnet.

Revisor – ikke-big 4: Jamen altså der er jo grundlæggende set ikke forskel på om vi reviderer en lille virksomhed eller en stor virksomhed. Forstå mig ret, at vi går jo stadig risikorettet til opgaven, men det er jo klart, at det har væsentlig større implikationer hvis at en børsnoteret går ned, også ift. branding. Så det vi typisk gør, det er jo dels at have større fokus på hvad er vores væsentlighedsniveau så at de beregningslementer der er med i det at det er multipler vi laver der og dels går vi også over og kigger, har vi jo altid en kvalitetssikringsgennemgang af en uafhængig part med i opgaven. Så det vil sige, Det er jo ligesom det som er de to største elementer i opgaven ift. at revidere andre virksomheder. Det er jo at have større fokus på risici og have en ekstern part fra firmaet og ift. teamet.

Interviewer: Okay, så det vil sige at I faktisk har nogle indover og tjekker jeres kvalitet?

Revisor – ikke-big 4: Ja, vi har altid en uafhængig, en fra vores egen X virksomhed til at kigge en over skulderen og sikre at den måde vi nu har ageret på, og revideret på, også er en der er inde i det. Det er helt fra planlægningsfasen til rapporteringsafslutningsfasen.

Interviewer: ja, okay. De her forholdsregler I tager, påvirker det sådan dit arbejde med revisionen?

Revisor – ikke-big 4: Ja, det gør det jo i form af at fokus er lidt, jeg vil godt lige springe tilbage til, at typisk så er vi jo også et team der er mere erfarent også. End, vi tager jo sjældent de yngste og uerfarne medarbejder med ud på sådan nogle opgaver. Der vil det jo ofte være nogen som har væsentlig større indsigt og revisionsmæssig erfaring i sådan nogle opgaver vi får. Og så har vi jo, ja så springer vi lige tilbage til igen, at vi typisk også har it-revisorer med igen, for at sikre netop at det her data, som vi lige talte om indledningsvist, det er jo data drevent og typisk er der rigtigt mange informationer i de datainformationer, hvorfor det er nødvendigt at have noget data og it-analyse på. Og så tilbage til dit spørgsmål, det gør så også at overvågenheden og fokus er noget andet, netop fordi at der ingen tvivl er om, at der er større fokus på opgaven og hvis vi lidt kynisk siger, at jamen hvis jeg skriver forkert under på en lille hovedaktionærs selskab, jamen det har jo ikke så stor erstatningsmæssig betydning, som hvis jeg skriver under fejlagtigt på et børsnoteret. Det er klart at set i lyset med det eksempel som du kom med, så vil erstatningsansvaret jo være stort og vores forsikrings selskab vil nok også blive rimeligt kede af det, hvis vi kom med sådan, hvis vi blev dømt ansvarlig for en stor erstatning. Så der er ingen tvivl om, at overvågning og involvering fra mig som underskrivende revisor vil være større end på en traditionel revisionsopgave. Så jo flere interessenter

og jo større risiko, eller ikke jo større risiko, men hvis der kan komme et større erstatningsansvar, det er jo noget af det, som vi har fokus på, og det jo er jo, ikke kun på PIE-virksomheder, men også på andre typer af virksomheder. Vi har igennem de sidste par år etableret et program hvor vi går ind og kigger på, hvad er det for nogle risici vi har på alle revisioner, så det ikke kun er på PIE-virksomhederne, men på alle revisionerne kan der komme risici for at vi kan komme ind i en erstatningspligt der og hvad det er for nogle elementer der går ind og påvirker det, så der, vi har etableret på alle revisionsopgaver. Hvor vi overvåger hvad det er for nogle indikationer der kan være.

Interviewer: Ok, super. Hvad med lovgivningen i det her. Når vi lige snakker om det her med hvor fokus er, hvad er din holdning til revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar?

Revisor – ikke-big 4: Jamen det er jo i princippet fint nok, forstå mig ret, selvfølgelig vil jeg jo gerne reducere mit ansvar og mit firmaets forpligtelser over for vores forsikringsselskab, for det er jo klart at vi får nogle ordentlige, hvis vi får nogle, jeg vil sige omvendt. De erstatninger vi har betalt vil jo koste os i fremtidige præmier og selvrisiko og sådan nogle ting og det er jo klart, at det er et konkurrenceelement, hvor vi jo, hvor prisen og det gør jo så også at pris, ift. den konkurrence og den pris der er på revisionsydelsen på PIE-virksomheder, hænger nok ikke helt mål med de stigninger vi ser i vores præmier på. Men det er jo noget vi selv skal arbejde med, at nu bliver det dyrere overfor vores kunder, men jeg har ikke nærmere tænkt over, vi er indtil videre lykkeligt forskånet for i Danmark i hvert fald i vores firma for større erstatningsansvar, så det er ikke noget jeg har tænkt over eller spekuleret over. Men det er klart, at på alle mulige andre opgaver, der begrænser vi vores erstatningsansvar, så der er større sammenhæng mellem honorar og den erstatning vi kan blive pålagt.

Interviewer: Hvad er så din holdning til at indføre en begrænsning på det her erstatningsansvar?

Revisor – ikke-big 4: Jamen så udgangspunkt vil jeg være glad for det, for det vil gøre tingene nemmere ift. vores egen omkostningsstruktur og så den måde hvor vi arbejder på. Jeg tror ikke, forstå mig ret, det er ikke noget vi går og tænker over i hverdagen og vi begår jo ikke fejl eller undgår at se nogle ting i vores revisioner, der gør vi jo vores arbejde så godt som muligt, så det er jo ikke noget vi går og tænker over i hverdagen, om vi har et ubegrænset erstatningsansvar. Det er jo, vi ved jo at vi har en forsikring og det er jo så det, hvis vi utilsigtet skulle komme til at lave en fejl, som gør noget stort. Så det er jo ikke fordi at vi i hverdagen agerer anderledes om der skulle være en begrænsning eller ikke være en begrænsning.

Interviewer: Jamen det er også fair nok. Det er jo også mere abstrakt jo, altså det er jo lidt langt, det er måske lidt svært lige at sige om man forholder sig til det, til dagligt. Men ja. Men hvis du skulle sige nogle argumenter for eller imod at indføre en begrænsning. Hvad ser du så fra dit perspektiv?

Revisor – ikke-big 4: Jamen det. Det gør det nemmere at drive forretning, for så kender vi nemmere vores omkostningsbase og for os for at få en forsikring. Forstå mig ret, at lige nu ser vi også ind i at der ikke er så mange forsikringsselskaber der rent faktisk ønsker at forsikre os. Jeg tror vi har lige nu to udbydere i Danmark ikke, og det gør så også at konkurrencen mellem de forsikringer til at være ret begrænset ikke, og det gør så også at vores omkostningsbase er også ret begrænsede. Og det gør så også, kan man sige at faktisk også for selve PIE-virksomhederne, gør det jo, at der faktisk heller ikke er særlig mange revisionsvirksomheder der ønsker at have PIE-virksomheder. Vi har selv diskuteret internt om det også er noget vi ønsker at have og jeg ved også at vores medlemsfirma i Holland de har eksempelvis helt fravalgt at have børsnoterede virksomheder også af samme årsag, dels på grund af den myndighedsovervågning der er og der er også alle mulige andre årsager, inkl. Noget forsikring ikke. Så der er, det gør også at jo større risiko der kan pålægges en revisionsvirksomhed, gør også at man overvejer er det, det værd også at blive udsat for den risiko, og det gør så også for PIE-virksomheder, at der så ikke er så mange virksomheder at

vælge i mellem i forhold til den revisionsydelse de gerne vil have og når der så på samme tid er indført den rotationsregel på samme niveau, jamen så giver det jo også en udfordring for dem. De har jo et fåtal af samarbejdspartnere at vælge i mellem. Ja.

Interviewer: Ja, det kan man jo sige er dit lidt for i hvert fald. Hvad hvis du skulle se noget i mod. Har du noget i mod at indføre en begrænsning? Et argument, eller noget du ser som noget, altså en grund til ikke at gøre det?

Revisor – ikke-big 4: Det skulle selvfølgelig være at gå ud fra, at når du tænker hvad vi er sat i verdenen for, som offentlighedens tillidsrepræsentant jamen så er det jo selvfølgelig at vi skal bidrage til at levere den rigtige erklæring på et regnskab og så dermed også være forpligtede til at erstatte hvis at vi begår fejl, men jeg vil så også sige, at når man ind i mellem hører om de erstatningssummer det er som der bliver betalt, så står det jo overhovedet ikke mål med den indsats og det arbejde vi har gjort, og derfor bliver det nogle ekstrapropiante størrelser som, men ud fra en samfundsmæssig synsvinkel, jamen vi bliver betalt som at gardere og give den her revisionspåtegning på et regnskab, og det er jo så vores forpligtelse, og så må vi jo også betale hvis at vi begår fejl og det kan dokumenteres at vi som revisorer har begået fejl. Så i den kontekst, må det være rigtigt.

Interviewer: Hvad med sådan noget som omdømme og kvalitet? Altså sådan noget med, om der ligger noget interesse i at bevare et ubegrænset erstatningsansvar ift. at man så har en eller anden form for, at man viser sine kunder at man gerne vil have et ubegrænset erstatningsansvar fordi man ved, at man har høj kvalitet for eksempel og bevare et godt omdømme?

Revisor – ikke-big 4: Ja, det kan jeg sagtens forstå, men jeg mener stadig at man sagtens kan bevise dette, selvom man har en begrænsning, de arbejder jo med en faktor 3 på mange ydelser gange honoraret og det kan man så sige skal være gange 100 eller have noget andet cap på hvad det skal være, om det så skal være 50 eller 100 mio. whatever, det jo stadig tillid og det vil langt de fleste virksomheder også kunne agere inden for. Det er klart, at nogle af de her børsnoterede og der vil også være noget andet, hvis at blev, nu det jo ikke Carlsberg eller Mærsk eller nogle af de andre, store Nasdaq og der er summerne også noget helt andet. Men her kunne man godt have noget tilsvarende, hvor at der også er at man så på hvad er honoraret og hvad er størrelsen på virksomheden uden at det er fordi at alle de andre virksomheder de revidere virksomheder de vil også gerne risikoafgrænsningen, så når de entreer også på nogle kontrakter, så har de helt garanteret sikkert også nogle begrænsninger. Så de ved også godt, at det er måden man gør det på. Så jeg tror ikke, at det vil ødelægge vores tillid og samarbejde med vores kunder. Det kan jeg ikke tænke mig til.

Interviewer: Okay, jamen det er et meget godt perspektiv. Vi var lidt inde over det her med erstatningssager. Og du havde allerede lidt svaret på, hvad du synes om de her erstatningssager som vi har set, men ser du erstatningsansvar som en stigende udfordring i Danmark?

Revisor – ikke-big 4: Ja, bestemt. Der er kommet væsentligt flere til, og jeg ved også at der er kommer firmaer ind som køber erstatningssager bare for at køre dem og forventer at få et provenu som ikke har en direkte interesse i det, men bare fører sager for at føre sager ikke. Og det er jo sådan man i min optik en eller anden amerikanisering af hele det her retssagssystem som vi i hvert fald ikke har kendt til i Danmark tidligere. Så med rette og urette så er der begyndt at komme flere sager og det er klart at hvor der er objektivt bliver begået en fejl, så er det selvfølgelig også skal revisor også betale for det, eller forsikringssekskabet. Og det er fair nok, men generelt er folk ret hurtigere til at køre noget af sted i retssager.

Interviewer: Hvordan har du det så med det her solidariske hæftelse ift. erstatningsansvar mellem ledelse og revisor.

Revisor – ikke-big 4: jamen der er jo ikke solidarisk hæftelse, det er jo, der bliver sagerne jo kørt hver for sig, for ledelsen har jo deres ansvar ift. selskabsloven og revisor har deres ift. revisorloven. Så jeg ser det ikke som vi har solidarisk hæftelse i denne henseende. Overhovedet ikke.

Interviewer: okay, det kan godt være. Jeg synes bare jeg har læst, at hvis ledelsen ikke kan dække omkostningerne, så går man efter revisor, at det er på den måde.

Revisor – ikke-big 4: Ja, på den måde. Ja, oprigtigt, så er det jo selskabets ledelse der aflægger regnskabet, og det er jo dem, som der først skal gås efter. Typisk har de bare ikke lige så stor forsikringssum som revisorerne har og derfor bliver der altid gået efter revisorerne også, fordi vores forsikring er dybere og større. Så det er på den måde, den er ikke solidarisk. Så den kører stadig to spor.

Interviewer: Nej, okay. Men hvad tænker du så om at man går efter revisor. For der er jo nogle gange, eller det kan jo diskuteres fra sag til sag, men hvor der måske er noget ledelsesansvar mere end revisor?

Revisor – ikke-big 4: jamen det er ofte, at så vil jeg sige, at man ser jo i mange sager, at så er det jo spørgsmålet om, og det vil jeg gætte på også er for den sag du nævnte, at der er en hel del af ledessvigt og manipulation som gør, og så kan man jo diskutere om revisor burde have opdaget det. Og det er jo det samme ligesom den gamle sag med Enron og ligesom alle mulige andre sager, jamen i bund og grund har det jo været ledelsen som har lavet noget svigt og noget regnskabsmanipulation som gør at regnskabet bliver forkert. Det næste er så, burde vi så som revisorer have opdaget det. Og det kan man så altid diskutere. Og der er det så, at det jo ofte ender ud i, at det burde vi, for det mener hele offentligheden og det er, undskyld udtrykket, skidenemt at sidde bagud skuende og sige, at I kan jo se det alt sammen, men igen, når man sidder i elementet, og sidder her og nu og skal revidere og tage beslutninger, så har vi ikke nødvendigvis alle data til rådighed for at tage en beslutning, så må man tage lidt pr. jamen okay har vi en rimelig mavefornemmelse om at det her er rigtigt og det kan vi godt skrive under på, og der er jo lidt en mavefornemmelse omkring det her, for alt kan jo ikke bare skrives under på med to streger, at alting er rigtigt vel. Så basalt set, synes jeg – nu kører vi lidt ud af en tråd – altså så mener jeg faktisk at det er ledelsen der i første omgang skal være forpligtede til det, og det er selvfølgelig også fordi at det er min egen stald, men jeg synes at vi uberettigede bliver taget som gidsel i nogle af sagerne, fordi vi faktisk ikke har haft nogen jord- kinamands chance for at opdage det her, så vi bliver, ja undskyld udtrykket, gidsel. Men det er igen, det er jo, det ved vi jo, og det er en del af den risiko der er som revisor det er det ansvar og den beskyldning kan opstå.

Interviewer: Ja. I forbindelse med de senere spektakulære ”sager” i offentligheden (f.eks. O.W. Bunker, Danske Bank) har Erhvervsstyrelsen kørt undersøgelser og indbragt revisorerne for Revisornævnet med henblik på disciplinære sanktioner. Ser du eventuelle nogle konsekvenser for revisors risiko for erstatningsansvar på denne her baggrund?

Revisor – ikke-big 4: jamen det er klart, at enhver revisor som har været udsat for revisornævnet ved hvor træls og irriterende det er og det gør jo, at du bliver mere, at du ikke har lyst til at udsætte dig selv for risiko. Så ja, der kan jo komme en reaktion på, at så er der ikke nogen der gider mere at have de svære sager, hvis man skal sige det på denne måde. For der er meget skøn og her kan der opstå mange fejl. For hvis du kan have en god forretning ved bare at revidere almindelig SMV-kunder uden at, eller hvor risikoen er begrænset, jamen så er det jo fuldstændig omsonst at begynde at tage en risiko på nogle store børsnoterede eller lignende. Så det kan jeg sagtens se, at det kan blive en udfordring.

Interviewer: Ja, specielt fordi et jo netop også er første step ift. at køre en erstatningssag. For hvis du først er dømt ikke.

Revisor – ikke-big 4: jo, for hvis en forurettet part kan se, at der ligger en revisornævnssag på det, så er det i hvert fald en god løftestang på at der kan komme et erstatningsansvar også.

Interviewer: Jamen vi bevæger os lidt videre ift. det her med innovation igen i revisionen, som vi jo også nævnte lidt kort i starten eller kom ind på. Men som nævnt i indledningen, taler man i UK om, at revisorernes erstatningsansvar, er en barriere for innovation. En række grundlæggende faktorer er ændret i de senere år ift. gennemførelse af en effektiv revision, væsentligst ny teknologi og tilgængelighed til store mængder data, som kan bearbejdes med forskellige formål og faser i revisionsprocessen fx som led i risikovurderingshandlinger, test af kontroller, og substansrevision/analytiske handlinger. Det giver muligheder for i højere grad at målrette revisionshandlinger mod revisors subjektive risikoforståelse men måske på bekostning af mere standardiserede revisionsprogrammer. Mener du at risikoen for revisoransvar påvirker jeres udnyttelse af disse nye muligheder for at nytænke og effektivisere revisionen?

Revisor – ikke-big 4: Nej, mig bekendt, både vi og andre som jeg snakker med, har jo stort fokus på at skabe nogle værktøjer der kan hjælpe os. Så det billede kan jeg ikke genkende. Tværtimod er vi meget fokuserede på i revisorbranchen på, ja digitaliserede og på at lave dataanalyse og værktøjer og FSR har jo også lavet flere kurser/temadage omkring det, så det nej, det er jeg langt fra enig i. Så den sag, kan jeg slet ikke forstå den præmis overhovedet inde for det her. Vi tager jo nogle subjektive skøn, og det skal vi gøre, det er vi nødsaget til at gøre fordi at alt kan jo ikke bare underskrives med to streger om, at der vil altid være noget statistik og nogle vurderingselementer i det og det kan man heller ikke analysere dig til, når man går ind og laver skøn. Du kan have det som basis og som grundlag for dine beslutninger, men der vil altid være nogle elementer af skøn i de her ting. Men tilbage til dit spørgsmål. Nej jeg er ikke enig i at det er vores lyst til at udvikle værktøjer, dataanalyseværktøjer. Tværtimod. Fordi det skaber jo meget mere energi og skaber meget større. Vores medarbejdere har også meget bedre af at bruge det og få noget rimeligt frem i stedet for at man skal sidde og – altså jeg skulle lige til at sige, at i gamle dage, da jeg sad og reviderede store virksomheder, der sad man jo meget manuelt og det blev altså meget kedeligt på 4. eller 5. dagen og lave det samme ikke. Hvor man ved dataanalyseværktøjer kan få værktøjet til at lave det analyse til dig, og trække de stikprøver ud som der kan være noget man skal undersøge nærmere, i stedet for bare at lave nogle tilfældige handlinger, så jeg vil sige, at energien i det for vores medarbejdere er noget helt andet og større og det er meget mere målrettet det vi får ud af det.

Interviewer: Okay, så I tænker slet ikke på ansvaret faktisk i den her forbindelse, det er nogle helt andre ting der driver det?

Revisor – ikke-big 4: det er helt klart, at vi tror faktisk at omvendt, får vi en meget bedre revision ud af det ved at være så målrettet. Så kan man altid diskutere, for det er klart at sætter man nogle forkerte parametre på udsøgningen af data, så er det klart, at så får man noget forkert frem. Men så skal man også være dygtig nok til at kunne sige, hvad er det jeg har fået frem? Giver det mening ift. det tema jeg gerne vil have og så er det jo den analyse man skal lave, før man går ned og kigger på det. Men alt andet lige, så skal et datadrevet analyseværktøj kunne få et meget mere fokuseret og korrekt revision ud af det.

Interviewer: Okay, jamen så du mener faktisk, at det er med til at styrke kvaliteten og skabe en højre kvalitet og måske minimere risikoen for et ansvar?

Revisor – ikke-big 4: Ja, præcis. Helt klart.

Interviewer: Jamen okay, det var jo et meget vigtigt synspunkt. Vi bevæger os hurtigt videre, ift. konkurrence på revisionsmarkedet. I UK mener man, at revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar begrænser konkurrencen på revisionsmarkedet og dermed også forringer revisionskvaliteten, da de mener, at mere konkurrence vil medføre øget revisionskvalitet. I UK, ligesom i DK, er Big 4 dominerende på markedet og "ikke Big 4 revisionsvirksomheder" kan ikke komme ind på dette marked, da der er for store risici og omkostninger forbundet med at kunne ifalde et erstatningsansvar. I UK mener man derfor, at ved at begrænse revisorernes erstatningsansvar øges konkurrencen på markedet og kvaliteten fremmes i revisionen. Set i lyset af det, hvad tænker du om den nuværende konkurrencesituation på revisionsmarkedet i DK?

Revisor – ikke-big 4: Jamen jeg er jo enig i, som jeg også fremførte tidligere, at den risiko der ligger på at revidere PIE-virksomheder, det fjerner jo nogle af dem der har lyst til at gøre det, fordi du har både øget myndighedskontrol og afhængig af hvilke nogen PIE-virksomheder du reviderer, og større fokus og større mulighed eller risiko for erstatningsansvar. Det gør helt klart, at der er nogen der ikke ønsker at være på markedet. Men om man kan sige om konkurrence skaber øget revisionskvalitet. Den præmis er jeg ikke helt sikker på. Men det er klart at vi alle sammen har og det er jo oprigtigt talt, vi har et ønske om at levere rigtig revision, hvis du forstår mig ret. Der er ingen der går ind og reviderer og siger nu skal jeg bare lave nogle fejl og det er et fåtal der går ind og siger, nu skriver jeg bare under på at jeg have revideret det. Alle har et oprigtigt ønske om at være offentlighedens tillidsrepræsentant og levere det. Og der er altså ud fra vores perspektiv, så mener jeg jo stadig at revisionspriserne er for lave ift. den investering vi skal gøre, og de compliance forhold der er. Og som jeg siger, det er noget vi skal skubbe på for at få en højere pris for det, men jeg tror ikke at vejen er at skabe lavere priser ud fra konkurrence.

Interviewer: Nej, men hvad tænker du om den nuværende konkurrencesituation i Danmark på revisionsmarkedet? Er det rigtigt at der er den her barriere ift. at komme op og konkurrere med big 4?

Revisor – ikke-big 4: Jo, der er flere elementer i det. Der er også det om man har medarbejderne til at kunne gøre det. For når du kommer op på de større C25 virksomheder, så skal du have nogle medarbejdere der kan det her og som er meget mere datadrevet i form af deres revisioner. Og lige nu er det ikke alle og enhver der kan det og som har lyst til det. Så er der hele risikoen ift. at håndtere det på. Så ja, der er helt klart nogle barrierer ift. at der er nogle risici som mange virksomheder ikke ønsker at tage. Vi har jo taget beslutningen ud fra at vi er medlem af X virksomhed international som har mange børsnoterede både i Europa og i USA og England, så det gør så, at vi også gør, at vi også gerne vil fortsætte med det. Men som sagt har vi drøftet og har haft rimeligt indgående drøftelser omkring hvorvidt om vi skal have det, fordi at det jo udsætter os for en øget eksponering også på risiko, men også om vi har de nødvendige medarbejdere til at kunne løse opgaverne på det niveau.

Interviewer: så der er flere elementer, både øgede omkostninger ved en øget risiko men så er der også noget med medarbejdere, altså have de rette ressourcer til at kunne håndtere det.

Revisor – ikke-big 4: Ja.

Interviewer: De hænger måske også lidt sammen.

Revisor – ikke-big 4: Jo, men det er det. Det er også derfor at revisionsmarkedet bliver mere sammenpresset ift. hvem der kan levere ydelser til PIE-virksomheder. Du kan jo også se, tror jeg, at KPMG med deres nye struktur, jeg tror ikke længere at de har nogle PIE-virksomheder heller, som jeg lige husker det.

Interviewer: Nej, måske meget få og mindre som small cap- agtigt.

Revisor – ikke-big 4: Ja, de har jo også valgt at trække sig ud af det marked, fordi at de ikke har ressourcerne til det, som jeg husker det. Og ønsker heller ikke at have det ud fra at der er en større risiko forbundet med det ikke.

Interviewer: Ja. Mener du det er en styrke eller en svaghed at der er få statsautoriserede revisionsvirksomheder at vælge i mellem for de børsnoterede virksomheder?

Revisor – ikke-big 4: Nej, altså det er jo en svaghed, forstå mig ret, ud fra at hvis det var mig som sad som CFO i en børsnoteret virksomhed, så ville jeg nok gerne have flere end 3 at vælge i mellem, for det er de samme der bliver spurgt år efter år ikke. Så ja, og specielt vil jeg nok også sige at ift. presset er nok større inden for de finansielle virksomheder. Altså pengeinstitutter der er det endnu snævrere, for der er nogle endnu mere særskilte krav til deres, de skal jo opfylde nogle ekstra krav, selvom de er blevet lempet lidt, ift. at kunne revidere finansielle virksomheder. Så der er feltet endnu mere snævert.

Interviewer: Ja, det må man sige.

Revisor – ikke-big 4: Ja, så ud fra en konkurrencemæssig synsvinkel som virksomhed, så er det en svaghed.

Interviewer: Ja, lad mig lige se, da du har svaret på nogle af spørgsmålene indirekte her.

Revisor – ikke-big 4: Ja, men omvendt, så sikrer de sig også at de får en kompetent, altså det kræver også at revisorerne er kompetente og kan løse opgaverne og det er nok også en balance om man kan løse opgaverne. For man kan sige at os der er lige under big 4, jamen vi er store, men vi er ikke så store at vi kan gå op og kunne konkurrere. Vi vil aldrig gå ind i C25 markedet eksempelvis.

Interviewer: Jamen hvad er det så der gør, at I holder jer fra det? Hvad er det der sætter den tærskel lige der?

Revisor – ikke-big 4: Jamen det er jo fordi de er for store og komplekse og det vil jo også kræve ressourcemæssigt. Et er om vi kan være dygtige nok til at gøre det, men ressourcemæssigt. Jamen det ville jo tage alt ud af vores, du skal jo sætte 10 mand til bare at planlægge og overvåge noget om eksempelvis som Carlsberg eller Mærsk. Og det kræver jo enorme ressourcer og det har vi ikke til at løse sådan en opgave.

Interviewer: Okay. Fint. Ja, jeg skal lige se. Ja, så I er ikke interesseret i at udvide jeres markedsandele ift. at konkurrere med Big 4?

Revisor – ikke-big 4: nej.

Interviewer: Godt.

Revisor – ikke-big 4: Vi vil gerne konkurrere på det lave niveau af PIE-virksomheder. Men ikke på de store.

Interviewer: Ja. Okay. Men har de her erstatningssager der har været i Danmark. Har det betydning for det valg?

Revisor – ikke-big 4: Nej, det er igen, de erstatningssager der har været kommet, har ikke været. Nu skal jeg lige være sikker på. Det er jo ikke mange børsnoterede selskaber der har været erstatningssager på, skal vi lige huske på. Men det er bare for at sige, at langt de fleste virksomheder er gode og veldrevne virksomheder som kommer på børsen og nu nævner du selv O.W. Bunker som var på vej på børsen og så har der jo været, nu kan jeg ikke engang huske ham Stein Bagger, men der har jo været masser af sager, hvor store profilerede sager. Og det er mere dem man skal passe på med. Men altså for os har det mere

været, at vi ikke har ressourcerne til at kunne løfte en sådan opgave og lige så vel som, at vi heller ikke ønsker at blive eksponeret, så der er selvfølgelig et risikoelement ift. erstatningsansvar, men det er primært at vi nok ikke er dygtige nok til at gøre det.

Interviewer: Yes. Okay. Ja, jeg skal lige se, vi har kun 2 min. Tilbage. Jeg tror nogle andre overvejer ift. revisionen er at man i UK også er kommet med forslag til, at man som revisor skal forholde sig til information uden for årsregnskabet. Som fx børsmeddelelser eller lignende, så man skal som revisor ikke kun være begrænset til at kommentere på det som ledelsen allerede har kommunikeret i sin rapportering i sin revisionspåtegning, men også kunne medtage selvstændig information som har betydning for regnskabsbrugere. Hvad tænker du om, at du som revisor skal have en mere aktiv rolle ift. kommunikation ud af til investorer og regnskabsbrugere generelt?

Revisor – ikke-big 4: Sådan lige umiddelbart synes jeg ikke det er det som ligger i revisors opgave der at verificere tallene i et regnskab, fordi det de kommunikerer, det må, der sidder jo, altså vi sidder jo med en kyndig regnskabsbruger, eller det er jo ligesom den som er den primære, eller det er den målestok vi skal holde op, altså hvad er en bonuspater regnskabsbruger og de skal altså også være dygtige nok ift. at vurdere hvad der sker her. Det er jo så nemt, bagefter at sige, at de ikke har fået de rigtige oplysninger og vi ser jo også gentagne gange, at dem som påkalder sig erstatning at de heller ikke har været deres opgave voksen eller dygtig nok til at læse det de har fået af informationer. Altså det er jo ikke første gang at en der søger om erstatning faktisk ligesom ikke rigtig har gidet læse det som de har fået oplyst. Så umiddelbart synes jeg ikke det er revisors pligt, men det kan godt være, at det bare er fordi at jeg lever i den gamle verden så at sige. Fordi at kunne kommunikere på om der er givet for positiv, det kunne jeg godt tænke mig til. At typisk er det meget positive meddelelser som de kommer med, og hvis jeg som revisor skulle sidde og kommentere på dem, det kunne jeg jo godt, men jeg har svært at se hvad det bidrager med, fordi at igen, at det kan en kyndig regnskabsbruger jo også selv konstatere, at jamen de sagde at der skulle komme et overskud på 10 mia., men nu er det kun på 2 mia., ja jeg skal jo have det med i min risikovurdering ift. hvor gode er ledelsen til at komme med skøn og hvor gode er de til at bidrage. Det er det jeg kan bruge det til, men en særskilt, det kan jeg ikke lige se, hvad det skal kunne bidrage med.

Interviewer: Helt fair. Jeg skal lige se hvad vi kan afrunde med. Hvis der kom et loft, du var inde på nogle bud på nogle begrænsninger af erstatningsansvaret. Hvad ville du kunne se som ideelt ift. på at begrænse erstatningsansvar hvis det var?

Revisor – ikke-big 4: Det kan jeg ikke. Det har jeg ikke spekuleret nærmere over.

Interviewer: Du sagde sådan noget med honoraret og sådan nogle ting.

Revisor – ikke-big 4: Ja, det bruger vi jo i andre sammenhænge, men jeg synes ikke det er det rigtige ift. revision forstået på den måde, at det jo er forskelligt ift. hvordan virksomheden er skruet sammen. Fordi det er jo klart at hvis virksomheden er rimeligt gældsbeløbet og har store kreditfaciliteter, jamen så er det klart, at der skal være en sammenhæng til det. At de kan få dækket deres tab, altså fordi de har jo trods alt, givet en større tillid til det, ift. aktionærerne. Altså aktionærerne dem har jeg måske faktisk ikke så stor hjælp at give til, fordi de byder selv ind på at det er en risikovillig kapital de skyder ind, så de må kunne se ind i at de taber deres penge. Så det er sådan, også lidt hvordan er kapitalen struktureret og hvor store er de. Så nej, det tør jeg ikke komme med noget bud på. Ikke sådan lige her, hurtigt for hoften.

Interviewer: Nej, det er også helt fair. Lige til sidst vil jeg spørge dig, om det her loft på et erstatningsansvar om det vil ændre noget, ift. jeres interesse i at revidere de her børsnoterede virksomheder overhovedet?

Revisor – ikke-big 4: Altså både og. For at vende tilbage. Vi vil aldrig gå op i C25, fordi det er for stort og komplekst ift. hvor vi er nu. Men ellers kunne det sagtens give en mulighed for at komme op af. Det kunne jeg sagtens se.

Interviewer: Okay, jamen jeg tror faktisk at det var det. Vi er kommet rundt om meget af det, jeg godt kunne tænke at spørge om.

Revisor – ikke-big 4: Det var godt.

Bilag 5 - Interview med 'Revisionsudvalgsmedlem A'

Revisionsudvalgsmedlem fra en børsnoteret bank er anonymiseret og er omtalt som Revisionsudvalgsmedlem.

Virksomheden er anonymiseret og kaldes blot for 'X bank' steder hvor der er fortrolige oplysninger eller anden information som kan være med til at identificere interviewpersonen.

Interviewer: Jamen, hvis du allerede har læst introduktionen, så tænker jeg bare vi kan starte. Måske du vil starte med at fortælle lidt om dig selv, din baggrund og din stilling?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det vil jeg gerne. Jeg har mere end 30 års erfaring i at være direktør, CFO i en række virksomheder. De primære træk har været entreprenører og developerverdenen i mine yngre år, og så har jeg over 20 år i X virksomhed og så har jeg også været inde over landbruget. Nu sidder jeg så i en lille developer virksomhed som arbejder med nogle miljøløsninger til forsyningsvirksomheder og til landbrug. Så jeg er ligesom startet forfra igen. Det er min baggrund. Og så har jeg været med i X Banks bestyrelse siden 2013 og er dengang kommet ind efter uroen omkring Roskilde Bank sagen og så videre, hvor man mente dengang, at man skulle have mindst et regnskabskyndigt medlem og det er i virkeligheden den vej jeg kom ind oprindeligt, i og med at jeg kendte direktørerne i X Bank og kendte deres revisor og så fik man nogle krav, og så hvem kunne man få til at sidde i X Bank, som havde de udfordringer og så blev det mig, og så har jeg holdt ved lige siden og har været med på rejsen og det har været – plejer jeg altid at sige – min efteruddannelse, det som jeg har haft med at gøre i X Bank. For man kan sige det er jo en lidt anden verden end den jeg selv har beskæftiget mig med tidligere, men har også givet mig en masse rigtig fine input til hvordan det er de der bankfolk de tænker når de sidder på den anden side af bordet i de virksomheder jeg har været i. Så det var været vældigt fint. Og jeg har været formand for revisionsudvalget siden 2013 og jeg har jo igennem et langt liv jo stort set kun arbejdet sammen med jo alle big 5 eller big 4, eller hvad vi kalder revisionshusene i dag, og jeg kender dem egentligt meget godt indgående endda. Og nu er jeg så her hvor jeg sidder i dag, og hvor jeg er kommet til en lille revisor igen, og det er jo egentligt også meget pudsigt at sidde der.

Interviewer: Ja. Hvilken revisor eller revisionsvirksomhed er det I anvender nu?

Revisionsudvalgsmedlem: Hvis vi snakker X Bank, der er det indtil i forrige uge Deloitte. Og nu er X Bank, eller hovedaktionæren i dag, er X bank, og bankreglerne gør der, at i de der koncernforhold, vi er stadigvæk selvstændige børsnoteret, moderen er ikke børsnoteret. Men reglerne gør, at den revisor der er valgt i X bank skal vi også bruge, så vi skal i gang med at introducere EY.

Interviewer: Okay, ja.

Revisionsudvalgsmedlem: Vi har haft dem lidt på sidelinjen i de netop afsluttede årsregnskab, så vi har haft Deloitte indtil forrige tirsdag.

Interviewer: Nå, jamen det er jo stadig big 4.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, og Deloitte blev valgt forrige år, efter at vi har haft PwC igennem mere end 20 år. Og så på grund af rotationsreglerne, så skulle vi vælge en ny. Og dengang var vi i et revisionsudbud med jo alle 4 i virkeligheden, og der valgte vi Deloitte.

Interviewer: Ok. Hvad var baggrunden for at I valgte Deloitte, i sin tid?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen, nu skulle vi jo vælge en ny. Vi kunne ikke vælge PwC og så kunne du sige, at vi først og fremmest kiggede efter, hvem kan løfte den her lidt specielle opgave, at revidere en bank, en børsnoteret bank, og hvem kan det rent fagligt. Det var sådan set det primære og dem er der egentligt ikke så mange af i Danmark. Så vi havde valget mellem EY, Deloitte og KPMG. Og der valgte vi Deloitte dengang, forrige efterår, jo primært bundet i, at det var der vi mente at vi fandt de bedste faglige kompetencer. Det var det ene og det andet var, at det var jo den digitale tilgang til det. Du nævnte det lidt i din tilgang med data analyser. Og det har vi jo egentligt også haft glæde af. Desværre skal vi ikke have flere år med Deloitte, så nu må vi se hvad EY kan på det her punkt. Det er jeg lidt spændt på. Og så kan man sige har det haft en betydning, for det er jo sådan set meget sjovt dine pointer, har det haft en betydning hvor stor ansvarsforsikring de sidder med. Nej, egentligt knapt så meget. Det har mere været den prioritering at vi jo skulle være sikre på at de kunne det faglige og lovgivningen.

Interviewer: Det er det som bliver vægtet højest?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Hvilke nogle forarbejder gør man sig her? Jeg har jo ikke lige prøvet at være med i sådan en budrunde der. Jeg har hørt at de præsenterer sig selv, eller hvordan er det? Det er bare, jeg er lidt nysgerrig på, hvordan I finder ud af, hvem der har de rette kompetencer?

Revisionsudvalgsmedlem: Vi lavede jo selvfølgelig en dyb beskrivelse af, og det er ret omfangsrigt, af hvad består X Bank af, og hvad er det for nogle regnskaber vi har har bagud i tid og hvordan ser vores organisation ud og hvad forventer vi os af fremtiden. Og på baggrund af det, og hvilke udover årsrapporten, så er der jo en række andre ydelser der skal assisteres omkring, så vi er sikre på, at vi er hele vejen rundt. Så holdt vi det her udbud, hvor de fik materialet, og så fik de nogle uger til at kigge på det og de meldte alle de tre tilbage, at de gerne ville give et bud og så har de haft en præsentation alle tre en gang og de to af dem to gange. Og så havde vi en tredje runde med Deloitte inden vi valgte dem. Og det var jo lige midt i Coronaen så de første møder vi havde, kunne vi gøre uden corona og så havde vi i coronaen der, og de sidste var teams ligesom her. I meget i starten fik vi lært at bruge teams. Ja.

Interviewer: Nå, men spændende alligevel. Det er en ret lang proces lyder det til, om at vælge den rigtige.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det var en proces over en tre måneder ikke. Ja.

Interviewer: Spændende. Ja men jeg bevæger mig lidt videre ift. det her med konkurrencen på revisionsmarkedet, da man i UK mener man, at revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar begrænser konkurrencen på revisionsmarkedet og dermed også forringer revisionskvaliteten, da de mener, at mere konkurrence vil medføre øget revisionskvalitet. I UK, ligesom i DK, er Big4 dominerende på markedet og "ikke Big4 revisionsvirksomheder" kan ikke komme ind på dette marked, da der er for store risici og omkostninger forbundet med at kunne ifalde et erstatningsansvar. I UK mener man derfor, at ved at begrænse revisorerne erstatningsansvar øges konkurrencen på markedet og kvaliteten fremmes i revisionen. Hvad tænker du om dette argument?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen, det kan jeg da langt hen ad vejen godt følge, at det nok er den vej at det hænger sammen. Jeg oplever lidt, at revisorerne bruger rigtig rigtig meget tid på at skære opgaven til, og rapportere tilbage til deres forsikringssselskab og hvad er det for en opgave de er ude i. Det er de store huse rigtig gode til, og det er nok også fordi de sidder med det der ubegrænsede ting. Ellers så har jeg nok den principielle holdning til, at jeg godt kan lide at revisorerne har hånden op kogepladen og ikke kan springe

over hvor gærdet er lavest. Det ville i virkeligheden nok være min tilgang, men jeg kan godt følge det her med, at der kan være nogen der kan have svært ved at tegne de store forsikringer men det er jo også et komplekst område. Men jeg vil sige til enhver tid, at det jo er fagligheden der skal være det drivende.

Interviewer: Helt klart.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er jo også os som virksomhedens ledere der aflægger et regnskab, så man kan jo bare sørge for at feje for egen dør og sørge for at fagligheden er i orden. Altså der er størst muligt transparens i vores arbejde med revisorerne så de har et ordentligt grundlag at arbejde ud fra, vi kan jo alle tage fejl, det må helst bare ikke være bevidst, at man tager fejl. Og der kan man sige, at de år der nu har været med X bank. De var jo lukningstruede, konkurstruede kan man kalde det i de første år, det gjorde jo at det var nødvendigt at de havde et godt og fornuftigt samarbejde med revisorerne. Det har vi jo haft.

Interviewer: Ja, men det giver god mening. Men hvad mener du om det her argument med at kvaliteten bliver fremmet af at man øger konkurrencen?

Revisionsudvalgsmedlem: Det er jeg faktisk ikke sikker på at det sker. For du kan sige at der er også noget størrelse. De små revisionshuse herhjemme vil jo have svært ved at kunne håndtere en børsnoteret virksomhed inden for pengeinstitutverdenen. Der skal man altså have en vis størrelse før man kan håndtere det.

Interviewer: Ja, hvis man ikke har så mange kompetencer og der ikke er særlig mange der kan altså det som det kræver.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, der er der ikke, og man kan sige, hvis jeg sådan lige, det har jeg brugt noget tid på at finde tilbage til hvordan var det nu lige vi gjorde. Vi lavede sådan en scoremodel på de revisionshuse. Nu kan jeg ikke aflevere den til dig, men jeg kan fortælle dig hvad der skete. Og for at vi nu fik dem scoret ordentligt og på fair vis, et af de kriterier vi blev enige om, var hvor mange autoriserede revisorer har de forskellige revisionshuse, som har specialiseret sig inden for bankverdenen. Og det er, når dagen er omme, egentligt ikke ret mange.

Interviewer: Nej.

Revisionsudvalgsmedlem: Deloitte har måske 7-8 stykker og EY har dengang, som jeg husker det måske 3-4 stykker. KPMG har 1 måske 2.

Interviewer: Det tror jeg er meget rigtigt. For det har jeg været inde og kigge på.

Revisionsudvalgsmedlem: Og der kan man så sige at Beierholm og andre har reelt ikke nogen, hvis du sådan skulle tage stigen ned. De har også en håndfuld, men dem kunne vi af gode årsager nu ikke vælge, så jeg tror det kræver en vis størrelse. Så kan man så sige, så kan de måske også blive for store. Og det kan de måske også godt. Ja, det jeg kan ikke afvise at der ikke ligger noget i pointen at man skulle maksimere erstatningen, man kan også sige, at det afhænger af hvor store virksomhederne er. For en bank som os, hvor mange 100 mio. vil vi kræve i erstatning. Forhåbentligt aldrig nogen sinde, og jeg vil sige, at hvis der kom nogen og sagde at vi har et erstatningsansvar på 100 mio. det var alt rigeligt for os i virkeligheden. Det er ikke det vi går efter. Jeg kan godt se ude i virksomheder, der har en meget kompleks forretningsmodel, som er internationale. Der er det langt vanskeligere. Nu skal du huske på, at X bank det er som navnet siger, det er lokaliseret i det X, midt og X og vi har brugt rigtig meget tid på at skære vores forretningsmodel til. Vi kender kunden og vi sørger for at levere det vi skal at de traditionelle bankydelse med realkreditlån, forsikringer og en investformuepleje det køber vi jo i underleverancer. Valutahandel, jamen vi har ingen

korrespondentbanker af samme årsag, fordi det bliver for komplekst for os, og det køber vi også ude i byen. Man kan sige det er sådan en grossist forretning og så kender vi vores kunder godt, og så sørger vi jo for at hr. og fru jensen og landmanden og fiskeren at de bliver godt betjent og vi kan levere hele ydelsen til dem, vi laver ikke nødvendigvis det hele selv. Der kan man så sige at hvis bankforretningen var 30 forskellige steder rundt omkring i verdenen, så var det en anden sag, for så bliver de jo meget mere komplekse ift. at de har nogle forskellige lovgivninger de skal holde og håndtere osv. Det gør vi jo ikke ude i det X (område). Men når jeg siger det her, så er det med at X Bank egentligt har skåret forretningsmodellen til, og er forholdsvist enkelt i dag. Det virker for os.

Interviewer: Ja, men det er jo altid noget.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, men det har noget med at gøre, at man kender sin bankrådgiver og man skal ikke ringe til en telefonomstilling og så bliver du så et loop. Du har nummeret til din bankrådgiver du kan ringe til dem. Det er lidt old fashion men det virker selv blandt unge mennesker som dig. Så er man tryk ved, der er jo i livets store beslutninger, man skal jo købe hus og hvad man nu ellers skal. Så er det jo rart at kende sin bankrådgiver.

Interviewer: Ja, det er det jo bestemt. Og god service det kommer man langt med.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, ja, og vi har rigtig mange kunder på Sjælland, som er startet ude i det X (område), som holder fast i deres bank. Og det er godt. Og jeg kan på nogen stræk jo godt følge det du skriver med, om det vil have en betydning for X bank. Det vil det nok ikke. Vi vil godt kunne leve med, hvis fagligheden er i orden, så kunne vi godt leve med, at der var en ansvarsdækning der var linjeret til et eller andet beløb.

Interviewer: Ja. Så det ville i ikke have noget i mod som sådan faktisk? Fordi så længe de bare lever op til kvaliteten, altså de samme krav, som man kan sige er ret styrede alligevel i de her ISA'er som de har?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, og vi har faktisk ikke haft det som en del af vores udvælgelseskriterier forrige år, altså hvor stor er ansvarsdækningen. Nej det har vi faktisk ikke.

Interviewer: Nej, man kan sige, der er jo heller ikke rigtigt, ja de har jo heller ikke mulighed for på nogen måder.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, vi har ikke engang haft tanken.

Interviewer: Ja, altså man kan sige, de kan heller ikke begrænse ansvaret. Det er kun på rådgivning hvor de fx kan sige 3 gange honoraret ikke. Men ja, på det punkt der, der er det bare ubegrænset.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, men jeg må også erkende at udbuddet af revisorer til banksektoren er lille. Måske også for lille. Det er jeg faktisk også enig med dig i.

Interviewer: Ja, det er jeg faktisk også nysgerrig for at høre dig om.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det er et lille snævert felt, og vi havde reelt ikke noget valg, hvis du spørger mig. Der var to. Det var EY og Deloitte der til sidst var at vælge i mellem.

Interviewer: Ja, også hvis du så igen, laver det her score card, som du snakkede om, at KPMG er faktisk kommer ud fordi de ikke har nok der er specialiserede.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja og så de kunne så begge to løfte opgaven og så skal vi jo på et tidspunkt træffe et valg. Man kan sige at KPMG har tidligere arbejdet sammen med KPMG bare ikke inden for

bankverdenen, og de er super dygtige, man kan bare sige at deres erfaring, deres track record, som vi jo kigger rigtig meget på, altså hvor mange andre banker har de, det er jo få. Nu er de på vej. Men ellers er det jo få revisionshuse der sidder på pengeinstitutverdenen.

Interviewer: ja, men jeg er helt enig. Det er også derfor jeg er nysgerrig på, om I tænker, nu hvor du sidder i revisionsudvalget. Vil I gerne have at der er flere at vælge i mellem?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, ideelt set ja. Ikke at det har været et problem bag ud i tid, men jeg vil da sige, at det ville have været sjovere, hvis vi have haft i stedet for tre så fem at vælge i mellem. Nu er det jo så anderledes, at når man har et koncernforhold, at man så har den samme revisor ikke. Så gør vi det. Jeg er mere interesseret i deres tilgang til at anvende digitale værktøjer.

Interviewer: Ja, det er spændende at I har den tilgang, at I går op i at de har det. Hvad er det ved det, der gør det?

Revisionsudvalgsmedlem: Nu kan man sige, at vi har været igennem en periode, hvor vi har været meget landbrugsting og ejendomsting, så når konjunkturen vender, så vil der være nogle naturlige tab på nogle lån. Det kan man så godt filosofere lidt over, hvordan får man så udmålt de her tab. Hvornår hensætter man til en kunde. Det har i hvert fald bag ud i tid været meget håndholdt i nogle regneark, men nderneden er det jo det samme de kigger på fra gang til gang til gang. Nu er der kommet nogle modeller, nu bruger vi så BEC systemerne og så skal man i stedet nu ned og forså hvordan man får lavet de der og hvordan tolker man de der og hvordan skal man forså IFRS 9 reglerne. Med de der stadier og det er jo noget vi, det er vi ikke nogen der er eksperter i endnu, men det bruger vi rigtig meget tid på. Og der kunne man jo godt forestille sig, og det er noget af det som Deloitte havde, som understøttede hvornår er der tegn på at man skal nedskrive en kunde, kunne man nu sætte systemet til at hjælpe os med at lave nogle flade lister, så i stedet for at vi bladrer alle sammen i gennem og får at vide at det i bund og grund er de der 120 kunder i skal koncentrere jer om, det er der risiciene er, så man den vej igennem kunne få højnet kvaliteten af revisionshandlingen og drøftelsen i lokalet og i revisionsudvalget og i bestyrelsen.

Interviewer: Okay, så det skaber lidt værdi faktisk. At de kan give jer det.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, der har vi set nogle ret interessante analyser fra Deloitte. Det må jeg sige.

Interviewer: Jamen det er sjovt, for jeg har lige interviewet en fra X big 4. Og han snakkede om at de har fundet ud af, at det skaber værdi når de kan levere det her output. Fordi det er jo ikke traditionelt i revision. Men nu kan de komme med de her præsentationer og sige, sådan her ser det ud og det er lidt spændende for virksomheden at få indblik i. Det er spændende at de arbejder mere innovativt med deres revision og dermed skaber mere værdi for kunden i sidste ende.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, og man kan sige de kunder som opfører sig som de skal og som vi gerne vil have de skal, dem behøver vi jo ikke, selvfølgelig skal vi bruge tid på dem, men det er jo ikke der vi skal bruge det meste tid. Det er jo dem der afviger fra normalen.

Interviewer: Ja, lige præcis.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Hvad tænker du generelt om det her med big 4's dominans på markedet?

Revisionsudvalgsmedlem: Årh men det tror jeg, jeg har sagt lidt med, det her med at jeg godt kunne tænke mig mere.

Interviewer: Ja, men det er mere omkring konkurrencen. Hvad tænker du om lige de her 4 virksomheder. De dominerer jo i hele verdenen.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det gør de blandt de børsnoterede, ja det gør de.

Interviewer: Men ser du noget problem i det? Det skifter jo ikke, det er jo hele tiden de samme fire virksomheder.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, jeg vil sige, at det er jo ikke sådan, at vi ikke stadig kan skabe noget konkurrence på selve revisionsydelsen, det er egentligt ikke den. Der er de sådan set skarpe nok. Det er jo rådgivningssiden de gør en forskel for os. Og der mener jeg, at det må begrænse nogle ting, for kan de både være revisorer og rådgivere. Det kan de et stykke af vejen og så alligevel ikke. Så vi har tidligere i X Bank brugt Deloitte til nogle special opgaver, som PwC ikke kunne løse for os.

interviewer: Ja, pga. det her cap på 70%.

Revisionsudvalgsmedlem: Så jeg kunne da godt tænke mig at der kom noget mere konkurrence på den lange bane ja.

Interviewer: jeg går lidt videre til det her med innovation, som vi også allerede har snakket om jo. Og hvordan mener du sådan generelt at revisorerne udarbejder revision på i dag? For nu har du jo både set lidt fra PwC og nu Deloitte. Og måske set lidt af EY.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det har jeg også lidt, bare ikke i bankverdenen.

Interviewer: Hvordan mener du de udarbejder revision på i dag?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen på en bred kam, så er de jo fagligt godt kørende. Og dygtige hen ad en bred kam. De er nogle ordentlige mennesker, det vil jeg sige.

Interviewer: Men synes du at revisionen virker hæmmet af sådan noget overdreven standardisering?

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, det vil jeg ikke sige. Jeg tror at de, og det gør de alle sammen kæmper med IT tilgangen til det. Det er så vil man forsøge at revidere forretningsprocesser og forretningsgange end egentligt substansrevision og begge dele for meget og for lidt, men jeg er ret sikker på, at innovationen skal findes inde i IT.

Interviewer: Ja, det tror jeg du har ret i.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, for vi har så mange data i dag. Det er voldsomme mængder vi sidder med.

Interviewer: ja, det kunne måske effektivisere det lidt ikke?

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, det kunne skabe en større tryghed. Også skal man jo også passe på med at man ikke bliver for overfladisk igen. Det er jo nok mere det ikke. Men der kan man jo få aftalt og revisorerne til væsentlighedskriteriet og hvad er det vi skal lede efter.

Interviewer: Jamen det tror jeg også du har ret i. Men ved at begrænse, altså ovre i UK, der har de lavet en rapport omkring det her med ved at begrænse erstatningsansvaret for revisorerne kan man fremme innovationen, da det er meget hæmmet af standardisering. Hvad tænker du om dette argument?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, jeg tror ikke på det. For skal vi have revisorerne med på vognen og det er de jo. Men skal vi yderligere den vej, så kræver det, og det er dyrt. Det er hundedyrt. Så kræver det en vis størrelse for at de kan finansiere det. Så de der mindre mellemstore revisionshuse som vi måske ville kunne

få til det her, der tror jeg ikke at de finansielt har kræfterne til det her. Der tror jeg man bliver nødt til at være mnage omkring buddet og måske skal der blandt revisorerne laves nogle branchestandarder, det er de i øvrigt ikke helt nået til endnu men det kunne godt være næste skridt i innovationen, at man bruger nogle branchestandarder. Og det bliver de nok aldrig enige om, for hvem betaler gildet ikke. Så de lidt mindre kan få lidt glæde af det. Men jeg skal ikke afvise at i en, nu snakker vi pengeinstitutsektoren her, men at der kunne være andre sektorer hvor det kunne være tilfældet. Ude i det almindelige erhvervsliv. Det skulle jeg da ikke kunne afvise.

Interviewer: Nej.

Revisionsudvalgsmedlem: Men jeg tror man skal passe på med at give køb på fagligheden. Det er jo begrænset hvad man kan rumme som menneske i meget komplekse foretagender.

Interviewer: Jo, det må man sige.

Revisionsudvalgsmedlem: Der skal en vis størrelse til.

Interviewer: Jeg går videre til lidt andre overvejelser fra UK-debatten. Man er kommet med forslag til, at revisor også skal forholde sig til information uden for årsregnskabet, som fx børsmeddelelser eller investorpræstationer eller lignende. Hvad tænker du om dette? Altså at revisor også skal forholde sig til det?

Revisionsudvalgsmedlem: Ej, det synes jeg det bliver for komplekst. Du kan sige, et børsprospekt der beder vi jo nogle om at udtale sig på den. Altså en rådgiver på det, og så er det tilstrækkeligt. Og så beder vi jo revisor om at kommentere på årsrapporten og på ledelsesberetningen i årsrapporten. Han skriver jo ikke under på den, men skal kommentere på er den retvisende eller ikke retvisende. Det mener jeg er tilstrækkeligt.

Interviewer: Ja, så alt andet udover det, behøves ikke, da det ikke vil give jer noget?

Revisionsudvalgsmedlem: Nej. Hvis der er noget de er uenige i, så må de komme med supplerende kommentarer. De har jo nogle redskaber, nogle glimrende redskaber i dag, og det bliver jo også brugt rundt omkring.

Interviewer: Men det ville blive for - eller man kan sige, de ville få en stor indflydelse jo, hvis de kunne kommentere på ting i løbet af året. Hvad der er sket ikke og have en holdning til det. De kommer i hvert fald mere med ind i virksomheden.

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, det er der jo bestemt ikke noget forkert i, det vil bare forlænge processen for hvornår vi vil kunne få aflagt regnskaberne. Det vil jo have en uheldig effekt til børsmarkedet og så videre også. Forestil dig at vi først fik regnskaberne omkring sommertid, i stedet for at vi fik dem i den tid som vi sidder i nu (start marts). Det vil jo også have en impact på virksomhedens mulighed for at skabe finansiering og så videre. Jeg er ikke helt sikker på at man skulle gå den vej. Det tror jeg faktisk ikke.

Interviewer: I UK taler man også om, at revisor ikke kun skal være begrænset til at kommentere på det, som ledelsen allerede har kommunikeret, men også i sin rapportering i revisionspåtegningen skal kunne medtage selvstændig information som har betydning for regnskabsbrugere. Hvad tænker du om, at revisor kan have en mere aktiv rolle ift. kommunikation ud af til jer, investorer og regnskabsbrugere generelt?

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, det vil jeg sige at det gør de jo også et stykke hen ad vejen i dag også. De kigger jo på den måde vi er på og opfører os på trods alt ikke. Men jeg tror man skal være meget mere specifik og hold nu rammerne inden for at det er årsrapporten de skal kommentere på, og så er det det. Fordi de kan jo, og det er fair nok, men det kan jo ikke have ansvaret for alt jo. Altså.

Interviewer: Ja, altså der skulle nok være noget ramme for hvordan man skulle gøre det ikke.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, men det synes jeg også at man allerede gør, at man sætter lyset på ledelsen i stedet for. Det er jo der kræfterne skal lægges hen i stedet for ikk.

Interviewer: helt sikkert. Det er selvfølgelig også en del af det UK er i gang med at kigge på. Altså de vil blive reformere det her med tilsyn med ledelser, revisorer og markedet for revision.

Revisionsudvalgsmedlem: Jo.

Interviewer: Så der er også et ben der går over og kigger på dette. I hvert fald i Storbritannien. Men jeg var lidt nysgerrig på, om man overhovedet var klar til sådan nogle her ændringer i det danske marked. Det er jo også meget anderledes end hvad man har set før. Og det vil igen selvfølgelig påvirke revisor rigtig meget, de skal tage stilling til nogle ting. Og det kan påvirke virksomheden og det kan også forsinke processen.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det kan det. Men jeg synes også det er vigtigt at sige, at vi har jo et rigtig godt samarbejde med revisorerne. Det fungerer faktisk rigtig godt. Det gør det.

Interviewer: Generelt hvis nu revisor skal have en mere aktiv rolle ift. kommunikation ud af til fx jeres aktionærer, hvad tænker du om det?

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, men de er jo mange vinkler i en kommunikation. Der kan jo være en mere markedsvinkel og så er der en finansielle rapportering. Der er jo mange måder at kommunikere på. Jeg tror bare revisor skal forholde sig til den finansielle del af tingene. Lige hvordan vores forretning udvikler sig. Det er jo ikke givet, at det er revisorerne der har fingeren på pulsen der. Hvad er det for nogle nye tiltag vi skal gøre i morgen. Det kan jo være svært for de her revisorer at forholde sig til. Det er nemmere at se, at vi har gjort sådan her, og det kan man kommentere.

Interviewer: Ja. Men det er spændende at se, fordi de snakker om, at de godt kunne tænke sig at blive mere aktive ud af til, så de skaber mere værdi for regnskabsbrugere, men så er det jo lidt spændende at se en som dig, som sidder i ledelsen jo, jamen hvad tænker man så, når man sidder i ledelsen at revisor skal til at kunne det og være mere direkte led til regnskabsbrugere.

Revisionsudvalgsmedlem: jeg tror i hvert fald at revisorerne skal passe på med at tro, at de kan drive virksomheden bedre end vi selv kan. Dem der falder i den grøft, det går nogle gange galt, hvor revisor er klogere end ledelsen. Det kan godt være at man er, men lad være med at give udtryk for det.

Interviewer: Ja, lige som holde sig til sin banehalvdel.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, præcis.

Interviewer: Ja, men det er meget sjovt igen, fordi de har jo den her dobbeltrolle som revisor. At du reviderer en virksomhed og du får betaling fra dem og skal samarbejde med dem. Men egentligt så er du offentlighedens tillidsrepræsentant. Og det er jo det, der er lidt spændende ikke. For hvem det de helt præcist skal være..

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, men de er offentlighedens garant for at det ledelsen nu også fortæller og præsenterer tingene på, at den rigtige måde og nu også er i orden ikke.

Interviewer: Ja, offentligheden går jo både efter ledelsen og revisor i de sager vi har set. De er i hvert fald hurtigt ude og dømme begge to.

Revisionsudvalgsmedlem: Den engelske model har måske også lige så meget med den her governance sag. Nu har vi jo en todelt ledelse med en direktion og en bestyrelse. Det har de jo ikke alle steder i det engelske. Det gør en forskel.

Interviewer: Ja, så er der jo nogle som holder lidt øje med ledelsen kan man sige.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, man har et mellemlid i bestyrelsen, som har et officielt kontrolorgan i det. Nu kan man sige at i en bank er det revisionsudvalget, og så kan det jo også være store børsnoterede virksomheder ikke. Det er jo et ekstrakontrol organ.

Interviewer: Måske kunne det være relevant at gå mere den vej og kigge mere på det, tænker du?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det tror jeg. Fordi vi oplever jo i dagligdagen et frugtbart samarbejde med revisorerne i revisionsudvalget, for der kan man sige, at der har vi jo dels tid men vi nørder det jo også i nogle ting. Vi deep diver og gør ved. Det er måske det som mangler en gang i mellem når der bliver lavet nogle fejl. Tingene skal gå for stærkt og man skal ud og hurtigt aflevere det her årsrapport og ting underneden, som er ualmindeligt komplekst. Så ender man med at gå for meget op i helikopteren, og så ser man ikke detaljen. Og det er jo altid nede i detaljen at djævlen er begravet. Altid. Det er der også i morgen og det skal man lige huske på en gang i mellem.

Interviewer: Men de arbejder jo med de her væsentlighedsniveauer?

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, men der skal man jo passe på, at niveauerne ikke kommer så højt op, at det reelt ikke fanger noget nede i en mindre dattervirksomhed, som kan være helt forkert.

Interviewer: Jamen det er fuldstændig rigtigt. For selvom de arbejder med dette, så sætter de det jo stadig ud fra noget subjektivt, altså en professionel vurdering. Så det er rigtig nok, man kan ikke overlade alt helt til det teknologiske. De bliver også selv nødt til at kigge på det.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, det er rigtigt. Det er 360 grader rundt, IT er en del af det, men man skal stadig have de andre elementer med i det.

Interviewer: Jamen det giver godt mening, når du igen siger kompetencer. Det er faktisk det som bliver vægtet ret højt her. Specielt hvor du sidder og har det her ekstra controlled. At det er vigtigt at der er nogle der dygtige.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, altså nogen som kender til branchen. Specialistviden i branchen. Branchen IT-systemer, hvordan er det de regner. Det er meget vigtigt.

Interviewer: Men så er jeg lidt nysgerrig for at høre, for nu snakkede vi lidt om konkurrencen, nu ved jeg godt, at jeg går lidt tilbage, men hvad tænker du så om, at der ikke er så mange som kan det her, det er jo også en del, jeg ved godt der er få virksomheder, men så inde i de virksomheder er der få personer som vi lige snakkede om. Tænker du at det er et problem, at der ikke er flere der har de her kompetencer?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, på sigt, så bliver det en udfordring, det gør det. Men jeg tror nu, at det bliver koncentreret på nogle få huse ikke. Og så holder de hinanden i skak i hvert fald i en periode men det er da en reel udfordring.

Interviewer: Så du ser det så som en stigende udfordring altså at det godt kunne blive problem?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, altså i og med at lovgivningen bliver mere og mere komplekst, så bliver det der også en større og større udfordring.

Interviewer: Ja. Men her til sidst, så ville jeg egentlig bare gerne spørge dig ind til din holdning omkring det ubegrænsede erstatningsansvar generelt. Fordi er en diskussion omkring hvorvidt regnskabsbrugerne vil få mere ud af revisionen, hvis man indfører en begrænsning af erstatningsansvaret. Tror du man vil få mindre ud af revisionen hvis man begrænser erstatningsansvaret?

Revisionsudvalgsmedlem: Det tror jeg ikke. Man kan jo selvfølgelig sige at vinklen på, at kan man ved at have et loft på erstatningsansvaret, kan man så skabe et større udbud og en større konkurrence. Det kan jeg jo ikke afvise. Men i bund og grund har jeg det godt med, at man har hånden på kogepladen og laver sit arbejde ordentligt. Det er det man skal, og det det er også det ... skal. Det er det som skal være det drivende i det. Og vi skal ikke sidde og snakke erstatningsansvar og forsikringserstatning. Det er jo helt forkert at den kommer helt derud. I de tilfælde der. Man skal ikke derud.

Interviewer: Nej, man skal helst undgå det.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. De er rart at vide, at man har noget i baggrunden, men det er ikke noget der skal være et tema overhovedet når vi driver tingene i hverdagen, og det er det heller ikke hos os. Vi øver os i at opføre os ordentlig og drive en ordentlig virksomhed. Vi øver os i at være meget opmærksomme på, hvad det er for nogle forretningsmodeller og markedsområder vi beskæftiger os med. Det er jo en kontinuerlig drøftelse i hverdagen og så kan man sige, at når revisorerne kommer rundt i et vist antal prengeinstitutter, så bringer de jo nogle erfaringer med fra det ene institut til det andet, som de jo når de jo hæver flaget, så siger, at de lige skal passe på der og der. Så lytter vi jo for alvor, for så ved vi jo, at de har det et andet sted, uden at sige præcist hvor det er fra, men det er jo også en vigtig ting i at have en vis størrelse.

Interviewer: jo, det er klart, at de har mere erfaring.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, altså hvis du kun har to institutter og de i øvrigt er naboer ude i det X (område), så er det begrænset, hvor meget vi ser. Nu er det rart, at der kommer nogen, som har noget erfaring et andet steds fra.

Interviewer: Ja det er rigtigt. Hvis vi nu vi skulle snakke begrænsning hvilke former for begrænsninger af revisorerens ansvar kunne du se som ideelle? Hvad ville du gå med til?

Revisionsudvalgsmedlem: Du tænker en begrænsning på erstatningsansvaret?

Interviewer: Ja.

Revisionsudvalgsmedlem: jamen jeg har svært ved lige at sætte et beløb på, men det kunne da godt være, det bliver dog bare et stort beløb med et loft, men det kunne godt lade sig gøre.

Interviewer: Ja, så der var en beløbsgrænse?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det kunne det. Det skulle selvfølgelig bare tilpasses, så det passer til den enkelte virksomhed.

Interviewer: okay, så det kunne faktisk kunne godt være noget branchebaseret? Jeg ser i hvert fald et problem i at mange snakker om et begrænset ansvar men, jeg kan godt se, at det er mere komplekst, fordi for en big 4 har de en grænse som måske er højere ift. hvornår de fortsat vil have den der følelse af at have hånden på kogepladen.

Revisionsudvalgsmedlem: jeg tror bare at hvis man begynder at gå ned ad den der vej, så vil der jo ske det, at der ville komme et pres, at okay, når nu ansvaret er begrænset, eller i hvert fald et loft. Så skal det jo gøre noget ved prisen. Sådan vil nogle tænke. Eller sådan vil jeg tænke.

Interviewer: Hvad tænker du så om prisen der?

Revisionsudvalgsmedlem: Så ville jeg sige at nu har jeg en ydelse her, som er udliciteret fra revisionshuset, og de så siger de vil max dække en skade til 100 mio. kr. Fint siger jeg så, jamen så må det jo gøre noget ved prisen på jeres forsikringsdækning. Og dermed prisen på ydelsen. Det tror jeg, at man vil komme til at drøfte.

Interviewer: Så skulle der måske være noget transparens ift. hvad er så den forsikringsdækning?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, og det kan jo gøre, at man ikke får skabt den konkurrence man gerne vil have alligevel. Hvis det skal forplante sig, at nogen forventer at man får en billigere ydelse end ellers.

Interviewer: hvad tænker du om prisen der er lige nu, ift. hvad du får ud af revisionen?

Revisionsudvalgsmedlem: jamen der er en fair del imellem pris og den ydelse vi får. Jeg har selvfølgelig noteret mig, at revisionsydelsen hen over en årrække har jo været faldende. Så nu betaler vi lidt mere for specialrådgivning.

Interviewer: Okay, så den er faktisk faldet prisen.

Revisionsudvalgsmedlem: vi lavede det udbud i X Bank selvom banken var blevet større, så var, nu kan jeg ikke huske prisen, men det var noget med 20-30 % mindre end det vi kom fra. Der er lignende tendens andre steder. Så de sidder jo der, det er jo ikke det mest konkurrencedygtige for dem, det er revisionsydelsen. Så de skal tjene pengene, det er jo gyngende karruseller ikke, de skal tjene pengene på rådgivningen ikke, når de laver andre ydelser for os, om det så er skat eller hvad det nu kunne være ikke.

Interviewer: det er også det man hører, men jeg synes stadig at det er lidt.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er et konkurrencepræget marked på visse revisionsydelser. Og det er det selvom de er relativt få i Danmark for pengeinstitutterne. Så er der relativ stor konkurrence.

Interviewer: så der bliver dystet stadig om prisen.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, det gør der.

Interviewer: Ja, hvilke tiltag ville du foreslå ift. at imødekomme innovation og styrke konkurrencen på revisionsmarkedet, hvis du har nogle forslag til tiltag som man kunne gøre?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, jeg går tilbage til digitaliseringen og i fald vi ikke kan få hjælp fra revisorerne, så går vi jo ud og henter andre specialhuse der kan hjælpe os til det. Nu skal vi jo validere den her, nu kan vi tage et eksempel fra X Bank, vi skal validere den her IFRS 9 rapport og den har vi jo selv svært ved at forstå

fagligt. Der har vi været ude og hente en ydelse hos nogen der ikke laver andet stort set og virkelig nørder det. Og den har vi så brugt nogle penge på. Den er revisorerne også glade for, for det hjælper dem et sted hen på vejen, og det er den vej vi skal ned og hjælpe hinanden. Det bliver digitaliseringen og så den vej rundt skabe noget transparens.

Interviewer: ja. Har du andre tanker omkring det her med revisorerne ubegrænsede erstatningsansvar, innovation eller konkurrencen på markedet, som du ønsker at fremhæve eller tilføjet?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, så sørge for at få noget åbenhed og transparens, og det gælder også at revisor kan få dokumenteret det arbejde han laver overfor vi andre.

Interviewer: Okay så simpelthen åbenhed og transparens fra revisorerne op igennem. Tænker du så de skal rapportere mere end de gør nu.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, sørg nu for at få lavet de der management letters på et ordentligt niveau. Hvad det er de finder rundt omkring og det som kommer til at stå i en revisionsprotokol, det er ganske interessant. Men spadestik dybere, hvad har de reelt set af observationer undervejs. Og der ligger meget lærdom heri.

Interviewer: det jeg kan høre det er, at de sidder nede og kigger i driften og tager det op til ledelsen?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, de er jo ikke nede i driften i dagligdagen. Det er jo vores øjne, men så kommer de jo med deres udgangspunkt. Og det får vi så en rapportering af i revisionsudvalget og der deep diver vi på det og øver os i, at det ikke står i revisionsprotokollen. Men der er noget rapportering underneden på de enkelte punkter man skal være skarp på. Det kunne de godt med fordel gøre noget mere ved. Det som vi selvfølgelig også som ledelse et ansvar for at efterspørge de forskellige rapporter.

Interviewer: ja okay, så der kunne godt være noget forventningsafstemning der?

Revisionsudvalgsmedlem: ja, det kunne der.

Interviewer: Ja, for igen de rapporterer noget op til ledelsen. Jeg fik også at vide i går af en revisor, at det er som regel meget få punkter som de tager helt med op til revisionsudvalget og også videre op til bestyrelsen generelt.

Revisionsudvalgsmedlem: ja det er sådan en tragt øvelse for dem.

Interviewer: Men der kunne du godt tænke dig at de faktisk bare tog mere med op, de behøvede ikke gøre det så smalt?

Revisionsudvalgsmedlem: nej, det behøver de bestemt ikke.

Interviewer: Nå det var da et interessant punkt.

Revisionsudvalgsmedlem: jeg tror der er mange måder at præsentere sådan en protokol på. Man kan jo skrive i word side op og side ned. Eller man kan lave en powerpoint præsentation. Det har Deloitte gjort, på flotteste vis, hvor de grafisk fik det fremstillet, så man i virkeligheden kan læse de der bulletpoints som de havde listet til venstre og så havde du faktisk fat i konklusionen. Læse 40 siders tætskrevne sider, der er folk forskellige.

Interviewer: ja, det tror jeg du har ret i. så i hvert fald mere åbenhed og transparens op. så man får et større billede af hvad de laver og det dybdegående arbejde.

Revisionsudvalgsmedlem: det får vi et stykke hen ad vejen i revisionsudvalget, men der kunne godt skabes noget mere innovation den vej rundt. Og så mangler vi lidt at se, at man jo kun kigger på et år. Man kunne godt bruge at man kigger på nogle termer hen over fx 3 år, at der reelt en forkert udvikling. Der mangler vi lidt i dag, hvis du spørger mig.

Interviewer: jeg er ikke så meget inde i hvordan de rapporterer desværre.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er svært at håndtere, fordi du sidder jo ikke med tre årsrapporter på rad og række. Der er en hulens masse data underneden. Og det er noget af det jeg selv leder efter. Hvordan er udviklingen reelt i lidt længere termer i forskellige brancher.

Interviewer: Nå okay, også lidt mere branchespecifikt.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, vi er hammerdygtige til at se på hr. og fru Jensen som enkeltperson. Det har vi styr på. Men sker der en brancheglidning af en eller anden ting, det er straks mere vanskeligt at få fat i. og der kunne revisorerne også hjælpe os. Men det kræver at de har et kendskab bagud, hvordan får man skiftende revisor og hvordan får revisor fat i gamle data og der er mange ting i det her. Og vi har jo haft glæde af at have Deloitte ind og kigge på nye øjne. Nu havde vi jo de andre i 20 år, og på godt og ondt der er jo også nogle ting, som vi har savnet fra de gamle, som det havde de jo styr på, og hjalp os med. Og så korrekturlæsning osv. Man finder jo nogle vante måder at gøre tingene på. Ja.

Interviewer: okay så det har været lidt positivt for jer at skifte revisor.

Revisionsudvalgsmedlem: ja det har det også været.

Interviewer: Så den tvungne rotation har givet noget?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. Og modsat har vi savnet et par af de gamle revisorer som i den grad havde styr på detaljen og penalhuset.

Interviewer: ja, for de kender jer jo så også ret godt.

Revisionsudvalgsmedlem: jo, fuldstændig. De kender organisationen og sådan er det. Det er ligesom et ægteskab. Når man har været sammen i mange år, så kender man hinanden ud og ind ikke.

Interviewer: Hvad tænker du så om rotationsreglerne?

Revisionsudvalgsmedlem: det er overordnet set ganske fornuftigt. Og det giver meget mening.

Interviewer: Jamen, jeg har ikke så meget mere og vi har også brugt tiden nu kan jeg se.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er helt ok, jeg håber du kan bruge det.

Bilag 6 - Interview med 'Revisionsudvalgsmedlem B'

Revisionsudvalgsmedlem fra en børsnoteret bank er anonymiseret og er omtalt som Revisionsudvalgsmedlem.

Virksomheden er anonymiseret og kaldes blot for 'X bank' steder hvor der er fortrolige oplysninger eller anden information som kan være med til at identificere interviewpersonen.

Interviewer: Interviewet bliver sådan her, at jeg lige giver dig en kort introduktion til mit emne og hvor det her ligesom kommer ind i billedet med revisorernes erstatningsansvar. Og så starter jeg egentlig bare med at spørge dig om forskellige ting og så tager vi den bare derfra.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. Det er perfekt.

Interviewer: Jamen, det starter med, at i Storbritannien i år 2018 kollapsede den store børsnoterede virksomhed Carillion, som havde ca. 43.000 medarbejdere og aktiviteter som var omfattende indenfor bl.a. den offentlige sektor. Konkursen skabte derfor store samfundsmæssige konsekvenser for UK fx ift. igangværende byggerier og for forsvaret. Kollapset kom hurtigt og uventet, da årsregnskabet for 2016 var i overensstemmelse med forventningerne og med en blank revisionspåtegning. Derudover var der en omsætningsfremgang på 14%, stort overskud og en uændret ordrebeholdning. I 2017 kommer første advarselstegn, hvor det oplyses, at der skal ske en nedskrivning for det, som svarer til de foregående 7 års overskud. Kritikere mente der var anvendt 'reverse factoring' som camouflerede gæld til finansielle långivere og dermed gjorde Carillion mere sårbar overfor sine långivere end hvad der fremgik af årsregnskaberne. Derudover så havde ledelsen ikke holdt sig tilbage ift. deres egen vederlæggelse på samme tid med, at de 27.000 medarbejdere, som var afhængig af Carillions medarbejderpension blev påvirket negativt og dermed påførte UK's system for compensation af pensioner ved virksomhedskollapser det største tab nogensinde. Derfor har konkursen af Carillion skabt stor politisk deltagelse.

Konkursen medførte at det engelske parlament igangsatte en større undersøgelse med bl.a. afhøringer af ledelsen, revisorer og rådgivere, som førte til en rapport med parlamentets vurdering af konkursen som var en kritik af at alle involverede havde svigtet deres ansvar. Revisorerne fik kritik af ikke at have forholdt sig kritisk, men varetaget egne snævre økonomiske interesser. Big4 kom særligt i fokus, da de var revisor for Carillion gennem 19 år, som bl.a. andet revisor, intern revisor og rådgiver. Konklusionen er, at Parlamentet ønsker et tilsyn med ledelser i PIE-virksomheder og at reformere markedet for revision af børsnoterede selskaber. I forbindelse med dette, blev der udarbejdet 3 rapporter som danner grundlag for de ønskede forandringer i UK. Dette har alt sammen sat scenen for væsentlig forandring i reguleringen af børsnoterede selskaber, myndighedstilsyn, revisors pligter og markedet for revision af børsnoterede virksomheder, som domineres af big4.

I foråret 2021 blev der fremlagt et udkast til lovgivningsinitiativer fra regeringen, som bygger på de tre rapporter, og som har til formål, at skal genskabe tillid i revision og corporate governance.

I denne sammenhæng diskuteres også hvorvidt revisorernes ubegrænsede erstatningsansvar skaber en barriere for innovation og konkurrencen på revisionsmarkedet og det er det som er omdrejningspunktet for mit speciale.

Så det var lidt min intro til hele emnet, for at sætte rammerne lidt. Har du nogen spørgsmål umiddelbart til det?

Revisionsudvalgsmedlem: Næ, jeg er egentlig med på det, du har sagt indtil videre.

Interviewer: Jamen, det er bare helt i orden. Vil du så ikke starte med at fortælle lidt om dig selv? Din stilling og baggrund?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen, jeg beskæftiger mig med bestyrelsesarbejde og finansiel rådgivning. Det har jeg gjort igennem 10 år. Og før det, sad jeg i X bank som direktør og arbejder indtil for tre år siden, hvor jeg begyndte at trappe ned, der sad jeg i bestyrelsen for 30 koncerner i Danmark, sådan rundt omkring. Og har, da jeg blev 60, der synes vi, at det var en god ide, at jeg begyndte at drosle ned, så i dag, der sidder jeg i 13 koncerners bestyrelse og så har jeg nogle virksomheder som jeg arbejder for på konsulentbasis og herunder sidder jeg så i X bank, som var den vej rundt, at vi er kommet i kontakt, hvor jeg er næstformand i bestyrelsen og formand for revisionsudvalget.

Interviewer: Yes.

Revisionsudvalgsmedlem: Men en af grundene til, at jeg også har sagt ja, det er fordi at emnet det interesserer mig monster meget.

Interviewer: Det var da meget heldigt så.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, jeg har også, det kommer vi nok ind på senere.

Interviewer: Ja, spændende – det er jeg da glad for at høre. Så kan det være du kan oplyse mig lidt. Hvor mange år har du siddet i revisionsudvalget i X bank?

Revisionsudvalgsmedlem: Lad os nu se her, jeg kom ind i år 2013, så det har jeg nok været i en 7-8 år.

Interviewer: Okay, ja. Hvilken revisionsvirksomhed er det som i anvender nu? Du kan bare sige big 4 eller ikke big 4 hvis det er.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er selvfølgelig en af big 4. En af de store.

Interviewer: Det tænkte jeg nok, det er næsten selvsigende, men alligevel.

Revisionsudvalgsmedlem: Der er jo næsten ikke, der er ikke så mange andre muligheder.

Interviewer: Nej, det er i hvert fald det jeg skal komme lidt frem til i hvert fald. Vil du oplyse hvilken virksomhed og hvor mange år i har haft dem i?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, vi har haft dem i 10 år.

Interviewer: Er det en i forventer at beholde?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, man kan sige reglerne er sådan, at vi er kommet til, at vi i indeværende år, skal have sendt det i udbud.

Interviewer: Okay, ja for jeg hører bare man godt kan få lov til at forlænge.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, der er nogle snedige regler for, men for os i X bank, der er de helt specielle fordi vi er opstået ud af en fusion mellem X bank og så X bank. Og derfor har revisorerne jo, de er jo interesseret i at beholde os som kunde, og derfor har de undersøgt på kryds og tværs, at når nu vi var en

fusionerende virksomhed om der så kunne starte en ny periode derfra. Og det har de gået meget op i, og det er de så også lykkedes med at få accept på fra myndighederne. Så derfor kan de faktisk godt vedblive med at være vores revisor for os, igennem de næste 10 år. Og de deltager selvfølgelig i udbuddet, fordi vi er meget tilfredse med dem.

Interviewer: Okay, så i sender det faktisk stadig i udbud selvom i er ret sikre på at i vælger den samme igen?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det gør vi. Men vi er ikke sikre på, at vi vælger den samme igen. Altså det er ikke kun pseudo at vi sender den ud, vi skal sende det i udbud og det gør vi med glæde.

Interviewer: Hvad er vigtigst for jer ift. valg af revisor?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen du kan sige, at det er jo, at de har en ren straffeattest, og det skal jo ikke misforstås, men altså at det er nogle kompetente personer vi får ind, som kan være en god sparringspartner for os, og det bliver blandt andet, at det betyder selvfølgelig at det vil være hensigtsmæssigt, hvis de også kender lidt til andre pengeinstitutter. Gerne af vores størrelse, men i hvert fald at de har noget betydelig erfaring omkring også selve driften, så det ikke kun er revision.

Interviewer: Okay. Men så er vi nede ved igen, at det bliver meget få også af de helt store der er tilbage, fordi de skal have det her ekstra lag.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det gør det.

Interviewer: Ja.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, og det, det ved jeg ikke om du kommer ind på senere, men det er jo en af ulemperne ved, at man har gjort, lagt det til rette på den måde, at der er jo kun et fåtal af revisorer som vi kan vælge i mellem. Fordi de skal have de her autorisationer.

Interviewer: Jeg tror lige du faldt ud, men du sagde, eller kan du prøve at gentage igen.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det er jo en af de trælse ting, at man skal have sådan en restriktion for, at man kan blive revisor. For det begrænser jo antallet af revisorer vi kan bruge.

Interviewer: Ja, det gør det. Betydeligt. Så ikke nok med at der er meget få virksomheder der måske også har mulighederne, ressourcerne og kompetencerne, så er der også igen inde i virksomheden få personer der måske også har de rette kompetencer.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, lige nøjagtigt. Og det er i hvert fald en stor uhensigtsmæssighed ved den nuværende metode som vi jo skal følge. Det er at feltet simpelthen er for snævert. Og typisk dem vi får ind, de har jo næsten kun banker som kunde. Altså dem jeg har kendskab til, de – nu siger jeg 80 % - de har jo banker som kunde.

Interviewer: Ja, så de specialiserer sig lidt. Og gør feltet snævert.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Men det er et godt videre flow til vores næste punkt, som er konkurrencen på revisionsmarkedet. Fordi i UK mener man, at revisorerens ubegrænsede erstatningsansvar begrænser konkurrencen på revisionsmarkedet og dermed også forringer revisionskvaliteten, da de mener, at mere konkurrence vil medføre øget revisionskvalitet. I UK, ligesom i DK, er Big4 dominerende på markedet og "ikke Big4 revisionsvirksomheder" kan ikke komme ind på dette marked, da der er for store risici og

omkostninger forbundet med at kunne ifalde et erstatningsansvar.

I UK mener man derfor, at ved at begrænse revisorerne erstatningsansvar øges konkurrencen på markedet og kvaliteten fremmes i revisionen. Hvad tænker du om dette argument?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen jeg tænker jo, at hvis konkurrencen er alt for stor, så har revisorerne en tilbøjelighed til at please virksomhederne, altså at det måske er nemmere, hvis man bare kan vælge og vrage og der bare er massere revisorer at tage fat i, jamen så kunne man godt risikere, og nu taler vi ikke banker, men også andre typer af virksomheder, at de vælger en, som de kan sno om deres lillefinger, uden at det skal misforstås, men nogen som de kan få til at, ja den der golfregning til ham der hovedaktionæren, den ser de gennem fingre med, fordi at det vil give et dårligt klima, hvis de fører den frem. Altså jeg har oplevet at revisorer er meget, også højt profilerede revisorer, som arbejder på kanten af lovgivningen fordi at de tror at det betyder meget for den virksomhed at de pleaser virksomheden.

Interviewer: Okay, så de er faktisk villige til...

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, så lige i den aktuelle situation, sådan nogle som Deloitte der rydder lidt op i deres kunder, altså dem de sorterer fra, det er jo dem, tænker jeg, selvfølgelig dem de ikke tjener ret mange penge på, men også dem, hvor de er usikre på, om de er helt fine i kanten.

Interviewer: Ja, det tror jeg godt du kan have ret i.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er en lidt atypisk holdning at have til det med konkurrencesituationen, fordi normalt er alt konkurrence jo godt.

Interviewer: Ja, det er i hvert fald det man ofte hører.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, du sagde lige nogle andre ting afslutningsvist i dit spørgsmål, som det ene var det med konkurrencen og så sagde du det med erstatningsansvar?

Interviewer: Ja, altså man mener, at hvis man begrænser erstatningsansvaret, at så kan man øge konkurrence, netop fordi så kan man få de her ikke-big 4 revisionsvirksomheder ind på markedet, fordi der er en barriere der.

Revisionsudvalgsmedlem: Det er jeg vildt uenig i også. Altså jeg synes jo, at den begrænsning der er for revisorer i dag den er jo latterlig lav. Altså det er jo sådan at hvis man får en revisor til at, det gælder for næsten alle revisorer, at hvis man får revisor til at udføre en opgave så er deres ansvar begrænset til en eller anden faktor, ganget den honorar man betaler.

Interviewer: Ja, du tænker ift. rådgivning.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, rådgivning primært.

Interviewer: Ja, fordi netop når de laver revision for den erklæringsopgave i revisorloven, så kan de jo ikke begrænse sig.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, hvis det er revision, så kan de ikke begrænse det.

Interviewer: Præcis. Det er den jeg mener, den erstatning vi snakker om, det er det der gør at de mellemstore revisionshuse ikke rigtigt kan komme ind på markedet, fordi de ikke kan tage de her opgaver, da det kræver for meget. Det er det de taler meget om, at de har ikke lyst til at komme op og konkurrere med big 4 virksomhederne, derfor er det så bare big 4 der dominerer og bliver ved med at være de samme deroppe ikke. I hvert fald i Storbritannien i kølvandet på den her konkurs, der er der i hvert fald ingen tvivl

om, at man føler at føler at big 4 er dovne og ikke ligesom gør sig umage, tror jeg. Derfor har de det her argument med, da de skal holdes lidt mere til ilden, og det kunne være via konkurrence.

Revisionsudvalgsmedlem: Jo, altså, men jeg mener stadigvæk altså selv på revision, har de ubegrænset erstatningsansvar der?

Interviewer: Ja, det har de.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, men det mener jeg bestemt ikke man skal lave om på fordi altså du er nødt til at have en revisor, der matcher virksomheden og som kan stå på mål for, hvis de, altså hvis revisionen ikke er i orden. Og hvis de mindre revisionsfirmaer, det kan de jo ikke påtage sig, og så må de jo holde sig ude af det marked, for der er jo stadigvæk, det er jo ikke kun de fire store, der er jo stadigvæk nogle, lige i underkanten der, som også er store nok til at tage de større virksomheder.

Interviewer: Ja, i hvert fald til en vis grænse, ikke. Altså de små børsnoterede i hvert fald.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Ifølge dem selv, har de i hvert fald ikke nogen lyst til at tage de store virksomheder, de føler ikke har kompetencerne og ressourcer til at kunne påtage sig den opgave. Så der er i hvert fald lidt her, men det er jo ikke det samme som at sige, at kvaliteten så ikke er lige så god. For det er det argumentet er, for,ovre i Storbritannien, at hvis du øger konkurrencen på markedet, så bliver kvaliteten også bedre på revisionen.

Revisionsudvalgsmedlem: Det tror jeg heller ikke på. Altså hvis du øger konkurrencen, det behøver kvaliteten ikke at blive bedre af, tværtimod. Hvis ikke du betaler det, det koster, så får du jo heller ikke kompetencen.

Interviewer: Nej, præcis. Det kunne i hvert fald være et argument.

Revisionsudvalgsmedlem: Jeg er desværre vildt uenig.

Interviewer: Jamen det er helt fint.

Revisionsudvalgsmedlem: og så er det altså revisorerne de skal stå på mål for det de foretager sig, både overfor virksomheden, overfor aktionærene og ikke mindst over for samfundet. Og du kan jo, hvis du går tilbage, jeg tænker jeg er en lille smule ældre end dig, men hvis du går lidt tilbage i tiden og kigger på nogle regnskaber herhjemme i Danmark også, hvor revisorerne totalt har svigtet. Der er jo også nogle i nyere tid.

Interviewer: Ja.

Revisionsudvalgsmedlem: altså hvis de kunne slippe af sted med et begrænset ansvar, det ville jeg synes var helt forfærdeligt.

Interviewer: Okay, så du mener faktisk, at det her med at de har lidt hånden på kogepladen, faktisk er godt. I hvert fald i Danmark.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det gør jeg. Og også både i X Bank men også over for samfundet generelt. Altså du kan tage den seneste og det var den der Genan ikke også, altså hvor hvis du går tilbage i tid, så kan du tjekke sådan et regnskab, for Martin Gruppen, det er så nok 20-25 år siden ikke, hvor de havde kæmpestore vanskeligheder lige op til at de blev børsnoteret og alligevel fik de blanke revisionspåtegninger. Og hvad er det nu, vi har lige haft en anden lige her for nyligt også. Som gik på børsen.

Interviewer: O.W. Bunker måske? Den er lidt nyere, fra 2014 var det måske?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det var den, ja.

Interviewer: Ja, og det var vist Deloitte tror jeg det var, der var bag der. Den er nok ikke afgjort endnu, så vist jeg læste.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, det kan godt være den ikke er afgjort endnu, men der var jo nogle, altså der var nogle ting, som du burde have, det kan godt være det ikke var ulovligt det som de gjorde, men der var i hvert fald ting, de burde have oplyst i prospektet, da de gik ud til investorerne. Det kan godt være, at det ikke var ulovligt ikke at gøre det, men moralsk og etisk, så burde de i hvert fald gøre det.

Interviewer: Okay, spændende alligevel, for det kommer vi også lidt ind på lidt senere, nemlig omkring det her med åbenhed og transparens. Men lige for at komme lidt videre med konkurrencesituationen inden vi dykker for meget ned i sagerne, altså hvad mener du om den nuværende konkurrencesituation på markedet? Er der nok statsautoriserede revisionsvirksomheder at vælge i mellem, som er relevante ift. jeres behov?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det er der. Og konkurrencen for mig at se, den er fin. Altså da vi havde den i udbud sidste gang, der lykkedes vi både med og få de rigtige kompetencer ind, men vi lykkedes også med at få en honoraraftale, som var ganske fornuftig ift. hvad vores kollega havde og ift. hvad vi betalte før.

Interviewer: Okay, så der er faktisk noget med prisen der har ændret sig?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, nu er det 4-5-6 år siden vi havde det i udbud sidst og der var det i hvert fald super god konkurrence der, og meget kompetente revisorer også. Så jeg synes konkurrencen er fin som den er.

Interviewer: Så pris og kompetencer, det er ligesom nøgleordene her ift. valg af revisor.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Super. Men vi bevæger os lidt videre til innovation i revision. For i indledningen talte jeg om, at man i Storbritannien taler om, at revisorerne erstatningsansvar har indflydelse på innovation og at man ved at begrænse revisorerne erstatningsansvar, kan fremme innovationen. Hvad tænker du om dette argument?

Revisionsudvalgsmedlem: jamen det synes jeg ikke holder, fordi hvis nu jeg kigger lidt på det revisionsfirma vi har, altså så er noget af det mere innovative de har gjort inden for de sidste par år, det er jo, at i stedet for den der lit mere gammeldags revision, så bruger de jo teknologien, nu kan jeg ikke lige huske det ord, som de bruger, men de bruger jo en data baseret revision.

Interviewer: Ja, sådan noget analytics, er det ikke det de siger?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det er i hvert fald at de går jo ikke ned og åbner vores bøger. De går jo simpelthen bare ind i vores system og så bruger de ja, data, altså.

Interviewer: Ja, jeg tror godt jeg forstår. De bruger det her data analytics til at hive alt data ud, og finde de her outliers. Og finde de ting der stikker ud fra normen.

Revisionsudvalgsmedlem: ja. Og det gør jo, at den udvikling de har foretaget der, den gør jo, at de når meget længere igennem vores regnskab end de gjorde før, fordi de gør det via data, og så tager de selvfølgelig de større afvigelse ud af der. Men for mig er det en betryggelse, at de har udviklet deres egne

revisionsystemer, i en sådan grad, at de uden at prisen har ændret sig. Så kommer de egentligt bredere rundt.

Interviewer: Så vil du sige, at revisorerne drager fuld nytte af de her teknologiske muligheder i deres revision?

Revisionsudvalgsmedlem: ja.

Interviewer: Men der er sikkert også noget forskel her ift. Storbritannien og Danmark. Jeg tror nemlig, at der bliver arbejdet i Danmark på at bruge det her, og det har nok også noget at gøre med, at hvis der er en der gør det og kunderne efterspørger det, altså så skaber det lidt konsensus omkring, okay det her er det nye. Men oplever du, at det her skaber mere værdi for jer som virksomhed?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det gør det, for det kommer bredere rundt i virksomheden. Altså jeg har ikke oplevet det konkret, altså nu er det sådan inden for den finansielle sektor, at det er jo monster sjældent, og nu har jeg været i branchen i rigtig mange år, og jeg har aldrig oplevet at revisorerne har, eller aldrig er et forkert ud, men det er meget sjældent at jeg har opdaget de har fundet nogle graverende fejl, i det materiale som er leveret. Den finansielle sektor har jo efterhånden, igennem de sidste 10-15 år i hvert fald, så godt styr på den interne, altså alle banker har jo intern revision og kompetente økonomidirektører. Og har nogle systemer, som er udviklet i fællesskab i den finansielle sektor.

Interviewer: Ja, det begrænser i hvert fald risiciene i hvert fald.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. Altså der hvor revisorerne er svage, det er jo og gennemskue den meget væsentlige risiko der er i den finansielle sektor, altså vores udlån. Altså der læner de sig jo op af data de får fra banken. Man foretager ikke en selvstændig analyse af kreditrisikoen. Og sådan har det altid været, og det er der ikke noget nyt i, men de får jo når revisionen kommer på auktion, så de jo udleveret det materiale vi har skrabet sammen på kunden og så tager de udgangspunkt i det og kontrollerer at de data er rigtige. Men de forholder sig jo ikke til om, hvad kan man bruge som eksempel, altså, om et af vores store engagementer er inden for en branche, hvor der kan være en kæmpe risiko ved. Altså du kan tage det der gamle eksempel med Kodak, med filmruller ikke også, der forholder revisionen sig kun til, at okay, I har Kodak som kunde, tallene ser fine ud, I behøver ikke at nedskrive på den, de forholder sig jo ikke til, at teknologien overhaler den virksomhed i løbet af tre måneder.

Interviewer: arh, på den måde.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, det er på den måde. Det skal banken selvfølgelig selv gøre, det er jeg helt med på, jeg ser bare en svaghed her ved revisionen.

Interviewer: Ja, de forholder sig jo udelukkende til det, som virksomheden og ledelsen selv kommer ud med af tal og oplysninger. Klart. Lidt andre overvejelser ift. revision fra Storbritanniens debat. I UK er man kommet med forslag til, at revisor også skal forholde sig til information uden for årsregnskabet, som fx børsmeddelelser eller investorpræstationer eller lignende. Hvad tænker du om dette?

Revisionsudvalgsmedlem: Altså fondsbørsmeddelelser, det går jeg ud fra at revisor læser igennem. Det tror jeg vores revision gør.

Interviewer: Ja, men også at de skal forholde sig til dem, inddrage dem for eksempel eller bruge det.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, det mener jeg ikke at de skal. Det er et led i når de kommer på besøg i banken, altså man skal jo heller ikke fratrage bestyrelsen og ledelsen i ansvar og fondsbørsmeddelelser og

roadshows, det er bestyrelsens helt klare ansvar, der skal revisionen ikke ind over. Men er det et prospekt, altså hvis det er offentlige dokumenter, som et prospekt ved en aktieemission, eller en børsintroduktion, eller lignende så skal de selvfølgelig ind over. Men en fondsbørsmeddelelse skal ikke flues af, af revisionen.

Interviewer: det bør ikke være deres område?

Revisionsudvalgsmedlem: Nej, men jeg forventer at når de gennemgår vores regnskaber, at så læser de bestyrelsesreferaterne igennem og de læser fondsbørsmeddelelserne igennem. Og hvis de har kommentarer til det, så skal de frem med det, men jeg synes ikke, at det skal være en del af deres revision. Jeg kan godt se ideen i det, men man skal jo heller fratage virksomheden og bestyrelsen ethvert ansvar. Det gør man selvfølgelig heller ikke måske.

Interviewer: Nej, men jeg tror godt jeg forstår hvad du mener. Det er måske også lidt mere anderledes i Danmark, hvor man har de her bestyrelser, som jo egentligt også kontrollerer ledelserne ikke.

Revisionsudvalgsmedlem: Jo.

Interviewer: Så jeg kan godt følge, hvis det så kommer til at føles lidt som noget af et ekstra lag af regulering og det er jo også lidt det, i hvert fald når jeg sidder og læser det, at det måske er lidt vildt, at fordi der sker en konkurs, så putter man mere regulering på. Det vil det her jo så blive, hvis de også skal forholde sig til ting uden for ligesom normen, i hvert fald af hvad man har set indtil videre.

Revisionsudvalgsmedlem: jo.

Interviewer: Så spændende at høre, at man ikke umiddelbart er interesseret i det fra en bestyrelses side. Det er i hvert fald relevant at tage med. For der er jo noget gap her. Det er i hvert fald det jeg ser lidt tendenser til, for hver gang der sker noget, så vil man rigtig gerne fra offentlighedens side og fra politikernes side gerne ind og tage noget ansvar og vise at man handler på det her.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: For der er jo nogle som bliver ramt af de her store konkurser og i hver fald når det gælder så store virksomheder som Carillion i det her Storbritannien. Så det er spændende at høre hvad virksomhederne siger, om de overhovedet er interesseret i, ja at ændre på det. Man taler også om, at i selve revisionspåtegningen, der skal revisor kunne medtage selvstændig information som har betydning for regnskabsbrugerne. Hvad tænker du om det?

Revisionsudvalgsmedlem: det tænker jeg heller ikke er, altså igen, det er ikke en revisor opgave. Revisoren skal kontrollere og revidere, det som ledelsen og bestyrelsen fremlægger. Og så har de jo deres revisionspåtegning og den revisionspåtegning, der skal de jo forholde sig til om regnskabet er retvisende og jeg kan i hvert fald se i mit liv inden for branchen, at der jo nogen gange er at revisorerne er kommet og sagt, jamen vi synes, at i skal skrive sådan og sådan, i jeres ledelsesberetning, eller vi synes i skal tage den og den note med, jeg tænker, at hvis vi ikke havde skrevet sådan i vores ledelsesberetning, som de havde ønsket, eller lavet den noteoplysning så havde vi jo ikke fået den blanke påtegning. Så jeg synes revision er superfint, den der, den er godt nok blevet relativt omfattende efterhånden, den revisionspåtegning de sætter ind, det synes jeg det er der de skal gøre opmærksom på, hvis der er misinformation i regnskabet.

Interviewer: Ja, men du tænker ikke, at de, det her med at få en mere aktiv rolle ift. regnskabsbrugerne generelt, det tænker du ikke er en god ide?

Revisionsudvalgsmedlem: Nej. Eller jeg kan godt følge, at det er en god ide. Men man skal også bare huske på, at det jo er promiller, af virksomhederne der har lavet de her fadæser. I Danmark kan de jo måske tælles på en hånd jo ikke. Og nu ved jeg ikke hvor mange virksomheder der er, men politikerne har det jo med, at hvis der sker en hændelse, så laver de regler der gælder for alle.

Interviewer: Ja.

Revisionsudvalgsmedlem: det kan man jo tydeligt se inden for den finansielle sektor, med Roskilde Bank. Og også andre virksomheder der er gået konkurs, hvad man så ikke har pålagt bankerne, det er jo helt fuldstændigt – det er jo meget – fuldstændig vanvittigt meget.

Interviewer: ja, der er kommet ret meget regulering på området.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Så det her med, at man laver en udvidelse af revisionspåtegningen eller mere udvidet end den allerede er. De har jo fået det her key audit matters ind også jo, i revisionspåtegningen, men at de skal være mere åbne omkring vurderingen af ledelsens skøn og dele deres professionelle vurderinger, som revisor, hvad tænker du? Det vil jo påvirke revisionen jo, fordi de skal jo forholde sig til meget mere.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. Men de er jo i forvejen, for at de kan give en blank revisionspåtegning jo, så er de jo inde over og vurdere om de principper vi bruger, om de er valide. Og hvis de ikke er valide, så må de skrive det i revisionspåtegningen.

Interviewer: Så du tænker den revisionspåtegning de har nu er fin ift. information ud til regnskabsbruger?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Okay, så her til sidst, så er det dine holdninger generelt til revisorernes erstatningsansvar. Fordi der er en diskussion omkring, hvorvidt regnskabsbrugerne vil få mere ud af revisionen, hvis man indfører en begrænsning på erstatningsansvaret. Tror du man vil få mindre ud af revisionen, hvis man begrænser erstatningsansvaret?

Revisionsudvalgsmedlem: At man får mindre ud af revisionen?

Interviewer: Ja, mindre ud af revisionen. Fx lavere kvalitet.

Revisionsudvalgsmedlem: ja, men det tror jeg. Også som jeg sagde indledningsvist. Det tror jeg faktisk at man gør ikke, fordi at hvis de ikke har hånden tilstrækkeligt på kogepladen, så altså, det er sådan lidt generaliserende, men så X de ikke alt det som de skal.

Interviewer: Ja, spændende at høre. For der er lidt blandende holdninger til det her spørgsmål.

Revisionsudvalgsmedlem: min holdning er, at hvis man laver et stykke arbejde, så står man til ansvar for det.

Interviewer: Så du ser ikke nogen grund til, altså det vil påvirke måske din tillid til professionen, kan man sige det?

Revisionsudvalgsmedlem: Jamen, det gør det jo lidt, fordi det som jeg sagde før med rådgivningsopgaver, hvor de jo har altså, jeg har været med til at lave rigtig mange generationsskifter, også i store virksomheder, og der spørger vi jo hver gang, hvis i nu har lavet en fodfejl her, som kommer til at koste os, at den her skattemæssige konstruktion den er bare ikke i orden og så kommer vi til at skulle betale 10 mio.

kr. i skat, og vi har betalt, ja, 100.000 kr. for det her, så slipper i med at betale os 400.000. Det er totalt ualmindeligt. Og jeg tror, at de vil, man kan ikke generalisere, men jeg tror, at mange revisorer vil oppe sig endnu mere, hvis der var fuldt erstatningsansvar.

Interviewer: Ja, altså også på de andre områder måske? Så du så faktisk, at man også regulerede det område mod det ubegrænsede, som man også har i revisionen?

Revisionsudvalgsmedlem: Ja. Advokater, der mener jeg, de har jo mig bekendt heller ikke nogen begrænsning. De har selvfølgelig en forsikring ligesom revisorerne også har, som træder til jo ikke også.

Interviewer: Altså advokaterne kan også begrænse sig.

Revisionsudvalgsmedlem: Kan de det?

Interviewer: Ja, de kan godt sige, det som er det unikke ved revisorerne, det er, at de er de eneste der ikke kan begrænse sig ved revisionen. Fordi andre erhverv kan godt sige 5 gange honoraret fx eller lignende. Men man kan sige, advokaterne har heller ikke helt samme rolle, både over samfundet og virksomhederne.

Revisionsudvalgsmedlem: Nej.

Interviewer: Revisorerne har jo lidt en dobbeltrolle. De er offentlighedens tillidsrepræsentant, så det er en lidt anderledes konstruktion end en advokat ikke.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja.

Interviewer: Og det er også derfor der bliver argumenteret for at de skal have et ubegrænset erstatningsansvar (da de er offentlighedens tillidsrepræsentant også)

Revisionsudvalgsmedlem: Det er fordi, jeg sammenligner lidt med det der generationsskifte og det er jo nogle gange advokater der går ind. Det er jo advokatfirmaer der har specialiseret sig i generationsskifter. Og der tænker jeg bare lige, og det er specielt en af de advokater jeg har brugt, der har jeg i hvert fald ikke været opmærksom på, at han har haft en begrænsning på. Men nu er det gået godt.

Interviewer: Ja, men jeg ved selvfølgelig ikke hvad den virksomhed har valgt at gøre. Det har de jo nok et eller andet stående om generelt. Det kan man i hvert fald se inde på revisorerens hjemmeside. Der skriver de i hvert fald at alt andet ud over revision, det begrænser vi så og så meget.

Er der nogen tiltag som du ville foreslå ift. at imødekomme innovation og styrke konkurrencen på revisionsmarkedet?

Revisionsudvalgsmedlem: Ikke sådan lige for hoften, altså jeg synes jo egentligt at innovationen, i hvert fald de revisionsfirmaer jeg har haft med at gøre, både med X bank og med de andre virksomheder, som jeg har siddet med, der synes jeg faktisk at revisorerne er mega gode til at være innovative. Altså også innovative ift. rådgivning. Jeg bruger meget Martinsen til de mindre virksomheder, og når vi har årsgennemgang, så bruger de en halv time på at gennemgå revisionen og så bruger de en time på at gennemgå regnskabet og så bruger de en time til sidst på at fortælle os, hvad vi burde gøre anderledes og hvad der er kommet af nye ting og tiltag inden for markedet, fx fri bil ordningen altså at den burde vi køre på en anden måde, som var mere hensigtsmæssig eller det kunne være rådgivning omkring skatteoptimering omkring løn og udbytte, altså om det er innovativt, det ved jeg ikke, men det er i hvert fald det som virksomhederne sætter pris på. For de er jo flintrende ligeglade med revisionen, ikke X Bank, men de almindelige virksomheder. De kigger mere på, hvordan de kan komme til at tjene nogle penge, og

betale så lidt skat som muligt. Men jeg ved ikke om det har noget med innovation at gøre, men det har i hvert fald noget med rådgivning at gøre, at det er noget man skal udvikle sig på.

Interviewer: Jo, jeg tænker da godt man kan sige, at det er innovativt. Men bevæger sig lidt væk fra bare at være en der kontrollerer virksomheder, til at man skaber noget mere værdi måske for virksomhederne, på samme tid med, at man også skaber værdi for regnskabsbruger generelt. Der er jo ingen tvivl om, at hvis virksomhederne bliver bedre både til deres interne kontroller og så videre, jamen så kommer det afspejler, at det går bedre, sker færre fejl osv.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, og det andet man bruger det til, det er jo konkurrencen. Altså konkurrencen er jo egentligt, eller der er nok knapt så meget konkurrence lige i øjeblikket, men hvis man går nogle år tilbage, så var konkurrencen jo hård også inden for revisionsbranchen.

Interviewer: Ja, jeg tror ikke helt jeg er med der. Altså tænker du, var der flere revisorer?

Revisionsudvalgsmedlem: jamen i øjeblikket er den jo ikke så hård, fordi nogle af revisionsvirksomhederne kan jo simpelthen ikke få kvalificeret arbejdskraft i tilstrækkeligt nok omfang.

Interviewer: Arh, på den måde.

Revisionsudvalgsmedlem: Ja, og så lukker de jo også kunder ud, og så er det også blevet mere moderne, og det er også fuldt forståeligt, at man arbejder fra 8-16, hvor revisorer for 10 år siden, der arbejdede de jo fra døgnet rundt eller sådan noget.

Interviewer: Ja, det er rigtigt, at der sker selvfølgelig også noget der. Eller der er i hvert fald flere faktorer der måske spiller ind på konkurrencen og hvordan det ser ud på revisionsmarkedet. Hvad tænker du så om, at der skal være så meget, altså når man får en revisor, så ved jeg godt, at man er interesseret i kompetencer, men det her med, at man måske ikke kan få så mange revisorer der har de rette kompetencer, fordi der netop er der her mange lag af, altså du skal have en ekstra certificering ud over at være statsautoriseret for eksempel, hvad tænker du om det?

Revisionsudvalgsmedlem: Altså det reducerer jo konkurrencen ganske betragteligt, for der er jo kun de der få mennesker, vi kan benytte inden for den finansielle sektor.

Interviewer: præcis.

Revisionsudvalgsmedlem: altså nogle af de svar jeg har givet, er jo på den finansielle sektor, og andre er jo på den private sektor.

Interviewer: Ja, det er klart. Det tager jeg med. Men altså jeg har ikke mere for nu.

Bilag 7 - Spørgeskemaundersøgelse

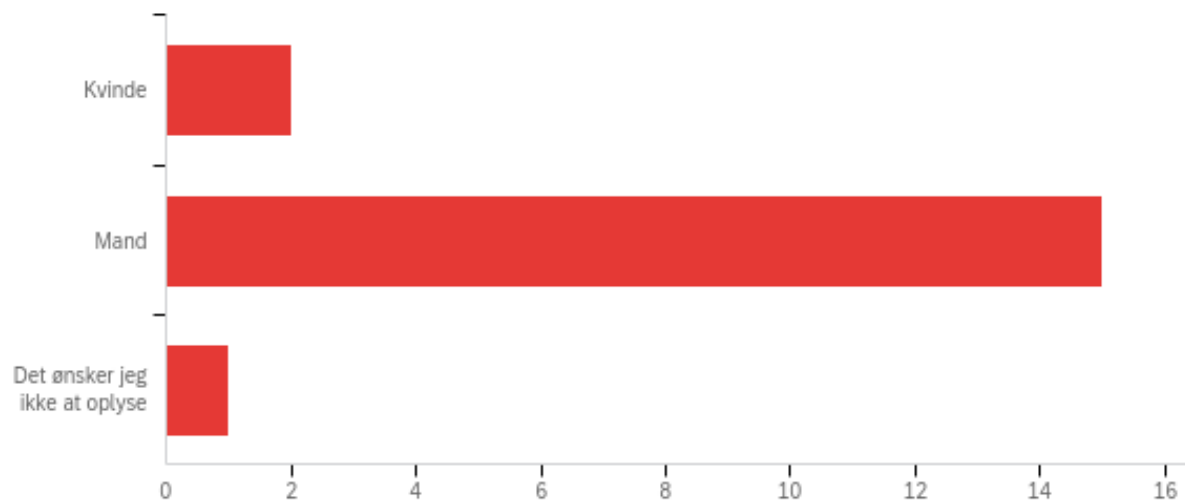
Spørgeskema om revisoransvar og tilliden til revisionspåtegningen

May 1st 2022, 12:50 pm MDT

Antal respondenter: 21

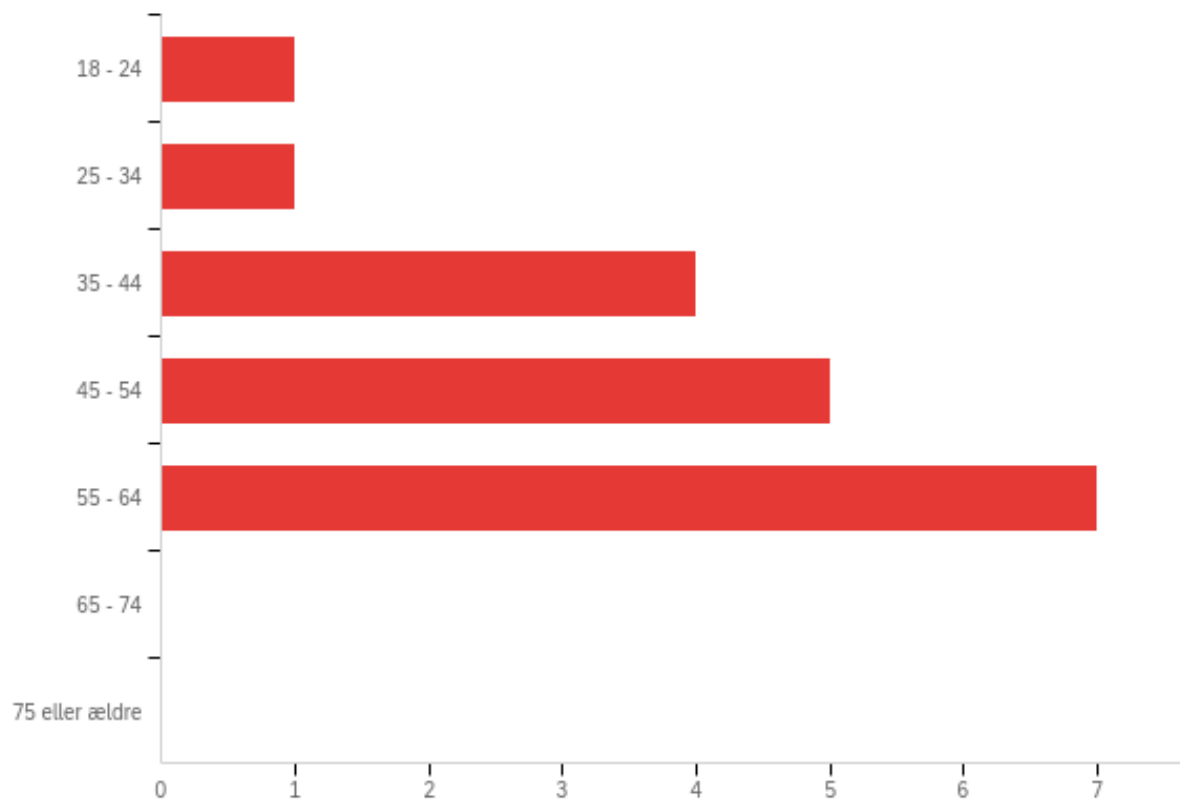
#	Field	Minimum	Maximum	Mean	Std Deviation	Variance	Count
1	Q_RecaptchaScore	0.70	1.00	0.90	0.08	0.01	21

Q2 - Hvad er dit køn?

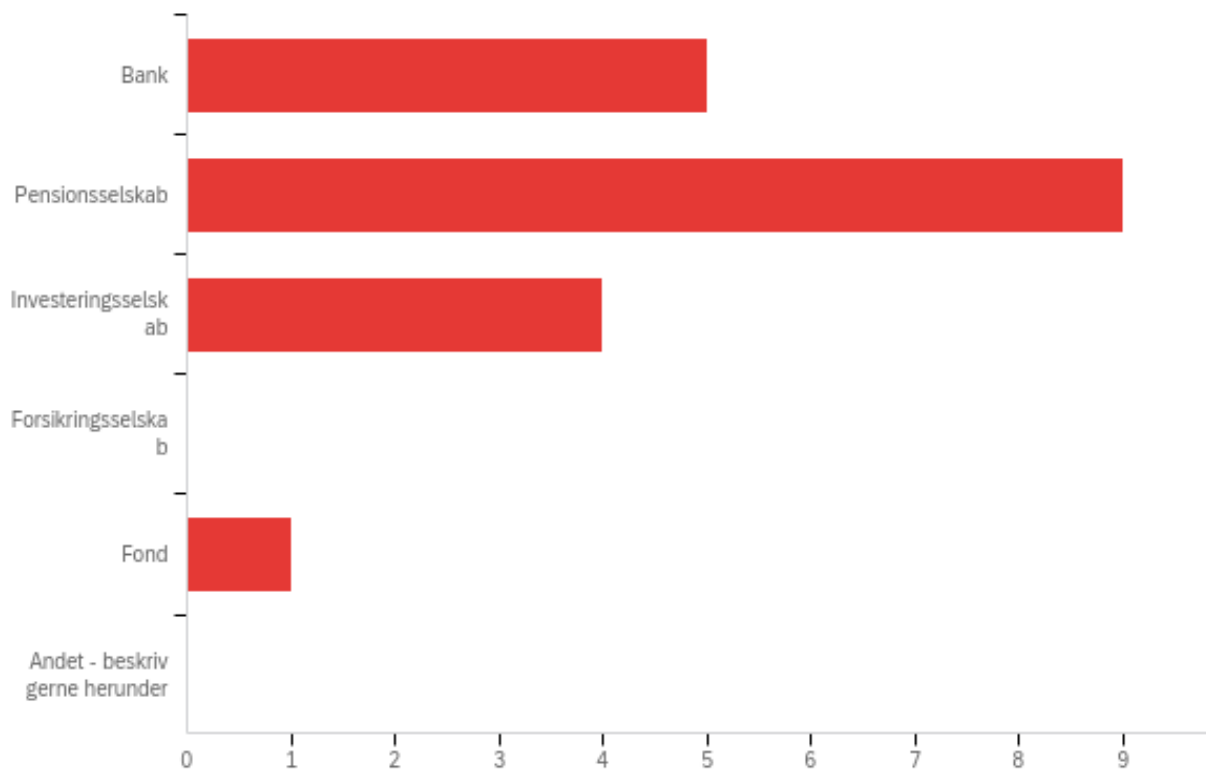
#	Answer	%	Count
1	Kvinde	11.11%	2
2	Mand	83.33%	15
3	Det ønsker jeg ikke at oplyse	5.56%	1
	Total	100%	18

Q3 - Hvor gammel er du?

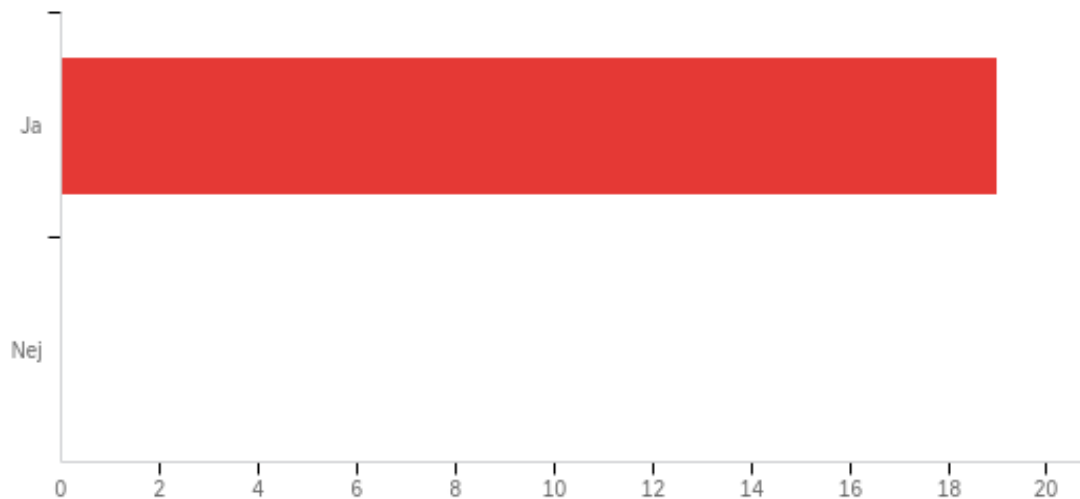
#	Answer	%	Count
1	18 - 24	5.56%	1
2	25 - 34	5.56%	1
3	35 - 44	22.22%	4
4	45 - 54	27.78%	5
5	55 - 64	38.89%	7
6	65 - 74	0.00%	0
7	75 eller ældre	0.00%	0
	Total	100%	18

Q4 - Hvilken type virksomhed er du ansat i?

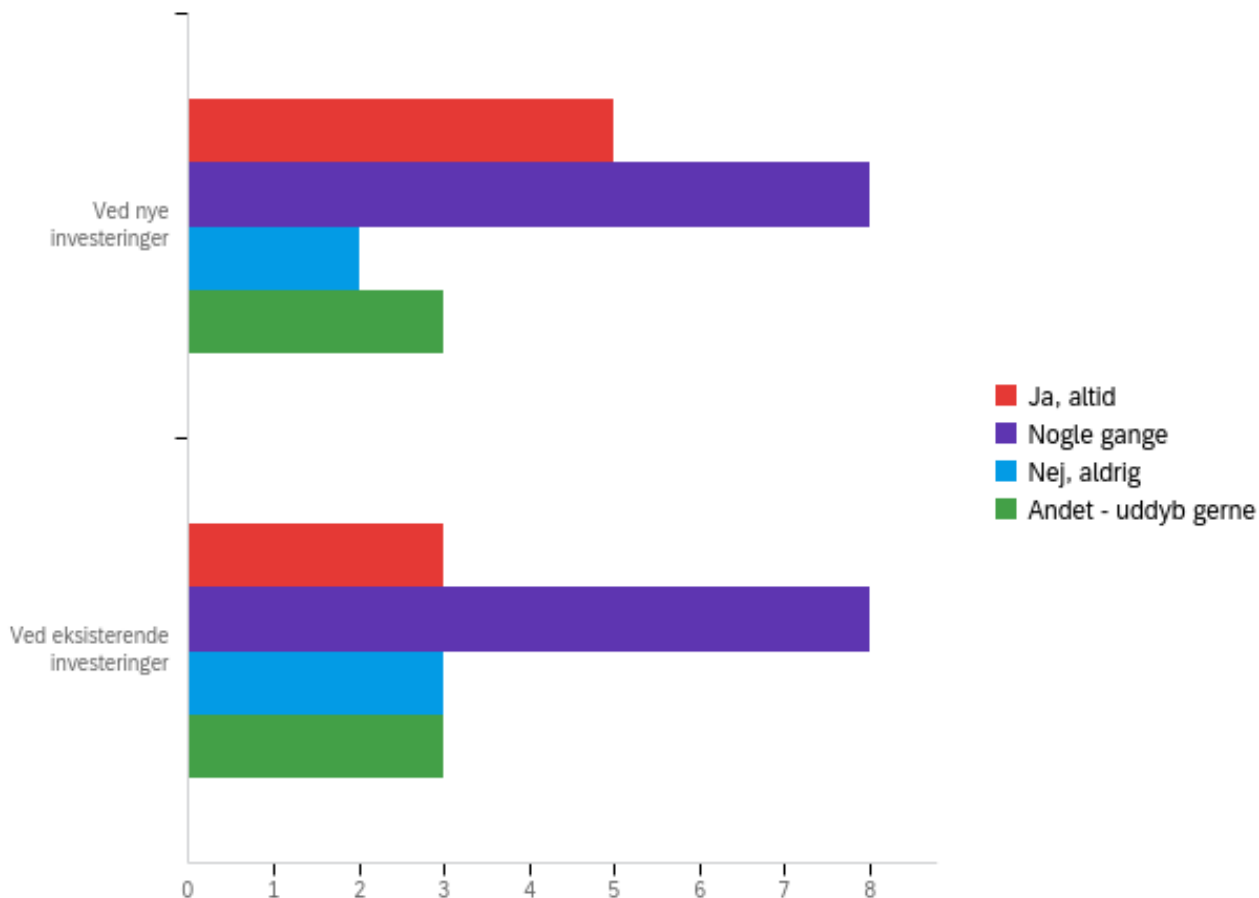
#	Answer	%	Count
1	Bank	26.32%	5
2	Pensionsselskab	47.37%	9
3	Investeringsselskab	21.05%	4
4	Forsikringselskab	0.00%	0
5	Fond	5.26%	1
6	Andet - beskriv gerne herunder	0.00%	0
	Total	100%	19

Q5 - Arbejder du eller dit team med at investere i danske børsnoterede selskaber?

#	Answer	%	Count
1	Ja	100.00%	19
2	Nej	0.00%	0
	Total	100%	19

Q6 - Læser du eller dit team revisionspåtegningen i årsrapporterne for de børsnoterede selskaber I investerer i?(Sæt ét kryds i kolonnen 'ved nye investeringer' og ét kryds 'ved eksisterende investeringer')

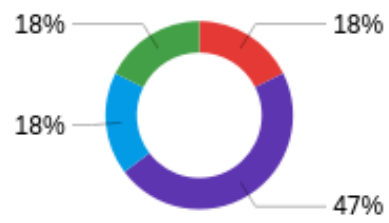
#	Question	Ved nye investeringer		Ved eksisterende investeringer		Total
1	Ja, altid	62.50%	5	37.50%	3	8
2	Nogle gange	50.00%	8	50.00%	8	16
3	Nej, aldrig	40.00%	2	60.00%	3	5
4	Andet - uddyb gerne	50.00%	3	50.00%	3	6

Ved nye Investeringer

Ved eksisterende Investeringer

■ Ja, altid   ■ Nogle gange   ■ Nej, aldrig   ■ Andet - uddyb gerne

Q7 - Hvorfor læser du eller dit team revisionspåtegningen?

Hvorfor læser du eller dit team revisionspåtegningen?

Opgaven ligger hos vores analyse.

For at sikre os, at der kun er den sædvanlige formelle påtegning. Hvis der er andet, læses det med særlig interesse og det kan være et meget stærkt advarselstegn, hvis ikke der er en "**blank**" påtegning

Jeg tjekker om der er taget nogle **forbehold**. Hvis ikke, så går jeg videre. Hvis ja, så læser jeg selvfølgelig hvad forbeholdet er. Jeg læser også gerne **Key Audit Matters**, hvis jeg kan finde dem, da de kan give et godt blik på **vigtige risikoområder, særligt ifm. en ny investering**.

Da hele årsregnskabet er virksomhedens ansvar, og revisorpåtegningen er revisorens mulighed for at tilkendegive, hvis revisoren har et **forbehold eller supplerende informationer, hvor revisoren måske er uenig med ledelsen** i nogle af posterne i regnskabet.

Revisionspåtegningen er revisors godkendelse af at regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens finansielle situation. Hvis der ikke er en **betryggede påtegning** kan man som investor blive urolig for om virksomheden er i god stand. Det er altså særligt de negative eller blot mindre positive elementer man som investor hæfter sig ved. Ordlyden er meget vigtig. **En troværdig, åben og ærlig påtegning er at foretrække**. Man ønsker ikke at sidde tilbage med tvivl efter gennemlæsning af påtegningen.

Det gør vi ikke. Vi investerer i danske aktier gennem en indeksforening, hvorfor investeringerne primært er bestemt af sammensætningen af afdelingens benchmark. Vi forholder os som sådan ikke til de enkelte investeringer.

Det gør vi ikke. Vi investerer udelukkende i de største børsnoterede selskaber i Danmark. Skulle et selskab i vores investeringsunivers få anmærkninger eller ingen revisionspåtegning, så bliver vi informeret om det via research fra investeringsbanker og andre informationskilder som Bloomberg etc.

Det er **nyttig viden**

Det er en **fast procedure** altid at læse revisionspåtegningen på de aktier vi laver analyser på eller investerer i.

Vi **læser den kun, hvis vi har mistanke om uregelmæssigheder**. Det kan vi få, hvis det bliver påpeget af aktieanalytikere eller vi selv har fået mistanken. Det er meget sjældent, at man kan blive advaret på denne måde om alvorlige problemer. Der var - så vidt jeg ved - f.eks. **ingen revisorbemærkninger for OW Bunker**. Problemerne opdagede vi selv via møder med management. Så vidt jeg husker var der **heller ingen negative påtegninger for IT Factory** (jeg er lidt usikker her!)

For at **sikre os at de er rene**

Primært for at finde ud af om der er **særlige forhold** vi skal være opmærksomme på

For at sikre at den er **anmærkningsfri**

For at få revisors input til om der er noget **særligt kritisk at forholde** sig til ved læsning af regnskabet.

Konklusionen i revisionspåtegningen er vigtig, samt at revisoren giver sit "objektive" billede på virksomhedens regnskab.

I store selskaber som jeg investerer i vil det være helt usædvanligt hvis det ikke er i orden. Jeg vil blive gjort opmærksom på det **via Bloomberg** hvorfor jeg ikke tjekker. I vores kinesiske investeringer er vi mere aktive

For at konstatere at der **ikke er kommentarer el. forbehold** der kan være "**red flags**"

Q8 - Hvorfor læser du eller dit team ikke revisionspåtegningen?

Hvorfor læser du eller dit team ikke revisionspåtegningen?

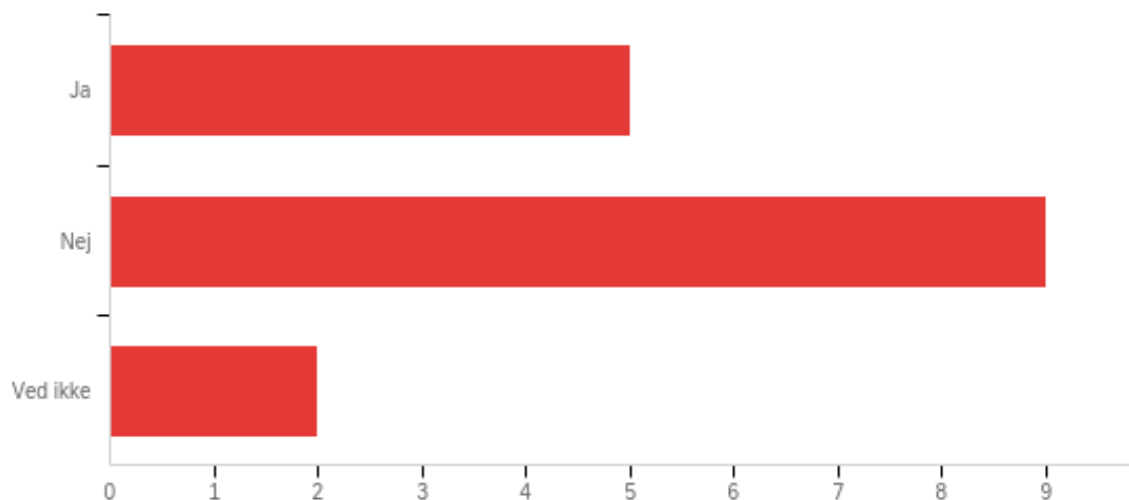

Vi investerer i danske aktier gennem en indeksforening, hvorfor investeringerne primært er bestemt af sammensætningen af afdelingens benchmark. Vi forholder os som sådan ikke til de enkelte investeringer.

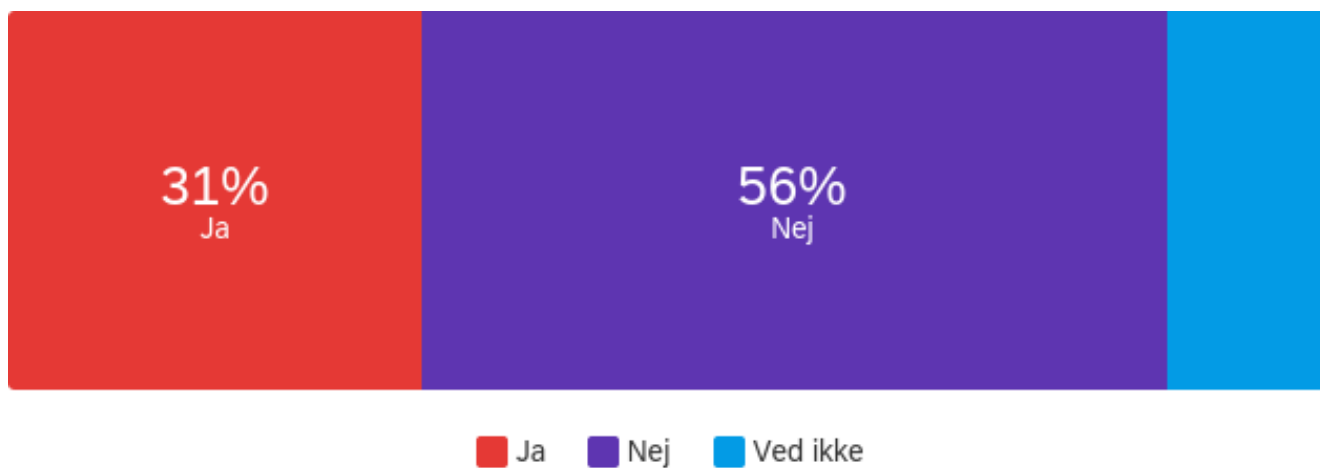
---

se tidligere svar.

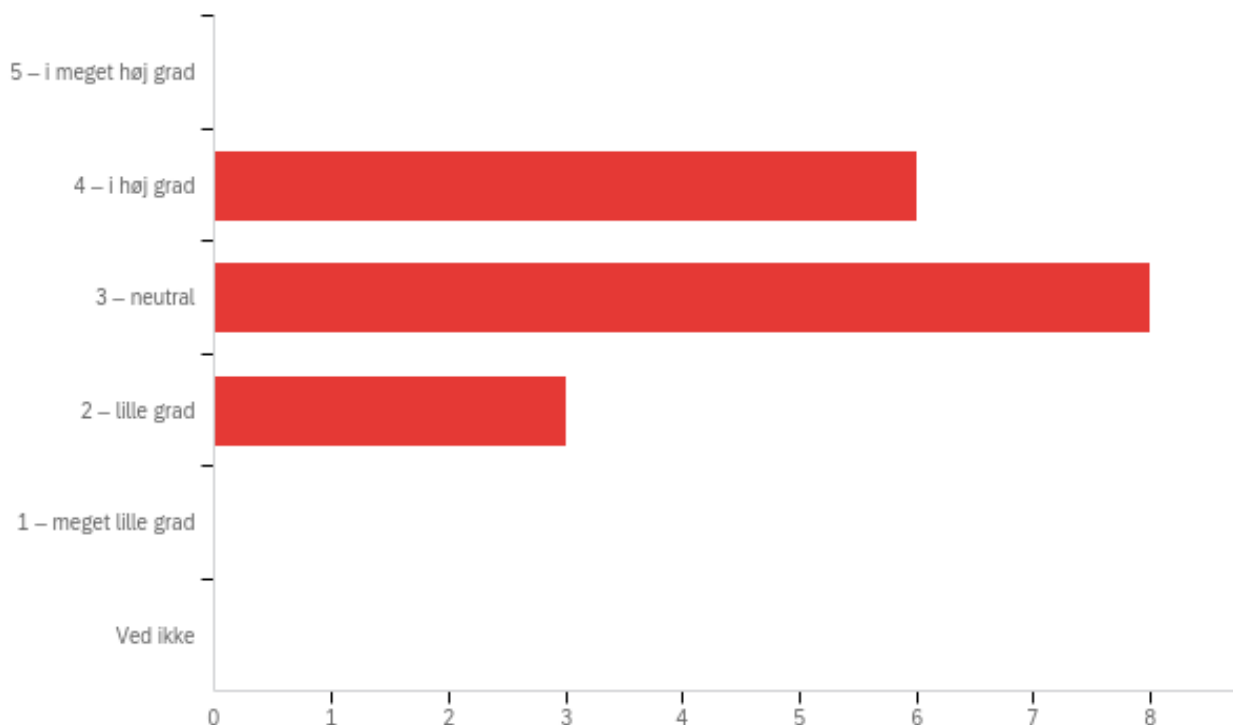
Q9 - Gennemgår du eller dit team afsnittet om 'Key Audit Matters' i revisionspåtegningen ved investering i børsnoterede selskaber?

#	Answer	%	Count
1	Ja	31.25%	5
2	Nej	56.25%	9
3	Ved ikke	12.50%	2
	Total	100%	16

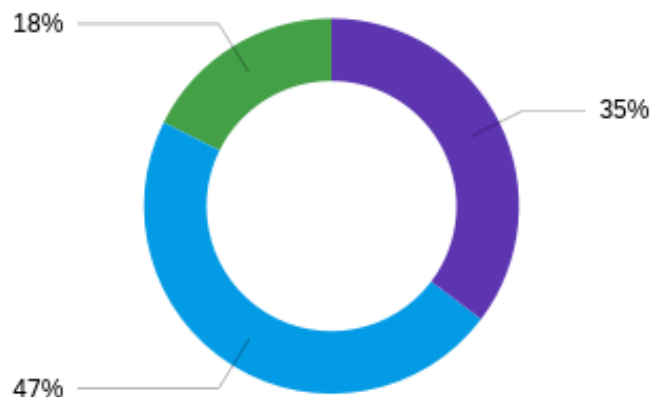

Q10 - Hvordan vil du vurdere på en skala fra 1-5 (hvor 5 er i meget høj grad og 1 er i meget lille grad) at revisorerne varetager investorernes interesser, når de reviderer børsnoterede selskaber?

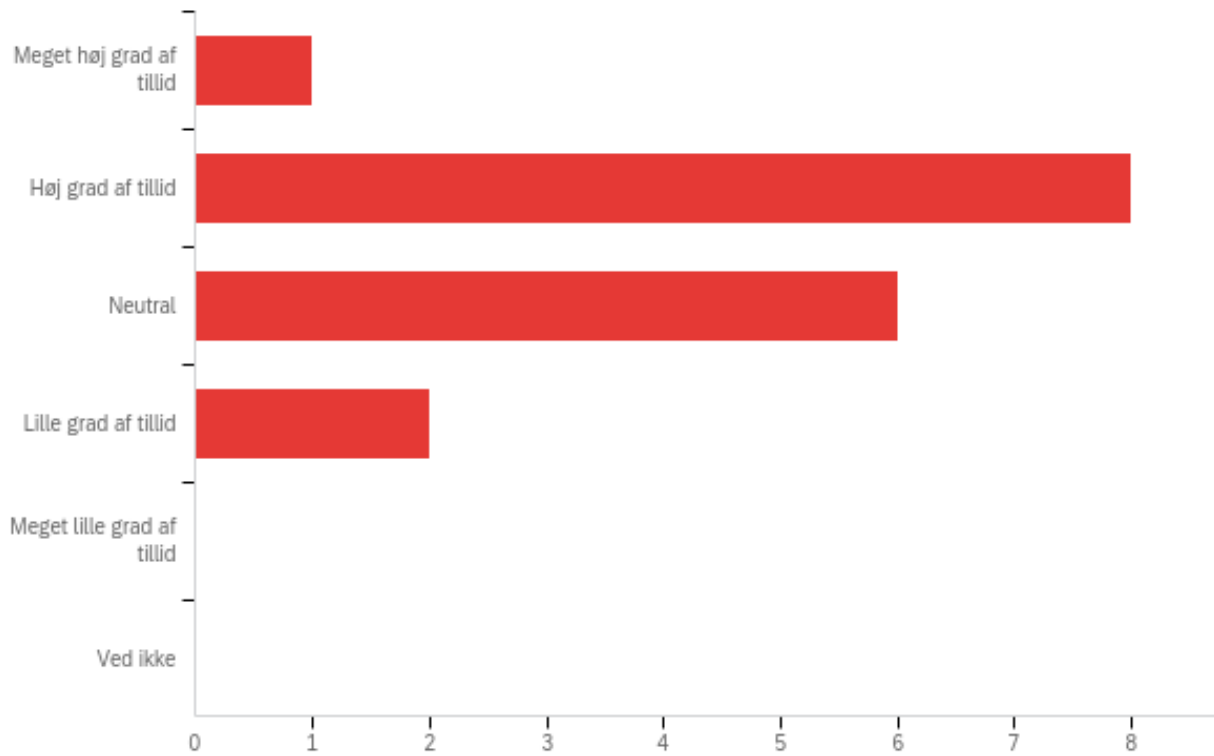
#	Answer	%	Count
1	5 – i meget høj grad	0.00%	0
2	4 – i høj grad	35.29%	6
3	3 – neutral	47.06%	8
4	2 – lille grad	17.65%	3
5	1 – meget lille grad	0.00%	0
6	Ved ikke	0.00%	0
	Total	100%	17

I hvor høj grad investorerne mener, at revisorerne varetager deres interesser, ved revision af børsnoterede selskaber.

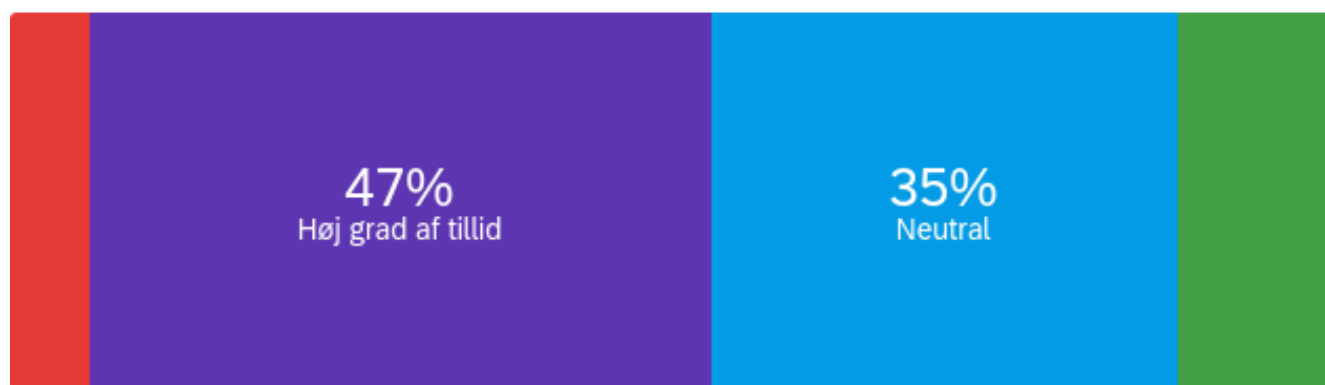
- 5 – i meget høj grad
- 4 – i høj grad
- 3 – neutral
- 2 – lille grad
- 1 – meget lille grad
- Ved ikke

Q11 - Hvilken grad af tillid vil du vurdere, at du har til revisionspåtegningen i et årsregnskab for børsnoterede selskaber?

#	Answer	%	Count
1	Meget høj grad af tillid	5.88%	1
2	Høj grad af tillid	47.06%	8
3	Neutral	35.29%	6
4	Lille grad af tillid	11.76%	2
5	Meget lille grad af tillid	0.00%	0
6	Ved ikke	0.00%	0
	Total	100%	17

Q11 - Hvilken grad af tillid vil du vurdere, at du har til revisionspåtegningen i et årsregnskab for børsnoterede selskaber?

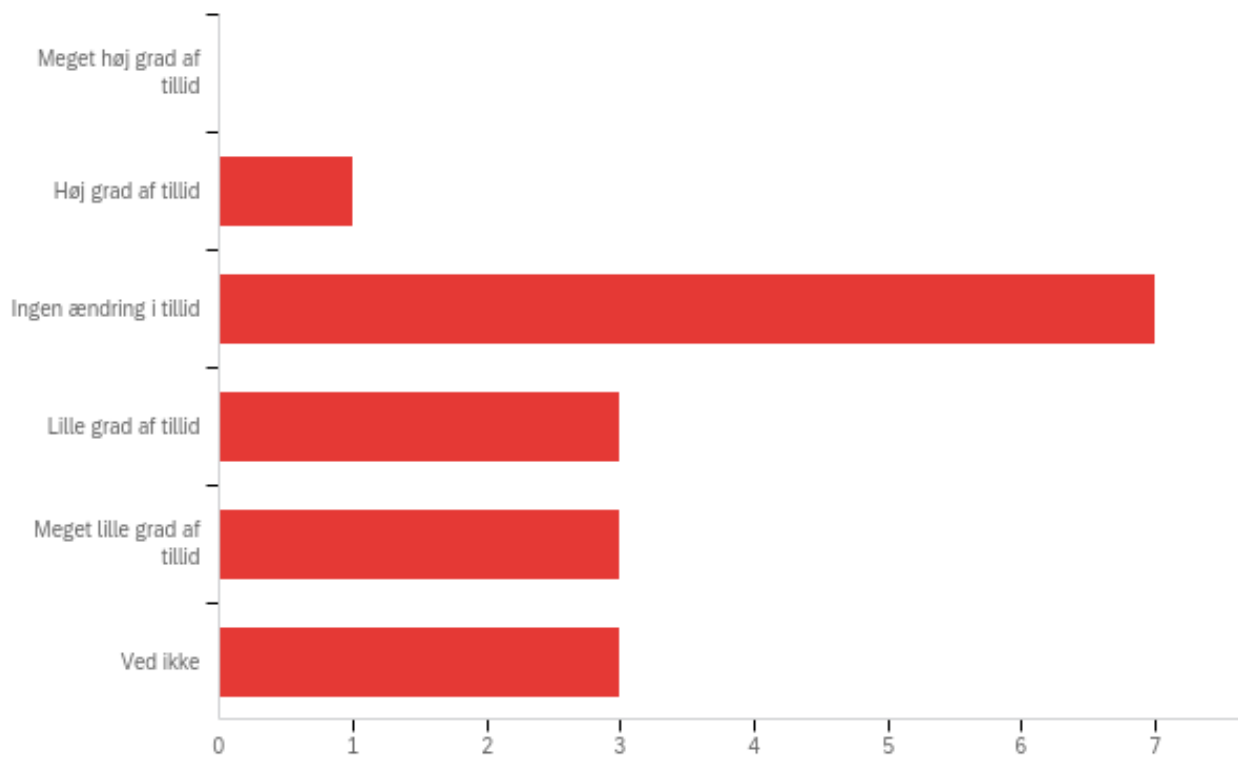

■ Meget høj grad af tillid ■ Høj grad af tillid ■ Neutral ■ Lille grad af tillid

■ Meget lille grad af tillid ■ Ved ikke

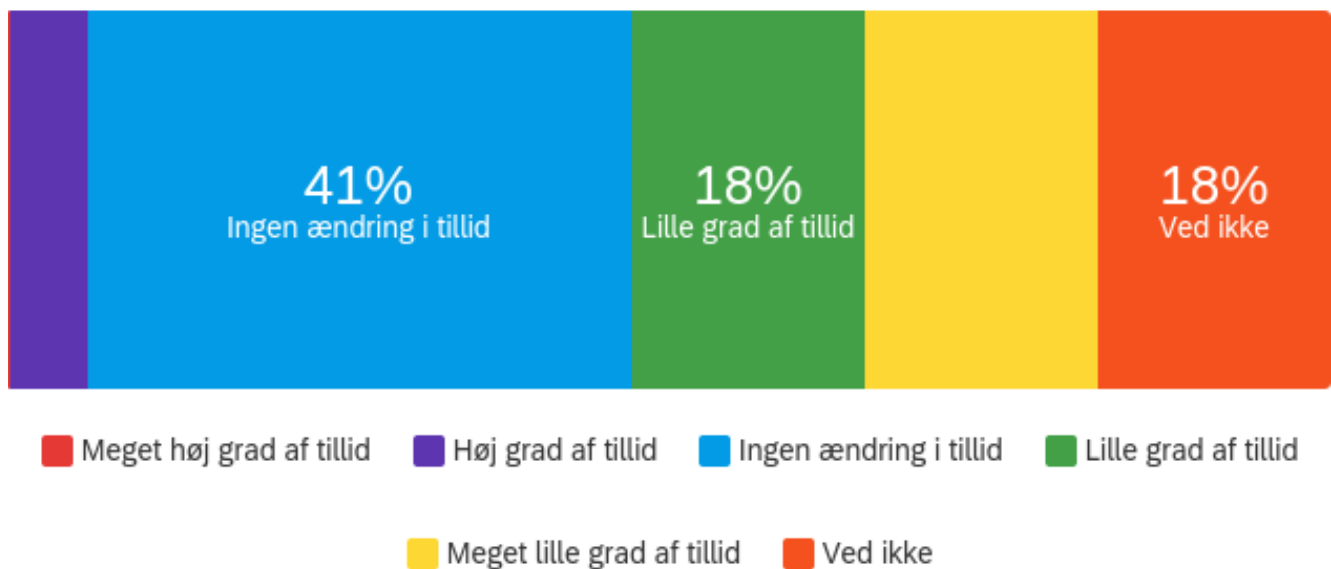

Q12 - Hvilken grad af tillid vil du vurdere, at du vil have til revisionspåtegningen, hvis revisorerers erstatningsansvar var begrænset?

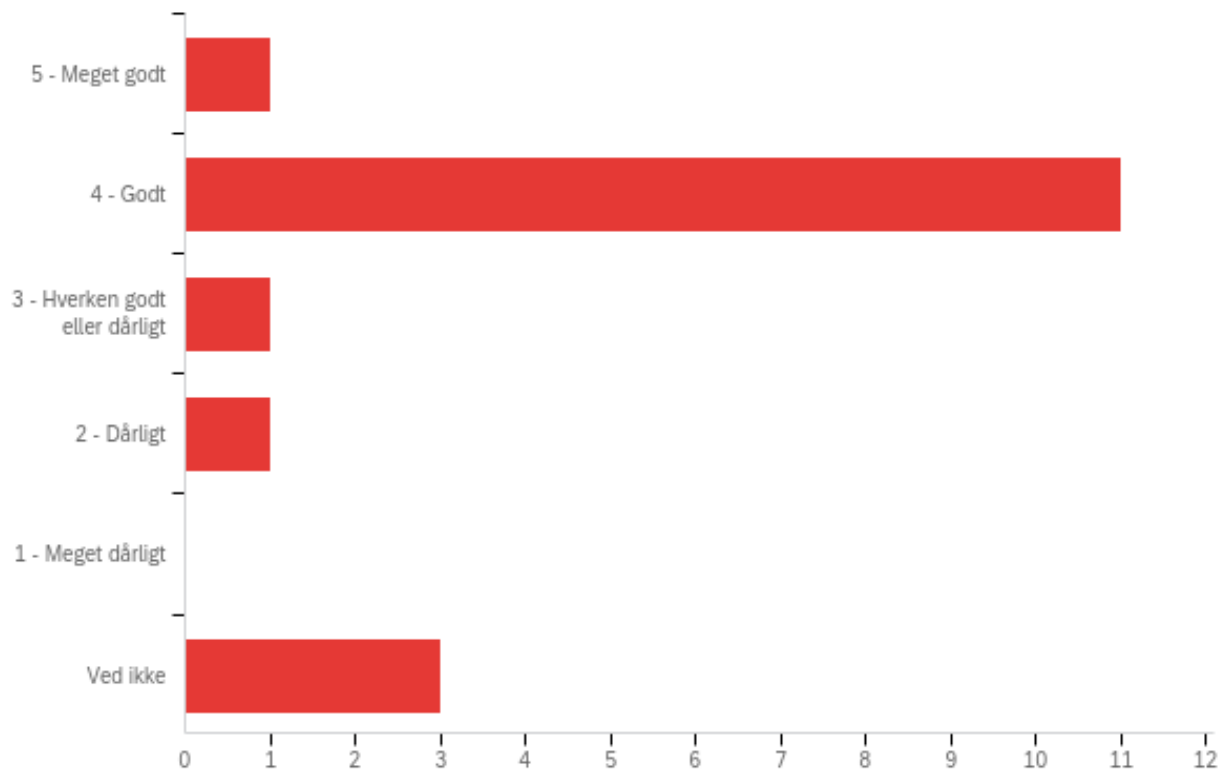

#	Answer	%	Count
2	Høj grad af tillid	5.88%	1
3	Ingen ændring i tillid	41.18%	7
4	Lille grad af tillid	17.65%	3
1	Meget høj grad af tillid	0.00%	0
5	Meget lille grad af tillid	17.65%	3
6	Ved ikke	17.65%	3
	Total	100%	17

Q12 - Hvilken grad af tillid vil du vurdere, at du vil have til revisionspåtegningen, hvis revisorers erstatningsansvar var begrænset?

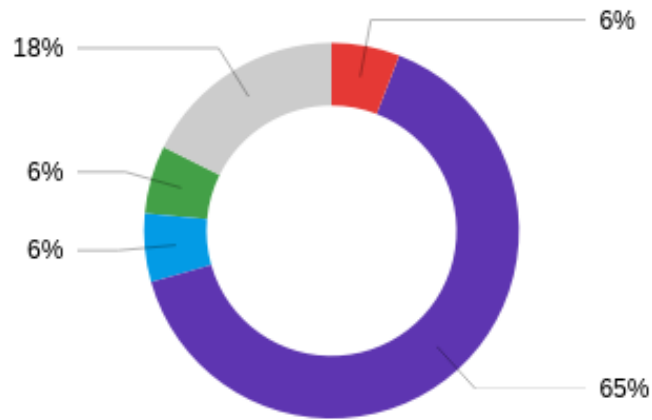

Q13 - Hvordan vurderer du på en skala fra 1-5 (hvor 5 er meget godt og 1 er meget dårligt), at Big4's omdømme er ift. kvaliteten af revision? (Big4 er Deloitte, PwC, EY og KPMG)

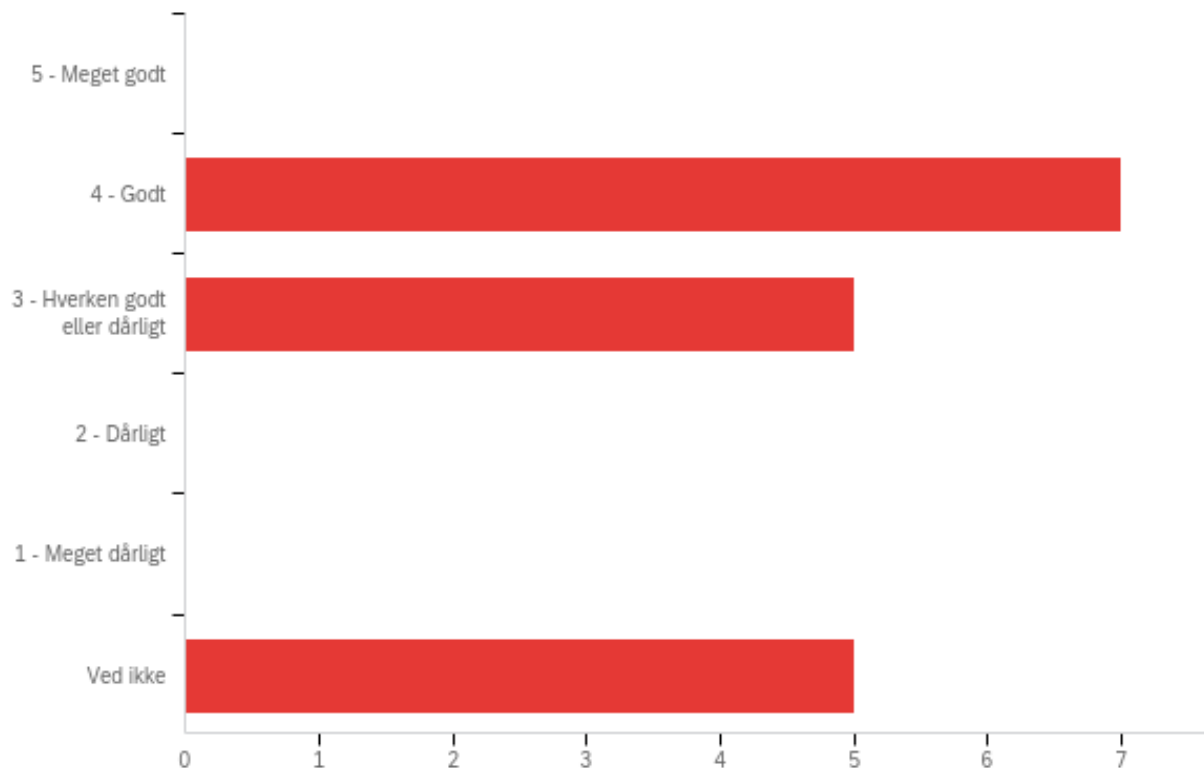
#	Answer	%	Count
1	5 - Meget godt	5.88%	1
2	4 - Godt	64.71%	11
3	3 - Hverken godt eller dårligt	5.88%	1
4	2 - Dårligt	5.88%	1
5	1 - Meget dårligt	0.00%	0
6	Ved ikke	17.65%	3
	Total	100%	17

Q13 - Hvordan vurderer du på en skala fra 1-5 (hvor 5 er meget godt og 1 er meget dårligt), at Big4's omdømme er ift. kvaliteten af revision? (Big4 er Deloitte, PwC, EY og KPMG)

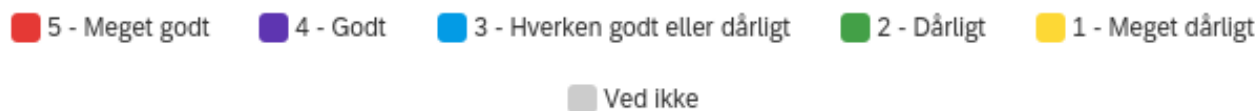
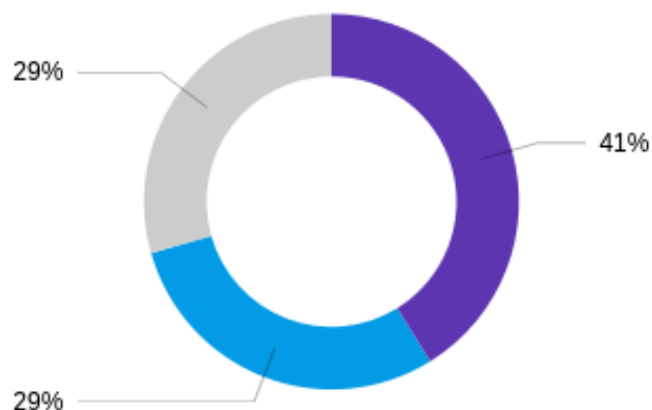
- 5 - Meget godt
- 4 - Godt
- 3 - Hverken godt eller dårligt
- 2 - Dårligt
- 1 - Meget dårligt
- Ved ikke

**Q14 - Hvordan vurderer du på en skala fra 1-5 (hvor 5 er meget godt og 1 er meget dårligt), at 'ikke big4' revisionshuse's omdømme er ift. kvalitet af revision?
(Revisionshuse som fx Beierholm, BDO, Grant Thornton mv.)**

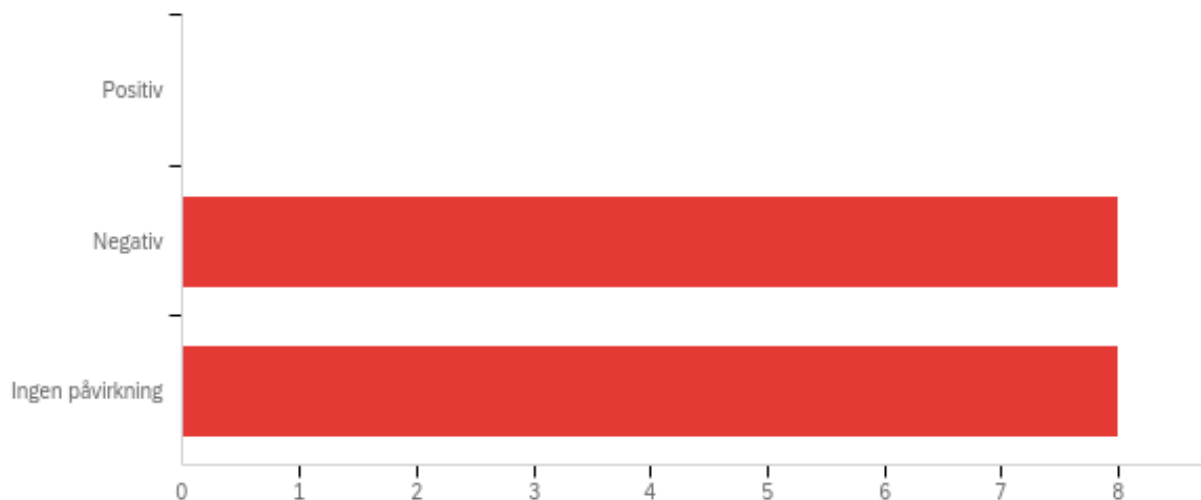

#	Answer	%	Count
1	5 - Meget godt	0.00%	0
2	4 - Godt	41.18%	7
3	3 - Hverken godt eller dårligt	29.41%	5
4	2 - Dårligt	0.00%	0
5	1 - Meget dårligt	0.00%	0
6	Ved ikke	29.41%	5
	Total	100%	17

Q14 - Hvordan vurderer du på en skala fra 1-5 (hvor 5 er meget godt og 1 er meget dårligt), at 'ikke big4' revisionshuse's omdømme er ift. kvalitet af revision? (Revisionshuse som fx Beierholm, BDO, Grant Thornton mv.)

Q15 - Hvordan vil din opfattelse af værdien af revisionspåtegningen ændre sig ved begrænsning af revisors erstatningsansvar?

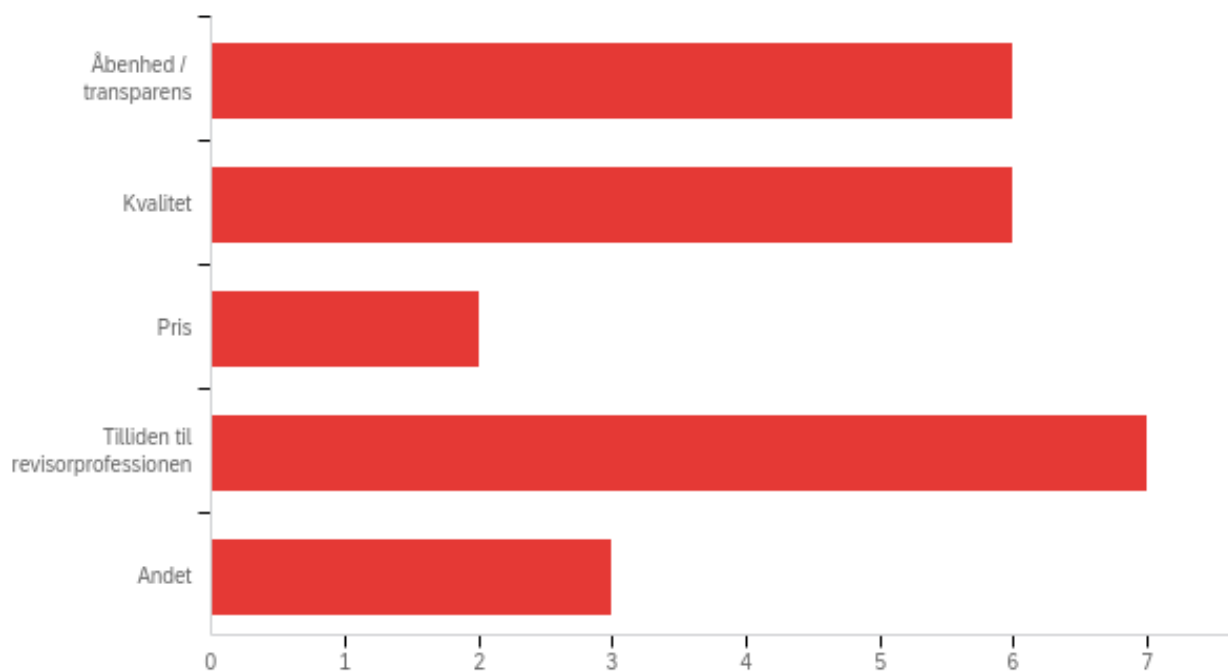

#	Answer	%	Count
1	Positiv	0.00%	0
2	Negativ	50.00%	8
3	Ingen påvirkning	50.00%	8
	Total	100%	16

■ Positiv
 ■ Negativ
 ■ Ingen påvirkning

Q16 - På hvilke af følgende parametre tror du, at revisionen vil blive påvirket mest, hvis man begrænser erstatningsansvaret for revisorer? (Der kan vælges flere)

#	Answer	%	Count
1	Åbenhed / transparens	25.00%	6
2	Kvalitet	25.00%	6
3	Pris	8.33%	2
4	Tilliden til revisorprofessionen	29.17%	7
5	Andet	12.50%	3
	Total	100%	24

Q16_5_TEXT - Andet

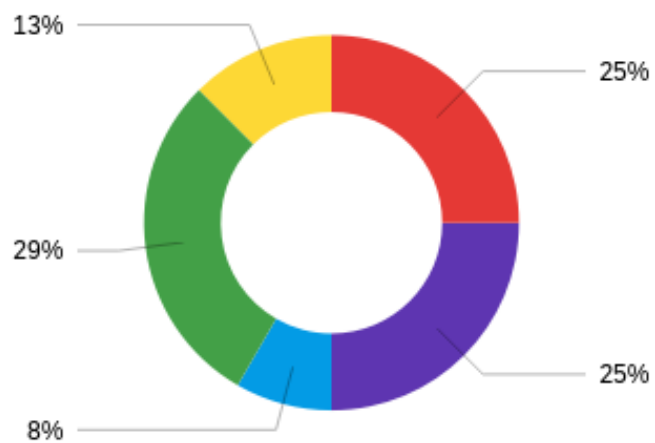
Andet - Tekst

Måske lidt større risiko for sjusk og dermed lavere kvalitet. Men generelt tror jeg ikke begrænsning af revisoransvar vil have den store betydning.

Jeg ved faktisk ikke, hvordan erstatningsansvaret vil påvirke, da jeg ikke kender nok til erstatningsansvaret. Hovedproblemet for mig at se er, at revisorerne fortsat er hyret af selskaberne og særligt for de store revisor huse, tilbyder man andre corporate finance ydelser.

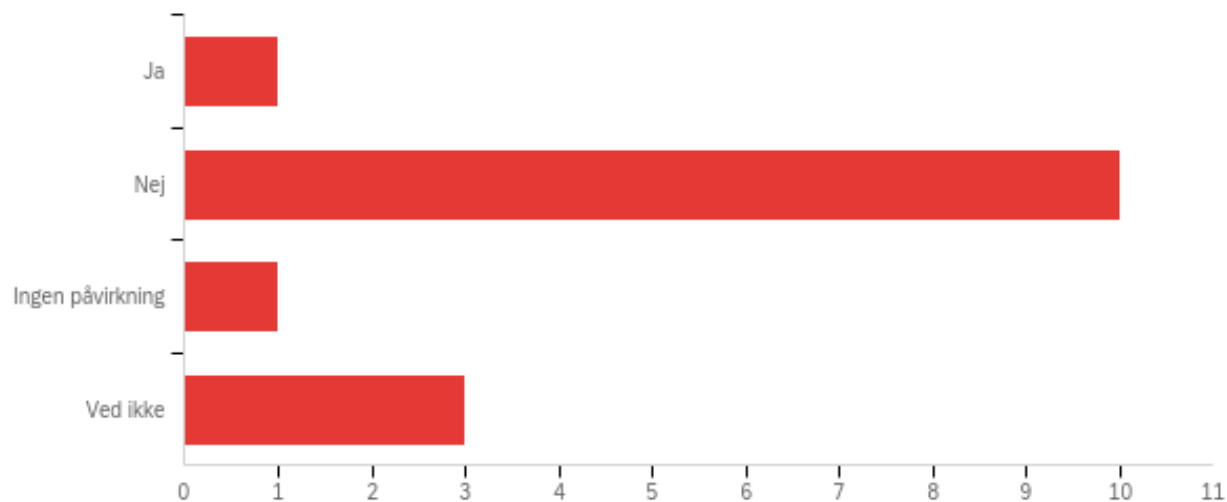

Q16 - På hvilke af følgende parametre tror du, at revisionen vil blive påvirket mest, hvis man begrænser erstatningsansvaret for revisorer? (Der kan vælges flere)

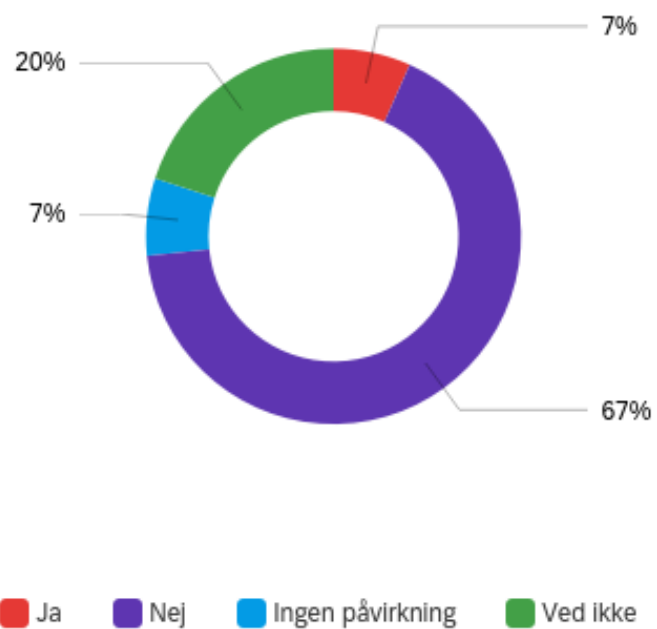
■ Åbenhed / transparens   ■ Kvalitet   ■ Pris   ■ Tilliden til revisorprofessionen   ■ Andet

Q17 - Tror du, at man som investor og regnskabsbruger vil få mere information ud af revisionspåtegningen, hvis man begrænser erstatningsansvaret for revisorer?

#	Answer	%	Count
1	Ja	6.67%	1
2	Nej	66.67%	10
3	Ingen påvirkning	6.67%	1
4	Ved ikke	20.00%	3
	Total	100%	15

Q17 - Tror du, at man som investor og regnskabsbruger vil få mere information ud af revisionspåtegningen, hvis man begrænser erstatningsansvaret for revisorer?

Bilag 8 - Specialedesign

